การศึกษาระบบตลาดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมจังหวัดอุตรดิตถ์

โอปอล์ รังสิมันตุชาติ

งานวิจัยนี้ได้รับทุนอุดหนุนจากสำนักงานวิจัยแห่งชาติ (วช.) ผ่าน

มหาวิทยาลัยราชภัฏอุตรดิตถ์

ประจำปีงบประมาณ 2560

มีนาคม 2562

บทคัดย่อ

ชื่อวิจัย การศึกษาระบบการตลาดท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมจังหวัดอุตรดิตถ์
คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุตรดิตถ์
ชื่อผู้วิจัย โอปอล์ รังสิมันตุชาติ
ปีที่สำเร็จการวิจัย 2562
ทุนอุดหนุนการวิจัย งบประมาณแผ่นดินสำนักงานสภาวิจัยแห่งชาติ (วช.) ผ่านสถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏอุตรดิตถ์

การศึกษา เรื่อง การศึกษาการตลาดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมจังหวัดอุตรดิตถ์ มีวัตถุประสงค์ 2 ประการคือ 1) เพื่อการศึกษาบริบทของการท่องเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมพื้นที่จังหวัดอุตรดิตถ์ และ 2) การศึกษาระบบการตลาดท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมจังหวัดอุตรดิตถ์ ผ่านกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมที่เหมาะสมของชุมชนท้องถิ่นบ้านคอรุม โดยใช้เทคนิคการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research Method) ใช้การวิจัยเชิงสำรวจ (Survey Research) และปรับใช้หลักการของระเบียบวิธีการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบส่วนร่วม (Participatory Action Research – PAR) เพในการศึกษากลุ่มตัวอย่างต่างๆ

โดยเลือกใช้เครื่องมือตามเทคนิควิธีการในการศึกษาดังนี้ คือ การสัมภาษณ์เชิงลึก จาก 4 กลุ่มผู้มีส่วนเกี่ยวข้องเชิงพื้นที่ คือ 1) กลุ่มผู้บริหารในระดับพื้นที่ 2) กลุ่มผู้ประกอบการ 3) กลุ่มผู้นำชุมชน และ 4) กลุ่มตัวแทนชาวบ้าน ใช้แบบสอบถามข้อมูลสำรวจกลุ่มตัวอย่าง เพื่อสอบถามสภาพการท่องเที่ยว วัฒนธรรมและจัดเป็นกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในชุมชน และปรับใช้กระบวนการวิจัยอย่างมีส่วนร่วม โดยผู้วิจัยได้ใช้วิธีการประชุมกลุ่มย่อย โดยการใช้เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษา คือ กระบวนการประเมินค่าดัชนีและความสอดคล้องของข้อมูล (Index of Item Objective Congruence: IOC) ผลจากเครื่องมือทั้งหมดมาสังเคราะห์เพื่อหาการพัฒนากิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมจากทรัพยากรและทุนทางวัฒนธรรมชุมชนเพื่อทำให้เกิดการอนุรักษ์ผ่านกิจกรรมทางการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน

จากการศึกษาพบว่าพื้นที่ชุมชนบ้านกองโคมีทรัพยากรวัฒนธรรมที่สามารถเป็นแหล่งท่องเที่ยว และพัฒนากิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมได้ ทั้ง 5 ด้าน ประกอบด้วย 1) การพัฒนากิจกรรมด้านการบริหารจัดการ 2) การพัฒนาด้านกิจกรรมการท่องเที่ยว 3) ความการพัฒนากิจกรรมด้านสิ่งอำนวยความสะดวกและบริการการท่องเที่ยว 4) การพัฒนากิจกรรมด้านสื่อความหมายเพื่อการท่องเที่ยว และ 5) การพัฒนากิจกรรมด้านการตลาด

นอกจากนี้ ในเรื่องการอนุรักษ์และการพัฒนาจากประสบการณ์ พบว่า ประชาชนในพื้นที่ส่วนใหญ่จะมีส่วนร่วมในการพัฒนาก็ต่อเมื่อการพัฒนานั้นก่อให้เกิดรายได้ และเมื่อประชาชนได้รับประโยชน์จากการท่องเที่ยวแล้ว จึงเห็นคุณค่าของทรัพยากรชุมชนและร่วมอนุรักษ์ทรัพยากรของชุมชน เป็นการดำเนินการควบคู่กันไปอย่างสมดุล อย่างต่อเนื่องและยั่งยืน

คำสำคัญของโครงการวิจัย

ระบบการตลาด การตลาดท่องเที่ยว การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม

ABSTRACT

Research Title: The Study on Cultural Tourism Marketing System of Uttaradit Province.

Researcher: Opal Rungsimuntuchat

Year: 2018

Grant: National Research Council of Thailand (NRCT) Via Research Institute and Development

The Study on Culturat Tourism Marketing System of Uttaradit Province. There are 2 objectives as following; 1) The status of Tourism context in tourist attractions area of Uttaradit Province and 2) The Study on Culturat Tourism Marketing System of The Government, Private and local communities in Uttaradit Province via Cultural Tourism activities appropriate to the local community of Koroom village by Using qualitative research methods, survey research is used and the principles of participatory action research methodology are applied. Participatory Action Research - PAR. In the study of the various samples by using the technique as follows;

In-depth interviews of 4 spatial group as 1) Local administrators 2) Entrepreneurship 3) Community leaders 4) Village representative Use sample survey data. To inquire about tourism. Culture and organized as cultural tourism activities in the community. And to use participatory research processes. The researcher used the method of group meeting. The instruments used in the study are the Index of Item Objective Congruence (IOC) The result of all the tools is synthesized to search for the development of cultural tourism activities from the resources and cultural capital of the community to create conservation through tourism activities.

The study found that Ban Kongko community has a cultural resource that can be a tourist attraction. 1) development of management activities; 2) development of tourism activities; 3) development of tourism facilities and services; 4) development

of tourism activities; Meaningfulness for tourism and 5) Development of marketing activities Moreover,

In terms of conservation and development, experience has shown that most people in the area are involved in development only when the development generates revenue. And when people benefit from tourism. The value of community resources and the conservation of community resources. It works in a balanced way. Continuous and sustainable.

Key Word

Marketing System, Tourism Marketing, Cultural Tourism

กิตติกรรมประกาศ

การศึกษาระบบตลาดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมจังหวัดอุตรดิตถ์ สามารถสำเร็จลุล่วงด้วยดี จากการสนับสนุนของสถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏอุตรดิตถ์ที่ให้คำชี้แนะตลอดจนข้อเสนอในการปรับแก้ไขงานวิจัยตั้งแต่ก่อนการอนุมัติทุนจนกระทั่งงานวิจัยเสร็จสมบูรณ์

ผู้วิจัยขอขอบพระคุณคณาจารย์ทุกท่านที่ช่วยตรวจประเมิน IOC. และให้คำปรึกษาในทุกๆ ด้านเป็นประโยชน์กับงานวิจัยในครั้งนี้ และขอขอบคุณเพื่อนคณาจารย์ทุกท่านที่คอยให้กำลังใจและคอยให้คำปรึกษา แนะนำมาโดยตลอด ขอขอบคุณเจ้าหน้าที่ทุกๆ ท่านที่คอยอำนวยความสะดวกและช่วยเหลือผู้วิจัยและที่สำคัญขอขอบคุณกำลังใจจากครอบครัวที่ทำให้ผู้วิจัยเกิดพลังในการพัฒนางานวิจัยในครั้งนี้ รวมถึงทุกกำลังใจและความช่วยเหลือจากหลายฝ่ายที่มีให้มาโดยตลอด

ท้ายสุดผู้วิจัยขอมอบความสำเร็จทั้งหมดนี้แก่ทุกๆ ท่าน ผู้ซึ่งเป็นแรงผลักดันและพลังใจที่สำคัญจนทำให้งานวิจัยนี้ ประสบผลสำเร็จตามที่ตั้งใจทุกประการ

โอปอล์ รังสิมันตุชาติ

มีนาคม 2562

สารบัญ

		หน้า
	บทคัดย่อ	**(1)**
	ABSTRACT	**(2)**
	กิตติกรรมประกาศ	**(3)**
	สารบัญ	**(4)**
	สารบัญตาราง	**(6)**
	สารบัญภาพ	**(7)**
บทที่ 1 บทนำ		**1**
1.1	ความสำคัญและที่มาของปัญหาในการวิจัย	1
1.2	วัตถุประสงค์ของการวิจัย	2
1.3	ขอบเขตของการวิจัย	2
1.4	นิยามศัพท์เฉพาะ	3
1.5	ประโยชน์ที่ได้รับ	3
บทที่ 2 แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง		**5**
2.1	แนวความคิดทางด้านการท่องเที่ยวและการศึกษาศักยภาพพื้นที่ท่องเที่ยว	5
2.2	การพัฒนาการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน	11
2.3	แนวคิดการบริหารจัดการการท่องเที่ยวแบบมีส่วนร่วม	14
2.4	แนวคิดระบบการตลาดการท่องเที่ยว	18
2.5	แนวคิดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม	19
2.6	ข้อมูลทั่วปของจังหวัดอุตรดิตถ์เกี่ยวกับแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม	32
2.7	งานวิจัยละเอกสารที่เกี่ยวข้องกับระบบการตลาดท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม	72
บทที่ 3 วิธีดำเนินการวิจัย		**44**
3.1	การวิเคราะห์ข้อมูลและแปลผล	44
บทที่ 4 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล		**49**
4.1	เพื่อศึกษาบริบทของการท่องเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมพื้นที่จังหวัดอุตรดิตถ์	50

4.2 เพื่อศึกษาระบบการตลาดท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมภาครัฐ ภาคเอกชนและในท้องถิ่น

บทที่ 5 การสรุปและอภิปรายผล **113**

5.1 การสรุปการวิจัย 114

5.2 อภิปรายผลการวิจัย 116

5.3 ข้อเสนอแนะ 119

บรรณานุกรม 120

ภาคผนวก

ภาคผนวก ก ประวัติผู้วิจัย 123

มหาวิทยาลัยราชภัฏอุตรดิตถ์ UTTARADIT RAJABHAT UNIVERSITY

สารบัญตาราง

ตารางที่		หน้า
2.1	การแบ่งเขตการปกครองจังหวัดอุตรดิตถ์	33
2.2	ตารางแสดงรายละเอียดประชากรและครัวเรือนของจังหวัดอุตรดิตถ์	34
2.3	ตารางแสดงอัตราการเกิดและการตายของประชากรจังหวัดอุตรดิตถ์	34
2.4	ตารางแสดงค่าเฉลี่ย 5 ปี โครงสร้างการผลิตและการขยายตัวของ 16 สาขาการผลิต	37
2.5	ตารางเปรียบเทียบขนาดและการเจริญเติบโตของเศรษฐกิจจังหวัดอุตรดิตถ์	38
2.6	ผลิตภัณฑ์มวลรวมจังหวัด	39
2.7	ตารางแสดงจำนวนร้อยละของประชากรจำแนกตามสภาพแรงงาน	42
2.6	ข้อมูลการขึ้นทะเบียนสังคม	43
2.7	เปรียบเทียบมูลค่าการค้า	44
2.8	ระดับผลกระทบปัญหา	46
2.9	การใช้ประโยชน์ที่ดินในที่อุตรดิตถ์ พ.ศ. 2560	48
2.10	ตารางพื้นที่ป่าไม้อุตรดิตถ์	50
2.11	สรุปการตรวจผลปราบปรามการกระทำผิดกฎหมายว่าด้วยป่าไม้ปี2560	51
2.12	ตารางในพื้นที่ป่าไม้อุตรดิตถ์	52
2.13	ตารางข้อมูลป้าสงวนแห่งชาติจังหวัดอุตรดิตถ์	53
2.14	ตารางลักษณะการใช้ประโยชน์ที่ดินในเขตป่าไม้อุตรดิตถ์	54
2.15	สถิติการเกิดไฟป่าในพื้นที่อุตรดิตถ์	56
2.16	แหล่งธรรมชาติทางธรณีวิทยาจังหวัด	58
2.17	จำนวนผู้ใช้ไฟฟ้าและการจ่ายกระแสไฟฟ้าในอำเภอ	59
2.18	ข้อมูลการประปาของจังหวัดอุตรดิตถ์	60
2.19	ประเภทสถานสาธารณะสุขและบุคลากร	61
2.20	ข้อมูลการวิเคราะห์ศักยภาพด้านเศรษฐกิจสังคมธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม	66
2.21	เป้าประสงค์รวมและตัวชีวัด	67
2..22	รายงานตรวจสอบการดำเนินการ	69
2.23	สรุปผลทบทวนแผนพัฒนาอุตรดิตถ์	70
2.24	กรอบแนวความคิดของโครงการวิจัย	73

3.1	วิธีการดำเนินวิจัย	75
4.1	ตารางคัดเลือกทรัพยากรการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมอำเภอเมือง	77
4.2	ตารางคัดเลือกทรัพยากรการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมอำเภอตรอน	92
4.3	ตารางคัดเลือกทรัพยากรการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมอำเภอทองแสงขัน	92
4.4	ตารางคัดเลือกทรัพยากรการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมอำเภอฟากท่า	93
4.5	ตารางคัดเลือกทรัพยากรการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมอำเภอบ้านโคก	93
4.6	ตารางคัดเลือกทรัพยากรการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมอำเภอท่าปลา	93
4.7	ตารางคัดเลือกทรัพยากรการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมอำเภอพิชัย	94
4.8	ตารางคัดเลือกทรัพยากรการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมอำเภอน้ำปาด	94
4.9	ตารางคัดเลือกทรัพยากรการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมอำเภอลับแล	95
4.10	ตาราง IOC ประเมินผลผู้เชี่ยวชาญระบบการตลาดและทรัพยากรการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม	95

สารบัญภาพ

ภาพที่		หน้า
2.1	องค์ประกอบหลักของการพัฒนาการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน	13
2.2	การสื่อความหมายการท่องเที่ยว	29
2.3	การพัฒนาที่ยั่งยืน	31
2.4	แผนภูมิโครงสร้างเศรษฐกิจจังหวัดอุตรดิตถ์	35
2.5	สัดส่วนของภาคตอผลิตภัณฑ์มวลรวมจังหวัด	38
2.6	แผนผังจำแนกประชากรตามสถานภาพแรงงานการสำรวจภาวะการทำงานของประชากร พ.ศ. 2561	43
2.7	แผนชุดที่ดินจังหวัดอุตรดิตถ์	48
2.8	แผนที่การใช้ประโยชน์ที่ดิน ปี 2560	50
2.9	แผนที่ขอบเขตอุทยานแห่งชาติ ป่าสงวนแห่งชาติ และเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า จังหวัดอุตรดิตถ์	56
4.1	การแสดงตลาดท่องเที่ยวชุมชนบ้านกองโค	87
4.2	แสดงความสัมพันธ์ของระบบตลาดการท่องเที่ยวชุมชนบ้านกองโค	112
5.1	แสดงระบบตลาดการท่องเที่ยวชุมชนบ้านกองโค	115
5.2	แสดงความสัมพันธ์ของระบบตลาดการท่องเที่ยวชุมชนบ้านกองโค	116

UTTARADIT RAJABHAT UNIVERSITY

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ความสำคัญและที่มาของปัญหาในการวิจัย

การท่องเที่ยวเป็นอุตสาหกรรมภาคบริการที่มีบทบาทสำคัญในระบบเศรษฐกิจประเทศไทยที่มีอัตราการขยายตัวเพิ่มขึ้นในปี 2558 จึงได้มีการกำหนดเป้าหมายตลาดต่างประเทศในปี 2556 ให้เติบโตทางด้านรายได้และจำนวนนักท่องเที่ยวขยายตัวเพิ่มขึ้นร้อยละ 13 และร้อยละ 8 ตามลำดับ ซึ่งคาดว่า มีโอกาสที่บรรลุเป้าหมายได้ หากมีการบริหารจัดการปัจจัยความเสี่ยงที่อาจจะส่งผลต่อการท่องเที่ยวไทยได้ดี โดยมุ่งเน้นให้นักท่องเที่ยวมีการใช้จ่ายเงินในการเดินทางท่องเที่ยวสูงขึ้น

การศึกษาระบบการตลาดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม จังหวัดอุตรดิตถ์ เพื่อตอบสนองความต้องการของนักท่องเที่ยว วงจรชีวิตของทรัพยากรการท่องเที่ยวเน้นการขับเคลื่อนคุณค่าทางสังคมและประชาสังคม โดยอาศัยทุนทางวัฒนธรรม ภูมิปัญญาท้องถิ่นและการท่องเที่ยว สอดคล้องกับจังหวัดอุตรดิตถ์ได้ชื่อว่าเป็นดินแดนแห่งความสงบสุข อันมีศิลปวัฒนธรรม ประเพณีที่ดีงาม มีการสืบสานจริยธรรมและเป็นเมืองน่าอยู่ มีความมั่นคงและยั่งยืนในการดำรงชีวิต ซึ่งระบบการตลาดจะเป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งผลต่อวิถีชีวิต วัฒนธรรมและการท่องเที่ยวในรูปแบบของกิจกรรมที่ก่อให้เกิดการแลกเปลี่ยนสินค้าหรือบริการทางการท่องเที่ยวและนำรายได้มาสู่จังหวัดอุตรดิตถ์ทำให้ประชาชนมีชีวิตความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น ช่วยขจัดปัญหาการว่างงาน ปัญหาการอพยพย้ายถิ่นและปัญหาความยากจนหมดไป ปัจจุบันจังหวัดอุตรดิตถ์ยังประสบกับปัญหาเหล่านี้ในชุมชนพื้นที่ส่วนใหญ่ของจังหวัดอุตรดิตถ์ เนื่องจากประชาชนขาดการศึกษาที่ดีและไม่สนใจที่จะเรียนรู้วัฒนธรรม ภูมิปัญญาที่เป็นเอกลักษณ์ของพื้นถิ่น เนื่องจากไม่เห็นถึงนัยสำคัญอันจะก่อให้เกิดมูลค่าเป็นตัวเงินหรือทรัพย์สินอันเป็นปัจจัยสำคัญในการดำรงชีพจึงไม่ได้สนใจและขาดการศึกษาเรียนรู้เพื่อสืบสาน ด้วยเหตุนี้อาจ ทำให้ไร้ผู้สืบทอดวัฒนธรรมในมิติการท่องเที่ยวลงไป จึงอาจทำให้วัฒนธรรมสูญสลายไปในที่สุด หากมีระบบการตลาดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมภายในชุมชนและจังหวัดอุตรดิตถ์เกิดขึ้น ชุมชนจะมีการรวบรวมองค์ความรู้ด้านวัฒนธรรม ภูมิปัญญา ประเพณีต่าง ๆ เพื่อช่วยในการอนุรักษ์ สืบสานต่อยอดผลิตภัณฑ์ทางวัฒนธรรมเพื่อผลิดสู่ระบบตลาดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม รวมทั้งเกิดประโยชน์กับชุมชนในการอนุรักษ์และส่งเสริมให้เกิดการสืบทอดวัฒนธรรมกับคนในพื้นที่ให้ดำรงอยู่ต่อไปและสามารถพัฒนาผลิตภัณฑ์ชุมชนเพื่อเพิ่มคุณค่าและมูลค่าให้กับชุมชนอย่างพอเพียง สอดคล้องกับระบบการตลาดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมจังหวัดอุตรดิตถ์ มีความจำเป็นและเป็นปัญหาเร่งด่วนที่ต้องรีบแก้ไขซึ่งสอดคล้องกับนโยบายและยุทธศาสตร์การวิจัยของชาติ ฉบับที่ 8 (พ.ศ. 2555 – 2559) เพื่อเป็นพื้นฐานในการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนอย่างยั่งยืนและการพัฒนาการท่องเที่ยวตามอัตลักษณ์ของท้องถิ่นเชื่อมโยงถึงการสร้างคุณค่าทางสังคมและวัฒนธรรมและจากยุทธศาสตร์ทั้งหมดเร่งแก้ไขปัญหาและการพัฒนาประเทศ การสร้างจิตสำนึกของชุมชนด้านเศรษฐกิจ

พอเพียงนำแนวคิดปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงสู่การพัฒนานวัตกรรมและองค์ความรู้ควบคู่ไปกับการประยุกต์ใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นเพื่อคุณภาพชีวิตที่ดี มุ่งเน้นกลุ่มเรื่องที่ 10 การบริหารจัดการการท่องเที่ยว การวิจัยเพื่อการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนและการมีส่วนร่วมของชุมชนกับการพัฒนาการท่องเที่ยว (สำนักงานวิจัยแห่งชาติ, /2558: ระบบออนไลน์) มีความเชื่อมโยงและสอดคล้องกับทิศทางของแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 11 (พ.ศ. 2555 – 2559)

ฉะนั้นจากที่มาและความสำคัญดังกล่าว ประกอบกับยุทธศาสตร์การวิจัยแห่งชาติและแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ จึงทำให้ผู้วิจัยตระหนักถึงความสำคัญในการพัฒนาระบบการตลาดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมและหากจังหวัดอุตรดิตถ์มีระบบการตลาดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมที่ดีแล้วเชื่อว่าประชาชนในพื้นที่จะเล็งเห็นความสำคัญและตระหนักในการพัฒนาทุนทางวัฒนธรรมในมิติของการท่องเที่ยวเพราะนอกจากจะเป็นการสืบสานภูมิปัญญาของบรรพบุรุษยังทำให้มีการพัฒนาผลผลิตด้านการเกษตรกรรมอุตสาหกรรมแปรรูปสินค้าหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ให้มีคุณภาพ ประสิทธิภาพปลอดภัย เป็นที่ต้องการของตลาดท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมและมีระบบการตลาดที่ดีต่อไป

1.2 วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1 เพื่อศึกษาบริบทของการท่องเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมพื้นที่จังหวัดอุตรดิตถ์

2 เพื่อศึกษาระบบการตลาดท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมภาครัฐ ภาคเอกชนและในท้องถิ่น

1.3 ขอบเขตของการวิจัย

การพัฒนากิจกรรมท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมโดยการมีส่วนร่วมของชุมชนท้องถิ่นคอรุม ตำบลคอรุม อำเภอพิชัย จังหวัดอุตรดิตถ์ มีขอบเขตการศึกษาดังนี้

ขอบเขตด้านเนื้อหา

1. ศึกษาสภาพการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมปัจจุบันในพื้นที่ชุมชนท้องถิ่นคอรุม ตำบลคอรุม อำเภอพิชัย จังหวัดอุตรดิตถ์ ใน 8 ด้าน ได้แก่ 1) โบราณคดี และพิพิธภัณฑ์สถานต่าง ๆ 2) สถาปัตยกรรม สิ่งปลูกสร้าง ผังเมือง รวมถึงซากปรักหักพังของสิ่งปลูกสร้างในอดีต 3) ศิลปะ หัตถกรรม ประติมากรรม ประเพณีและเทศกาลต่าง ๆ 4) ความน่าสนใจในเรื่องของดนตรี ไม่ว่าจะเป็นในรูปของดนตรีคลาสิค ดนตรีพื้นบ้านหรือดนตรีร่วมสมัย 5) การแสดง ละคร ภาพยนตร์ มหรสพต่าง ๆ 6) ภาษาและวรรณกรรม 7) ประเพณีและความเชื่อเกี่ยวข้องกับศาสนา และ 8) วัฒนธรรมเก่าแก่โบราณ วัฒนธรรมพื้นบ้าน หรือวัฒนธรรมย่อย

2. แนวทางการพัฒนากิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในพื้นที่ชุมชนท้องถิ่นคอรุม ตำบลคอรุม อำเภอพิชัย จังหวัดอุตรดิตถ์ โดยการมีส่วนร่วมระหว่างกลุ่มผู้บริหารในระดับพื้นที่ กลุ่มผู้ประกอบการ กลุ่มผู้นำชุมชน และกลุ่มตัวแทนชาวบ้านในพื้นที่ชุมชนท้องถิ่นคอรุม ตำบลคอรุม อำเภอพิชัย จังหวัดอุตรดิตถ์

3. ร่างกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมจากการมีส่วนร่วมระหว่างกลุ่มผู้บริหารในระดับพื้นที่ กลุ่มผู้ประกอบการ กลุ่มผู้นำชุมชน และกลุ่มตัวแทนชาวบ้าน ผ่านผู้เชี่ยวชาญโดยการประเมินกิจกรรมให้เกิดความเหมาะสมกับพื้นที่ชุมชนท้องถิ่นคอรุม ตำบลคอรุม อำเภอพิชัย จังหวัดอุตรดิตถ์

ขอบเขตด้านพื้นที่

กำหนดพื้นที่ในการศึกษาเฉพาะพื้นที่ที่มีวัฒนธรรมลาวเวียง วัฒนธรรมดั้งเดิมของชุมชน จำนวน ๒ หมู่บ้าน จาก ๘ หมู่บ้าน คือ บ้านกองโค หมู่ที่ ๓ และหมู่ที่ ๖ ตำบลคอรุม อำเภอพิชัย จังหวัดอุตรดิตถ์ เท่านั้น

ขอบเขตด้านประชากร

ประชาชนกลุ่มเป้าหมายหลักจำนวน 4 กลุ่ม ดังนี้ คือ 1) กลุ่มผู้บริหารในระดับพื้นที่รับผิดชอบงานด้านการท่องเที่ยวในเขตพื้นที่ชุมชนท้องถิ่นคอรุม ตำบลคอรุม อำเภอพิชัย จังหวัดอุตรดิตถ์

2) กลุ่มผู้ประกอบการ ได้แก่ ร้านอาหาร สินค้าที่ระลึกที่เกี่ยวข้องกับผลิตภัณฑ์ สินค้าหัตถกรรมในพื้นที่ชุมชนท้องถิ่นคอรุม ตำบลคอรุม อำเภอพิชัย จังหวัดอุตรดิตถ์

3) กลุ่มผู้นำชุมชน ได้แก่ แกนนำชุมชน ผู้นำทางศาสนา ในเขตพื้นที่ชุมชนท้องถิ่นคอรุม ตำบลคอรุม อำเภอพิชัย จังหวัดอุตรดิตถ์

4) กลุ่มตัวแทนชาวบ้าน ได้แก่ ประธานแม่บ้าน ประธานกลุ่มต่าง ๆ กลุ่มเยาวชน ที่มีความเข้มแข็งในชุมชนท้องถิ่นคอรุม ตำบลคอรุม อำเภอพิชัย จังหวัดอุตรดิตถ์

ขอบเขตด้านระยะเวลาที่ศึกษา

การวิจัยครั้งนี้ใช้ระยะเวลา 1 ปี ตั้งแต่เดือนตุลาคม 2560 – กันยายน 2561

1.4 นิยามศัพท์เฉพาะ

ระบบ หมายถึง ระบบการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมรูปแบบต่าง ๆ ที่มีความสัมพันธ์ในทางใดทางหนึ่งกับวิถีชีวิตของชุมชนลาวเวียงที่เน้นถึงให้เห็นถึงคุณค่าทางวัฒนธรรม

การตลาด หมายถึง การตลาดท่องเที่ยว การตลาดสีเขียวในพื้นที่แสดงถึงอัตลักษณ์ของชุมชน โดยมีองค์ประกอบด้านสิ่งดึงดูดใจของการท่องเที่ยงเชิงวัฒนธรรมและมีศักยภาพในการดึงดูดใจด้านการท่องเที่ยว มีความเป็นเอกลักษณ์ด้านวิถีชีวิต ภูมิปัญญา และองค์ความรู้ มีความผูกพันของท้องถิ่นคอรุม มีคนในชุมชนสามารถถ่ายทอดภูมิปัญญาและองค์ความรู้ได้ ตลอดจนมีความต่อเนื่องของการสืบสานวัฒนธรรม ประเพณี

1.**5 ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัย**

1. งานวิจัยนี้เป็นการพัฒนาเชิงพื้นที่ นำองค์ความรู้และข้อมูลเชิงวิชาการเข้ามาประยุกต์กับการพัฒนาระบบการตลาดท่องเที่ยวในส่วนที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมการดำเนินชีวิตตามวิถีชุมชน

2. งานวิจัยนี้เป็นการสร้างความสัมพันธ์กับภาคีเครือข่ายพันธกิจสัมพันธ์ให้แก่นักวิจัยกับชุมชน เป็นการพัฒนาระบบตลาดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมโดยการมีส่วนร่วมจากชุมชน

3. ผลการวิจัยนี้สามารถนำไปใช้ในการดำเนินการท่องเที่ยวโดยผู้นำชุมชนและชาวบ้าน ในชุมชนท้องถิ่นสามารถขับเคลื่อนต่อได้ด้วยตนเองเมื่อนักวิจัยดำเนินงานเสร็จสิ้นและต่อยอดการพัฒนาระบบตลาดทางการท่องเที่ยวรูปแบบอื่น ๆ ในอนาคต

บทที่ 2

แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

วิจัยเรื่อง “การศึกษาระบบตลาดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมจังหวัดอุตรดิตถ์” มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาบริบทของการท่องเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมพื้นที่จังหวัดอุตรดิตถ์ และ 2) เพื่อศึกษาระบบการตลาดท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมภาครัฐ ภาคเอกชนและในท้องถิ่นเพื่อให้การวิจัยบรรลุวัตถุประสงค์ คณะผู้วิจัยได้ศึกษาแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องดังนี้

1. แนวความคิดทางด้านการท่องเที่ยวและการศึกษาศักยภาพพื้นที่ท่องเที่ยว
2. การพัฒนาการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน
3. แนวคิดการบริหารจัดการการท่องเที่ยวแบบมีส่วนร่วม
4. แนวคิดระบบการตลาดการท่องเที่ยว
5. แนวคิดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม
6. ข้อมูลทั่วไปของจังหวัดอุตรดิตถ์เกี่ยวกับแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม
7. งานวิจัยและเอกสารที่เกี่ยวข้องกับระบบการตลาดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม

1 แนวความคิดทางด้านการท่องเที่ยวและการศึกษาศักยภาพพื้นที่ท่องเที่ยว

ทรัพยากร หมายถึง สิ่งที่มนุษย์สามารถนำมาใช้ประโยชน์ได้โดยไม่จำกัดเฉพาะสิ่งที่มีอยู่ตามธรรมชาติ คำว่า “ทรัพยากรการท่องเที่ยว: Tourism Resource” นั้น หมายถึง สิ่งที่เกิดขึ้นเองตามธรรมชาติและสิ่งที่มนุษย์สร้างขึ้น รวมถึงหลักฐานทางโบราณคดีหรือร่องรอยของสิ่งมีชีวิตในยุคต่างๆ ซึ่งมนุษย์สามารถนำมาใช้ประโยชน์เพื่อการพักผ่อนหย่อนใจและประกอบกิจกรรมนันทนาการ อันนำมาซึ่งความพึงพอใจและความสุขในรูปแบบต่างๆได้

ทรัพยากรการท่องเที่ยวเป็นสินค้าทางการท่องเที่ยวที่มีความสำคัญ ที่อาจกล่าวได้ว่าเป็นหัวใจสำคัญของอุตสาหกรรมท่องเที่ยวเลยทีเดียว เพราะหากไม่มีสินค้าทางการท่องเที่ยวหรือสินค้าทางการท่องเที่ยวไม่ดี ไม่มีคุณภาพ ไม่งดงามสมบูรณ์พอ ธุรกิจหรือกิจกรรมการท่องเที่ยวจะไม่เกิดขึ้น ทรัพยากรการท่องเที่ยวเป็นปัจจัยสำคัญที่แต่ละประเทศจะนำไปประชาสัมพันธ์ให้นักท่องเที่ยวได้รับรู้ รับทราบ บังเกิดความสนใจที่อยากเดินทางไปท่องเที่ยว โดยทรัพยากรการท่องเที่ยว หมายถึง สิ่งดึงดูดใจที่ก่อให้เกิดการเดินทางท่องเที่ยว ซึ่งนอกจากจะถือว่าเป็นวัตถุดิบแล้วยังเป็นส่วนหนึ่งของอุตสาหกรรมท่องเที่ยว และเป็นปัจจัยสำคัญที่จะเป็นจุดขายให้แก่นักท่องเที่ยว กล่าวได้ว่าทรัพยากรการท่องเที่ยว เป็นสินค้าท่องเที่ยวที่มีลักษณะพิเศษที่สามารถดึงให้ลูกค้าหรือนักท่องเที่ยวเดินทางเข้ามาซื้อสินค้ายังจุดที่ตั้งสินค้า (วิวัฒน์ชัย บุญภักดิ์, 2533: 89) โดยทรัพยากรการท่องเที่ยวหมายความรวมทั้งที่เป็นธรรมชาติหรือมรดกทางธรรมชาติ และสิ่งที่มนุษย์สร้างขึ้นมาซึ่งรวมถึงมรดกทางวัฒนธรรมเอาไว้ด้วย

1) มรดกทางธรรมชาติ (Natural Heritage) หมายถึง สิ่งต่างๆ ที่ธรรมชาติได้สร้างไว้ อาจเป็นภูมิทัศน์ที่สวยงามแปลกตา เป็นที่ให้ความสนุกสนาน มีความประทับใจ อาจอยู่ในท้องถิ่น เช่น ป่าเขา ถ้ำ น้ำตก หาดทรายชายทะเล เกาะแก่งและแนวปะการัง เป็นต้น

2) มรดกทางวัฒนธรรม (Cultural Heritage) หมายถึง ประเพณี อันทรงคุณค่ามีความงดงามเป็นสุนทรียศิลป์และผลงานทางศิลปกรรม ซึ่งเป็นการให้คุณค่ากับความรู้สึกในคุณค่า ความงาม วิจิตร ที่ถูกสร้างสมไว้ให้คนรุ่นหลังได้เกิดความภูมิใจและต้องการรักษาไว้ เช่น ศิลปกรรม ประเพณี วิถีชีวิต โบราณสถาน วัฒนธรรมท้องถิ่น เช่น การดำเนินและวิถีชีวิตความเป็นอยู่ในท้องถิ่น สามารถสังเกตเห็นได้จากพฤติกรรม การกระทำ และความเป็นอยู่ ซึ่งมักเป็นผลของการสร้างสรรค์ทางความคิด ความเชื่อ ความรู้ในการประกอบอาชีพท้องถิ่น งานหัตถกรรมท้องถิ่น บ้านเรือนในท้องถิ่น ของใช้และวิธีการทำ นิทานและตำนานท้องถิ่น การละเล่นพื้นบ้านและประจำเผ่าต่างๆ

ความสำคัญของทรัพยากรการท่องเที่ยว

ทรัพยากรการท่องเที่ยว (Tourism resources) เป็นองค์ประกอบหนึ่งของระบบการท่องเที่ยว นอกเหนือไปจากบริการการท่องเที่ยว (Tourism service) และตลาดการท่องเที่ยว (Tourism market) ที่มีความสัมพันธ์เชื่อมโยงกันและยังมีปัจจัยย่อยๆ อีกมากมาย ความแตกต่างในปัจจัยย่อยและความสัมพันธ์เชื่อมโยงระหว่างองค์ประกอบเหล่านี้ได้ก่อให้เกิดความแตกต่างในรูปแบบของการท่องเที่ยว การที่ทรัพยากรการท่องเที่ยวสามารถดึงดูดใจนักท่องเที่ยวให้เดินทางไปยังสถานที่นั้นๆ ทำให้ท้องถิ่นที่มีผู้เดินทางไปท่องเที่ยวได้รับผลกระทบทางบวกและทางลบหลายประการ จึงอาจกล่าวได้ว่าทรัพยากรการท่องเที่ยวมีความสำคัญมากต่ออุตสาหกรรมท่องเที่ยว กล่าวคือ

1) เป็นสิ่งดึงดูดใจให้มีการเดินทางท่องเที่ยว ทรัพยากรการท่องเที่ยวนับเป็นสิ่งดึงดูดใจที่สำคัญมาก เพราะเป็นปัจจัยหลักที่นักท่องเที่ยวนำมาพิจารณาในการตัดสินใจเลือกหรือไม่เลือกที่จะเดินทางไปท่องเที่ยวยังสถานที่นั้นๆ

2) เป็นที่มาของรายได้ของทุกระดับในพื้นที่ เพราะเมื่อนักท่องเที่ยวเดินทางไปท่องเที่ยวยังสถานที่ใด คนในพื้นที่นั้นๆ ก็จะมีอาชีพและมีรายได้จากการจัดธุรกิจและบริการให้แก่นักท่องเที่ยว องค์กรท้องถิ่นและรัฐบาลกลางก็สามารถเก็บภาษีการค้าและภาษีเงินได้ ท้ายสุดเงินจำนวนนี้ก็จะเป็นประโยชน์ต่อประเทศชาติโดยรวม เพราะรัฐบาลนำไปใช้ในการพัฒนาประเทศแล้ว ยังเป็นเงินส่วนที่นำไปช่วยชดเชยภาวการณ์ขาดดุลการค้าได้อีกด้วย

3) เพิ่มคุณภาพชีวิตและทำให้ประชาชนมีความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น กล่าวคือ ประชาชนที่อาศัยอยู่ในบริเวณที่มีทรัพยากรการท่องเที่ยวอุดมสมบูรณ์จะมีคุณภาพชีวิตที่ดี เพราะสถานที่พักผ่อนหย่อนใจในท้องถิ่นจะช่วยผ่อนคลายจากภาวะจำเจ ตึงเครียด สามารถประกอบกิจกรรมนันทนาการส่งผลให้มีสุขภาพกายและสุขภาพจิตที่สมบูรณ์ เป็นประชากรที่มีคุณภาพ ที่สำคัญคือการที่ผู้คนมีอาชีพที่เกี่ยวเนื่องกับการท่องเที่ยวย่อมมีรายได้ และสามารถซื้อหาสินค้าอุปโภคบริโภคและบริการต่างๆ ให้กับตนเองได้ ซึ่งจะช่วยเสริมคุณภาพชีวิตและทำให้ความเป็นอยู่ดีขึ้นไปด้วย นอกจากนี้ทรัพยากรการท่องเที่ยวในท้องถิ่นยังมีส่วนช่วยเปิดโลกทัศน์ให้กับประชาชนในพื้นที่ เพราะสถานที่ท่องเที่ยวเปรียบเป็นห้องปฏิบัติการที่ผู้คนในพื้นที่สามารถเรียนรู้ เช่น การได้มีโอกาสไปสัมผัสผืนป่า ได้เห็นต้นไม้และสัตว์ต่างๆ ในป่าจริงๆ ทำให้เข้าใจในเรื่องนั้นๆ ได้ดียิ่งขึ้น ทั้งยังเสริมสร้างให้คนในชุมชนเกิดความรักและความหวงแหนทรัพยากรท่องเที่ยวเหล่านั้นด้วย

4) เป็นการสร้างความภาคภูมิใจให้แก่ประชาชนในพื้นที่ ให้เป็นที่รู้จักและยอมรับของคนทั่วโลก ซึ่งจะนำความภาคภูมิใจมาสู่ชุมชนและเป็นปัจจัยนำไปสู่ความตระหนักและรักในถิ่นฐาน อีกทั้งยังสะท้อนให้เห็นคุณค่าของภูมิปัญญาต่างๆ ของบรรพบุรุษ ทรัพยากรการท่องเที่ยวจำนวนมากได้สะท้อนให้เห็นภูมิปัญญาที่ลึกซึ้ง เป็นความรู้ที่สามารถนำมาใช้ในการดำรงชีวิตและทำความเข้าใจกับอัตลักษณ์ของคนและชุมชนนั้นได้ เช่น ขนบธรรมเนียมประเพณีที่แสดงถึงการมีวัฒนธรรม สถาปัตยกรรมและประเพณีงดงาม เป็นต้น

5) ก่อให้เกิดการอนุรักษ์และพัฒนาพื้นที่และท้องถิ่นอย่างยั่งยืน ประโยชน์มากมายที่ผู้คนได้รับจากทรัพยากรการท่องเที่ยวจะเป็นตัวส่งเสริมให้เกิดการอนุรักษ์และพัฒนาทรัพยากรการท่องเที่ยวให้อยู่ในสภาพที่เหมาะสม ไม่สูญหายหรือถูกทำลายไป หากแต่จะมีการนำไปใช้อย่างมีจิตสำนึกและการจัดการอย่างระมัดระวัง โดยคำนึงถึงเยาวชนรุ่นต่อ ๆ ไป

ประเภทของทรัพยากรท่องเที่ยว

การจำแนกประเภทของทรัพยากรการท่องเที่ยวสามารถทำได้ใน 2 ลักษณะ คือ การจำแนกตามลักษณะของทรัพยากรการท่องเที่ยว และจำแนกตามพื้นที่และลักษณะของทรัพยากร (บุญเลิศ ตั้งจิตวัฒนา, 2548 ; วิวัฒน์ชัย บุญภักดิ์, 2533) ดังนี้ คือ

1. จำแนกประเภทตามลักษณะของทรัพยากรการท่องเที่ยว จะจำแนกได้เป็น 3 กลุ่มคือ

1) ทรัพยากรการท่องเที่ยวทางธรรมชาติ(Natural Tourism Resources) หมายถึง ทรัพยากรทั้งทางด้านชีวภาพและกายภาพ ที่เกิดขึ้นเองตามธรรมชาติในสภาพดั้งเดิมปราศจากการดัดแปลง ได้แก่ ภูเขา ธรณีสัณฐาน วนอุทยาน เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า ภูมิอากาศ ทะเล ธารน้ำแข็ง เป็นต้น และทรัพยากรธรรมชาติที่มีการดัดแปลงปรุงแต่งแต่ยังรักษาสภาพตามธรรมชาติไว้ ได้แก่ ถ้ำ น้ำตก ทุ่งหญ้า น้ำพุร้อน อ่างเก็บน้ำ ชายหาด เกาะแก่ง และปะการัง เป็นต้น ทรัพยากรการท่องเที่ยวเหล่านี้มีความงดงามโดดเด่น เอื้ออำนวยประโยชน์ต่อการพักผ่อนหย่อนใจ และการศึกษาธรรมชาติ

2) ทรัพยากรการท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์ โบราณสถานและโบราณวัตถุ (Archeological and Historical resources) หมายถึง พื้นที่ หลักฐาน และร่องรอยทางกายภาพที่เหลืออยู่ ซึ่งอาจบ่งบอกถึงสภาพความเป็นมาและพัฒนาการของสิ่งมีชีวิตทั้งในยุคก่อนประวัติศาสตร์ และยุคประวัติศาสตร์ ทั้งนี้รวมถึงวัตถุต่างๆที่มนุษย์สร้างหรือประดิษฐ์ขึ้นซึ่งแสดงถึงอารยธรรมและความเจริญก้าวหน้าของท้องถิ่นในสมัยโบราณ ทรัพยากรการท่องเที่ยวในกลุ่มนี้แบ่งออกเป็น 2 ประเภท ได้แก่ ประเภทโบราณสถาน เช่น อุทยานประวัติศาสตร์ในจังหวัดสุโขทัย และประเภทโบราณวัตถุ เช่น ภาพเขียน พระพุทธรูป และเครื่องปั้นดินเผา

3) ทรัพยากรการท่องเที่ยวทางศิลปวัฒนธรรม ประเพณี และกิจกรรม รวมถึงสิ่งที่ตกทอดตามศิลปวัฒนธรรมและประเพณีโบราณมาสู่ชนรุ่นหลัง เช่น ศิลปะการแสดง การแต่งกายแบบโบราณ การละเล่นพื้นบ้าน ดนตรีพื้นเมือง ภาษาพื้นเมือง ความเชื่อเรื่องวิญญาณ กิจกรรมการยังชีพแบบดั้งเดิมของชนเผ่าที่อาศัยอยู่ในพื้นที่แห่งใดแห่งหนึ่ง และมีวิถีชีวิตความเป็นอยู่ของชาวบ้าน ทั้งนี้ ยังรวมถึงสิ่งดึงดูดใจที่มนุษย์สร้างขึ้นเพื่อการท่องเที่ยว เช่น สวนสนุกหรือพิพิธภัณฑ์ ตลอดจนสิ่งดึงดูดใจที่มนุษย์สร้างขึ้นโดยวัตถุประสงค์ดั้งเดิมซึ่งอาจไม่ใช่เพื่อการท่องเที่ยว แต่เป็นที่ที่นักท่องเที่ยวสามารถเดินทางไปท่องเที่ยวเรียนรู้ได้ เช่น เขื่อน โรงงานผลิตเบียร์ โรงงานเครื่องปั้นดินเผา สวนองุ่น สนามกอล์ฟ สนามแข่งรถ เขื่อนพลังไฟฟ้า เป็นต้น

2. จำแนกตามพื้นที่และลักษณะของทรัพยากร โดย “พื้นที่” ในที่นี้ หมายถึง ที่ตั้งของทรัพยากรนั้นๆ และ “ลักษณะ” หมายถึง ความเป็นธรรมชาติ หรือการที่มนุษย์สร้างขึ้น เมื่อพิจารณาเกณฑ์ทั้ง 2 ประกอบกัน สามารถจำแนกได้เป็น 3 กลุ่ม คือ

1) ทรัพยากรการท่องเที่ยวที่เน้นผู้ใช้ประโยชน์ (User-oriented areas) ทรัพยากรการท่องเที่ยวกลุ่มนี้ส่วนใหญ่จะตั้งอยู่ใกล้ชุมชน การเข้าถึงง่าย (Accessibility) กิจกรรมการท่องเที่ยวจึงกระทำได้สะดวก มีการพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกต่างๆ เพื่อรองรับกิจกรรมและสนองความต้องการของผู้ใช้ประโยชน์อย่างเต็มรูปแบบ มักสร้างขึ้นเพื่อรองรับกิจกรรมเฉพาะอย่าง เช่น สวนสาธารณะในเขตเมือง สนามเด็กเล่น สนามกีฬาและสวนสนุก

2) ทรัพยากรการท่องเที่ยวกึ่งธรรมชาติ (Intermediate areas) มักตั้งอยู่ห่างไกลจากชุมชนมากขึ้น แต่ก็จะมีการพัฒนาเส้นทางคมนาคมที่ทำให้เดินทางเข้าถึงได้สะดวก เช่น รีสอร์ท อุทยาน และวนอุทยาน

3) ทรัพยากรการท่องเที่ยวธรรมชาติ (Resource-based areas) ซึ่งจะมีลักษณะเด่นที่มีความเป็นธรรมชาติดั้งเดิมมากกว่า และนักท่องเที่ยวมีโอกาสที่จะประกอบกิจกรรมนันทนาการที่หลากหลายกว่า เช่น การดูนก (Bird watching) การเดินป่า (Trekking) โดยความหลากหลายในการประกอบกิจกรรมจะขึ้นอยู่กับลักษณะพื้นฐานของทรัพยากร เช่นหากเป็นพื้นที่ชายทะเล ก็เหมาะสมสำหรับกิจกรรมเล่นน้ำ ว่ายน้ำ อาบแดด ดำน้ำ หากเป็นพื้นที่ป่า ก็เหมาะกับกิจกรรมเดินป่า/ศึกษาธรรมชาติ พักค้างแรมโดยใช้เต็นท์ เป็นต้น โดยทั่วไปทรัพยากรการท่องเที่ยวธรรมชาติส่วนใหญ่มักอยู่ห่างไกลจากเขตชุมชน บางแห่งการเข้าถึงยังไม่สะดวกเท่าที่ควร

คุณลักษณะของทรัพยากรการท่องเที่ยว

คุณลักษณะของทรัพยากรการท่องเที่ยว (Tourism Resource Attributes) มีความแตกต่างกันหลากหลายไปตามสภาพทางภูมิศาสตร์ โดยมีเกณฑ์ 10 ประการ ดังนี้ คือ

1) กรรมสิทธิ์และการถือครองทรัพยากรท่องเที่ยวนั้น (Ownership) ซึ่งจะเป็นปัจจัยสำคัญในการวางแผนจัดการ กล่าวคือหากทรัพยากรท่องเที่ยวนั้นเป็นกรรมสิทธิ์ของรัฐ (Public Ownership) เช่น อุทยานแห่งชาติ รัฐจะเป็นผู้สนับสนุนงบประมาณในการจัดการ โดยรัฐจะเป็นส่วนสำคัญในการกำหนดนโยบายและการบริหารจัดการพื้นที่นั้น ซึ่งมักคำนึงถึงผลกระทบทางสังคมและสิ่งแวดล้อมมากกว่าเรื่องผลตอบแทนที่จะได้รับจากพื้นที่ดังกล่าว การวางแผนของรัฐจึงเน้นระยะยาว เช่น อุทยานแห่งชาติลามิงตัน (Lamington National Park) ที่โกลด์โคสต์ (Gold Coast) ออสเตรเลีย

2) ทิศทางการดำเนินการ (Orientation) ซึ่งจะเกี่ยวพันกับเรื่องของผลตอบแทน หากเป็นอุทยานแห่งชาติ การดำเนินการอาจเป็นการเก็บค่าธรรมเนียมเข้ามาใช้พื้นที่ (User Fees) และนำค่าธรรมเนียมที่ได้ในการดูแลรักษาพื้นที่ (Maintenance) หรืออาจให้สัมปทานเอกชนในการเข้าไปดำเนินการ (Private Concession) เช่น เขาเขียว เป็นต้น

3) ลักษณะพื้นที่ท่องเที่ยว (Special Configuration) ลักษณะทางภูมิศาสตร์และขนาดของพื้นที่ถือว่ามีความสำคัญมาก โดยพื้นที่กว้างๆ เช่น อุทยานหรือวนอุทยาน อาจมีการจัดแบ่งพื้นที่เป็นส่วนๆ และมีการกำหนดจุดท่องเที่ยวที่ชัดเจน เพื่อประสิทธิภาพในการจัดการดูแลและควบคุม อย่างไรก็ตาม มีพื้นที่บางแห่งที่ถูกกำหนดให้เป็นจุดท่องเที่ยวเฉพาะ เช่น ดิสนีย์แลนด์ สหรัฐอเมริกา และฝรั่งเศส ดรีมเวิล์ดในประเทศไทย โอเชี่ยนเวิล์ดที่ประเทศออสเตรเลีย เป็นต้น

4) ลักษณะความเป็นดั้งเดิม (Euthenics) ลักษณะนี้ยังคงเป็นประเด็นที่เคลือบแคลง กำกวม และมีการโต้แย้งกันอย่างกว้างขวาง ตัวอย่างเช่น ภาพวาดสมัยหินที่ลาสโคว์ (Lascaux) บริเวณใกล้ถ้ำแห่งหนึ่งในประเทศฝรั่งเศส ซึ่งถูกจำลองขึ้นเกือบเหมือนจริงเพื่อให้นักท่องเที่ยวชมได้สะดวก ก็ทำให้นักท่องเที่ยวมีความกังวล และหวั่นกลัวความเหมือนจริงนี้อย่างมาก กรณีนี้จึงมีทั้งข้อดีและข้อเสีย ขึ้นอยู่กับการตีความและการชี้แจงเหตุผล หากนักท่องเที่ยวได้รับทราบว่า การจำลองภาพวาดดังกล่าวมีวัตถุประสงค์เพื่ออนุรักษ์และปกป้องภาพวาดดั้งเดิม (Original Painting) นักท่องเที่ยวก็จะเห็นว่าการสร้างหรือการลอกเลียนแบบเป็นสิ่งที่รับได้

5) ความหายาก (Scarcity: international/ regional/ national) ทรัพยากรการท่องเที่ยวที่มีอยู่เพียงหนึ่งเดียว มีจำนวนน้อย หายาก ไม่ซ้ำ จะสามารถดึงดูดนักท่องเที่ยวได้เป็นอย่างมากให้มาเยี่ยมเยือน เช่น เดดซี (Dead Sea Lake) ทะเลสาบที่มีน้ำเค็มที่สุดในโลก ในอิสราเอล บึงบอระเพ็ด ซึ่งเป็นบึงน้ำจืดขนาดใหญ่ที่สุดในประเทศไทย “เหนือสุดแดนสยาม สามเหลี่ยมทองคำ ผาแต้ม ภูกระดึง” อ่าวซิดนีย์ในออสเตรเลีย หรือเส้นแวง (Longitude) ที่ 0 องศา เมืองกรีนนิชในอังกฤษซึ่งใช้เป็นมาตรฐานในการนับเวลาของโลก เป็นต้น อย่างไรก็ตามทรัพยากรการท่องเที่ยวที่เป็นสิ่งพิเศษมีเพียงหนึ่งเดียวบางอย่างก็อาจจะมีความเสี่ยงต่อการสูญสลายหรือถูกทำลายได้ง่ายมากกว่าสิ่งที่มีอยู่อย่างทั่วไป

6) สถานภาพของทรัพยากรการท่องเที่ยวหลัก (Primary Tourism Resources) ซึ่งจะเป็นปัจจัยสำคัญอันดับแรกๆ ที่ดึงดูดใจนักท่องเที่ยวให้เดินทางมา เช่น ปิรามิดของประเทศอียิปต์ น้ำตกไนแองการาในประเทศสหรัฐอเมริกา-แคนาดา พระบรมมหาราชวัง (วัดพระแก้ว)ประเทศไทย ทรัพยากรการท่องเที่ยวหลักอาจมีมากกว่าหนึ่งแห่ง เช่น ในกรุงปารีสที่มีทั้งหอไอเฟลและพิพิธภัณฑ์ลูฟว์ซึ่งเป็นที่ดึงดูดทั้งสองแห่ง ในซิดนีย์ก็มีทั้งโอเปร่าเฮาส์และอ่าวซิดนีย์ เป็นต้น ความสามารถในการดึงดูดของทรัพยากรการท่องเที่ยวหลักจึงเป็นเงื่อนไขสำคัญที่หน่วยงานที่ดูแลรับผิดชอบเกี่ยวข้องต้องใส่ใจมากกว่ากลุ่มทรัพยากรการท่องเที่ยวอันดับรอง (Secondary Tourism Resources)

7) ความสามารถในการรองรับ (Carrying Capacity) ทรัพยากรการท่องเที่ยวแต่ละประเภทอาจมีความสามารถในการรองรับในแต่ละด้านและในแต่ละช่วงเวลา (Particular point of time) แตกต่างกันไป กล่าวคือ ทรัพยากรการท่องเที่ยวบางประเภทอาจมีความสามารถในการรองรับในการบริการด้านการท่องเที่ยวในระดับต่ำ เช่น ไม่มีศูนย์บริการข้อมูลข่าวสาร และไม่มีม้านั่ง แต่ทรัพยากรการท่องเที่ยวเหล่านี้อาจมี

ความสามารถในการรองรับในแง่ของการจัดการ คือป้องกันนักท่องเที่ยวมิให้เข้าไปเหยียบย่ำหรือทำลายทรัพยากรล้ำค่าในบริเวณนั้นได้เป็นอย่างดี โดยมีรั้วรอบขอบชิดและมีระบบการกำจัดขยะที่เหมาะสม เป็นต้น

8) ความสะดวกในการเดินทางเข้าถึง (Accessibility) ความสะดวกในการเดินทางเข้าถึงทรัพยากรการท่องเที่ยวมักเป็นเรื่องที่เกี่ยวกับการคมนาคมขนส่ง และการอำนวยความสะดวกแก่นักท่องเที่ยวในการเดินทางเข้าไปเยี่ยมชมและประกอบกิจกรรมท่องเที่ยว ณ พื้นที่ สถานที่ หรือจุดท่องเที่ยว เช่น การมีถนนเพียงเส้นเดียวที่ใช้เพื่อเดินทางไปยังจุดท่องเที่ยวนั้นๆ หรือการที่ต้องเข้าแถวยาวเหยียดเพื่อเข้าประกอบกิจกรรมในสวนสนุกแห่งใดแห่งหนึ่ง ซึ่งทำให้นักท่องเที่ยวต้องเสียเวลารอนานเกินไป ซึ่งแสดงว่าการเข้าถึงยังไม่สะดวก

9) ตลาด (Market) ทรัพยากรการท่องเที่ยวบางแห่งนักท่องเที่ยวโดยทั่วไปอาจสนใจเดินทางไปเยี่ยมเยือนและ/หรือประกอบกิจกรรมท่องเที่ยว แต่ทรัพยากรการท่องเที่ยวบางแห่งอาจมีนักท่องเที่ยวเพียงบางกลุ่มเท่านั้นที่สนใจ เช่น ทรัพยากรการท่องเที่ยวกลุ่มโบราณคดีในประเทศเคนยา เป็นต้น ซึ่งแม้จะสามารถดึงดูดความสนใจได้มากแต่อาจเหมาะกับรสนิยมของคนท้องถิ่นหรือคนในประเทศเท่านั้น แต่บางลักษณะอาจเหมาะกับรสนิยมของนักท่องเที่ยวต่างชาติด้วย เช่น อาหารไทย

10) ภาพลักษณ์ (Image) ที่นักท่องเที่ยวมีต่อทรัพยากรการท่องเที่ยว ซึ่งจะมีผลต่อการตัดสินใจเลือกในการท่องเที่ยวมาก ทั้งนี้รวมถึงภาพลักษณ์ที่นักท่องเที่ยวมีต่อเจ้าของทรัพยากรท่องเที่ยวนั้นๆ ด้วย เช่น นักท่องเที่ยวที่เป็นกลุ่มสตรีอาจมีภาพลักษณ์ว่า “สิงคโปร์เป็นแหล่งช้อปปิ้ง” ฉะนั้นจึงตัดสินใจเลือกเดินทางไปสิงคโปร์แทนที่จะเลือกไปลาว หรือมีภาพลักษณ์ต่อประเทศอินโดนีเซียว่าไม่ปลอดภัย ก็อาจตัดสินใจไม่เดินทาง แต่จะเลือกเดินทางไปยังประเทศที่มีลักษณะใกล้เคียงกันแทน เป็นต้น ภาพลักษณ์จึงเป็นปัจจัยที่สำคัญมากต่อการดึงดูดนักท่องเที่ยวให้ตัดสินใจเลือกเดินทางท่องเที่ยว ดังนั้น การตรวจสอบภาพลักษณ์ของทรัพยากรการท่องเที่ยวอย่างต่อเนื่องและสม่ำเสมอ จึงเป็นสิ่งจำเป็นและสำคัญมากนั่นเอง

องค์ประกอบของทรัพยากรการท่องเที่ยว

ทรัพยากรการท่องเที่ยวถือเป็นสินค้าหลักทางการท่องเที่ยวที่จะขายให้แก่นักท่องเที่ยว การพัฒนาทรัพยากรการท่องเที่ยวจึงมีองค์ประกอบหลักอย่างน้อย 3 ประการหรือ 3 A’s (บุญเลิศ จิตตั้งวัฒนา, 2548: 29-30) ดังต่อไปนี้คือ

1) ทรัพยากรการท่องเที่ยวต้องมีสิ่งดึงดูดใจ (attraction) เป็นองค์ประกอบสำคัญที่สุดของทรัพยากรการท่องเที่ยวที่ต้องมีสิ่งดึงดูดใจอย่างใดอย่างหนึ่งในการดึงดูดใจให้นักท่องเที่ยวเดินทางไปเยี่ยมเยือนสถานที่นั้น ๆ ซึ่งสิ่งดึงดูดใจการท่องเที่ยวย่อมแตกต่างกันไปตามประเภทของทรัพยากรการท่องเที่ยว โดยแต่ละกลุ่มจะสนใจสิ่งดึงดูดใจของทรัพยากรการท่องเที่ยวแต่ละประเภทแตกต่างกันไป เช่นนักท่องเที่ยวกลุ่มหนึ่งอาจสนใจด้านความสวยงาม ของธรรมชาติก็ชอบที่จะไปเที่ยวภูเขาหรือหาดทรายหรือนักท่องเที่ยวอีกกลุ่มหนึ่งอาจสนใจด้านศิลปวัฒนธรรม ก็ชอบที่จะไปเที่ยวชมวิถีชีวิตของชาวเขาหรือนักท่องเที่ยวอีกกลุ่มหนึ่งอาจสนใจด้านโบราณสถาน ก็ชอบที่จะไปเที่ยวชมอุทยานประวัติศาสตร์ เป็นต้น นอกจากนั้นภาพลักษณ์และราคาค่าเข้าชมของทรัพยากรการท่องเที่ยวก็มีส่วนในการดึงดูดใจให้นักท่องเที่ยวเข้าไปเยี่ยมชมทรัพยากรการท่องเที่ยวนั้น

2) ทรัพยากรการท่องเที่ยวต้องมีเส้นทางขนส่งเข้าถึง (accessibility) เป็นองค์ประกอบที่สำคัญของทรัพยากรการท่องเที่ยวที่ต้องมีเส้นทางหรือเครือข่ายคมนาคมขนส่งที่สามารถเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยวนั้นตลอดจนสามารถติดต่อเชื่อมโยงกันระหว่างทรัพยากรการท่องเที่ยวหนึ่งกับอีกทรัพยากรการท่องเที่ยวหนึ่งที่อยู่บริเวณใกล้เคียง อีกทั้งต้องมีที่จอดรถหรือสถานีรถไฟหรือท่าเรือหรือท่าอากาศยานเพื่อให้ธุรกิจการขนส่งสามารถนำนักท่องเที่ยวเข้าไปท่องเที่ยวยังทรัพยากรการท่องเที่ยวได้อย่างสะดวกและปลอดภัย

3) ทรัพยากรการท่องเที่ยวต้องมีสิ่งอำนวยความสะดวก (amenities) เป็นองค์ประกอบที่สำคัญของทรัพยากรการท่องเที่ยวที่ต้องมีสิ่งอำนวยความสะดวกไว้บริการนักท่องเที่ยวที่เข้ามายังทรัพยากรการท่องเที่ยวนั้นให้ได้รับความสะดวกสบายและความประทับใจ ทำให้นักท่องเที่ยวอยากจะอยู่ท่องเที่ยวนานวันขึ้น ซึ่งสิ่งอำนวยความสะดวกทางการท่องเที่ยวหมายถึงสรรพสิ่งที่รองรับในการเดินทางท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยวเพื่อให้การเดินทางท่องเที่ยวเป็นไปด้วยความสะดวกสบายและปลอดภัย โดยปกติสิ่งอำนวยความสะดวกทางการ

ท่องเที่ยวเหล่านี้รัฐบาลจะเป็นผู้จัดหาและพัฒนาเพื่อบริการแก่ประชาชนของตนเอง แล้วถือเป็นผลพลอยได้ในการให้บริการแก่นักท่องเที่ยว

2. การพัฒนาการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน

บุญเลิศ จิตตั้งวัฒนา (2542) ได้ให้ความหมายการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน (Sustainable Tourism) ว่าหมายถึงการท่องเที่ยวกลุ่มใหญ่หรือกลุ่มเล็กที่มีการจัดการอย่างดีเยี่ยม เพราะสามารถดำรงไว้ซึ่งทรัพยากรการท่องเที่ยวให้มีความดึงดูดใจอย่างไม่เสื่อมคลาย และธุรกิจท่องเที่ยวมีการปรับปรุง คุณภาพให้ได้ผลกำไรอย่างเป็นธรรม โดยมีนักท่องเที่ยวเข้ามาเยี่ยมเยือนสม่ำเสมออย่างเพียงพอ แต่มีผลกระทบทางลบต่อสิ่งแวดล้อมที่สุดอย่างยืนยาว

การท่องเที่ยวแบบยั่งยืน มีหลักการพื้นฐานดังนี้

1) การอนุรักษ์และการใช้ทรัพยากรอย่างพอดี (Using Resource Sustainable) ทั้งในส่วนที่เป็นทรัพยากรธรรมชาติ สังคม และวัฒนธรรมเป็นสิ่งสำคัญและเน้นการทำธุรกิจในระยะยาว

2) การลดการบริโภคที่เกินความจำเป็นและการลดของเสีย (Reducing Over-consumption and Waste) จะช่วยลดค่าใช้จ่ายในการทำนุบำรุงสิ่งแวดล้อมที่ถูกทำลายในระยะยาว และเป็นการเพิ่มคุณภาพของการท่องเที่ยวด้วย

3) การรักษาและส่งเสริมความหลากหลายของทรัพยากรธรรมชาติ (Maintaining Diversity) สังคม และวัฒนธรรม จะช่วยขยายฐานของอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวในอนาคต

4) การประสานการพัฒนาการท่องเที่ยว (Integrating Tourism into Planning) เข้ากับกรอบแผนกลยุทธ์การพัฒนาแห่งชาติ การพัฒนาท้องถิ่น และการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อม จะช่วยขยายศักยภาพการท่องเที่ยว

5) การท่องเที่ยวที่รองรับกิจกรรมในท้องถิ่น (Supporting Local Economic) โดยคำนึงถึงราคาและพัฒนาคุณค่าของสิ่งแวดล้อมไว้ ไม่เพียงแต่ทำให้เกิดการประหยัด แต่ยังป้องกันสิ่งแวดล้อมไม่ให้ถูกทำลายอีกด้วย

6) เน้นการมีส่วนร่วมของชุมชนท้องถิ่น (Involving Local Communities) ในด้านการจัดการผลตอบแทนของประชาชน และสิ่งแวดล้อมเพื่อช่วยยกระดับคุณภาพชีวิตและการจัดการการท่องเที่ยว

7) การประสานความร่วมมือระหว่างผู้ประกอบการ ประชาชนท้องถิ่น องค์กรและสถาบันที่เกี่ยวข้อง (Consulting Stakeholders and the Public) เพื่อลดข้อขัดแย้งและร่วมแก้ปัญหา

8) เป็นการฝึกอบรมบุคลากร (Training Staff) โดยสอดแทรกแนวคิดและวิธีปฏิบัติในการพัฒนาแบบยั่งยืนแก่บุคลากรท้องถิ่นทุกๆระดับ เพื่อยกระดับการบริการการท่องเที่ยว

9) ข้อมูลข่าวสารที่สื่อให้กับนักท่องเที่ยว โดยมุ่งสร้างความเข้าใจในการเคารพต่อธรรมชาติ สังคม และวัฒนธรรมที่เป็นแหล่งท่องเที่ยว (Marketing Tourism Responsibly) อีกทั้งเป็นการช่วยยกระดับความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวอีกทางหนึ่ง

10) การวิจัยและติดตามผล (Undertaking Research) เพื่อตรวจสอบประสิทธิภาพในการดำเนินงาน รวมทั้งปัญหาและอุปสรรคต่างๆ เพื่อนำไปสู่แนวทางการแก้ไขที่เป็นประโยชน์ต่อผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่าย

ลักษณะของการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน

การท่องเที่ยวแบบยั่งยืน มีลักษณะสำคัญอยู่ 6 ประการดังนี้ คือ

1) เป็นการท่องเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยวทุกประเภท ทุกแห่ง

2) เป็นการท่องเที่ยวที่เน้นคุณค่าและความเป็นเอกลักษณ์ของแต่ละแหล่งท่องเที่ยว

3) เป็นการท่องเที่ยวที่รับผิดชอบต่อทรัพยากรการท่องเที่ยวและสิ่งแวดล้อม

4) เป็นการท่องเที่ยวที่ให้นักท่องเที่ยวได้รับความรู้และประสบการณ์เกี่ยวข้องกับธรรมชาติและวัฒนธรรม

5) เป็นการท่องเที่ยวที่ให้ผลตอบแทนแก่ผู้ประกอบธุรกิจท่องเที่ยวอย่างยืนยาว

6) เป็นการท่องเที่ยวที่ให้ผลประโยชน์ต่อชุมชนท้องถิ่น และคืนผลประโยชน์กลับสู่ทรัพยากรการท่องเที่ยวและสิ่งแวดล้อมของท้องถิ่น

นอกจากนั้นการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน ควรมีลักษณะดังต่อไปนี้

1) เป็นการท่องเที่ยวที่มีความต่อเนื่อง (Continuity) หมายถึง ความต่อเนื่องของทรัพยากรธรรมชาติ และความต่อเนื่องของวัฒนธรรมซึ่งจัดเป็นทรัพยากรหลักในการท่องเที่ยว และสามารถมอบประสบการณ์นันทนาการที่ดีให้แก่นักท่องเที่ยว

2) เป็นการท่องเที่ยวที่มีคุณภาพ (Quality) หมายถึงการเน้นคุณภาพของสามส่วนหลัก คือ คุณภาพของสิ่งแวดล้อม คุณภาพของประสบการณ์ นันทนาการที่นักท่องเที่ยวได้รับ และคุณภาพชีวิตของคนในชุมชน

3) เป็นการท่องเที่ยวที่มีความสมดุล (Balance) หมายถึงความสมดุลระหว่างความต้องการอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว ความต้องการของชุมชนท้องถิ่นและขีดความสามารถของทรัพยากร

จากแนวคิดพื้นฐานและลักษณะของการท่องเที่ยวที่ยั่งยืนนั้น บุญเลิศ จิตตั้งวัฒนา (2548: 20-21) ยังได้กล่าวถึงองค์ประกอบหลักของการพัฒนาการท่องเที่ยวแบบยั่งยืนไว้ด้วยกัน 6 ด้าน ดังนี้

1) องค์ประกอบด้านการพัฒนาทรัพยากรท่องเที่ยว เป็นการพัฒนาสถานที่อันเป็นจุดหมายปลายทางที่นักท่องเที่ยวจะเดินทางเข้ามาท่องเที่ยว พร้อมสิ่งอำนวยความสะดวกและบริการทางการท่องเที่ยวให้สามารถดึงดูดใจให้นักท่องเที่ยวเดินทางเข้ามาเยี่ยมเยือน โดยมีการประเมินศักยภาพการท่องเที่ยวในการรองรับของพื้นที่ และกำหนดกิจกรรมท่องเที่ยวที่อนุรักษ์ทรัพยากรท่องเที่ยวและสิ่งแวดล้อม พร้อมทั้งให้ความรู้เกี่ยวกับแหล่งท่องเที่ยวแก่นักท่องเที่ยวด้วย

2) องค์ประกอบด้านการพัฒนาสิ่งแวดล้อมในแหล่งท่องเที่ยว เป็นการพัฒนาเพื่ออนุรักษ์สิ่งแวดล้อมในแหล่งท่องเที่ยวให้อยู่ในสภาพเดิมหรือดีกว่าเดิม และป้องกันผลกระทบด้านลบจากการท่องเที่ยว โดยต้องมีการติดตามประเมินผลกระทบจากการท่องเที่ยวอย่างต่อเนื่อง

3) องค์ประกอบด้านการพัฒนาธุรกิจท่องเที่ยว เป็นการพัฒนาธุรกิจด้านบริการอำนวยความสะดวกโดยตรงแก่นักท่องเที่ยว เพื่อตอบสนองความต้องการของนักท่องเที่ยวให้ได้รับความพึงพอใจ โดยมีความรับผิดชอบต่อการอนุรักษ์ทรัพยากรท่องเที่ยวและสิ่งแวดล้อมด้วย

4) องค์ประกอบด้านการพัฒนาการตลาดท่องเที่ยว เป็นการพัฒนาเพื่อแสวงหานักท่องเที่ยวที่มีคุณภาพ ซึ่งมีลักษณะเป็นคุณประโยชน์ต่อการอนุรักษ์ทรัพยากรการท่องเที่ยวและสิ่งแวดล้อมให้เข้ามาท่องเที่ยว โดยให้นักท่องเที่ยวได้รับความรู้และประสบการณ์จากการท่องเที่ยวตามที่เขาพึงพอใจ

5) องค์ประกอบด้านการพัฒนาการมีส่วนร่วมทางการท่องเที่ยวของชุมชนท้องถิ่น เป็นการพัฒนาในการสร้างโอกาสให้ชุมชนท้องถิ่นมีส่วนร่วมทางการท่องเที่ยว เพื่อสร้างความเข้มแข็งให้แก่ชุมชนท้องถิ่นให้สามารถจัดการท่องเที่ยวของตนเองและได้รับผลประโยชน์จากการท่องเที่ยว อันจะทำให้ชุมชนท้องถิ่นเกิดความหวงแหนและรักษาไว้ซึ่งทรัพยากรการท่องเที่ยวและสิ่งแวดล้อมให้คงอยู่ตลอดไป

6) องค์ประกอบด้านการพัฒนาจิตสำนึกทางการท่องเที่ยว เป็นการพัฒนาการสร้างจิตสำนึกในการอนุรักษ์ทรัพยากรท่องเที่ยวและสิ่งแวดล้อมแก่ผู้เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวทุกฝ่าย โดยการให้ความรู้และสื่อความหมายในการอนุรักษ์ทรัพยากรท่องเที่ยวและสิ่งแวดล้อม เพื่อปลูกฝังจิตสำนึกทางการท่องเที่ยวแบบยั่งยืนให้ทุกฝ่ายเกิดความรักความหวงแหนทรัพยากรและสิ่งแวดล้อม

อธิบายด้วยภาพได้ดังรูปด้านล่างนี้

รูปภาพที่ 1 องค์ประกอบหลักของการพัฒนาการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน

จากแนวคิดของการพัฒนาการท่องเที่ยวแบบยั่งยืนจึงพอสรุปได้เป็น 3 มิติ ดังต่อไปนี้ คือ

1) มิติด้านการสร้างจิตสำนึกการอนุรักษ์ทรัพยากรท่องเที่ยวและสิ่งแวดล้อมให้แก่ผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่าย ที่จะต้องมีความรู้ ความเข้าใจและสร้างจิตสำนึกแก่ผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่ายในการปกป้องรักษาทรัพยากรท่องเที่ยวและสิ่งแวดล้อมเป็นอันดับแรก เพื่อให้คงไว้ซึ่งความสวยงามและคุณค่าทรัพยากรท่องเที่ยว โดยการสร้างจิตสำนึกในรูปแบบ การเน้นวิธีการจัดทำโปรแกรมสื่อความหมายธรรมชาติหรือวัฒนธรรมในแหล่งท่องเที่ยว การจัดให้มีนิทรรศการ/แผ่นป้ายบรรยายตามบริเวณหรือจุดท่องเที่ยวต่างๆ การจัดให้มีเส้นทางธรรมชาติหรือวัฒนธรรมแก่ผู้มาเยือน รวมถึงการฝึกอบรมมัคคุเทศก์และเจ้าหน้าที่ของรัฐที่รับผิดชอบแหล่งท่องเที่ยวให้สามารถชี้แนะและอธิบายเกี่ยวกับธรรมชาติและวัฒนธรรมที่นักท่องเที่ยวพบเห็น เป็นต้น

2) มิติด้านการสร้างความพึงพอใจให้แก่นักท่องเที่ยว ที่มีความปรารถนาหรือสนใจที่จะศึกษาเรียนรู้เกี่ยวกับธรรมชาติและวัฒนธรรม เช่น การส่งเสริมการท่องเที่ยวด้วยการจัดให้มีสื่อความหมายธรรมชาติและวัฒนธรรม เพื่อให้ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับธรรมชาติหรือวัฒนธรรม ซึ่งเป็นการเพิ่มความรู้ประสบการณ์แก่นักท่องเที่ยวให้ได้รับความพึงพอใจกลับไป เป็นต้น

3) มิติด้านการสร้างความมีส่วนร่วมในผลประโยชน์ให้แก่ชุมชนท้องถิ่น ด้วยการเปิดโอกาสให้ชุมชนท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการท่องเที่ยวแบบยั่งยืนและช่วยให้ชุมชนท้องถิ่นได้รับผลประโยชน์จากการท่องเที่ยวทั้งทางตรงและทางอ้อม เช่น การลงทุนด้านสิ่งอำนวยความสะดวกขนาดเล็ก การเป็นมัคคุเทศก์ การนำสินค้าหัตถกรรมพื้นบ้านมาขาย การจ้างงานในธุรกิจท่องเที่ยว เป็นต้น

ดังนั้น การพัฒนาการท่องเที่ยวที่มุ่งทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม และสิ่งแวดล้อมควบคู่กันไป ในขณะเดียวกันก็ให้ชุมชนมีส่วนร่วมและรับผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจจากการท่องเที่ยวอย่างเสมอภาคเท่าเทียมกันนั้น จึงจะเป็นการท่องเที่ยวแบบยั่งยืนได้

3 แนวคิดการบริหารจัดการการท่องเที่ยวแบบมีส่วนร่วม

เดชา โต้งสูงเนิน (2543: 20) ได้กล่าวว่า การท่องเที่ยวเป็นกิจกรรมทางเศรษฐกิจ เป็นเครื่องมือที่มีอำนาจให้มีการเปลี่ยนแปลงพื้นที่ได้เป็นอย่างมาก ถ้าการท่องเที่ยวมีการจัดการและการบริหารที่ดีก็จะสามารถใช้พื้นที่ ที่เป็นทรัพยากรนั้นได้โดยไม่ได้ทำให้มันเสื่อมโทรมลง การพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนจึงจำเป็นต้องมีการวางนโยบายที่ชัดเจนและมีความสอดคล้องกับความคิดเห็นและเหตุผลของคนในท้องถิ่นเพื่อจะได้ให้การส่งเสริมในระดับชาติ นโยบายควรเจาะจงลงไปในแต่ละด้านโดยพิจารณาปัจจัยที่สำคัญพื้นฐานของชุมชน ถ้าเป็นไปได้ก็ควรที่จะให้มีการแข่งขันเพื่อเพิ่มจุดเด่นในตลาด การสร้างแนวทางการจัดการสิ่งแวดล้อม ให้มีการใช้ทรัพยากรอย่างยั่งยืนตลอดไป การตอบสนองนั้นต้องไม่มีการกีดกัน ในการมีส่วนร่วมของประชาชนใน

พื้นที่ด้วย นอกจากนี้ บุญเลิศ จิตตั้งวัฒนา (2548ก: 174-178) ยังได้กล่าวคล้ายคลึงกันเกี่ยวกับลักษณะการมีส่วนร่วมทางการท่องเที่ยวแบบยั่งยืนของชุมชนท้องถิ่นว่า เป็นการพัฒนาขีดความสามารถของชุมชนท้องถิ่นในการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน เพื่อให้ชุมชนท้องถิ่นสามารถบริหารจัดการและควบคุมการใช้ทรัพยากรการท่องเที่ยวได้อย่างมีประสิทธิภาพ อันจะเป็นประโยชน์ต่อการดำรงชีพทางเศรษฐกิจและสังคมตามความจำเป็นอย่างสมศักดิ์ศรีในฐานะสมาชิกสังคม ซึ่งการมีส่วนร่วมทางการท่องเที่ยวแบบยั่งยืนของชุมชนท้องถิ่นมี 2 ลักษณะ คือ

ลักษณะที่ 1 การมีส่วนร่วมทางการท่องเที่ยวแบบยั่งยืนของชุมชนท้องถิ่นอย่างแท้จริง เป็นการให้ชุมชนท้องถิ่นสามารถเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาการท่องเที่ยวแบบยั่งยืนทุกขั้นตอน ตั้งแต่ร่วมทำการศึกษาค้นคว้าปัญหาทางการท่องเที่ยว การร่วมคิดและหาวิธีการแก้ปัญหาทางการท่องเที่ยว การร่วมวางนโยบาย วางแผนตัดสินใจ คิดหาวิธีการใช้ทรัพยากรการท่องเที่ยวที่มีอยู่ให้เป็นประโยชน์ต่อชุมชนท้องถิ่น ร่วมปฏิบัติตามนโยบายหรือแผนงานการท่องเที่ยวให้บรรลุตามที่กำหนดไว้ และร่วมคิดควบคุมติดตามประเมินผลแผนการท่องเที่ยวให้เป็นไปตามขั้นตอนที่วางไว้

ลักษณะที่ 2 การมีส่วนร่วมทางการท่องเที่ยวแบบยั่งยืนของชุมชนท้องถิ่นอย่างไม่แท้จริง เป็นการให้ชุมชนท้องถิ่นเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาการท่องเที่ยวแบบยั่งยืนเพียงบางส่วนเท่านั้น โดยเฉพาะการเข้ามามีส่วนร่วมในการปฏิบัติตามโครงการท่องเที่ยวที่ได้มีการกำหนดไว้แล้ว

รูปแบบการมีส่วนร่วมทางการท่องเที่ยวแบบยั่งยืนของชุมชนท้องถิ่น

เป็นแนวคิดของการกระจายอำนาจจากส่วนกลางลงมาสู่ท้องถิ่น หรือเป็นความพยายามที่จะให้มีการพัฒนาการท่องเที่ยวแบบยั่งยืนจากส่วนล่างขึ้นสู่ส่วนบน ทั้งนี้เพราะชุมชนท้องถิ่นคือผู้รู้ปัญหาและความต้องการของตนเองดีกว่าผู้อื่น หลักการพื้นฐานเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของชุมชนท้องถิ่นอยู่ที่ความรู้และความต้องการของชุมชนท้องถิ่น โดยกระตุ้นให้ชุมชนท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการวางแผนพัฒนาการท่องเที่ยวแบบยั่งยืนกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เพื่อได้มีการเรียนรู้ร่วมกันและตัดสินใจร่วมกันจึงมีรูปแบบของการมีส่วนร่วมในการวางแผนพัฒนาการท่องเที่ยวแบบยั่งยืนของชุมชนท้องถิ่น อยู่หลายรูปแบบ แต่ที่นิยม มีอยู่ 3 รูปแบบ คือ

รูปแบบที่ 1 การชักชวนให้ชุมชนท้องถิ่นเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินโครงการพัฒนาการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน รูปแบบนี้รัฐบาลจะเป็นผู้วางแผนนโยบายและวางแผนโครงการพัฒนาการท่องเที่ยวด้วยตนเอง ประชาชนในชุมชนท้องถิ่นไม่มีส่วนร่วมในการวางแผนและจัดทำโครงการท่องเที่ยวเลย แต่จะถูกชักชวนจากรัฐบาลให้เข้ามามีส่วนร่วมในขั้นตอนการดำเนินโครงการพัฒนาการทองเที่ยวแบบยั่งยืน

รูปแบบที่ 2 การให้องค์กรชุมชนท้องถิ่นเข้ามามีส่วนร่วมในการเจรจาต่อรองสำหรับการพัฒนาการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน ซึ่งรูปแบบนี้รัฐบาลและตัวแทนขององค์กรชุมชนท้องถิ่นจะเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน แม้ว่าในความเป็นจริงการริเริ่มโครงการท่องเที่ยวจะมาจากรัฐบาลกลางก็ตาม แต่องค์กรชุมชนท้องถิ่นสามารถเข้าร่วมตัดสินใจและเจรจาต่อรองผลประโยชน์กับรัฐบาลได้ เพื่อรักษาผลประโยชน์ของชุมชนท้องถิ่นให้มากที่สุดซึ่งผลสุดท้ายของการเจรจาต่อรองนั้นรัฐบาลมักจะเป็นผู้ยอมโอนอ่อนผ่อนตามเสียงขององค์กรชุมชนท้องถิ่น เพื่อมิให้เกิดการขัดแย้งกับชุมชนท้องถิ่น การมีส่วนร่วมของชุมชนท้องถิ่นในรูปแบบนี้องค์กรชุมชนท้องถิ่นจะต้องมีศักยภาพสูงและมีความตื่นตัวในการรักษาผลประโยชน์ของชุมชนท้องถิ่นตนเองให้มากที่สุด

รูปแบบที่ 3 การให้ชุมชนท้องถิ่นจัดการพัฒนาการท่องเที่ยวแบบยั่งยืนด้วยตนเองซึ่งรูปแบบนี้ชุมชนท้องถิ่นจะเป็นผู้จัดการควบคุมและวางแผนพัฒนาการใช้ทรัพยากรการท่องเที่ยวด้วยตนเองอย่างสิ้นเชิง นับเป็นรูปแบบของการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนที่พึ่งตนเองอย่างแท้จริง โดยไม่อาศัยความคิดริเริ่มและชักจูงจากบุคคลภายนอกหรือรัฐบาลเลย ประชาชนหรือองค์กรชุมชนท้องถิ่นสามารถวิเคราะห์และตัดสินใจเกี่ยวกับปัญหาและแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน ตลอดจนการติดตามประเมินผลสำเร็จของโครงการท่องเที่ยวด้วยตนเอง รูปแบบนี้เป็นการเปิดโอกาสอย่างเต็มที่แก่ชุมชนท้องถิ่นให้เข้ามีบทบาทและมีส่วนร่วมอย่างสมบูรณ์ แต่ชุมชนท้องถิ่นต้องมีความพร้อมและมีประสิทธิภาพ

วิธีการมีส่วนร่วมทางการท่องเที่ยวแบบยั่งยืนของชุมชนท้องถิ่น

เป็นวิธีการสร้างโอกาสให้แก่ชุมชนท้องถิ่นเข้ามามีส่วนร่วมในกระบวนการพัฒนาการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน เพื่อให้ชุมชนท้องถิ่นได้รับประโยชน์จากการท่องเที่ยว ในขณะเดียวกันก็ช่วยอนุรักษ์ทรัพยากรการท่องเที่ยวและสิ่งแวดล้อม วิธีการให้ชุมชนท้องถิ่นมีส่วนร่วมทางการท่องเที่ยวแบบยั่งยืนสามารถกระทำได้หลายวิธีดังต่อไปนี้ คือ

วิธีการที่ 1 การร่วมประชุมในการพัฒนาการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน เป็นวิธีการร่วมถกปัญหาของการพัฒนาการท่องเที่ยวระหว่างเจ้าหน้าที่ของรัฐกับชุมชนท้องถิ่น เพื่อสอบถามความคิดเห็นของประชาชนในชุมชนท้องถิ่นเกี่ยวกับเรื่องการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน

วิธีการที่ 2 การให้คำปรึกษาในการพัฒนาการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน เป็นวิธีการให้ชุมชนท้องถิ่นเข้าร่วมเป็นกรรมการในคณะกรรมการบริหารโครงการท่องเที่ยว เพื่อความมั่นใจว่ามีเสียงของชุมชนท้องถิ่นเข้ามามีส่วนร่วมรับรู้และร่วมในการตัดสินใจพัฒนาการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน

วิธีการที่ 3 การสำรวจความคิดเห็นในการพัฒนาการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน เป็นวิธีการสำรวจความคิดเห็นของชุมชนท้องถิ่น โดยให้ประชาชนในชุมชนท้องถิ่นมีโอกาสร่วมแสดงความคิดเห็นด้านการพัฒนาการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน

วิธีการที่ 4 การประสานงานร่วมกันในการพัฒนาการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน เป็นวิธีการให้ชุมชนท้องถิ่นเข้าร่วมตั้งแต่การคัดเลือกตัวแทนกลุ่มไปร่วมงานบริหารจัดการหรือร่วมในคณะกรรมการที่ปรึกษาในฝ่ายประชาชนเพื่อการพัฒนาการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน

วิธีการที่ 5 การไต่สวนสาธารณะในการพัฒนาการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน เป็นวิธีการไต่สวนข้อมูลจากชุมชนท้องถิ่น เพื่อเปิดโอกาสให้ชุมชนท้องถิ่นได้เข้าร่วมแสดงความคิดเห็น ก่อนที่รัฐบาลจะตัดสินใจในการพัฒนาการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน

วิธีการที่ 6 การออกเสียงประชามติโดยตรงในการพัฒนาการท่องเที่ยวแบบยั่งยืนเป็นการตอบคำถามของรัฐบาลโดยให้ประชาชนทุกคนในชุมชนท้องถิ่นออกความคิดเห็นโดยตรงต่อรัฐบาล และให้ทุกคนเป็นผู้ตัดสินใจแทนรัฐบาลในการพัฒนาการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน

การมีส่วนร่วมในการพัฒนาการท่องเที่ยวแบบยั่งยืนของชุมชนท้องถิ่น

เป็นการให้โอกาสแก่สมาชิกของชุมชนท้องถิ่นอย่างเท่าเทียมกันในการเข้าร่วมรับผลประโยชน์จากการพัฒนาการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน โดยถือเป็นกระบวนการเรียนรู้ที่กระตุ้นให้ชุมชนท้องถิ่นเข้ามาร่วมในฐานะเจ้าหน้าที่หรือนักวางแผน มีการเรียนรู้ร่วมกันและเข้าร่วมประชุมตัดสินใจในการพัฒนาการท่องเที่ยวในขณะเดียวกันเจ้าหน้าที่ของรัฐก็ต้องฝึกฟังความคิดเห็น ปัญหา และความต้องการของชุมชนท้องถิ่นด้วย เพื่อให้ชุมชนท้องถิ่นมีบทบาทในการวางแผนกำกับดูแล ควบคุมการท่องเที่ยวให้มากขึ้น อันจะทำให้ชุมชนท้องถิ่นเกิดความรู้สึกเป็นเจ้าของเกิดความรักความหวงแหน และสร้างจิตสำนึกในการดูแลปกป้องรักษาทรัพยากรการท่องเที่ยวและสิ่งแวดล้อมให้ยั่งยืน จึงต้องให้ชุมชนท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการพัฒนาการท่องเที่ยวแบบยั่งยืนทุกขั้นตอน ดังต่อไปนี้คือ

ขั้นตอนที่ 1 ให้ชุมชนท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการศึกษาค้นหาปัญหาทางการท่องเที่ยวและสาเหตุแห่งปัญหาที่เกิดขึ้นในชุมชนท้องถิ่น รวมตลอดถึงความต้องการของชุมชนท้องถิ่นด้วย

ขั้นตอนที่ 2 ให้ชุมชนท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการพัฒนาการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน ตั้งแต่ร่วมกำหนดนโยบาย วัตถุประสงค์ เป้าหมาย และวิธีการพัฒนาการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน เพื่อให้ได้แผนงานหรือโครงการพัฒนาการท่องเที่ยวที่สามารถแก้ไขปัญหาหรือลดปัญหาของชุมชนท้องถิ่นและสร้างสรรค์สิ่งใหม่ที่เป็นประโยชน์ต่อการท่องเที่ยว พร้อมทั้งตอบสนองความต้องการของชุมชนท้องถิ่นได้ด้วย

ขั้นตอนที่ 3 ให้ชุมชนท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการตัดสินใจใช้ทรัพยากรการท่องเที่ยวที่มีอยู่ในชุมชนท้องถิ่นให้เกิดประโยชน์ต่อการท่องเที่ยวและชุมชนท้องถิ่นมากที่สุด

ขั้นตอนที่ 4 ให้ชุมชนท้องถิ่นมีส่วนร่วมลงทุนในธุรกิจท่องเที่ยวตามขีดความสามารถของตนเองหรืออาจร่วมลงทุนในรูปสหกรณ์ได้

ขั้นตอนที่ 5 ให้ชุมชนท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการปฏิบัติงานตามแผนงานหรือโครงการพัฒนาการท่องเที่ยวแบบยั่งยืนจนบรรลุตามเป้าหมายที่กำหนดไว้ พร้อมทั้งมีส่วนร่วมในการปรับปรุงระบบการบริหารงานพัฒนาการท่องเที่ยวให้มีประสิทธิภาพและประสิทธิผล

ขั้นตอนที่ 6 ให้ชุมชนท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการควบคุม ติดตาม ประเมินผลแผนงานหรือโครงการพัฒนาการท่องเที่ยวที่ได้ร่วมกันจัดทำขึ้น

คณะอนุกรรมการโครงการจัดทำแผนแม่บทเพื่อการพัฒนาเฉพาะกลุ่มพื้นที่ท่องเที่ยวกลุ่มภาคเหนือ (เชียงใหม่ ลำพูน และเชียงราย) (2550: 15-16) โดยให้ความหมายของคำว่า **การบริหารแบบมีส่วนร่วม** ว่า หมายถึง การที่บุคคลในองค์กรหรือต่างองค์กรได้ร่วมกันเพื่อจัดการงานให้บรรลุเป้าหมายที่ต้องการร่วมมือกันอย่างมีประสิทธิภาพและสำเร็จ ทั้งนี้การมีส่วนร่วมนั้นๆจะอยู่ในขั้นตอนใดๆก็ตามโดยขึ้นอยู่กับความรู้ความสามารถ ประสบการณ์ ข้อจำกัดขององค์กรในแต่ละกระบวนการของการดำเนินการบริหารเป็นเกณฑ์

แนวทางการสร้างและสนับสนุนการมีส่วนร่วม

การบริหารงานของชุมชนใดๆนั้น มีรูปแบบอยู่หลายสถานะสิ่งที่จะส่งผลต่อการเกิดบรรยากาศเพื่อทุกคนและยังนำไปสู่ความสำเร็จของเป้าหมายที่ต้องการนั้น มีความจำเป็นในทิศทางของการสร้างและสนับสนุนคือ

การพัฒนาความรู้สึกรับผิดชอบ ซึ่งเป็นการที่บุคคลในฐานะต่างๆต้องก่อความรู้สึกและสร้างแรงกระตุ้นต่อบุคคลอื่นๆให้มีความคิดริเริ่ม สร้างสรรค์ บนพื้นฐานแห่งความที่บุคคลมีความมั่นใจว่าเหตุและผลทางความคิดจะได้รับการสนับสนุน

การริเริ่มลักษณะแห่งพฤติกรรมบุคคล เป็นข้อคิดแห่งการสร้างรูปลักษณ์ของการแสดงออกของบุคคล ลดและขจัดปมความคิดแย้งหรือความขลาดกลัวจากพฤติกรรมบุคคลให้ลดน้อย สร้างความกล้าต่อการแสดงออก

การเปิดโอกาสเพื่อการแลกเปลี่ยน ย่อมเป็นผลดีต่อกลุ่มและบุคคลได้ในระดับกระทำ เพราะโอกาสเพื่อการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นใดๆ หรือประสบการณ์มักถูกปิดกั้นด้วยคำสั่งหรือความคิดเบื้องบน การเปิดโอกาสให้ทุกคนได้แลกเปลี่ยนย่อมส่งผลต่อเหตุและผลในการพัฒนาความคิดต่างๆได้

การสนับสนุนแนวคิดที่สามารถเป็นแบบอย่างได้ ซึ่งการสนับสนุนแนวคิดเหล่านั้นสามารถดำเนินการในทิศทางของงบประมาณหรืออื่นใด เป็นสิ่งที่ก่อให้เกิดผลแห่งการสร้างสถานะบุคคลให้ไว้วางใจองค์กรให้ความร่วมมือต่อองค์กรได้มาก

สถานการณ์เพื่อการบริหารหรือจัดการ ผู้บริหารต้องคำนึงถึงสถานการณ์ในการจัดการงานด้วยเสมอ เพื่อผลสูงสุด การเลือกแบบการบริหารใดๆย่อมส่งผลต่อการมีส่วนร่วมได้ ปัจจุบันการบริหารส่วนใหญ่มุ่งแบบการมีส่วนร่วมเพราะเป็นการเปิดโอกาสแห่งบรรยากาศการริเริ่มสร้างสรรค์

การมองหาความคิดเฉพาะในส่วนที่ดี เป็นมุมมองของการบริหารที่ต้องการผลสัมฤทธิ์ว่าเมื่อบุคคลใดเสนอแนวคิดเพื่องานแล้วควรได้เห็นความเหมาะสมและทิศทางการเสนอของบุคคลอื่นๆด้วยดี มิใช่มุ่งแนวทางเพื่อความขัดแย้งหรือสร้างฐานการไม่ยอมรับให้เกิดขึ้น

จูงใจให้เกิดการสร้างกระบวนการความคิดให้เกิดในทุกกลุ่มงาน การสร้างแรงจูงใจย่อมเป็นผลต่อบุคคลที่ก้าวมาสู่การต้องการมีส่วนร่วมเสมอหากผลตอบแทนเหล่านี้คุณค่าและประโยชน์ต่อตน ทั้งนี้ย่อมขึ้นกับปฏิกิริยาของบุคคลโดยรวมขององค์กรด้วยว่าจะทำให้ได้เพียงใด

นอกจากนี้ ชนัญ วงษ์วิภาคและคณะ (2547: 86) ได้อธิบายเพิ่มเติมเกี่ยวกับการจัดการทรัพยากรเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน จากความเสื่อมโทรมของทรัพยากรอันเนื่องมาจากการพัฒนาตามกระแสเศรษฐกิจโลก และวิกฤติเศรษฐกิจในช่วงปี พ.ศ. 2540 เป็นบทเรียนให้ต้องทบทวนการจัดการทรัพยากรกันใหม่ แนวคิดการพัฒนาอย่างยั่งยืนโดยเน้นการพึ่งตนเองจากระดับรากหญ้าได้รับการเสนอให้เป็นตัวแบบของการแก้ปัญหาที่ทั่วโลกรวมทั้งประเทศไทยกำลังเผชิญ สาระสำคัญของการพัฒนาแนวใหม่พอสรุปได้ 3 ประการคือ 1) เป็นการพัฒนาที่อยู่บนพื้นฐานของวิถีธรรมชาติภายใต้กรอบแนวคิดและขบวนการ ทางนิเวศ 2) เป็นการ

พัฒนาที่ส่งเสริมให้เกิดความหลากหลายของทรัพยากร และ 3) เป็นการพัฒนาที่มีทั้งมิติของการอนุรักษ์และการใช้ทรัพยากรเพื่อประโยชน์ของคนปัจจุบันและลูกหลานในอนาคตให้มีการใช้ทรัพยากรอย่างยั่งยืน

4. แนวคิดระบบการตลาดการท่องเที่ยว

การตลาดสีเขียว (Grundey, D., and Zaharia, RM., 2008) ประชาชนส่วนใหญ่ยังมีความเชื่อว่าตลาดสีเขียว หมายถึง การส่งเสริม/โฆษณาผลผลิต หรือ ผลิตภัณฑ์ที่มีคุณสมบัติเกี่ยวข้องกับสภาพแวดล้อม เช่น ปราศจากฟอสเฟต (phosphate free) นำกลับมาใช้ใหม่ได้ (recyclable) เติมเพื่อใช้ใหม่ได้ (refillable) เป็นมิตรต่อโอโซน (ozone friendly) และเป็นมิตรต่อสภาพแวดล้อม (environmentally friendly) หรือหมายถึง ผลิตผลเพื่อการบริโภค ผลิตภัณฑ์จากโรงงานอุตสาหกรรม ตลอดจนการบริการ ตัวอย่างเช่น การโฆษณาเกี่ยวกับที่พักแรมที่เริ่มใช้คำว่า “ การท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์” (eco-tourist) ซึ่งมีสิ่งอำนวยความสะดวกตามธรรมชาติหรือการลดผลกระทบต่อสภาพแวดล้อม โดย Green หรือ Environmental marketing ประกอบขึ้นด้วยกิจกรรมที่สร้างขึ้นเพื่ออำนวยความสะดวกและก่อให้เกิดการแลกเปลี่ยนที่มุ่งสนองความต้องการของมนุษย์ให้เกิดความพึงพอใจ โดยที่กิจกรรมทั้งหมดเหล่านั้นมีผลกระทบเชิงลบต่อสภาพแวดล้อมน้อยที่สุด

ทั้งนี้โมเดลหรือรูปแบบส่วนประสมของการตลาดสีเขียว (green marketing mix) นั้นต้องประกอบด้วยส่วนประกอบ 4 ตัว (4 Ps) ดังนี้ คือ

(1) ผู้ผลิตควรผลิตผลิตภัณฑ์เชิงนิเวศน์ที่นอกจากจะไม่ไปทำลายสภาพแวดล้อมแล้วยังต้องป้องกันหรือทุเลาความเสียหายของสภาพแวดล้อม

(2) ราคาของผลิตภัณฑ์เชิงนิเวศน์อาจจะสูงขึ้นเล็กน้อย

(3) การกระจายผลิตภัณฑ์ออกสู่ตลาด (distribution logistics) มีความสำคัญมากโดยเฉพาะอย่างยิ่งเน้นบรรจุภัณฑ์เชิงนิเวศน์

(4) การสื่อสารทางการตลาดเน้นเรื่องเกี่ยวกับสภาพแวดล้อม เช่น

a) ต้องมีใบรับรองผลิตภัณฑ์สะอาด (P certificate) หรือการรับรอง ISO 14000 เพื่อเสริมภาพลักษณ์ขององค์กร

b) ให้ความจริงด้านค่าใช้จ่ายในการปกป้องสภาพแวดล้อม

c) สนับสนุนกิจกรรมด้านสภาพแวดล้อมธรรมชาติ

d) ผลิตภัณฑ์เชิงนิเวศน์ควรได้รับการส่งเสริมการขายเป็นพิเศษ

5. แนวคิดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม

การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมนั้นเป็นการเชื่อมโยงทรัพยากรในมิติทุนทางวัฒนธรรมและมิติทางเศรษฐศาสตร์ที่มีคุณค่าจากการนำทรัพยากรมาใช้ซึ่งเป็นการทำให้เกิดมูลค่าเพิ่มจากการนำวัฒนธรรมมาใช้งาน (Use Value) ทำให้วัฒนธรรมดำรงอยู่เกิดผลที่ได้ทุนทางวัฒนธรรม ผลทางเศรษฐกิจ เป็นการต่อยอดวัฒนธรรม ไม่ทำลายวัฒนธรรม เกิดเป็นมรดกทางวัฒนธรรม (Non Use Value) ในการอนุรักษ์วัฒนธรรม ทั้งที่เป็นวัฒนธรรมที่เป็นนามธรรมและวัฒนธรรมที่เป็นรูปธรรม (ประกอบศิริ ภักดีพินิจ, 2553ก, หน้า 100) วัฒนธรรมที่เป็นนามธรรม หมายถึง สิ่งที่ไม่ใช่วัตถุไม่สามารถมองเห็นหรือจับต้องได้ เป็นการแสดงออกในด้านความคิด ประเพณี ขนบธรรมเนียมแบบแผนของพฤติกรรมต่าง ๆ ที่ปฏิบัติสืบต่อกันมาเป็นที่ยอมรับกันในกลุ่มของตนว่าเป็นสิ่งที่ดีงามเหมาะสม เช่น ศาสนา ความเชื่อ ความสนใจ ทัศนคติ ความรู้ และความสามารถ และวัฒนธรรมที่เป็นรูปธรรม ได้แก่ การสร้างศาสนสถานในสมัยก่อน เมื่อเวลาผ่านไปจึงกลายเป็นโบราณสถานที่มีความสำคัญทางประวัติศาสตร์จนพัฒนาถึงขั้นเป็นอารยธรรม (Civilization)

ดังนั้น คุณค่าทางวัฒนธรรมไม่สามารถซื้อขายแต่แลกเปลี่ยนได้ให้กับอนุชนรุ่นหลัง ซึ่งเป็นกระบวนการทางสังคมที่บุคคลหรือกลุ่มจะพยายามให้ได้มาซึ่งสิ่งที่ตนต้องการจากบุคคลอื่น อาทิ การทำธงที่ใช้ในประเพณีกธงของชุมชนบ้านถิ่นคอรุม อำเภอพิชัย จังหวัดอุตรดิตถ์ ได้สืบทอดกันมาจวบจนปัจจุบัน แจ่ว

หม้อของชุมชนท้องถิ่นคอรุมใส่ใบโหรพาเป็นตัวชูโรงและชุมชนท้องถิ่นบ้านหาดสองแควที่ใส่ใบแมงลักเพื่อเป็นตัวชูโรงก็มีความเป็นเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรม เป็นต้น วัฒนธรรมเหล่านี้เป็นการนำเสนอคุณค่าบางอย่างที่เป็นที่พอใจของอีกฝ่ายหนึ่งเป็นการแลกเปลี่ยนอย่างสร้างสรรค์ สะท้อนมิติทางสังคมกับวัฒนธรรม เป็นเรื่องที่เชื่อมโยงใกล้ชิดกัน เกิดความเข้าใจวัฒนธรรม วิถีชีวิตร่วมกันของกลุ่มชนที่สอดคล้องกับสิ่งแวดล้อมในวัฒนธรรมที่อาจเหมือนหรือแตกต่างกัน จึงเรียกว่ามีความหลากหลายทางวัฒนธรรม เพราะฉะนั้น ลักษณะวัฒนธรรมจึงมีความหลากหลายแตกต่างกันไปในแต่ละพื้นที่ อาทิ ความแตกต่างกันตามประวัติศาสตร์ของชาติพันธุ์ ความเชื่อ คุณค่า ร่วมกันในสังคมนั้น ๆ เป็นต้น

การเชื่อมโยงทรัพยากรในมิติทุนทางวัฒนธรรมและมิติทางเศรษฐศาสตร์ สะท้อนในเรื่องของเศรษฐกิจเป็นการนำฐานวัฒนธรรมที่ก่อเกิดเศรษฐกิจในชุมชน คือ ฐานในสิ่งที่ชุมชน มีสิ่งที่คนในชุมชนชำนาญ วิถีชีวิตร่วมกันที่สอดคล้องกับสิ่งแวดล้อมที่ต้องให้เกิดความสมดุล การดูแลรักษาสิ่งแวดล้อม การรักษาสุขภาพขนบธรรมเนียมประเพณี เพราะฉะนั้นวัฒนธรรมจึงถือเป็นทรัพยากรการท่องเที่ยวประเภทหนึ่ง ตามพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตสถานได้ระบุความหมายของทรัพยากร คือ สิ่งทั้งปวงอันเป็นทรัพย์ ฉะนั้นทรัพยากรการท่องเที่ยวจึงหมายถึงการท่องเที่ยวทุกประเภททั้งแหล่งท่องเที่ยวประเภทธรรมชาติ แหล่งท่องเที่ยวประเภทประวัติศาสตร์ โบราณสถาน โบราณวัตถุ และศิลปวัฒนธรรม เป็นการท่องเที่ยวที่เน้นคุณค่าและความเป็นเอกลักษณ์ของแต่ละแหล่งท่องเที่ยว การท่องเที่ยวที่มีความรับผิดชอบต่อทรัพยากรท่องเที่ยวและสิ่งแวดล้อมในแหล่งท่องเที่ยว การดำเนินการภายใต้ขีดความสามารถของทรัพยากรทางธรรมชาติ ชุมชน ขนบธรรมเนียมประเพณี วัฒนธรรม วิถีชีวิตที่มีต่อกระบวนการท่องเที่ยว การดำเนินกิจการการท่องเที่ยวในขอบเขตความสามารถการรองรับของธรรมชาติ ชุมชน ขนบธรรมเนียม ประเพณี วัฒนธรรม และวิถีความเป็นอยู่ของชุมชนต่อกิจกรรมการท่องเที่ยว การตระหนักในกิจกรรมการท่องเที่ยวที่มีผลกระทบต่อชุมชน ขนบธรรมเนียมวัฒนธรรมประเพณีและวิถีชีวิตความเป็นอยู่ของชุมชน (เอกลักษณ์และอัตลักษณ์) ทรัพย์สินทางวัฒนธรรม (Culture Assets) ซึ่งหมายรวมถึง ประเพณี ประวัติศาสตร์ วิถีชีวิต ความเป็นอยู่ การจัดการทรัพยากรเพื่อรักษาความสมดุลทางชีววิทยาและให้ความสำคัญต่อมาตรการทางนิเวศวิทยา (Ecological Parameter) ทั้งทางกายภาพและมนุษย์ รวมถึง การอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมและวัฒนธรรม การใช้ทรัพยากรการท่องเที่ยวจึงต้องให้เกิดประโยชน์ ประหยัด และคุ้มค่าที่สุด (กรรณิกา พิมลศรี, 2554, หน้า 47)

การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม (Cultural Tourism) หมายถึง การท่องเที่ยวเพื่อชมสิ่งที่แสดงความเป็นวัฒนธรรม เช่น ปราสาท พระราชวัง วัด โบราณสถาน โบราณวัตถุ ประเพณี วิถีการดำเนินชีวิต ศิลปะทุกแขนง และสิ่งต่าง ๆ ที่แสดงถึงความเจริญรุ่งเรืองที่มีการพัฒนา ให้เหมาะสมกับสภาพแวดล้อม การดำเนินชีวิตของบุคคลในแต่ละยุคสมัย ทำให้ทราบถึงประวัติ ความเป็นมาความเชื่อ มุมมองความคิด ความศรัทธา ความนิยมของบุคคลในอดีตที่ถ่ายทอดมาถึงคนรุ่นปัจจุบัน (ประกอบศิริ ภักดีพินิจ, 2553ข, หน้า 100)

เข็มทอง ต้นสกุลรุ่งเรือง ได้อธิบายความหมายของวัฒนธรรม ปรากฏคำว่า “วัฒนธรรม” อยู่ในย่อหน้าที่ 5 ของคำปรารภแห่งปฏิญญาสากลว่าด้วยความหลากหลายทางวัฒนธรรม (Universal Declaration on Cultural Diversity) ขององค์การศึกษาและวัฒนธรรมแห่งสหประชาชาติ (UNESCO) ที่ว่าวัฒนธรรมหมายถึง กลุ่มหรือแบบแผนของลักษณะทางจิตวิญญาณ วัตถุ ความคิด และความรู้สึกที่โดดเด่นของกลุ่มสังคมหนึ่ง ๆ ซึ่งรวมถึง ศิลปะ วรรณกรรม วิถีการดำรงชีวิต ระบบคุณค่า จารีตประเพณีและความเชื่อ (เข็มทอง ต้นสกุลรุ่งเรือง, 2553, หน้า 803) จากความหมาย “วัฒนธรรม” ดังกล่าวข้างต้นสรุปได้ว่า วัฒนธรรม หมายถึง สิ่งที่บ่งบอกถึงความเจริญ สิ่งที่ดีงามที่เป็นสิ่งที่สังคมประพฤติปฏิบัติ สืบทอดต่อกันมาอาจจะเหมือนหรือแตกต่างกับสังคมอื่น ๆ บ่งบอกถึงความเป็นอัตลักษณ์ของตนและเกิดขึ้นจากมนุษย์ที่ผ่านการรับรู้ ได้เรียนรู้ เกิดการลอกเลียนแบบซึ่งเป็นสิ่งที่ได้รับการยอมรับจากคนในสังคมนั้นเห็นว่าดีแล้วจึงจะถือปฏิบัติทั้งยังคงมีแนวทางในการปฏิบัติที่ชัดเจน และมีการสืบทอดต่อ ๆ กันมายังชนรุ่นหลังในสังคมหรือชุมชนต่อ ๆ ไป

การศึกษาทางด้านการท่องเที่ยวมิติหรือมุมมองทางวัฒนธรรมนั้นถือได้ว่ามีความสำคัญมากเนื่องจากการท่องเที่ยวที่มีอยู่มักเกิดขึ้นบนพื้นฐานของมรดกทางวัฒนธรรม ซึ่งคือผลรวมของทุกสิ่งซึ่งเป็นความเจริญงอก

งามของสังคมนั้น ๆ ที่ได้ทำไว้หรือสั่งสมมาจนถึงปัจจุบัน การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมจึงเป็นการท่องเที่ยวอีกรูปแบบหนึ่งที่มุ่งเรียนรู้จากวัฒนธรรมอื่น ๆ เพื่อให้เกิดโลกทัศน์ใหม่ ๆ ที่กว้างไกล จากการมีประสบการณ์ในแหล่งวัฒนธรรมที่คงเอกลักษณ์เฉพาะถิ่น

นอกจากนั้นยังมีผู้เชี่ยวชาญในศาสตร์การท่องเที่ยวได้อธิบายไว้ ดังนี้ คือ การท่องเที่ยง เชิงวัฒนธรรม เป็นการเดินทางของผู้คนไปสู่สิ่งดึงดูดใจทางวัฒนธรรม ซึ่งไม่ใช่สิ่งที่ตนเองมีหรือพบเห็นในชีวิตประจำวัน เป็นการแสวงหาความรู้และค้นหาประสบการณ์ใหม่ ๆ เพื่อสร้างความ พึงพอใจให้กับตนเอง การให้คำจำกัดความเฉพาะ (Technical Definition) เอาไว้ว่า การท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม ศิลปกรรม ประเพณี การแสดง การละเล่น ที่มีอยู่ภายนอกชุมชนของตน (Richards, 1996, pp. 24)

การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม เป็นการเดินทางท่องเที่ยวเพื่อตอบสนองความตั้งใจและความสนใจทั้งหมดหรือบางส่วน อันเป็นการเพิ่มความปิติยินดี พึงพอใจของคนที่ต่อแหล่งทรัพยากรทางวัฒนธรรม (Richards, 1999, pp. 16-23)

การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม เป็นการเคลื่อนไหวของผู้คนที่เกิดขึ้นจากปัจจัยกระตุ้นทางด้านวัฒนธรรม ซึ่งหมายถึง สิ่งที่มนุษย์สร้างขึ้นและสามารถดึงดูดใจในการท่องเที่ยว เช่น การเดินทางท่องเที่ยวด้านการศึกษา (Study Tour) การเดินทางท่องเที่ยวเพื่อชื่นชมกับ งานศิลปวัฒนธรรม ประเพณี เทศกาล การเข้าเยี่ยมชมอนุสรณ์สถาน การเดินทางท่องเที่ยวเพื่อศึกษาธรรมชาติ หรือศึกษาขนบธรรมเนียมความเชื่อที่สืบทอดกันมาของชุมชนท้องถิ่น ตลอดจนความเชื่อทางศาสนา (Richards, 1995a, pp. 23)

การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมเป็นการเดินทางท่องเที่ยวเพื่อศึกษาและเรียนรู้วิถีทางการดำเนินชีวิต ประวัติศาสตร์ ศิลปะและเทศกาลงานประเพณีต่าง ๆ ทั้งที่มีมานานแล้วและที่จัดขึ้นเป็นการเฉพาะ (Swarbrooke, 2000, pp. 306-308)

หลักการจัดการแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม (Cultural Tourism) เป็นการท่องเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยววัฒนธรรมหรือชมงานประเพณีต่าง ๆ ที่ชุมชนท้องถิ่นได้จัดขึ้นเพื่อให้ได้รับความสนุกสนานพร้อมทั้งได้ศึกษาความเชื่อ ความเข้าใจต่อสภาพสังคมและวัฒนธรรม มีประสบการณ์ใหม่ ๆ เพิ่มขึ้น ภายใต้การจัดการสิ่งแวดล้อมและการท่องเที่ยวรวมถึงการมีส่วนร่วมของชุมชนท้องถิ่นโดยมุ่งเน้นให้มีจิตสำนึกต่อการรักษาสภาพแวดล้อมและวัฒนธรรมอย่างยั่งยืน (สำนักพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวและสำนักพัฒนาบริการท่องเที่ยว กรมการท่องเที่ยว กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา, 2554) ได้กำหนดความหมายของแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมไว้ว่า แหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม (Cultural Attraction) หมายถึง แหล่งท่องเที่ยวที่มีคุณค่าทางศิลปะ ขนบธรรมเนียมประเพณีที่บรรพบุรุษได้สร้างไว้และถ่ายทอดเป็นมรดกสืบทอดกันมา ซึ่งประกอบไปด้วย งานประเพณี วิถีชีวิตความเป็นอยู่ การแสดงศิลปวัฒนธรรม สินค้าพื้นเมือง การแต่งกาย ภาษา ชนเผ่า เป็นต้น ตัวอย่างของแหล่งท่องเที่ยวที่สำคัญของประเทศไทยในประเภทนี้ ได้แก่ ตลาดน้ำดำเนินสะดวก งานแสดงของช้างจังหวัดสุรินทร์ งานร่มบ่อสร้าง ประเพณีลอยกระทง ประเพณีสงกรานต์ เป็นต้น

การท่องเที่ยวในแหล่งวัฒนธรรม (Cultural Based Tourism) ถือเป็นรูปแบบการจัดการแหล่งท่องเที่ยวประเภทหนึ่งที่ทำให้เกิดการท่องเที่ยวอีกรูปแบบหนึ่งที่แตกต่างออกไป ได้แก่

1. การท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์ (Historical Tourism) เป็นการท่องเที่ยวในแหล่งโบราณคดีและประวัติศาสตร์ เพื่อชมความงาม ให้เกิดความเพลิดเพลินใจ และเพื่อเรียนรู้ให้เกิดประสบการณ์ โดยนักท่องเที่ยวต้องมีจิตสำนึกและรับผิดชอบต่อการรักษามรดกทางวัฒนธรรมและสภาพแวดล้อม โดยประชาชนในท้องถิ่นนั้น ๆ จะมีส่วนร่วมในการจัดการท่องเที่ยวด้วย

2. การท่องเที่ยวชมงานวัฒนธรรมและประเพณี (Cultural and Traditional Tourism) เป็นการท่องเที่ยวเพื่อชมและร่วมงานประเพณีต่าง ๆ ที่ชาวบ้านท้องถิ่นนั้น ๆ จัดขึ้นให้เกิดความเพลิดเพลิน ความทรงจำ และประสบการณ์ที่ดี รวมทั้งเพื่อเรียนรู้ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น พิธีกรรม และความเชื่อต่าง ๆ ด้วยการมีจิตสำนึกที่ดีและมีความรับผิดชอบในการรักษาขนบธรรมเนียมประเพณีและวัฒนธรรม ซึ่งเป็นมรดกอันล้ำค่า โดยชาวบ้านในท้องถิ่นนั้น ๆ จะมีส่วนร่วมในการจัดการท่องเที่ยว

3. การท่องเที่ยวชมวิถีชีวิตในชนบท (Rural Tourism/Village Tourism) เป็นการท่องเที่ยวเพื่อศึกษาวิถีชีวิตความเป็นอยู่ของคนในหมู่บ้านตามชนบท เรียนรู้การสร้างสรรค์ผลงาน ซึ่งเป็นภูมิปัญญาชาวบ้านที่มีเอกลักษณ์โดดเด่น เพื่อให้เกิดความรู้ ประสบการณ์ ความเข้าใจในวัฒนธรรมท้องถิ่น และเกิดความเพลิดเพลิน โดยจะมีชาวบ้านในท้องถิ่นนั้น ๆ เป็นส่วนร่วมในการจัดการท่องเที่ยว

ลักษณะสำคัญของการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม คือ การท่องเที่ยวเพื่อการเรียนรู้ผู้อื่นและย้อนกลับมามองตนเองอย่างเข้าใจความเกี่ยวพันของสรรพสิ่งในโลกที่ไม่สามารถแยกออกจากกันได้ ส่วนประกอบที่สำคัญ 3 ประการ สำหรับการท่องเที่ยวรูปแบบการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม คือ (วรรณา ศิลปะอาชา, 2545ก, หน้า 8)

1. ต้องเปลี่ยนการท่องเที่ยว (Tourism) เป็นการเดินทาง (Travel) ให้คนไปดูตาม ความสนใจของตนเอง เป็นการเดินทางไปรู้จัก การเดินทางต้องเป็นโลกส่วนตัว ไปอย่างเกรงใจ ไปอย่างเคารพต่อสิ่งแวดล้อมและวัฒนธรรมของท้องถิ่นและชุมชน ไม่ใช่การไปบุกรุกพิธีกรรม ความเชื่อของชาวบ้าน ไปซื้อทุกอย่างที่ขวางหน้า

2. ต้องให้การศึกษา โดยเฉพาะกับเด็ก ๆ ให้เรียนรู้และเข้าใจการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม เนื่องจากในปัจจุบันไม่มีทางหลีกหนีนักท่องเที่ยวไปได้ จึงควรให้การศึกษาแก่เยาวชนว่าจะเผชิญสถานการณ์นี้อย่างไร จะได้ประโยชน์ เกิดการเรียนรู้แลกเปลี่ยนวัฒนธรรมได้อย่างไร

3. ต้องเรียนรู้ที่จะเคารพวัฒนธรรมของเพื่อนบ้าน ของชุมชนอื่น รวมทั้งเคารพในวัฒนธรรม ศักดิ์ศรีและผู้คนของเราเองด้วย ต้องมีพื้นฐานที่ศักดิ์ศรีที่ผู้มาเยือนจะละเมิดมิได้ เพราะหากเราไม่เคารพวัฒนธรรมของเรา นักท่องเที่ยวชาติอื่นก็ไม่เคารพเช่นกัน

นอกจากการศึกษารูปแบบการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมสำหรับการท่องเที่ยวแล้วยังต้องคำนึงถึงองค์ประกอบที่สำคัญของทรัพยากรท่องเที่ยวที่สามารถดึงดูดใจให้นักท่องเที่ยว 4 องค์ประกอบ หรือ 4 A’s คือ (วรรณา ศิลปะอาชา, 2545ข, หน้า 11)

1. สิ่งดึงดูดใจของแหล่งท่องเที่ยว (Attraction) คือ ความสวยงาม ความน่าดึงดูดใจของทรัพยากรท่องเที่ยวที่ลักษณะพิเศษเฉพาะตัว อันเนื่องมาจากลักษณะทางธรรมชาติ หรือลักษณะสำคัญเฉพาะกาล เป็นสิ่งที่ให้ความรู้ ความเพลิดเพลินแก่นักท่องเที่ยว ซึ่งแตกต่างตามความต้องการและความสนใจของนักท่องเที่ยวแต่ละกลุ่ม

2. การเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว (Accessibility) ทรัพยากรท่องเที่ยวนอกจากจะมี ความสวยงามสามารถดึงดูดความสนใจของนักท่องเที่ยวให้เดินทางมาท่องเที่ยวแล้ว ควรมีความสามารถในการเดินทางเข้าถึงตัวทรัพยากรท่องเที่ยว การเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยวจึงเป็นปัจจัยที่ทำให้นักท่องเที่ยวสามารถเดินทางเข้าไปท่องเที่ยวได้โดยมีเส้นทางหรือเครือข่ายคมนาคม ที่สามารถเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยวได้ง่าย สะดวก เพื่อเป็นการอำนวยความสะดวกให้แก่นักท่องเที่ยว

3. สิ่งอำนวยความสะดวกในแหล่งท่องเที่ยว (Amenity) เป็นสิ่งอำนวยความสะดวก ที่ให้บริการแก่นักท่องเที่ยวที่เดินทางเข้ามาท่องเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยว ซึ่งสิ่งอำนวยความสะดวก ที่สำคัญในแหล่งท่องเที่ยว ประกอบด้วย

3.1 สิ่งอำนวยความสะดวกด้านอาคารและสิ่งก่อสร้างในแหล่งท่องเที่ยว เช่น ที่จำหน่ายบัตรเข้าชมแหล่งท่องเที่ยว สำนักงานที่ทำการของแหล่งท่องเที่ยว ที่พัก ห้องน้ำ เป็นต้น

3.2 สิ่งอำนวยความสะดวกด้านบริการในแหล่งท่องเที่ยว เช่น ป้ายเครื่องหมาย ลานกิจกรรม ม้านั่ง โต๊ะ ระบบน้ำใช้ ระบบแสงสว่าง เป็นต้น

3.3 สิ่งอำนวยความสะดวกด้านความปลอดภัยในแหล่งท่องเที่ยว เช่น ความปลอดภัยจากโจรผู้ร้าย ความปลอดภัยจากอุบัติเหตุ ความปลอดภัยจากการหลงทางและ ความปลอดภัย จากภัยธรรมชาติ

3.4 สิ่งอำนวยความสะดวกด้านป้ายในแหล่งท่องเที่ยว เช่น ป้ายต้อนรับ ป้ายแผนที่ ป้ายชี้ทาง ป้ายสื่อความหมาย เป็นต้น สิ่งอำนวยความสะดวกในแหล่งท่องเที่ยว (Amenity) ต่าง ๆ จึงเป็นสิ่งที่ทำให้เกิดการมาเยือนของนักท่องเที่ยว

4. องค์ประกอบของการบริการในด้านต่าง ๆ (Ancillary Service) สถานที่ท่องเที่ยวควรจัดสรรการบริการด้านต่าง ๆ ให้กับนักท่องเที่ยว หน่วยงาน และภาคธุรกิจที่เกี่ยวข้อง เพื่ออำนวยความสะดวกและดึงดูดใจนักท่องเที่ยวเดินทางมายังสถานที่ท่องเที่ยวเหล่านี้ ได้แก่

4.1 การบริการด้านการตลาด เช่น การให้บริการข้อมูลข่าวสารการท่องเที่ยว การส่งเสริมแหล่งท่องเที่ยว เพื่อเป็นการอำนวยความสะดวกให้กับนักท่องเที่ยว เป็นต้น

4.2 การประสานความร่วมมือด้านการพัฒนาและจัดกิจกรรมการท่องเที่ยว เช่น การส่งเสริมให้มีการอนุรักษ์และพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวจากความร่วมมือของทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง การวางแผนการใช้ทรัพยากรการท่องเที่ยวในท้องถิ่น และการจัดระบบการจัดการอย่างมีประสิทธิภาพ เป็นต้น ดังนั้น ทั้ง 4 องค์ประกอบสามารถสร้างให้นักท่องเที่ยวเกิดความประทับใจ (Amity) จากแหล่งท่องเที่ยว เกิดความประทับใจในการบริการในด้านต่าง ๆ ทั้งตัวแหล่งท่องเที่ยว อัธยาศัย ความเป็นมิตรไมตรีจากเจ้าของถิ่นสิ่งเหล่านี้ทำให้นักท่องเที่ยวเกิดความสุขและ อยากเดินทางกลับมาอีกครั้ง

นอกจากองค์ประกอบของทรัพยากรท่องเที่ยว The European Center for Traditional and Regional Cultures หรือ ECTARC ได้กล่าวถึงองค์ประกอบที่เป็นสิ่งดึงดูดใจของนักท่องเที่ยวทางเชิงวัฒนธรรมไว้ 8 ข้อ ได้แก่ (Richards, 1995b, p. 22)

1. โบราณคดี และพิพิธภัณฑ์สถานต่าง ๆ
2. สถาปัตยกรรม สิ่งปลูกสร้าง ผังเมือง รวมถึงซากปรักหักพังของสิ่งปลูกสร้าง ในอดีต
3. ศิลปะ หัตถกรรม ประติมากรรม ประเพณี และเทศกาลต่าง ๆ
4. ความน่าสนใจในเรื่องของดนตรี ไม่ว่าจะเป็นในรูปของดนตรีคลาสิค ดนตรีพื้นบ้าน หรือดนตรีร่วมสมัย
5. การแสดง ละคร ภาพยนตร์ มหรสพต่าง ๆ
6. ภาษาและวรรณกรรม
7. ประเพณีและความเชื่อที่เกี่ยวข้องกับศาสนา
8. วัฒนธรรมเก่าแก่โบราณ วัฒนธรรมพื้นบ้าน หรือวัฒนธรรมย่อย

ดังนั้น การท่องเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม (Cultural Attraction Standard) จึงต้องมีมาตรฐานคุณภาพแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม ประกอบด้วย องค์ประกอบ 3 ประการ คือ ศักยภาพในการดึงดูดใจด้านการท่องเที่ยวศักยภาพในการรองรับ ด้านการท่องเที่ยว และการบริหารจัดการ ซึ่งในแต่ละองค์ประกอบจะมีหลักเกณฑ์และดัชนีชี้วัดในการพิจารณาความ มีศักยภาพ ความมีประสิทธิภาพ และความมีคุณภาพ เพื่อใช้ในการประเมินมาตรฐานของแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมนั้นด้วย

ประเภทของแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม สามารถแบ่งได้เป็น 2 ประเภท (ประกอบศิริ ภักดีพินิจ, 2553ค, หน้า 112) ดังนี้

1. แหล่งความเป็นอยู่และวิถีชีวิต

แหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมประเภทนี้ ผู้มาเยี่ยมชมสามารถสังเกตความเป็นอยู่และวิถีชีวิตของชุมชนนั้นโดยตนเองมิได้เข้าไปมีส่วนร่วม เช่น ชุมชนของชนเผ่าศูนย์วัฒนธรรม คุณค่าต่อส่วนรวมอยู่ที่การช่วยรักษาความหลากหลายของเชื้อชาติ คุณค่าต่อผู้เยี่ยมชมอยู่ที่การได้รับความรู้ วิสัยทัศน์ ความเข้าใจอันดีระหว่างกลุ่มชนเผ่าต่าง ๆ และภูมิปัญญาของชนเผ่า ตัวอย่างเช่น บ้านกะเหรี่ยงทิโพจิ จังหวัดตาก บ้านหนองขาว จังหวัดกาญจนบุรี เป็นต้น รูปแบบการท่องเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยวประเภทนี้ส่วนใหญ่เป็นการท่องเที่ยวชมวิถีชีวิตในชนบทซึ่งหมายถึง การเดินทางท่องเที่ยวในหมู่บ้านชนบทที่มีลักษณะวิถีชีวิต และผลงานสร้างสรรค์ที่มีเอกลักษณ์พิเศษ มีความโดดเด่น เพื่อความเพลิดเพลิน ได้ความรู้ ดูผลงานสร้างสรรค์ และภูมิปัญญาพื้นบ้าน มีความเข้าใจในวัฒนธรรมท้องถิ่นบนพื้นฐานของความรับผิดชอบและมีจิตสำนึกต่อการรักษามรดกทางวัฒนธรรมและคุณค่าของสภาพแวดล้อมโดยประชาชนในท้องถิ่นมีส่วนร่วมต่อการจัดการการท่องเที่ยว

2. แหล่งวัฒนธรรมประเพณี และหัตถกรรมพื้นเมือง

แหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมประเภทนี้ผู้เยี่ยมชมสามารถเข้าไปมีส่วนร่วมในกิจกรรมทางวัฒนธรรมประเพณี และซื้อสินค้าของที่ระลึกจากผู้ประกอบหัตถกรรม คุณค่า ต่อส่วนรวมอยู่ที่การรักษามรดกความหลากหลายของวัฒนธรรม คุณค่าต่อผู้เยี่ยมชมอยู่ที่ความพอใจจากการเข้าร่วมกิจกรรมทางวัฒนธรรมประเพณี และการได้ซื้อสิ่งของที่ระลึก ตัวอย่างเช่น ประเพณีลอยกระทง ประเพณีสงกรานต์ เป็นต้น

รูปแบบการท่องเที่ยวที่เกิดขึ้นในแหล่งท่องเที่ยวประเภทนี้ จึงเป็นการท่องเที่ยว ชมวัฒนธรรมและประเพณี หมายถึง การเดินทางท่องเที่ยวเพื่อชมงานประเพณีต่าง ๆ ที่ชาวบ้านในท้องถิ่นนั้น ๆ จัดขึ้นได้รับความเพลิดเพลินตื่นตาตื่นใจในสุนทรียศิลป์เพื่อศึกษาความเชื่อ การยอมรับ นับถือ การเคารพพิธีกรรมต่าง ๆ และได้รับความรู้ มีความเข้าใจต่อสภาพสังคมและวัฒนธรรมมีประสบการณ์ใหม่ ๆ เพิ่มขึ้นบนพื้นฐานของความรับผิดชอบและมีจิตสำนึกต่อการรักษาสภาพแวดล้อม ประชาคมให้ท้องถิ่นมีส่วนร่วมต่อการจัดการท่องเที่ยวในมรดกทางวัฒนธรรม

การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมส่งเสริมให้เกิดการอนุรักษ์ทรัพยากรการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม ประเพณี วิถีชีวิต และภูมิปัญญา เนื่องจากวัฒนธรรม ประเพณี วิถีชีวิตและภูมิปัญญา มีลักษณะเป็นพลวัต สามารถเปลี่ยนแปลงได้ตามยุคสมัยและสถานการณ์ มีการเปลี่ยนแปลง ด้านสังคมในบริบทต่าง ๆ ของสังคมไทย กระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชนในการอนุรักษ์วัฒนธรรม ประเพณี วิถีชีวิตและภูมิปัญญาที่ดีงามให้ดำรงอยู่ และเพื่อรักษาต้นทุนทางการท่องเที่ยว โดยแนวทางในการอนุรักษ์ทรัพยากรการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม ประเพณี วิถีชีวิต และภูมิปัญญา คือ การปลูกฝังให้เห็นคุณค่า การจัดงานประเพณีหรือกิจกรรมอย่างต่อเนื่อง การส่งเสริมสินค้าหัตถกรรมพื้นเมือง การจัดรายการนำเที่ยวไปยังสถานที่ที่เกี่ยวข้อง การเสนอข่าวประกาศเกียรติคุณแก่บุคคลที่ประพฤติตนเป็นประโยชน์ต่อสังคม หรือเป็นผู้อนุรักษ์สืบสาน ถ่ายทอดมรดกทางวัฒนธรรม การประชาสัมพันธ์ การมีส่วนร่วมของประชาชน การจัดทำแผนแม่บทคุ้มครองมรดกทางวัฒนธรรม การอนุรักษ์และคุ้มครอง และการดูแลรักษาความสะอาด

การศึกษาแนวคิดเกี่ยวกับ “การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม” ดังที่ได้กล่าวมานั้น พอสรุปได้ว่า การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม คือ การเดินทางไปยังสถานที่ที่แตกต่างจากชีวิตความเป็นอยู่ของตนหรือวัฒนธรรมที่ต่างจากที่เคยพบเห็น เพื่อชมสิ่งที่แสดงความเป็นวัฒนธรรม เช่น ปราสาท พระราชวัง วัด โบราณสถาน โบราณวัตถุ ประเพณี วิถีการดำเนินชีวิต ศิลปะทุกแขนง และสิ่งต่าง ๆ ที่แสดงถึงความเจริญรุ่งเรืองที่มีการพัฒนาให้เหมาะสมกับสภาพแวดล้อม การดำเนินชีวิตของบุคคลในแต่ละยุคสมัย เป็นการเดินทางไปยังท้องถิ่นอื่น เพื่อแสวงหาองค์ความรู้ใหม่ เพิ่มพูนประสบการณ์ทั้งยังเป็นการสัมผัสวิถีชีวิต การเดินชมหมู่บ้าน ได้สัมผัสกับวัฒนธรรม ประเพณีท้องถิ่นรวมทั้งภูมิปัญญาที่ได้รับการถ่ายทอดจาก รุ่นหนึ่งสู่อีกรุ่นหนึ่งเป็นการสืบสานและอนุรักษ์ให้ความเป็นฐานรากของตนดำรงอยู่ทั้งในด้านของศิลปะ สถาปัตยกรรม โบราณสถาน โบราณวัตถุ เรื่องราวและคุณค่าทางประวัติศาสตร์ ความเชื่อ ศาสนา ประเพณี ล้วนเป็นสิ่งดึงดูดใจที่สำคัญ สิ่งเหล่านี้กระตุ้นให้เกิดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมขึ้น ผู้ท่องเที่ยวจะได้รับทราบประวัติความเป็นมา ความเชื่อ มุมมองทางความคิด ความศรัทธา ความนิยมของบุคคลในอดีตที่ถ่ายทอดมาถึงคนรุ่นปัจจุบันผ่านสิ่งเหล่านี้

วัฒนธรรมจึงเป็นทรัพยากรทางการท่องเที่ยวที่สำคัญ สามารถดึงดูดให้กลุ่มคนต่างถิ่นเดินทางมาเยือนเพื่อสัมผัสและชื่นชมความงดงามที่ต่างไปจากท้องถิ่นของตน จะเห็นได้ว่าวัฒนธรรมของคนท้องถิ่นกับการท่องเที่ยวมีความสัมพันธ์และเกื้อหนุนซึ่งกันและกัน การท่องเที่ยวได้ใช้วัฒนธรรมท้องถิ่นเป็นการดำเนินการ ในขณะเดียวกันชุมชนเจ้าของวัฒนธรรมก็ได้รับประโยชน์ จากการท่องเที่ยว

นอกจากนี้ การศึกษาทางด้านการท่องเที่ยวมิติทางวัฒนธรรมนั้นถือได้ว่ามีความสำคัญมากเนื่องจากการท่องเที่ยวที่มีอยู่มักเกิดขึ้นบนพื้นฐานของมรดกทางวัฒนธรรม ซึ่งก็คือผลรวมของทุกสิ่งซึ่งเป็นความเจริญงอกงามของสังคมนั้น ๆ ที่ได้ทำไว้หรือสั่งสมมาจนถึงปัจจุบันการท่องเที่ยว เชิงวัฒนธรรมจึงเป็นการท่องเที่ยวอีกรูปแบบหนึ่งที่มุ่งเรียนรู้จากวัฒนธรรมอื่น ๆ เพื่อให้เกิดโลกทัศน์ใหม่ ๆ ที่กว้างไกล จากการมีประสบการณ์ในแหล่งวัฒนธรรมที่คงเอกลักษณ์เฉพาะถิ่น ทั้งนี้ได้มีผู้ให้ความหมายของวัฒนธรรมไว้หลากหลาย การท่องเที่ยง

เชิงวัฒนธรรม เป็นการเดินทางของผู้คนไปสู่สิ่งดึงดูดใจทางวัฒนธรรม ซึ่งไม่ใช่สิ่งที่ตนเองมีหรือพบเห็นในชีวิตประจำวัน เป็นการแสวงหาความรู้และค้นหาประสบการณ์ใหม่ ๆ

การพัฒนากิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม

การพัฒนา (Development) หมายถึง การทำให้ดีขึ้นกว่าเดิม การทำให้เจริญ การทำให้เปลี่ยนแปลงไปในทางที่ปรารถนา ปัจจุบันการพัฒนาจะเน้นให้เห็นในสิ่งที่ถูกพัฒนา อาทิ การพัฒนาประเทศ การพัฒนาชุมชน เป็นต้น

การพัฒนาที่ยั่งยืน Sustainable Development เป็นแนวคิดที่เริ่มมาจาก สมัชชาโลก ว่าด้วยสิ่งแวดล้อมและการพัฒนา (World Commission on Environment and Development) ที่สหประชาชาติจัดตั้งขึ้นเพื่อเรียกร้องให้เกิดการเปลี่ยนแปลงวิถีการดำรงชีวิตให้ปลอดภัยต่อสิ่งแวดล้อมและทำให้เกิดการพัฒนาที่ยั่งยืนและกำหนดเป็นแผนปฏิบัติการ 21 (Agenda 21) เพื่อสร้างการพัฒนาที่ยั่งยืนให้เกิดขึ้นในโลก การพัฒนาที่ยั่งยืน คือ รูปแบบของ การพัฒนาที่ตอบสนองต่อความต้องการของคนในรุ่นปัจจุบันโดยไม่ทำให้คนรุ่นต่อไปในอนาคต เกิดปัญหาในการที่จะตอบสนองความต้องการของตนเอง

การพัฒนาที่ยั่งยืนเป็นการพัฒนาที่มีความสมดุลระหว่างการพัฒนาทางเศรษฐกิจ การพัฒนาทางสังคมและการปกป้องรักษาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

หลักการพัฒนาการท่องเที่ยวในการพัฒนาและส่งเสริมการท่องเที่ยวควรยึดหลักของการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ หลักของการจัดการการท่องเที่ยว ความสัมพันธ์ของแต่ละองค์ประกอบเพื่อนำไปสู่การท่องเที่ยวที่ยั่งยืนต่อไป โดยพิจารณาการจัดการท่องเที่ยวอย่างเป็นระบบรวมถึงพิจารณาสภาพแวดล้อมของระบบการท่องเที่ยวด้วย จำแนกได้ 3 องค์ประกอบ คือ (กรรณิกา พิมลศรี, 2554)

1. ทรัพยากรท่องเที่ยว (Tourism resource) หรือแหล่งท่องเที่ยวที่นักท่องเที่ยวจะเดินทาง เข้ามาเป็นสินค้าทางการท่องเที่ยวและเป็นจุดหมายปลายทางในการท่องเที่ยว
2. การบริการท่องเที่ยว (Tourism service) ได้แก่ การบริการเพื่อการท่องเที่ยวที่มีอยู่ในพื้นที่หรือกิจกรรมที่รองรับนักท่องเที่ยวให้เกิดความสะดวก เช่น บริการขนส่ง ที่พัก บริการอาหาร เป็นต้น
3. การตลาดท่องเที่ยว (Tourism market) เป็นกิจกรรมที่มีนักท่องเที่ยวเดินทางเข้ามาเยือนแหล่งท่องเที่ยวนั้น โดยเน้นความผูกพันระหว่างชุมชนกับนักท่องเที่ยวจะต้องมีตลาด การท่องเที่ยวเพื่อพยายามที่จะทำให้นักท่องเที่ยวกลุ่มเป้าหมายหรือนักท่องเที่ยวที่มีความสนใจเฉพาะเดินทางเข้าในชุมชน อาทิ การให้ข้อมูลข่าวสารการท่องเที่ยว การโฆษณาประชาสัมพันธ์ เป็นต้น การตลาดท่องเที่ยวจึงมีความสำคัญเพื่อให้เกิดประสิทธิภาพในการวางแผนการตลาดจึงจำเป็นต้องมีลำดับขั้นการสร้างส่วนแบ่งทางการตลาด เน้นการตลาดแบบผสมสนาน โดยใช้เครื่องมือการตลาดทุกหน้าที่และหน้าที่อื่น ๆ ของกิจกรรมร่วมกันเพื่อตอบสนองความต้องการของนักท่องเที่ยวเชื่อมโยงกับการวางแผนการตลาดพื้นฐานโดยการใช้ 4 P's ประกอบด้วย

1. Product ด้านผลิตภัณฑ์หรือบริการที่นำเสนอให้กับลูกค้าหรือนักท่องเที่ยว ให้เหมาะสมกับกลุ่มเป้าหมาย
2. Price ราคาค่อนข้างมีความสำคัญทางการตลาด การตั้งราคาต้องให้อยู่ใน ความเหมาะสมกับผลิตภัณฑ์และกลุ่มเป้าหมาย ราคาจะเป็นตัวบ่งบอกภาพลักษณ์ของสินค้า
3. Place การนำเสนอสินค้าไปสู่มือลูกค้าหรือนักท่องเที่ยว ขึ้นอยู่กับทำเลและลักษณะของสินค้าที่มีความเหมาะสมกัน
4. Promotion การทำกิจกรรมต่าง ๆ เพื่อบ่งบอกให้ลูกค้าหรือนักท่องเที่ยวทราบถึงลักษณะสินค้าหรือกิจกรรม ผ่านสื่อเพื่อให้ถึงกลุ่มเป้าหมาย

นอกจากองค์ประกอบของระบบการท่องเที่ยว ด้านทรัพยากรท่องเที่ยว (Tourism resource) การบริการท่องเที่ยว (Tourism service) และการตลาดท่องเที่ยว ยังมีเรื่องของ การสื่อความหมายทางการท่องเที่ยวซึ่งถือเป็นการส่งเสริมทางการท่องเที่ยวและการสื่อสาร กับนักท่องเที่ยว การสื่อ

ความหมายในประเทศไทยมีการพัฒนาขึ้นพร้อมกับการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศที่ได้ระบุการสื่อความหมายเป็นหลักการสำคัญของแนวคิดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ทำให้การพัฒนาการสื่อความหมายในพื้นที่มุ่งส่งเสริมการพัฒนารูปแบบการสื่อความหมายที่มุ่งเน้นรูปลักษณ์ ความรู้สึกนึกคิดของผู้รับหรือนักท่องเที่ยวเป็นสำคัญ

การสื่อความหมาย หมายถึง กิจกรรมการศึกษาที่มีจุดมุ่งเน้นเพื่อเปิดเผยความหมายและความสัมพันธ์โดยการใช้สิ่งของหรือวัตถุดั้งเดิม สิ่งที่ประสบด้วยตนเองและตัวกลางที่แสดงไว้มากกว่าการสื่อสารข้อเท็จจริงโดยวิธีธรรมชาติ ในการสื่อความหมายหรือกิจกรรมต่าง ๆ เป็นการขยายความสนใจและกระตุ้นให้ผู้อ่านหรือผู้ฟังเข้าใจความรู้ ข้อเท็จจริงที่ปรากฏอยู่บนเนื้อหา เป็นการสื่อสาร ที่เชื่อมระหว่างนักท่องเที่ยวและทรัพยากร เข้าด้วยกัน (นำขวัญ วงค์ประทุม, 2555)

สมาคมการสื่อความหมายแห่งชาติ (The National Association for Interpretation: NAI) ได้อธิบายความหมายสื่อความหมาย ไว้ว่า เป็นกระบวนการสื่อสารที่หลอมความสัมพันธ์ระหว่างความสนใจของผู้รับและความหมายตามธรรมชาติของทรัพยากรให้เกิดความรู้สึกและความรู้ การสื่อความหมายทางการท่องเที่ยวมีวัตถุประสงค์ 3 ประการ (นำขวัญ วงค์ประทุม, 2555, สื่อออนไลน์) คือ 1) เพื่อช่วยให้นักท่องเที่ยวพัฒนาจิตใต้สำนึก (Awareness) ความพึงพอใจ (Appreciation) และความเข้าใจ (Understanding) เกี่ยวกับพื้นที่ที่ไปเยือนได้ดีขึ้น เท่ากับเป็นการกระทำให้นักท่องเที่ยวได้รับประสบการณ์ที่มีคุณค่ากลับไป 2) ใช้เป็นเครื่องมือในการจัดพื้นที่หรือเพื่อให้บรรลุเป้าหมายของการจัดการ และ 3) เพื่อใช้เป็นเครื่องมือเสริมสร้างการประชาสัมพันธ์ขององค์กรและกิจกรรมต่าง ๆ ขององค์กรนั้น ๆ

ประเภทของทรัพยากรสื่อความหมายที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนากิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมชุมชนท้องถิ่นคอรุม ประกอบด้วย ทรัพยากรชุมชน เป็นพื้นที่ทรัพยากรที่เป็นเอกลักษณ์ของชุมชนและวิถีชีวิตชุมชนวัฒนธรรมลาวเวียง ทรัพยากรพื้นที่แหล่งโบราณวัตถุ และทรัพยากรทางศิลปวัฒนธรรมเป็นพื้นที่หรือบริเวณร่องรอยทางประวัติศาสตร์ เป็นต้น

คุณค่าและประโยชน์ของการสื่อความหมาย เพื่อเพิ่มประสบการณ์ที่ดีให้กับนักท่องเที่ยว ทำให้นักท่องเที่ยวมีความตระหนักถึงสิ่งแวดล้อมในพื้นที่และเข้าใจความซับซ้อนของสิ่งต่าง ๆ ที่อยู่รวมกันในสิ่งแวดล้อม ช่วยให้นักท่องเที่ยวเข้าใจลักษณะภาพรวมของพื้นที่และทรัพยากร ธรรมชาติ การสื่อความหมายเป็นเสมือนการช่วยผ่อนปรนการรองรับนักท่องเที่ยวที่มากเกินไปของพื้นที่ที่มีความเปราะบางบริเวณโดยให้เคลื่อนย้ายไปยังที่อื่น ๆ ซึ่งเท่ากับเป็นการช่วยป้องกันสิ่งแวดล้อม เป็นการปรับความคิดและจินตนาการของสาธารณชนในขณะเดียวกันก็เป็นการสร้างแรงสนับสนุนจากสาธารณชน การบ่มเพาะให้นักท่องเที่ยว เกิดความภูมิใจในประเทศของตนหรือภูมิใจในวัฒนธรรมประจำถิ่น เสริมสร้างภาพลักษณ์ที่ดีให้แก่หน่วยงาน นอกจากนั้นการสื่อความหมายทำให้การสงวนรักษาพื้นที่ทางธรรมชาติและวัฒนธรรมที่สำคัญ ๆ มีประสิทธิผล หากประชาชนตระหนักและร่วมมือกันซึ่งเป็นการกระตุ้นให้สาธารณชนมีกิจกรรมการป้องกันรักษาสิ่งแวดล้อม การสื่อความหมายจำเป็นต้องมีสื่อกลางเพื่อให้การส่งสารนั้นบรรลุผล ประกอบด้วย

1. สื่อกลางสื่อความหมายโดยใช้คนในการทำให้เป็นผู้สื่อสารถ่ายทอดเพื่อให้ข้อมูลข่าวสารในสิ่งที่นักท่องเที่ยวต้องการทราบหรือระหว่างเส้นทางท่องเที่ยวและบริการข้อมูลที่เป็นเรื่องราว ที่ผู้ถ่ายทอดได้มีการเตรียมไว้ล่วงหน้า อาทิ การพูดในพื้นที่ (Site Talks) เพื่อให้เห็นความสำคัญของสิ่งที่ปรากฏอยู่ในพื้นที่ชุมชน อาทิ วัด ประวัติศาสตร์ การพูดสาธิตหัตถกรรม (Demonstration Talks) เป็นต้น เพื่อใช้ประกอบการสาธิตอย่างเป็นขั้นตอนของการพูดอธิบายนิทรรศการ (Exhibit Talks) และอธิบายสิ่งที่นักท่องเที่ยวกำลังชมอยู่ เป็นต้น

2. สื่อกลางสื่อความหมายโดยไม่ใช้คน อาศัยการสื่อสารทางเดียว ซึ่งไม่สามารถให้คำตอบ หรือแก้ข้อข้องใจได้ เน้นการออกแบบให้มีความน่าสนใจ คือ 1) แผ่นป้ายสื่อความหมาย ประกอบด้วย แผ่นป้ายสัญลักษณ์ (Labels) แผ่นป้ายให้ข้อมูล (Information Sign) 2) สิ่งพิมพ์ สื่อความหมาย แผ่นพับ (Folded Publication) โปสเตอร์และใบปลิว (Posters and Placard) จดหมายข่าว (Newsletters) จุลสาร (Pamphlets) หนังสือเล่มเล็ก (Booklets) เป็นต้น

ดังนั้น ชุมชนจึงจำเป็นต้องให้ความสำคัญในเรื่องของการสื่อความหมายให้ข้อมูลกับนักท่องเที่ยว เพื่อให้เกิดประสิทธิผลทางการท่องเที่ยวและก่อเกิดความเข้าใจอย่างแท้จริง ดังแผนภาพข้างล่างนี้

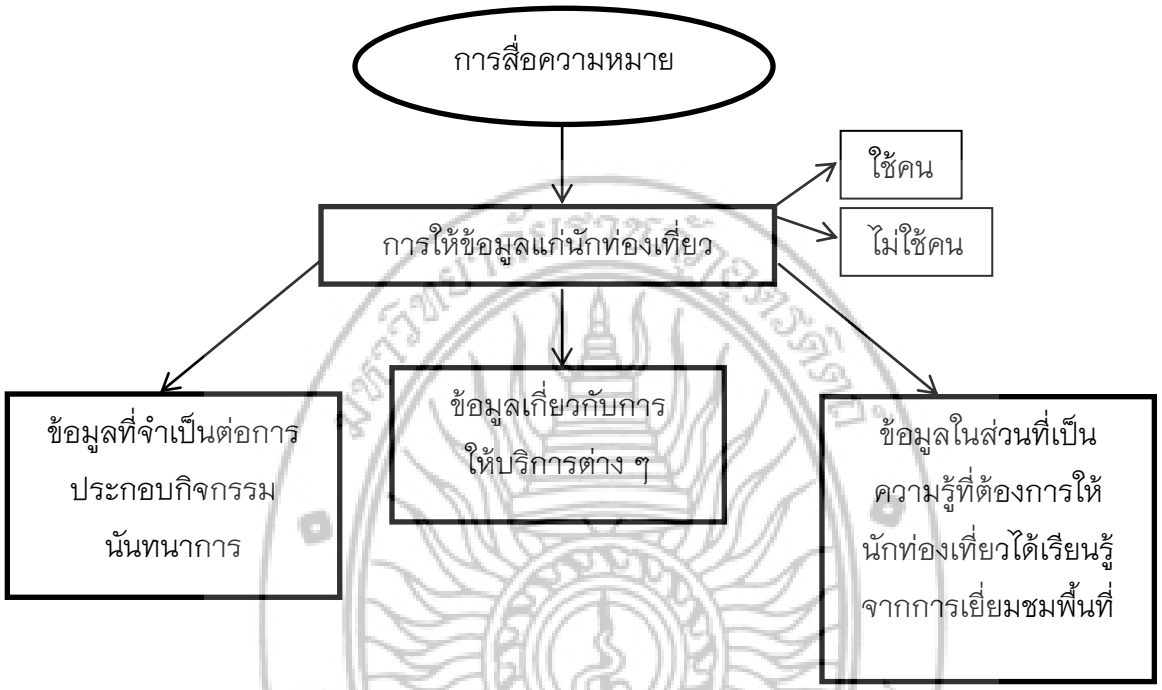

ภาพรูปแบบสื่อกลาง การสื่อความหมายการท่องเที่ยว
ที่มา: นำขวัญ วงค์ประทุม, 2555.

การสื่อความหมายทางการท่องเที่ยวเป็นการประยุกต์ใช้การสื่อความหมายเพื่อเป็นสื่อกลางในการจัดประสบการณ์ที่นักท่องเที่ยวได้ความรู้ รับรู้ข้อมูลจากพื้นที่ชุมชนหรือเข้าถึงข้อเท็จจริงที่ปรากฏในแหล่งท่องเที่ยวและกิจกรรมนันทนาการต่าง ๆ ในจุดท่องเที่ยวบนเส้นทางที่สำคัญในชุมชน เกิดการเชื่อมโยงให้นักท่องเที่ยวตระหนักถึงคุณค่าและการอนุรักษ์จากการสื่อความหมายของสถานที่ท่องเที่ยวนั้น ๆ ด้วย

หลักการของการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน (Sustainable Tourism) มีหลักการที่สอดคล้องกับการพัฒนาอย่างยั่งยืน (Sustainable Development) ซึ่งหลักการโดยทั่วไปของการพัฒนาอย่างยั่งยืนคือ จะต้องมีการอนุรักษ์และใช้ทรัพยากรให้เกิดความพอดี เพื่อให้สามารถใช้ประโยชน์ต่อไปได้ในระยะเวลายาวนานและมีการกระจายผลประโยชน์แก่คนส่วนใหญ่ รวมทั้งมีการร่วมมืออย่างใกล้ชิดระหว่างผู้ที่เกี่ยวข้องหรือมีส่วนได้ส่วนเสีย ซึ่งมีจุดเน้นที่สำคัญ ดังนี้ 1) ต้องดูแลทรัพยากรการท่องเที่ยว ให้สามารถใช้ประโยชน์ต่อไปได้ในระยะเวลายาวนานจนถึงชั่วลูกชั่วหลาน 2) ลดการใช้ทรัพยากรอย่างสิ้นเปลืองและลดปริมาณของเสียที่จะเป็นอันตรายต่อสิ่งแวดล้อม 3) มีการกระจายรายได้และผลประโยชน์ให้แก่คนในท้องถิ่นที่มีแหล่งท่องเที่ยวตั้งอยู่ เปิดโอกาสให้ชุมชนในท้องถิ่นได้เข้าร่วมในการจัดการ และการให้บริการแก่นักท่องเที่ยว 4) มีการประชุมปรึกษาหารือกันอย่างสม่ำเสมอระหว่างผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย เช่น หน่วยงานและองค์กรที่เกี่ยวข้อง ผู้ประกอบธุรกิจการท่องเที่ยวและชุมชนในท้องถิ่น เพื่อการวางแผนงานการจัดสรรงบประมาณและการจัดการทรัพยากรอย่างเหมาะสม และ 5) มีการสร้างเครือข่ายเพื่อเผยแพร่แนวคิด

ศึกษาวิจัยและความรู้เกี่ยวกับการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน เผยแพร่ในหมู่ประชาชนทั้งในประเทศและระดับนานาชาติอย่างกว้างขวาง

ด้วยเหตุที่การประชุมสุดยอดระดับโลกว่าด้วยการพัฒนาที่ยั่งยืน (The World Summit on Sustainable Development - WSSD) ที่เมืองโจฮันเนสเบิร์ก มีวัตถุประสงค์สำคัญเพื่อกำหนดวาระเบื้องต้นและเสนอคำแนะนำในการพัฒนากิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในบริบทของการพัฒนาที่ยั่งยืน (Sustainable development) โดยการเพิ่มผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจแก่ชุมชนเจ้าของถิ่นและมีบทบาทในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ และบูรณาการทางวัฒนธรรมของชุมชนเจ้าของพื้นที่ รวมถึงทำให้นักเดินทางตระหนักในการอนุรักษ์มรดกทางธรรมชาติและวัฒนธรรมมากยิ่งขึ้น และแผนปฏิบัติการ 21 เพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน (Agenda 21) ที่สำคัญของสหประชาชาติ ซึ่งได้รับการรับรองจากการประชุม Earth Summit ที่นครริโอ เดอ จาเนโร ประเทศบราซิล ในปี ค.ศ. 1992 รวมทั้งเสนอแนวทางต่าง ๆ เพื่อต่อสู้กับความเสื่อมโทรมของดิน อากาศ และน้ำ และเสนอแนวทางเพื่ออนุรักษ์ป่าไม้และความหลากหลายชนิดพันธุ์ของสิ่งมีชีวิต การต่อสู้กับความยากจน แก้ไขการบริโภคที่ฟุ่มเฟือย การวางแผนและการจัดการกับการศึกษา สุขภาพอนามัย การแก้ปัญหาของเมืองใหญ่ ๆ และของเกษตรกร กล่าวถึงบทบาทของทุก ๆ กลุ่มไม่ว่าจะเป็นรัฐบาล นักธุรกิจ สหภาพแรงงาน นักวิทยาศาสตร์ อาจารย์ คนพื้นเมือง สตรี เด็กและเยาวชน แผนปฏิบัติการ 21 เพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน (Agenda 21) กล่าวย้ำว่า การพัฒนาอย่างยั่งยืนเป็นหนทางที่จะเอาชนะทั้งในเรื่องของความยากจนและการทำลายสิ่งแวดล้อม เพื่อที่จะบรรลุถึงการพัฒนาที่ยั่งยืน อย่างพอเพียงที่จะตอบสนองความต้องการต่าง ๆ ในการดำรงชีวิต ดังแผนภาพข้างล่างนี้

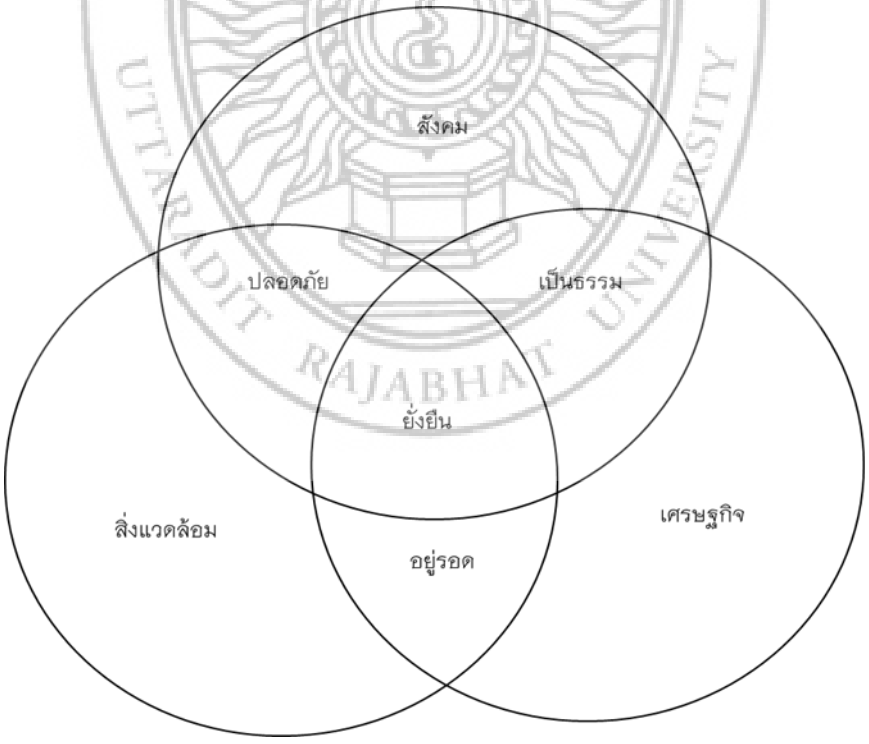

ภาพการพัฒนาที่ยั่งยืน

ที่มา: เอกวัฒน์ ธนประสิทธิ์พัฒนา, 2555, สื่อออนไลน์.

ดังนั้น การพัฒนาด้านการท่องเที่ยวและกิจกรรมการท่องเที่ยวที่ใช้ทุนทางวัฒนธรรมของชุมชนต้องคำนึงถึง คือ การอนุรักษ์คุณค่าของทรัพยากรทางวัฒนธรรม ตลอดจนสิ่งแวดล้อม เพราะการพัฒนาวัฒนธรรมอาจกลายเป็นการทำลายคุณค่าหรือความดึงดูดของแหล่งโดยไม่ได้ตั้งใจ ดังนั้น การพัฒนาแหล่งทรัพยากรทางวัฒนธรรมจึงจำเป็นต้องมีองค์ประกอบที่ต้องคำนึงถึง 5 ประการ คือ

1. การศึกษาเพื่อรวบรวมข้อมูลเรื่องราวเกี่ยวกับความสำคัญ คุณค่าทางประวัติศาสตร์ ความเป็นมาของทรัพยากรวัฒนธรรมในแหล่งท่องเที่ยวนั้น เพื่อเป็นข้อมูลให้กับนักท่องเที่ยว เพื่อเพิ่มคุณค่าของประสบการณ์ในการเข้ามาชมและเรียนรู้ที่จะปฏิบัติ ขณะเดียวกันก็จะก่อให้เกิดเป็นความภาคภูมิใจของคนในชุมชนท้องถิ่นในมรดกทางวัฒนธรรมของตน

2. ปลูกฝังสร้างจิตสำนึกของคนในชุมชนท้องถิ่น ให้เกิดความรัก หวงแหน รักษา และที่สำคัญต้องดึงให้ชุมชนท้องถิ่นเข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารจัดการทรัพยากรของตนด้วย

3. การอนุรักษ์และสืบทอด เพื่อรักษารูปแบบเดิมให้คงอยู่อย่างสมบูรณ์ หรือเสียหายน้อยที่สุด

4. ตระหนักถึงขีดความสามารถในการรองรับด้านการท่องเที่ยว

5. ส่งเสริมอาชีพดั้งเดิมของชุมชนท้องถิ่น ขณะเดียวกันก็สนับสนุนอาชีพที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว

6. ข้อมูลทั่วไปของจังหวัดอุตรดิตถ์เกี่ยวกับแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม

ข้อมูลสภาพทั่วไปของจังหวัดอุตรดิตถ์

1.ลักษณะทั่วไปของจังหวัดอุตรดิตถ์

1.1 ลักษณะทางภูมิศาสตร์

อุตรดิตถ์เป็นจังหวัดหนึ่งในภาคเหนือตอนล่าง เป็นประตูขึ้นสู่ดินแดนล้านนาตะวันออก เป็นเมืองก่อนประวัติศาสตร์ ตัวเมืองเดิมชื่อ บางโพท่าอิฐ ได้รับการยกฐานะเป็นจังหวัดเมื่อ พ.ศ. 2476 “อุตรดิตถ์” หมายถึง เมืองท่าแห่งทิศเหนือ เป็นเมืองตำนานแม่ม่ายลับแล และเมืองถิ่นกำเนิดของวีรบุรุษกู้ชาติ “ พระยาพิชัยดาบหัก ” ทหารเอกสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราช อยู่ห่างจากกรุงเทพฯ โดยทางรถยนต์ 491 กิโลเมตร และโดยทางรถไฟ 485 กิโลเมตร มีอาณาเขตติดต่อกับจังหวัดใกล้เคียง ดังนี้

ทิศเหนือ ติดกับ จังหวัดแพร่ และจังหวัดน่าน

ทิศใต้ ติดกับ จังหวัดพิษณุโลก

ทิศตะวันออก ติดกับ จังหวัดพิษณุโลก และสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว มีเขตชายแดนยาวประมาณ 135 กิโลเมตร

ทิศตะวันตก ติดกับ จังหวัดสุโขทัย

1.2 ภาพพื้นที่และลักษณะภูมิประเทศ แบ่งได้เป็น 3 ลักษณะ คือ

ที่ราบลุ่มแม่น้ำน่าน บริเวณสองฝั่งของแม่น้ำน่าน และลำน้ำสาขาที่ไหลมาบรรจบกับแม่น้ำน่าน สภาพพื้นที่ส่วนใหญ่เป็นพื้นที่ราบลุ่ม อยู่ในเขต อำเภอตรอน พิชัย และบางส่วนของ อำเภอเมืองอุตรดิตถ์ ลับแล และอำเภอทองแสนขัน (ประมาณ 20% ของพื้นที่ทั้งหมด)

ที่ราบระหว่างหุบเขาและเชิงเขา บริเวณที่อยู่ต่อเนื่องจากบริเวณที่ราบลุ่มแม่น้ำทางด้านเหนือและด้านตะวันออกของจังหวัด ประกอบด้วยที่ราบแคบๆ ระหว่างหุบเขาตามแนวคลองตรอน แม่น้ำปาด คลองแม่พร่อง ห้วยน้ำไคร้ และลำธารสายต่างๆ สลับกับภูมิประเทศเป็นเขาอยู่ในเขตอำเภอเมืองอุตรดิตถ์ ลับแล น้ำปาด ฟากท่า ท่าปลาและอำเภอบ้านโคก (ประมาณ 20% ของพื้นที่ทั้งหมด)

เขตภูเขาและที่สูง อยู่ในบริเวณทางด้านเหนือ และทางตะวันออกของจังหวัด โดยเฉพาะเขตอำเภอเมืองอุตรดิตถ์ อำเภอลับแล น้ำปาด ฟากท่า ท่าปลา และอำเภอบ้านโคก (ประมาณ 60% ของพื้นที่ทั้งหมด)

1.3 การใช้พื้นที่

พื้นที่ทั้งหมด 7,838 ตารางกิโลเมตร หรือ 4,899,120 ไร่ เป็นอันดับที่ **11** ของ 17 จังหวัดภาคเหนือ : อันดับที่ **25** ของประเทศ

การใช้ที่ดิน

1) พื้นที่การเกษตร 1,255,225 ไร่ คิดเป็น 26 % ของพื้นที่ทั้งหมด

1.1) พื้นที่ทำนา 610,057 ไร่ คิดเป็น 49 % ของพื้นที่การเกษตร
1.2) พื้นที่ทำไร่ 268,848 ไร่ คิดเป็น 21 % ของพื้นที่การเกษตร
1.3) พื้นที่ทำสวน 273,879 ไร่ คิดเป็น 22 % ของพื้นที่การเกษตร
1.4) พื้นที่การเกษตรอื่นๆ 102,441 ไร่ คิดเป็น 8 % ของพื้นที่การเกษตร

2) พื้นที่ป่าไม้ 3,075,568 ไร่ คิดเป็น 62.7 % ของพื้นที่ทั้งหมด (ข้อมูลของกรมป่าไม้ที่มีล่าสุด พ.ศ.2560)

1.4 ลักษณะภูมิอากาศ

จังหวัดอุตรดิตถ์ได้รับอิทธิพลจากกระแสลมมรสุมตะวันออกเฉียงเหนือ และตะวันตกเฉียงใต้มีความชื้น และความร้อนสูง ในฤดูร้อนอากาศจะร้อนจัด อุณหภูมิเฉลี่ย 35 องศาเซลเซียสในฤดูกาล อากาศเย็นสบายและในฤดูฝนมีฝนตกชุกปริมาณน้ำฝนของจังหวัดอุตรดิตถ์ อยู่ช่วง 957.3 มิลลิเมตร ถึง 1,695.9 มิลลิเมตร จำนวนวันฝนตกประมาณ 99 วัน

1.5 ศักยภาพที่สำคัญของจังหวัดอุตรดิตถ์

1. ด้านเกษตรกรรม มีพื้นที่ทำการเกษตรจำนวนมาก (26% ของพื้นที่ทั้งหมด) ส่วนใหญ่เป็นนาข้าวและสวนผลไม้ เป็นแหล่งผลิตอาหารสำคัญของประเทศ

2. ด้านการค้าชายแดน มีชายแดนติดต่อลาว 135 กม. มีการค้าชายแดน ณ จุดผ่านแดนถาวรภูดู่ ซึ่งได้รับยกระดับเป็นจุดผ่านแดนถาวร เมื่อวันที่ 19 พฤษภาคม 2556 โดยเปิดให้บริการทุกวัน ตั้งแต่เวลา 06.00 – 20.00 น. และมีจุดผ่อนปรนทางการค้าอื่นๆ อีก เช่น ช่องห้วยต่าง และช่องมหาราช มูลค่าการค้าชายแดนกว่า 200 ล้านบาทต่อปี ขณะนี้อยู่ระหว่างการพัฒนาบริเวณจุดผ่านแดนถาวรภูดูให้มีความพร้อมยิ่งขึ้นในการให้บริการกับผู้ประกอบการ นักท่องเที่ยว และประชาชนทั้งชาวไทยและชาวต่างประเทศ และมีเส้นทางเชื่อมโยงกับจังหวัดต่างๆ และประเทศเพื่อนบ้านได้โดยสะดวก ดังนี้

ระยะทาง

(491 ก.ม.) อุตรดิตถ์ ➔ กรุงเทพฯ = **491 ก.ม.**
(230 ก.ม.) อุตรดิตถ์ ➔ เชียงใหม่ = **230 ก.ม.**
อุตรดิตถ์ ➔ ภูดู่ = **162 ก.ม.**
(162 ก.ม) (188 ก.ม.) อุตรดิตถ์ ➔ ภูดู่ ➔ ไชยะบุรี = **350 ก.ม.**
(162 ก.ม.) (308 ก.ม.) อุตรดิตถ์ ➔ ภูดู่ ➔ หลวงพระบาง = **470 ก.ม.**
(162 ก.ม.) (258 ก.ม.) อุตรดิตถ์ ➔ ภูดู่ ➔ เวียงจันทน์ = **420 ก.ม.**
(179 ก.ม.) (80 ก.ม.) (8 ก.ม.) อุตรดิตถ์ ➔ ตาก ➔ แม่สอด ➔ เมียวดี =

267 ก.ม.

3. การท่องเที่ยว มีแหล่งท่องเที่ยวจำนวนมาก ทั้งด้านประวัติศาสตร์ และธรรมชาติ เช่น ภูสอยดาว สามารถเชื่อมโยงกับจังหวัดในภูมิภาคนี้ และประเทศเพื่อนบ้านได้ โดยเป็นประตูเชื่อม 4 เมืองมรดกโลก ที่ใกล้ที่สุด : กำแพงเพชร / สุโขทัย /ศรีสัชนาลัย/ หลวงพระบาง และเป็นเชื่อมโยงสู่ประเทศในกลุ่มอินโดจีน/อาเซียนได้โดยสะดวกอีกเส้นทางหนึ่งของประเทศ

4. จุดที่ตั้งเป็นประตูเชื่อมภาคเหนือตอนบนกับภาคอีสานตอนบน

5. แหล่งน้ำอุดมสมบูรณ์ มีแหล่งน้ำขนาดใหญ่ (เขื่อนสิริกิติ์) และแม่น้ำสำคัญ 3 สาย(แม่น้ำน่าน/แม่น้ำปาด/คลองตรอน) มีฝนตกชุก

6. เส้นทางคมนาคมดี สะดวกทั้งทางรถไฟ และรถยนต์ และมีพื้นที่จะพัฒนาเป็นศูนย์ขนส่งสินค้าทางรางรถไฟ (Contrainer Yard : CY) ที่ใหญ่ที่สุดในภาคเหนือ

2. ด้านการเมืองการปกครอง

จังหวัดอุตรดิตถ์แบ่งพื้นที่เพื่อการบริหารราชการส่วนภูมิภาคเป็น 9 อำเภอ 67 ตำบล 613หมู่บ้าน โดยมีอำเภอดังนี้ อำเภอเมืองอุตรดิตถ์ พิชัย ตรอน ลับแล ท่าปลา น้ำปาด ฟากท่า บ้านโคก และทองแสนขัน

การแบ่งเขตการบริหารราชการ 3 ระดับ คือ

1. ส่วนราชการบริหารส่วนกลาง ที่มีสำนักงานตั้งอยู่ในส่วนภูมิภาค จำนวน 60 หน่วยงาน
2. ส่วนราชการบริหารส่วนภูมิภาค จำนวน 34 หน่วยงาน
3. ส่วนราชการบริหารส่วนท้องถิ่น 80 แห่ง ประกอบด้วย
   - 3.1 องค์การบริหารส่วนจังหวัด จำนวน 1 แห่ง
   - 3.2 เทศบาลเมืองฯ จำนวน 1 แห่ง
   - 3.3 เทศบาลตำบล จำนวน 25 แห่ง
   - 3.4 องค์การบริหารส่วนตำบล จำนวน 53 แห่ง

การแบ่งเขตการปกครองจังหวัดอุตรดิตถ์

อำเภอ	พื้นที่ ตร.กม.	ตำบล	หมู่บ้าน	เทศบาลเมือง/ตำบล	อบต.	ระยะทางห่างจากจังหวัด
เมืองอุตรดิตถ์ (รวม ทม./ทต.)	756.48	17	158	10	7	-
ตรอน	314.50	5	47	2	5	25 กม.
ท่าปลา	1,681.45	8	85	3	7	40 กม.
น้ำปาด	1,448.71	6	49	1	6	72 กม.
ฟากท่า	632.67	4	31	1	4	115 กม.
บ้านโคก	1,055.91	4	31	1	3	160 กม.
พิชัย	736.68	11	98	2	11	50 กม.
ลับแล	448.77	8	65	4	6	8 กม.
ทองแสนขัน	754.44	4	49	1	4	42 กม.
รวม	**7,838.61**	**67**	**613**	**25**	**53**	

ที่มา : ที่ทำการปกครองจังหวัดอุตรดิตถ์ พฤศจิกายน 2557

ประชากร

จำนวนประชากรของจังหวัดทั้งสิ้น 460,380 คน แยกเป็นชาย 226,262 คน หญิง 234,118 คน ความหนาแน่นเฉลี่ย 58.82 คน/1 ตารางกิโลเมตร อำเภอที่มีความหนาแน่นของประชากรมากที่สุด คือ อำเภอเมืองอุตรดิตถ์ โดยมีความหนาแน่น 199.40 คน/1 ตร.กม. และอำเภอที่มีความหนาแน่นของประชากรน้อยที่สุด คือ อำเภอบ้านโคก 13.66 คน/ 1 ตร.กม.

ตารางแสดงรายละเอียดประชากรและครัวเรือนของจังหวัดอุตรดิตถ์

พื้นที่	จำนวน	จำนวนประชากร (ต่อ)		
	หลังคาเรือน	ชาย	หญิง	รวม
เมืองอุตรดิตถ์	16,695	23,454	24,023	47,477
ตรอน	9,998	14,984	15,716	30,700
ท่าปลา	10,926	17,051	16,815	33,866
น้ำปาด	9,728	14,768	14,550	29,318
ฟากท่า	4,739	6,880	7,014	13,894
บ้านโคก	4,200	5,415	5,189	10,604
พิชัย	23,725	35,961	37,653	73,614
ลับแล	14,161	18,243	18,552	36,795
ทองแสนขัน	8,950	13,838	13,805	27,643
รวม	**103,122**	**150,594**	**153,317**	**303,911**

ที่มา : ที่ทำการปกครองจังหวัดอุตรดิตถ์ พฤศจิกายน พ.ศ. 2557

ตารางแสดงอัตราการเกิดและการตายของประชากรจังหวัดอุตรดิตถ์

ปี พ.ศ.	อัตราการเกิด			อัตราการตาย		
	ชาย	หญิง	รวม	ชาย	หญิง	รวม
มกราคม – ธันวาคม 2560	2,038	1,913	3,951	2,200	1,699	3,899
มกราคม – ธันวาคม 2561	2,075	1,914	2,989	2,138	1,632	3,770
มกราคม – กันยายน 2556	1,455	1,307	27,620	1,630	1,311	2,941
มกราคม – พฤศจิกายน 2557	1,640	1,640	3,291	2,032	1,551	3,583

ที่มา : ที่ทำการปกครองจังหวัดอุตรดิตถ์ พฤศจิกายน พ.ศ. 2557

3. ด้านสังคมและวัฒนธรรม

3.1 การศึกษา จังหวัดอุตรดิตถ์มีสถานศึกษารวมทั้งสิ้น 354 แห่ง มีครู/อาจารย์5,813 คน นักเรียน นิสิต นักศึกษา 113,478 คน ซึ่งอัตราส่วน ครู/อาจารย์ ต่อนักเรียน นิสิต นักศึกษา เป็น 1 :19 โดยแบ่งการศึกษาออกเป็น 2 ระบบ ดังนี้

1) การศึกษาในระบบโรงเรียน มีสถานศึกษา 345 แห่ง ครู/อาจารย์ 5,687 คน นักเรียน นิสิต นักศึกษา 93,219 คิดเป็นอัตราส่วน ครู/อาจารย์ ต่อ นักเรียน 1:17

2) การศึกษานอกระบบโรงเรียน มีสถานศึกษา 9 แห่ง มีครูอาจารย์และบุคลากรทางการศึกษา 126 คน มีนักศึกษา 20,259 คน จำแนกเป็นสายสามัญ ระดับประถมศึกษา-มัธยมศึกษาตอนปลาย จำนวน 9,354 คน สายอาชีพ จำนวน 10,905 คน

3.2 การศาสนา ประชากรของจังหวัดอุตรดิตถ์ นับถือศาสนา พุทธ ประมาณร้อยละ 99.66 ศาสนาคริสต์ และอิสลาม ประมาณ ร้อยละ 0.34

- วัด จำนวน 300 แห่ง (พระอารามหลวง 2 แห่ง) - ที่พักสงฆ์ 79 แห่ง
- โบสถ์คริสต์ 14 แห่ง - พระภิกษุ 1,965 รูป/สามเณร 414 รูป

3.3 ขนบธรรมเนียม ประเพณี และวัฒนธรรม (เมือง 3 วัฒนธรรม) จังหวัดอุตรดิตถ์มีขนบธรรมเนียมประเพณี วัฒนธรรม ที่สำคัญ 3 ลักษณะ คือ 1) ล้านช้าง 2) ล้านนา 3) สุโขทัย หรือรัตนโกสินทร์ และมีงานประเพณีที่สำคัญ ดังนี้

1) งานพระยาพิชัยดาบหักและงานกาชาดจังหวัดอุตรดิตถ์ เป็นงานเทศกาลเชิดชูเกียรติและรำลึกถึงพระยาพิชัยดาบหักที่มีต่อประเทศชาติ ซึ่งจะจัดขึ้น ณ สนามกีฬาพระยาพิชัยดาบหัก หน้าศาลากลางจังหวัดฯ ในวันที่ 7 - 16 มกราคม ของทุกปี

2) งานนมัสการพระแท่นศิลาอาสน์ พระยืนพุทธบาทยุคล และพระนอน พุทธไสยาสน์ สันนิษฐานว่ามีการจัดงานสืบทอดกันมาตั้งแต่สมัยกรุงศรีอยุธยา เพื่อร่วมกันทำบุญตักบาตรและนพพระแท่นศิลาอาสน์ ในวันขึ้น 8-15 ค่ำ เดือน 3 (วันมาฆะบูชา) ของทุกปี ณ วัดพระแท่นศิลาอาสน์(พระอารามหลวง)

3) มหกรรมเหล็กน้ำพี้ และของดีทองแสนขัน จัดขึ้นเป็นประจำ ระหว่างวันที่ 20 - 21 มีนาคม ของทุกปี

4) งานประเพณีอัฐมีบูชา เป็นพิธีถวายพระเพลิงพระบรมศพจำลองของ พระพุทธเจ้า ประกอบการแสดง แสง สี เสียง กำหนดจัดขึ้นในวันขึ้น 15 ค่ำ - แรม 8 ค่ำ เดือน 6 ของทุกปี ณ วัดบรมธาตุทุ่งยั้ง อ.ลับแล

5) งานเทศกาลลางสาดหวาน และมหกรรมของดีเมืองอุตรดิตถ์ เป็นการจัดงานเพื่อกระตุ้นให้เกษตรกรปรับปรุงพันธุ์ลางสาด และส่งเสริมการขายผลไม้ต่างๆ และผลิตภัณฑ์สินค้าหนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์ ณ สนามกีฬาพระยาพิชัยดาบหัก มีกำหนดจัดขึ้นในช่วงกลางเดือนกันยายน - ต้นเดือนตุลาคมของทุกปี โดยมีระยะเวลาการจัดงานประมาณ 10 วัน

4. ด้านเศรษฐกิจ

4.1 โครงสร้างเศรษฐกิจจังหวัด

ประกอบด้วยภาคเกษตรเป็นหลัก (~27%) รองลงมาคือภาคอุตสาหกรรม (~19%) ภาคการศึกษา (~12%) ภาคการค้า (~10%) ภาคการบริหารราชการ (~9%) และภาคบริการอื่นๆ (~32%)

หมายเหตุ : (~) = ค่าโดยประมาณ

ที่มา : ข้อมูล GPP แบบ Top-down โดย สศช. คำนวณค่าเฉลี่ย 5 ปี (2550-2560)

แผนภูมิโครงสร้างเศรษฐกิจจังหวัดอุตรดิตถ์

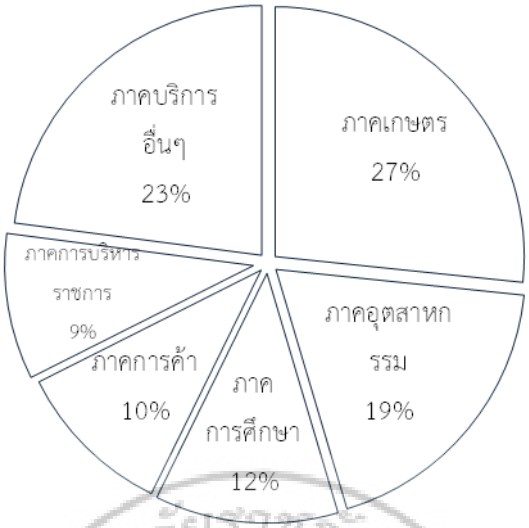

4.1.1 โครงสร้างภาคเกษตร

1. ด้านการเพาะปลูก เป็นโครงสร้างหลัก ~76% ได้แก่ ข้าว เป็นผลผลิตหลัก ~45% ข้าวโพด ~5% สับปะรด ~4% ทุเรียน ~4% ลองกอง ~3% หอมแดง ~3% และอื่นๆ ~12%

2. ด้านปศุสัตว์ ~18% ได้แก่ สุกร ~10% ไก่ ~5% โค ~1% และอื่นๆ ~2%

3. ด้านอื่นๆ ~6% ได้แก่ ด้านบริการทางการเกษตร ~5% และป่าไม้ ~1%

(ที่มา : ข้อมูล GPP แบบ Bottom-up โดยกรมบัญชีกลาง คำนวณค่าเฉลี่ย 5 ปี (2560-2561))

4.1.2 โครงสร้างภาคอุตสาหกรรม

1. อุตสาหกรรมอาหารและเครื่องดื่ม เป็นโครงสร้างหลัก ~94% ได้แก่ การผลิตน้ำตาลจากอ้อย เป็นการผลิตหลัก ~73% เครื่องดื่มแอลกอฮอล์ ~10% โรงสีข้าว ~7% และ อื่นๆ ~4%

2. ผลิตภัณฑ์ OTOP ~2%

3. การผลิตอื่นๆ ~4% (เครื่องเรือน ~1% กระดาษ ~1% อื่นๆ ~2%)

(ที่มา : ข้อมูล GPP แบบ Bottom-up โดยกรมบัญชีกลาง คำนวณค่าเฉลี่ย 5 ปี (2560-2561))

4.2 การขยายตัวทางเศรษฐกิจ

เศรษฐกิจจังหวัดอุตรดิตถ์ ขยายตัวโดยเฉลี่ยปีละ 2.7% เป็นผลมาจากการขยายตัวของสาขาเกษตรกรรมซึ่งเป็นสาขาหลัก (โครงสร้าง ~26% ขยายตัวเฉลี่ยปีละ 5.1%) และการขยายตัวของสาขาอุตสาหกรรม (โครงสร้าง ~15% ขยายตัวเฉลี่ยปีละ 10.3%)

ภาคการค้า (สาขาขายส่งขายปลีก) มีสัดส่วนโครงสร้างสูง (สัดส่วน ~10%) แต่การขยายตัวยังอยู่ในระดับต่ำเพียง 2.4%

ภาคการท่องเที่ยว (สาขาโรงแรมและภัตตาคาร) ยังมีสัดส่วนโครงสร้างน้อย (สัดส่วน ~0.2%) และจากค่าเฉลี่ยย้อนหลัง 5 ปีหดตัว 4.6%

ตารางแสดงค่าเฉลี่ย 5 ปี (ปี 2550-2560) โครงสร้างการผลิตและการขยายตัวของ 16 สาขาการผลิต

สาขาการผลิต	ค่าเฉลี่ยปี 2550-2560	
	โครงสร้างเฉลี่ย (%)	ขยายตัวเฉลี่ย
สาขาเกษตรกรรม	25.7	5.1
สาขาประมง	0.9	(4.8)
สาขาเหมืองแร่	1.1	(1.2)
สาขาอุตสาหกรรม	15.1	10.3
สาขาไฟฟ้า ประปา	2.6	8.0
สาขาก่อสร้าง	4.8	(0.8)
สาขาการขายส่ง การขายปลีก	10.3	2.4
สาขาโรงแรมและภัตตาคาร	0.2	(4.6)
สาขาการขนส่ง	2.9	1.2
สาขาตัวกลางทางการเงิน	5.3	3.5
สาขาอสังหาริมทรัพย์	6.1	(3.8)
สาขาการบริหารราชการ	9.5	0.2
สาขาการศึกษา	11.9	0.1
สาขาสุขภาพและสังคม	2.5	3.1
สาขาการให้บริการชุมชน	1.0	0.5
สาขาลูกจ้างในครัวเรือน	0.2	6.8
ผลิตภัณฑ์มวลรวมจังหวัด	100.0	2.7

ที่มา : ข้อมูล GPP แบบ Top-down โดย สศช. คำนวณค่าเฉลี่ย 5 ปี (2550-2560)

บทวิเคราะห์การเปรียบเทียบขนาดและการเติบโตของเศรษฐกิจจังหวัดอุตรดิตถ์ แยกเป็น 16 สาขาการผลิต

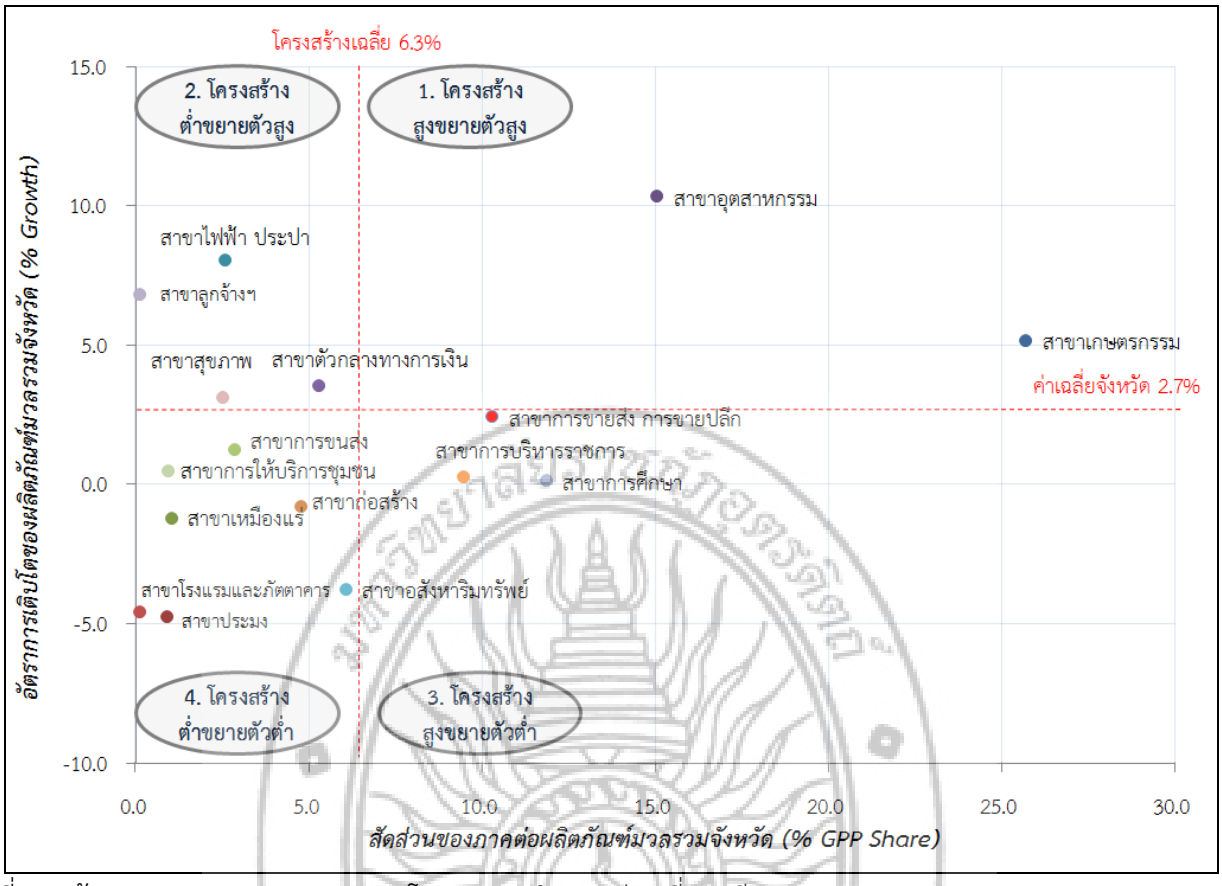

ที่มา : ข้อมูล GPP แบบ Top-down โดย สศช. คำนวณค่าเฉลี่ย 5 ปี (2550-2560)

ตารางการเปรียบเทียบขนาดและการเติบโตของเศรษฐกิจจังหวัดอุตรดิตถ์ แยกเป็น 16 สาขาการผลิต	
สาขาการผลิตที่มีโครงสร้างต่ำแต่ขยายตัวสูง 1. สาขาไฟฟ้า ประปา 2. สาขาลูกจ้างครัวเรือน 3. สาขาสุขภาพ 4. สาขาตัวกลางทางการเงิน	**สาขาการผลิตที่มีโครงสร้างสูงและขยายตัวสูง** 1. สาขาเกษตรกรรม 2. สาขาอุตสาหกรรม
สาขาการผลิตที่มีโครงสร้างต่ำและขยายตัวต่ำ 1. สาขาขนส่ง 2. สาขาการให้บริการชุมชน 3. สาขาก่อสร้าง 4. สาขาเหมืองแร่ 5. สาขาอสังหาริมทรัพย์ 6. สาขาโรงแรมและภัตตาคาร 7. สาขาประมง	**สาขาการผลิตที่มีโครงสร้างสูงแต่ขยายตัวต่ำ** 1. สาขาการขายส่ง การขายปลีก 2. สาขาการบริหารราชการ 3. สาขาการศึกษา

ที่มา : ข้อมูล GPP แบบ Top-down โดย สศช. คำนวณค่าเฉลี่ย 5 ปี (2550-2560)

4.3 รายได้เฉลี่ยประชากรต่อหัว

ในปี 2560 รายได้เฉลี่ยประชากรต่อหัวจังหวัดอุตรดิตถ์ เท่ากับ 59,746 บาท / เป็นอันดับที่ 10 ของ 17 จังหวัดภาคเหนือ และเป็นอันดับที่ 52 ของประเทศ

รายได้เฉลี่ยประชากรทั้งประเทศต่อหัวปี 2560 เท่ากับ 164,513 บาท รายได้เฉลี่ยภาคเหนือเท่ากับ 72,925 จังหวัดอุตรดิตถ์มีรายได้เฉลี่ยต่ำกว่าค่าเฉลี่ยประเทศ 104,766 บาท ต่ำกว่าค่าเฉลี่ยภาคเหนือ 13,179 บาท (ที่มา : ข้อมูล GPP แบบ Top-down โดย สศช. ปี 2560)

4.4 ผลิตภัณฑ์มวลรวมจังหวัดและรายได้ต่อหัว ปี 2560 (และข้อมูลย้อนหลัง 5 ปี)

ปี 2560 ผลิตภัณฑ์มวลรวมจังหวัดอุตรดิตถ์ 29,310 ล้านบาท เป็นอันดับที่ 12 ของ 17 จังหวัดภาคเหนือ และเป็นอันดับที่ 60 ของประเทศ

สาขาการผลิต	ผลิตภัณฑ์มวลรวมจังหวัด (ล้านบาท)					โครงสร้าง ปี 54
	ปี 2550	ปี 2560	ปี 2560	ปี 2560	ปี 2560	
สาขาเกษตรกรรม	4,163	7,125	5,725	7,111	8,360	28.52%
สาขาประมง	256	188	264	211	218	0.74%
สาขาเหมืองแร่	259	267	265	277	259	0.88%
สาขาอุตสาหกรรม	3,017	3,139	3,926	3,477	5,436	18.55%
สาขาไฟฟ้า ประปา	599	578	638	726	710	2.42%
สาขาก่อสร้าง	1,171	1,277	1,387	952	1,127	3.85%
สาขาการขายส่ง การขายปลีก	1,986	2,435	2,673	2,864	2,951	10.07%
สาขาโรงแรมและภัตตาคาร	41	41	41	39	34	0.12%
สาขาการขนส่ง	704	708	684	722	756	2.58%
สาขาตัวกลางทางการเงิน	1,222	1,299	1,305	1,316	1,451	4.95%
สาขาอสังหาริมทรัพย์	1,629	1,566	1,431	1,474	1,393	4.75%
สาขาการบริหารราชการ	2,401	2,034	2,163	2,483	2,673	9.12%
สาขาการศึกษา	2,712	2,889	3,012	3,129	2,975	10.15%
สาขาสุขภาพและสังคม	553	613	707	633	656	2.24%
สาขาการให้บริการชุมชน	215	231	248	239	272	0.93%
สาขาลูกจ้างในครัวเรือน	23	36	41	52	39	0.13%
ผลิตภัณฑ์มวลรวมจังหวัด	**20,950**	**24,424**	**24,511**	**25,705**	**29,310**	**100.00%**
ประชากร (พันคน)	482	483	485	486	488	
รายได้ต่อหัว (บาท/คน/ปี)	**43,087**	**50,073**	**50,111**	**52,426**	**59,746**	

ที่มา : ข้อมูล GPP แบบ Top-down โดย สศช. ข้อมูลล่าสุด ณ เมษายน 2556

ข้อมูลการปลูกพืชเศรษฐกิจของจังหวัด

ข้อมูลพื้นที่ปลูกพืชเศรษฐกิจที่สำคัญของจังหวัดอุตรดิตถ์ ย้อนหลัง 3 ปี

ชนิดพืช	ปี 2560	ปี 2561	ปี 2556
1. ข้าวนาปี	604,153.5	652,534	635,971
2. ข้าวนาปรัง	410,894	410,181	384,539
3. ข้าวโพดเลี้ยงสัตว์	178,967	167,967	158,005
4. มันสำปะหลัง	30,707.75	33,034	28,278
5. สับปะรดโรงงาน	11,304	14,730	14,600
6. อ้อยโรงงาน	60,596	96,271	93,092
7. ลองกอง	10,155	30,643	30,744
8. ลางสาด	17,263	13,267	13,027
9. ทุเรียน	27,000	27,968	28,900

ข้อมูลต้นทุนการผลิตพืชเศรษฐกิจที่สำคัญของจังหวัดอุตรดิตถ์ ย้อนหลัง 3 ปี

ชนิดพืช	ปี 2560 (บาท/ตัน)	ปี 2560 (บาท/ตัน)	ปี 2561 (บาท/ตัน)
1. ข้าวนาปี	9,359	10,399	10,685
2. ข้าวนาปรัง	7,776	8,233	8,612
3. ข้าวโพดเลี้ยงสัตว์	5,549	5,952	6,354
4. มันสำปะหลัง	1,616	1,682	1,789
5. สับปะรดโรงงาน	5,510	4,920	3,300
6. อ้อยโรงงาน	690	663	711
7. ลองกอง	17,015	42,713	35,844
8. ทุเรียน	14,428	17,273	17,198

ต้นทุนการผลิต : ข้อมูลจากสำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร

ข้อมูลผลผลิตต่อไร่พืชเศรษฐกิจที่สำคัญของจังหวัดอุตรดิตถ์ ย้อนหลัง 3 ปี

ชนิดพืช	ปี 2560 (กก.)	ปี 2560 (กก.)	ปี 2561 (กก.)
1. ข้าวนาปี	497	499	522
2. ข้าวนาปรัง	637	678	671
3. ข้าวโพดเลี้ยงสัตว์	650	677	674
4. มันสำปะหลัง	2,972	3,088	3,419
5. สับปะรดโรงงาน	3,299	4,012	3,882
6. อ้อยโรงงาน	10,905	12,192	12,280
7. ลองกอง	409	223	326
8. ทุเรียน	929	843	907

ผลผลิตต่อไร่ : ข้อมูลจากสำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร

1) ข้อมูลการจัดเก็บข้อมูลความจำเป็นพื้นฐาน (จปฐ.) ปี 2556 ดังนี้

➢ จัดเก็บข้อมูล จำนวน 9 อำเภอ 64 ตำบล 589 หมู่บ้าน จำนวนครัวเรือน/ประชากรที่อาศัยอยู่จริง

- จำนวนครัวเรือนทั้งหมด 80,315 ครัวเรือน ประชากร 250,555 คน แยกเป็นชาย 250,555 คน หญิง 128,332 คน

➢ มีครัวเรือนตกเกณฑ์รายได้ (30,000 บาท/คน/ปี) จำนวน 465 ครัวเรือน (ปี 55 จำนวน 902 ครัวเรือน)

➢ รายได้เฉลี่ยต่อคนต่อปี จำนวน 68,033 บาท (ปี 55 รายได้เฉลี่ย 62,582 บาท) เพิ่มขึ้นจากปี 2561 จำนวน 5,451 บาท คิดเป็นร้อยละ 8.01

➢ จำแนกตามประเภทอาชีพตามลำดับ (เรียงจากมากไปหาน้อย 6 ลำดับ) ได้แก่ รับจ้างทั่วไป (25.7%) เกษตรกรรม-ทำนา (22.5 %) กำลังศึกษา (20.4%) ไม่มีอาชีพ (7.4%) เกษตรกรรม-ทำไร่ (6.1%) ค้าขาย (5.1%)

➢ ตัวชี้วัดข้อมูลจปฐ. ที่ตกเกณฑ์ ปี 2556 จังหวัดอุตรดิตถ์ เรียงจากจำนวนตัวชี้วัดที่มีปัญหามากไปน้อย (จำนวน 10 ลำดับ) ดังนี้

1. เด็กจบการศึกษาบังคับ 9 ปี ที่ไม่ได้เรียนต่อและยังไม่มีงานทำได้รับการฝึกอบรมอาชีพ (ข้อ 19)
2. คนในครัวเรือนไม่ดื่มสุรา (ยกเว้นการดื่มเป็นครั้งคราว) (ข้อ 25)
3. คนในครัวเรือนไม่สูบบุหรี่ (ข้อ 26)
4. คนอายุมากกว่า 60 ปีเต็มขึ้นไป มีอาชีพและมีรายได้ (ข้อ 22)
5. เด็กแรกเกิดได้กินนมแม่อย่างเดียวอย่างน้อย 6 เดือนแรกติดต่อกัน (ข้อ 3)
6. คนอายุ 15 – 60 ปีเต็ม มีอาชีพและมีรายได้ (ข้อ 21)
7. ครัวเรือนมีการเก็บออมเงิน (ข้อ 24)
8. คนอายุ 35 ปีขึ้นไป ได้รับการตรวจสุขภาพประจำปี เพื่อคัดกรองความเสี่ยงต่อโรคฯ (ข้อ 26)
9. เด็กที่จบชั้น ม. 3 ได้เรียนต่อชั้น ม. 4 หรือเทียบเท่า (ข้อ 18)
10. คนอายุ 6 ปีขึ้นไป ปฏิบัติกิจกรรมทางศาสนาอย่างน้อยสัปดาห์ละ 1 ครั้ง (ข้อ 27)

2) ข้อมูลการจัดเก็บข้อมูลพื้นฐานหมู่บ้าน (กชช.2 ค) ปี 2556 ดังนี้

➢ สำรวจ 593 หมู่บ้าน เป็นหมู่บ้านเร่งรัดพัฒนาอันดับหนึ่ง (ล้าหลัง) = ไม่มี หมู่บ้านเร่งรัดพัฒนาอันดับสอง (ปานกลาง) = 74 หมู่บ้าน เป็นหมู่บ้านเร่งรัดพัฒนาอันดับสาม (ก้าวหน้า) = 519 หมู่บ้าน

➢ ลำดับตัวชี้วัดที่มีปัญหา จังหวัดอุตรดิตถ์ เรียงจากจำนวนหมู่บ้านที่มีปัญหามากไปน้อย (จำนวน 10 ลำดับ) ดังนี้

1. ระดับการศึกษาของประชาชน (ข้อ 20)
2. คุณภาพน้ำ (ข้อ 27)
3. การได้รับการศึกษา (ข้อ 18)
4. การเรียนรู้โดยชุมชน (ข้อ 21)
5. การกีฬา (ข้อ 17)
6. อัตราการเรียนต่อของประชาชน (ข้อ 19)
7. คุณภาพดิน (ข้อ 26)
8. การมีที่ดินทำกิน (ข้อ 6)
9. ผลผลิตจากการทำเกษตรอื่นๆ (ข้อ 12)
10. การทำงานในสถานประกอบการ (ข้อ 9)

สรุปผลการดำเนินงานโครงการหนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์ (OTOP) จังหวัดอุตรดิตถ์

โครงการหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ (OTOP ของจังหวัดอุตรดิตถ์ช่วยสร้างรายได้และยกระดับฐานะความเป็นอยู่ของคนในจังหวัดให้ดีขึ้น ด้วยการบริหารจัดการทรัพยากรที่มีอยู่ให้กลายเป็นผลิตภัณฑ์สินค้าที่มีคุณภาพ มีจุดเด่น จุดขายและเป็นเอกลักษณ์ สอดคล้องกับวัฒนธรรมท้องถิ่น เพื่อให้เป็นที่รู้จักอย่างแพร่หลาย ขยายการตลาดไปสู่ระดับประเทศและระดับสากล โดยไม่ใช้เงินเป็นปัจจัยหลัก แต่จะดำเนินการสนับสนุนการพัฒนาศักยภาพของกลุ่ม องค์กรชุมชน ด้านเทคนิคและวิชาการผสานภูมิปัญญาท้องถิ่นเพื่อการพัฒนาคุณภาพด้านการผลิต การตลาด การพัฒนาผลิตภัณฑ์ให้มีคุณภาพและมาตรฐานของผลิตภัณฑ์ โดยผลิตภัณฑ์ต้องได้รับการรับรองมาตรฐานที่กำหนด ด้วยการบูรณาการการทำงานร่วมกันทั้งหน่วยงานภาครัฐ เอกชน องค์กรพัฒนาเอกชน ประชาชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น อย่างต่อเนื่องและมีประสิทธิภาพ มีตัวชี้วัดผลสำเร็จที่เป็นรูปธรรม

ผลิตภัณฑ์หนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์ ที่มีชื่อเสียงและทำรายได้ให้กับจังหวัด ได้แก่ ดาบเหล็กน้ำพี้และผลิตภัณฑ์จากแร่เหล็กน้ำพี้ ผ้าทอตีนจก/ผ้าทอตีนจกลายน้ำไหล/ผ้าทอพื้นบ้านต่างๆ ผ้าขาวม้าและเสื้อผ้าสำเร็จรูป ผลิตภัณฑ์จากเศษไม้ใบหญ้า จักสานผักตบชวา ผลไม้ ได้แก่ ทุเรียน (หลง-หลินลับแล) ลางสาด ลองกอง สัปปะรดห้วยมุ่น ผลิตภัณฑ์เกษตรและการแปรรูปจากผลผลิตทางการเกษตร เช่น ผลไม้กวนต่างๆ ผลิตภัณฑ์ชงดื่ม น้ำผึ้งและผลิตภัณฑ์จากผึ้ง เม็ดมะม่วงหิมพานต์ ไม้กวาด มะขามหวาน/มะขามปรุงรส เป็นต้น

สรุปผลการดำเนินงานหนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์ (OTOP) จังหวัดอุตรดิตถ์ ปี 2560 - 2556 ดังนี้

1. การลงทะเบียนผู้ผลิต/ผู้ประกอบการสินค้า OTOP

ประเภท	จำนวนผู้ผลิต/ผู้ประกอบการที่ลงทะเบียน (ราย)		
	ปี 52	ปี 53	ปี 55
1. อาหาร	181	56	70
2. เครื่องดื่ม	34	8	12
3. ผ้าและเครื่องแต่งกาย	107	40	47
4. ของใช้ ของประดับตกแต่ง ของที่ระลึก	177	76	97
5. สมุนไพรที่ไม่ใช่อาหาร	63	5	16
รวม	**562**	**185**	**242**

2. การคัดสรรสุดยอดหนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์ไทย ปี 2560 – 2556

ระดับดาว	จำนวนผลิตภัณฑ์ที่ได้ดาว (ผลิตภัณฑ์)		
	ปี 52	ปี 53	ปี 55
5 ดาว	11	9	22
4 ดาว	25	22	21
3 ดาว	17	16	14
2 ดาว	19	18	12
1 ดาว	4	4	2
รวม	**76**	**69**	**71**

3. รายได้จากการจำหน่ายสินค้าหนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์ ปี 2560 – 2556

ประเภท	จำนวนยอดการจำหน่าย (บาท)		
	ปี 54	ปี 55	ปี 56
1. อาหาร	408,655,064	437,531,647	467,302,794
2. เครื่องดื่ม	6,414,712	7,804,960	13,365,514
3. ผ้าและเครื่องแต่งกาย	32,492,726	36,306,635	39,180,677
4. ของใช้และของประดับตกแต่ง	34,318,219	44,647,774	69,668,663
5. สมุนไพรที่ไม่ใช่อาหาร	7,009,304	8,761,630	9,650,455
รวม	**488,890,025**	**535,052,646**	**599,168,103**

4. ในปี 2550 มีการคัดเลือกหมู่บ้านท่องเที่ยวโอทอป **(OTOP Tourism Villages)** เพื่อคัดเป็นหมู่บ้าน (OTOP Village Champion : OVC) โดยคัดกรองมาจาก 309 หมู่บ้าน เป็น 120 หมู่บ้าน ซึ่งในขั้นสุดท้ายจะคัดสรรเป็นจำนวน 60 หมู่บ้าน จังหวัดอุตรดิตถ์มีหมู่บ้านที่ได้รับการคัดเลือก ได้แก่ บ้านน้ำพี้ หมู่ที่ 1 ตำบลน้ำพี้ อำเภอทองแสนขัน จังหวัดอุตรดิตถ์ ได้รับการคัดเลือกประเภทหมู่บ้านเชิงหัตถกรรม (Handicrafts Tourism) จุดขาย คือ ชมแหล่งผลิต ทดลองทำ ซื้อสินค้าดี ราคาถูก โดยตรงจากผู้ผลิต

ข้อมูลแรงงานและการประกันสังคม

ตารางแสดงจำนวนและร้อยละของประชากร จำแนกตามสถานภาพแรงงาน พ.ศ. 2560 -2561

สถานภาพแรงงาน	พ.ศ. 2560		พ.ศ. 2560		พ.ศ. 2561	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
ผู้มีอายุ 15 ปีขึ้นไป	401,454	100.0	403,975	100.0	406,263	100.0
1. ผู้อยู่ในกำลังแรงงาน	**264,877**	**65.9**	**274,641**	**68.0**	**276,111**	**68.0**
1.1 ผู้มีงานทำ	262,212	65.2	272,363	67.4	273,078	67.2
1.2 ผู้ว่างงาน	1,915	0.5	2,094	0.5	1,964	0.5
1.3 ผู้ที่รอฤดูกาล	750	0.2	184	0.1	1,069	0.3
2. ผู้ไม่อยู่ในกำลังแรงงาน	**136,577**	**34.0**	**129,334**	**32.0**	**130,152**	**32.0**
2.1 ทำงานบ้าน	46,011	11.5	41,430	10.3	43,672	10.7
2.2 เรียนหนังสือ	37,527	9.3	35,298	8.7	36,127	8.9
2.3 อื่น ๆ	53,039	13.2	52,606	13.0	50,353	12.4

แผนผังจำแนกประชากรตามสถานภาพแรงงาน
การสำรวจภาวะการทำงานของประชากร พ.ศ. 2561

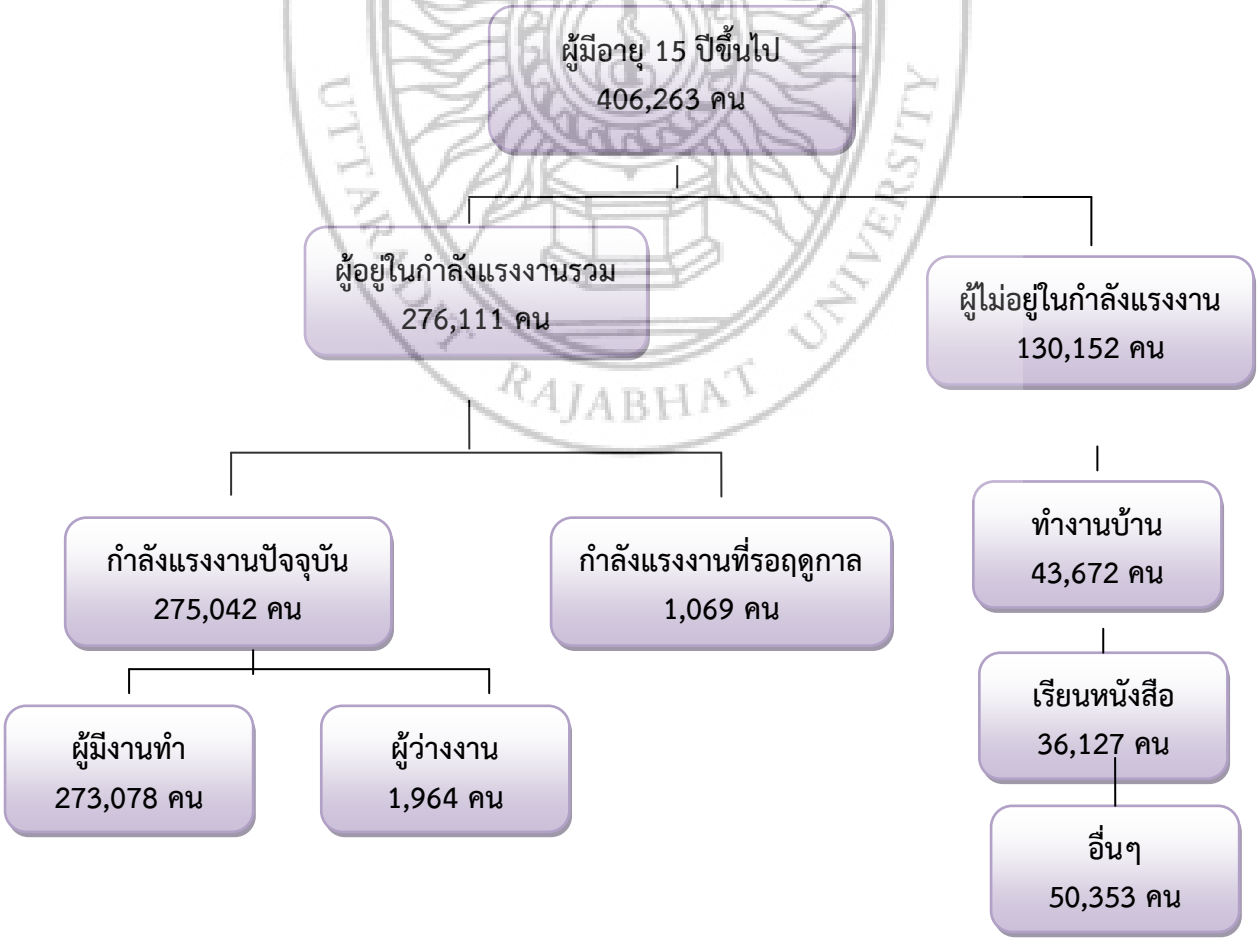

ที่มา : รายงานผลการสำรวจภาวการณ์ทำงานของประชากร พ.ศ. 2561 สำนักงานสถิติแห่งชาติ

ข้อมูลการขึ้นทะเบียนประกันสังคม

จำนวนสถานประกอบการ/ผู้ประกันตนแห่ง / คน	ปี พ.ศ.				
	2560	2560	2561	2556	2557
สถานประกอบการ/ผู้ประกันตน มาตรา 33	1,407/15,797	1,423/16,328	1,433/16,113	1,460/16,613	1,446/17,119
มาตรา 39	2,500	2,963	3,487	3,742	4,049
มาตรา 40	-	5,860	14,430	14,667	19,026
รวม	**1,407/18,297**	**1,423/25,151**	**1,433/34,030**	**1,460/35,022**	**1,446/40,194**

หมายเหตุ ปี 2557 ข้อมูล ณ พฤศจิกายน 2557

รวบรวมโดย สำนักงานแรงงานจังหวัดอุตรดิตถ์

4.2 **ด้านการค้าชายแดน**

จังหวัดอุตรดิตถ์ มีพรมแดนติดต่อกับ สปป.ลาว โดยประมาณ 135 กิโลเมตร ในพื้นที่ อำเภอบ้านโคก ประมาณ 115 กิโลเมตร และอำเภอน้ำปาด ประมาณ 20 กิโลเมตร มีช่องทางค้าขายตามแนวชายแดน 15 ช่องทาง เป็นช่องทางที่รถยนต์ผ่านเข้าออกได้ 6 ช่องทาง อยู่ในเขตพื้นที่อำเภอบ้านโคก โดยประกาศเป็นจุดค้าขายแลกเปลี่ยนสินค้า จำนวน 4 แห่ง คือ

จุดผ่านแดนถาวร จำนวน 1 แห่ง คือ

1. **ช่องภูดู่** หมู่ที่ 2 ตำบลม่วงเจ็ดต้น อำเภอบ้านโคก เปิดค้าขายทุกวัน ตั้งแต่เวลา 06.00 – 20.00 น. อยู่ตรงข้ามกับเมืองปากลาย แขวงไชยบุลี ซึ่งมีประชากรประมาณ 60,000 คน อยู่ห่างจากช่องภูดู่ ระยะทาง 33 กิโลเมตร

จุดผ่อนปรน จำนวน 1 แห่ง คือ

1. **ช่องห้วยต่าง** หมู่ที่ 7 ตำบลบ้านโคก อำเภอบ้านโคก เปิดค้าขายสัปดาห์ละ 1 วัน คือ วันพุธ อยู่ตรงข้ามกับเมืองบ่อแตน แขวงไชยบุลี ซึ่งมีประชากรประมาณ 17,500 คน

ช่องประเพณี จำนวน 2 แห่ง คือ

1. **ช่องบ่อเบี้ย** (ช่องมหาราช) บ้านบ่อเบี้ย หมู่ที่ 1 ตำบลบ่อเบี้ย อำเภอบ้านโคก ติดต่อค้าขาย กับเมืองทุ่งมีชัย แขวงไชยะบุรี สปป.ลาว ระยะทาง 14 กิโลเมตร (เมืองปากลาย 45 กิโลเมตร) เปิดทำการค้าขายสัปดาห์ละ 1 วัน คือ วันอาทิตย์ มีประชากร 8,665 คน
2. **ช่องห้วยพร้าว** หมู่ที่ 4 ตำบลห้วยมุ่น อำเภอน้ำปาด ติดต่อค้าขาย กับ บ้านหนองปาจีด เมืองบ่อแตน แขวงไชยะบุรี สปป.ลาว เปิดทำการสัปดาห์ละ 1 วัน คือ วันอาทิตย์ มีประชากร 17,500 คน

ด่านที่มีศักยภาพทางการค้า คือ ด่านถาวรภูดู่ เมื่อเปรียบมูลค่าการค้าชายแดนของทั้ง ๔ ด่าน

1. ปีงบประมาณ 2547 – กันยายน 2556 มูลค่าการค้าชายแดนรวม**1,868** ล้านบาทเฉลี่ยปีละ 207 ล้านบาท ในปี 2561 มีมูลค่าการค้าสูงถึง **275** ล้านบาท **แต่ในปี 2556** ณ เดือนกันยายน 2556 สิ้นปีงบประมาณ 2556 **มีมูลค่าการค้า 357 ล้านบาท** สูงกว่าปี 2561 ประมาณ 82 ล้านบาท คาดว่าอีก 2–3 ปี มูลค่าการค้าชายแดนอุตรดิตถ์–ไชยะบูลี จะ**มากกว่าปีละ 1,000 ล้านบาท** และเมื่อ สปป.ลาว ยกระดับด่านผาแก้ว เป็นด่านสากลเท่ากับด่านถาวรภูดู่ มูลค่าการค้าจะต้องสูงกว่า **10,000 ล้านบาท**

2. สินค้าที่ส่งออกไป สปป.ลาว ได้แก่น้ำมันเชื้อเพลิง น้ำมันหล่อลื่นสินค้าอุปโภคบริโภคอาหารสด/แห้ง เสื้อผ้าสำเร็จรูป อุปกรณ์ก่อสร้าง วัสดุก่อสร้าง เมล็ดพันธุ์ข้าวโพด เครื่องใช้ไฟฟ้า ผลไม้ อุปกรณ์เกษตรปุ๋ย ยาป้องกันกำจัดศัตรูพืช ฟูกนอน ผ้าห่ม และสินค้าเบ็ดเตล็ดอื่นๆ

3. **สินค้าที่นำเข้าจาก สปป.ลาว** ได้แก่ ข้าวโพด เศษเหล็ก ของเก่า ถั่วลิสง ถ่านไม้ สมุนไพร โทรศัพท์มือถือ มันสำปะหลัง มะขาม เหล้า บุหรี่ ไวน์ เบียร์ แกนข้าวโพด เครื่องจักสาน และสินค้าอื่นๆ

4. เปรียบเทียบมูลค่าการค้า ปี 2560 – และเดือนพฤศจิกายน 2557

รายการ	2560	2560	2560	2561	2556	2557
1. ส่งออก	77.236	87.627	137.470	161.344	183.311	158.356
2. นำเข้า	13.147	81.503	133.349	113.285	174.151	2.916
3. มูลค่ารวม	90.384	169.130	270.820	274.629	**357.462**	161.272
4. ดุลการค้า	64.088	6.123	4.120	48.059	9.159	155.439

5. การเดินทางผ่านแดนจังหวัดอุตรดิตถ์–แขวงไชยะบูลี ช่วงปี 2560 – กันยายน 2556

บุคคลผ่านแดน รวม 682,143 คน เฉลี่ยปีละ **113,690** คน หรือเดือนละ **9,474** คน แยกตามด่านจะมีสัดส่วน ดังนี้ ด่านภูดู่ 43.65% ด่านมหาราช 35.00% ด่านห้วยพร้าว 19.47% ด่านห้วยต่าง 1.88%

ยานพาหนะผ่านแดนรวม 173,527 คัน เฉลี่ยปีละ **๒8,921** คัน เดือนละ **๒,410** คัน แยกตามด่านจะมีสัดส่วน ดังนี้ ด่านภูดู่ 37.97% ด่านมหาราช 38.88% ด่านห้วยพร้าว 20.72% ด่านห้วยต่าง 2.43%

ศักยภาพของด่านถาวรภูดู่

ด่านถาวรภูดู่สามารถเชื่อมโยงการค้า การลงทุน และการท่องเที่ยวได้หลายมิติ กล่าวคือ

1.เชื่อมอาณาจักรล้านนา กับอาณาจักรล้านช้าง (เชียงใหม่-หลวงพะบาง) ระยะทาง 700 กม.

2.เชื่อมเมืองมรดกโลกหลวงพะบาง กับเมืองมรดกโลกสุโขทัย ศรีสัชนาลัย และกำแพงเพชร ด้วยระยะทางประมาณ 600 กม.

3. เชื่อมต่อการขนส่งทางราง ด้วยตู้คอนเทรนเนอร์สถานีรถไฟศิลาอาสน์ไปท่าเรือคลองเตย และแหลมฉบัง โดยเฉพาะการขนส่งสินค้าข้ามแดนไปประเทศที่ 3 จะสะดวกรวดเร็วมากขึ้น

4.ด่าน**ถาวรภูดู่ จะเป็นประตูเชื่อมระเบียงเศรษฐกิจ 3 เส้นทาง**

การเป็นประตูเชื่อมระเบียงเศรษฐกิจ จะทำให้ด่านถาวรภูดู่มีบทบาทสำคัญเพิ่มขึ้น จะมีกิจกรรมทางเศรษฐกิจเกิดขึ้นหลากหลายกิจกรรม โดยเฉพาะกิจกรรมด้านโลจิสติกส์ จะมีเครือข่ายการขนส่งเชื่อมจากพม่า สปป.ลาว, จีน และเวียดนาม เช่น โกดังสินค้า จุดพักรถ โรงแรมที่พัก ร้านอาหาร อู่ซ่อมรถยนต์ สถานที่บริการ และการอำนวยความสะดวกแก่ผู้ประกอบการและนักท่องเที่ยว

1)ระเบียงเศรษฐกิจเหนือ–ใต้(คุนหมิง–กรุงเทพ ระยะทาง 1,800 กม.)เส้นทางนครคุนหมิง–จิ่งหง (เชียงรุ้ง)–โมหาน(700 กม.)–บ่อเตน–หลวงน้ำทา–บ่อแก้ว(250 กม.)–สะพานมิตรภาพไทย-ลาว 4–เชียงของ–เชียงราย–พะเยา–แพร่–อุตรดิตถ์–พิษณุโลก–นครสวรรค์–กรุงเทพ(850 กม.)

2)ระเบียงเศรษฐกิจเชียงใหม่-ภูดู่–ผาแก้ว-เวียงจันทน์ 646 กม.สพพ.ได้ศึกษาสำรวจแล้ว

3)ระเบียงเศรษฐกิจพม่า–ไทย–ลาว(เส้นทางเมาะละแหม่ง–เมยวดี–แม่สอด–ตาก–สุโขทัย–อุตรดิตถ์–ภูดู่–ผาแก้ว–ปากลาย–ไชยะบูลี–หลวงพะบาง) ระยะทางประมาณ๘๘๘ กม.ซึ่งระเบียงเศรษฐกิจเส้นนี้จะเป็น**จุดเชื่อมเขตเศรษฐกิจพิเศษแม่สอด**เพ็จเก็จทัวร์วันเดียวเที่ยว 3 ประเทศ พม่า–ไทย–ลาว จากเมืองเมยวดี – แม่สอด–ภูดู่–ผาแก้ว เมืองปากลาย แขวงไชยะบูลี ด้วยระยะทางประมาณ 454 กม.

5.เป็นประตูสู่ประชาคมอาเซียน เพราะมีเครือข่ายคมนาคมขนส่งที่ครอบคลุมภูมิภาคต่างๆ จะทำให้การเดินทางผ่านด่านภูดู่–ด่านผาแก้วสามารถเดินทางไปได้หลากหลายเส้นทาง คือ

1) ไชยะบูลี – อุดมไซ –หลวงน้ำทา – เชียงรุ้ง (สิบสองปันนา) – คุนหมิง (ยูนนาน): R3a

2) อุดมไซ –เดียนเบียนฟู–เวียดนาม–จีน

3) ปากลาย – เวียงจันทน์ – ปากซัน – ด่านน้ำพาว –เวียดนามกลาง – เว้ –ดานัง

4) ภูดู่ – อุตรดิตถ์ – สุโขทัย – ตาก – แม่สอด – เมยวดี – เมาะละแหม่ง – ย่างกุ้ง/เนปิดอร์

5) ภูดู่–อุตรดิตถ์–ท่าอากาศยานนานาชาติเชียงใหม่/กรุงเทพ และต่อไปประเทศต่างๆ

ที่มา : สำนักงานพาณิชย์จังหวัดอุตรดิตถ์

5. ด้านทรัพยากรธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อม

1)ทรัพยากรดินและการใช้ที่ดิน

1.1) ทรัพยากรดิน

ศักยภาพของดินในพื้นที่จังหวัดอุตรดิตถ์ สามารถแบ่งเป็นบริเวณต่างๆ ได้ดังนี้

- บริเวณที่เหมาะสมในการทำนา แบ่งเป็นบริเวณที่เหมาะสมมาก ได้แก่ บริเวณอำเภอ ตรอน และบางส่วนของอำเภอพิชัย ส่วนบริเวณที่มีความเหมาะสมปานกลาง ได้แก่ พื้นที่บางส่วนของอำเภอลับแล

- บริเวณที่เหมาะสมในการปลูกพืชไร่ ได้แก่ บริเวณอำเภอพิชัย และบางส่วนของอำเภอเมือง

- บริเวณที่ไม่เหมาะสำหรับปลูกพืชไร่ทั่วไป แต่เหมาะสมสำหรับเป็นพื้นที่สำหรับเป็นทุ่งหญ้าเลี้ยงสัตว์หรือปลูกป่า ได้แก่ พื้นที่ส่วนใหญ่ของอำเภอบ้านโคก อำเภอฟากท่า อำเภอน้ำปาด และบางส่วนของอำเภอเมืองอุตรดิตถ์และอำเภอลับแล

(1) สถานการณ์

1. ดินมีความอุดมสมบรูณ์ค่อนค้างต่ำและเสื่อมโทรม ดินมีความอุดมสมบรูณ์ตามธรรมชาติต่ำ ประมาณ 1,481,829.1 ไร่ หรือประมาณร้อยละ 22.24 ของพื้นที่ดินที่มีปัญหาทั้งหมด พื้นที่ที่มี

ปัญหาดินมีความอุดมสมบรูณ์ค่อนค้างต่ำและเสื่อมโทรม ได้แก่ อำเภอท่าปลา อำเภอน้ำปาด อำเภอฟากท่า และอำเภอบ้านโคก เนื่องจากมีการใช้ประโยชน์พื้นที่ดินเป็นระยะเวลายาวนาน โดยขาดการปรับปรุงดิน ประกอบกับพื้นที่ส่วนใหญ่มีความลาดชันสูงทำให้เกิดการชะล้างพังทลายของดินอย่างกว้างขวาง ความอุดมสมบรูณ์และดินจึงเสื่อมโทรมลงเรื่อยๆ

2. ดินตื้น และลูกรังปะปนในเนื้อดิน มีพื้นที่ประมาณ 746,622.1 ไร่ หรือ ร้อยละ 11.21 พื้นที่ที่มีปัญหาดินตื้น และลูกรังปะปนในเนื้อดิน ได้แก่ อำเภอท่าปลา อำเภอทองแสนขัน และอำเภอฟากท่า

3. ดินมีการชะล้างพังทลาย เป็นปัญหาที่มีความรุนแรงมากเนื่องจากภูมิประเทศส่วนใหญ่ของจังหวัดอุตรดิตถ์ ประกอบด้วยพื้นที่ดอน และพื้นที่สูง มีประมาณ 3,803,887 ไร่ หรือร้อยละ 57.10 พื้นที่ที่มีปัญหาการชะล้างพังทลาย ได้แก่ อำเภอเมือง อำเภอลับแล อำเภอท่าปลา อำเภอน้ำปาด และอำเภอบ้านโคก จากสภาพภูมิประเทศที่มีความลาดชันสูงประกอบกับปริมาณฝนชุกในแต่ละปี และมีการใช้ทรัพยากรดินและป่าไม้ที่ไม่ถูกต้องและเหมาะสม ล้วนแต่ทำให้เกิดการชะล้างพังทลายของดินอย่างกว้างขวางและรุนแรง

4. ดินมีเนื้อดินเป็นดินร่วนปนทราย ซึ่งดินที่มีเนื้อดินเป็นดินร่วนปนทราย นอกจากความอุดมสมบูรณ์ต่ำแล้ว ความสามารถในการอุ้มน้ำก็ต่ำด้วย จึงดูดซับน้ำได้น้อยทำให้พืชที่ปลูกมักขาดน้ำได้ง่าย โดยเฉพาะในระยะที่ฝนทิ้งช่วง จังหวัดอุตรดิตถ์มีปัญหาดินมีเนื้อดินเป็นดินร่วนปนทรายประมาณ 629,670 ไร่ หรือร้อยละ 9.45

(2) ปัญหา

ประเด็นปัญหาทรัพยากรดิน	พื้นที่ที่เกิดปัญหา	ระดับผลกระทบต่อประชาชน (1-4)	ระดับผลกระทบต่อทรัพยากรธรรมชาติ (1-4)	ระดับผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม (1-4)	สรุปความรุนแรงของปัญหา
ดินเสื่อมโทรม ขาดความอุดมสมบรูณ์	อำเภอท่าปลา อำเภอน้ำปาด อำเภอฟากท่า และอำเภอบ้านโคก	3	3	3	4

หมายเหตุ: ระดับผลกระทบปัญหา ระดับ 1 น้อยที่สุด ระดับ 2 น้อย ระดับ 3 มาก และระดับ 4มากที่สุด

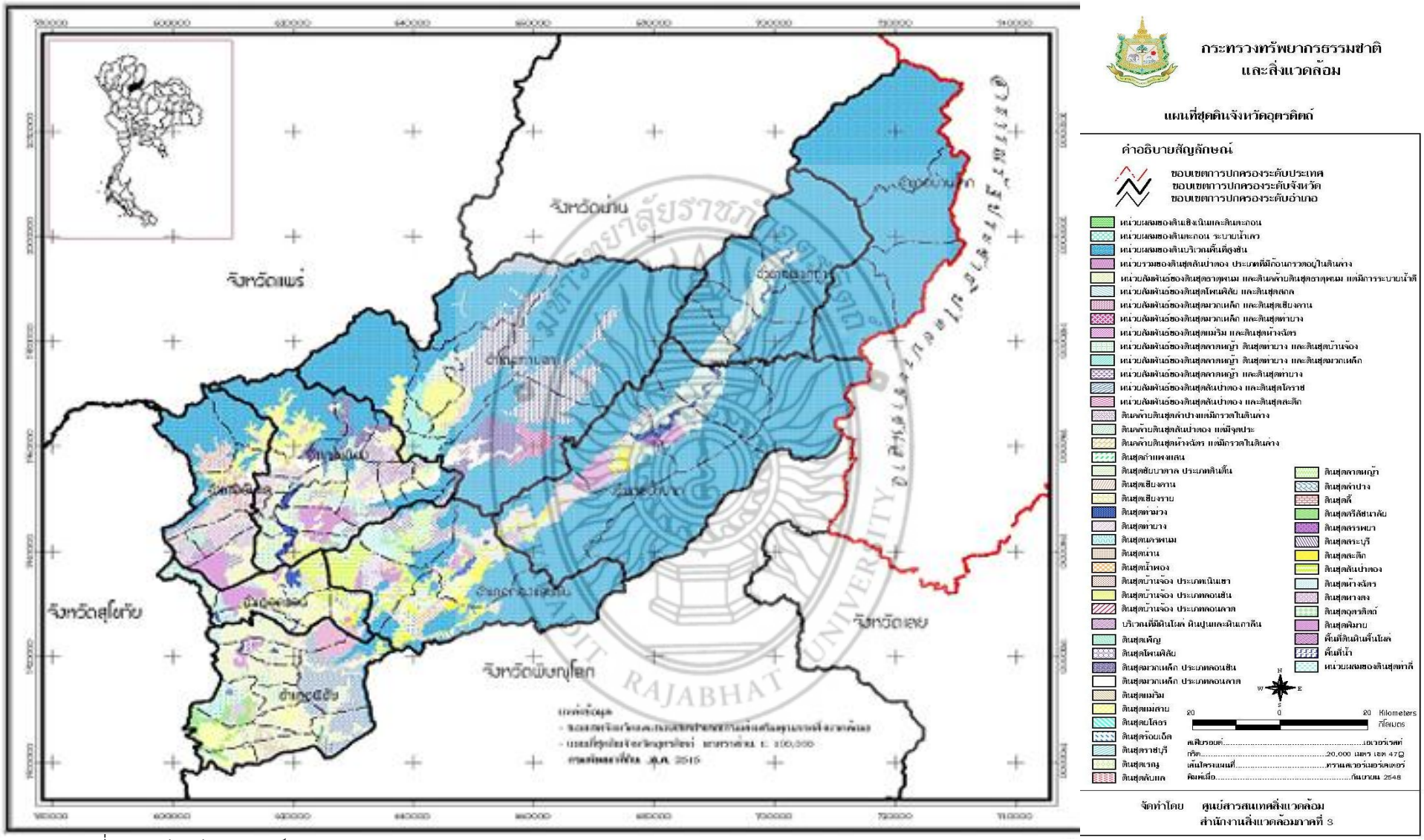

ภาพ แผนที่ชุดดินจังหวัดอุตรดิตถ์

1.2) การใช้ประโยชน์ที่ดิน

จังหวัดอุตรดิตถ์ มีเนื้อที่ทั้งหมด 4899120 ไร่ โดยแบ่งเป็นเนื้อที่ถือครองทางการเกษตร เนื้อที่นอกการเกษตร และเนื้อที่ป่าไม้ ซึ่งเนื้อที่ถือครองทางการเกษตร แบ่งเป็นที่อยู่อาศัย เนื้อที่สำหรับการปลูกพืชและเลี้ยงสัตว์ ที่อื่น ๆ และที่รกร้าง

การเปรียบเทียบการใช้ประโยชน์ที่ดินในปี พ.ศ. 2550 และปี พ.ศ. 2560 พบว่า มีเนื้อที่ป่าไม้เนื้อที่นา เนื้อที่ไม้ผลและไม้ยืนต้น มีเนื้อที่เพิ่มขึ้น ส่วนเนื้อที่ที่ลดลง คือ เนื้อที่นอกการเกษตร สำหรับในปี พ.ศ. 2560 จังหวัดอุตรดิตถ์ มีเนื้อที่ป่าไม้มากที่สุด รองลงมา ได้แก่ เนื้อที่นอกการเกษตร เนื้อที่ไม้ยืนต้น ตามลำดับ ดังตาราง

ตาราง การใช้ประโยชน์ที่ดินในพื้นที่จังหวัดอุตรดิตถ์ ในปี พ.ศ. 2550 และ พ.ศ. 2560

ประเภทการใช้ประโยชน์ที่ดิน	ปี 2550	ร้อยละของพื้นที่จังหวัด	ปี 2560	ร้อยละของพื้นที่จังหวัด
ที่อยู่อาศัย	58,894	1.20	59,168	1.21
ที่นา	635,877	12.98	647,578	13.22
ที่พืชไร่	33,984	6.82	339,282	6.93
ที่ไม้ผลและไม้ยืนต้น	338,140	6.90	347,406	7.09
ที่สวนผักและไม้ดอก	12,557	0.26	13,444	0.27
ที่ทุ่งหญ้าเลี้ยงสัตว์	2,004	0.04	2,007	0.04
ที่อื่น ๆ	28,484	0.58	28,116	0.57
ที่รกร้าง	4,699	0.10	4,657	0.10
เนื้อที่นอกการเกษตร	794,705	16.22	381,897	7.79
เนื้อที่ป่าไม้	2,689,775	54.90	3,075,566 (308,3831.25)*	62.78 (62.95)
รวม	**4899120**	**100**	**4899120**	**100**

ที่มา : สมุดรายงานสถิติจังหวัดอุตรดิตถ์, พ.ศ. 2556, สำนักงานสถิติจังหวัดอุตรดิตถ์

หมายเหตุ : * ข้อมูลสถิติ,กรมอุทยานแห่งชาติสัตว์ป่าและพันธ์พืช, พ.ศ. 2560

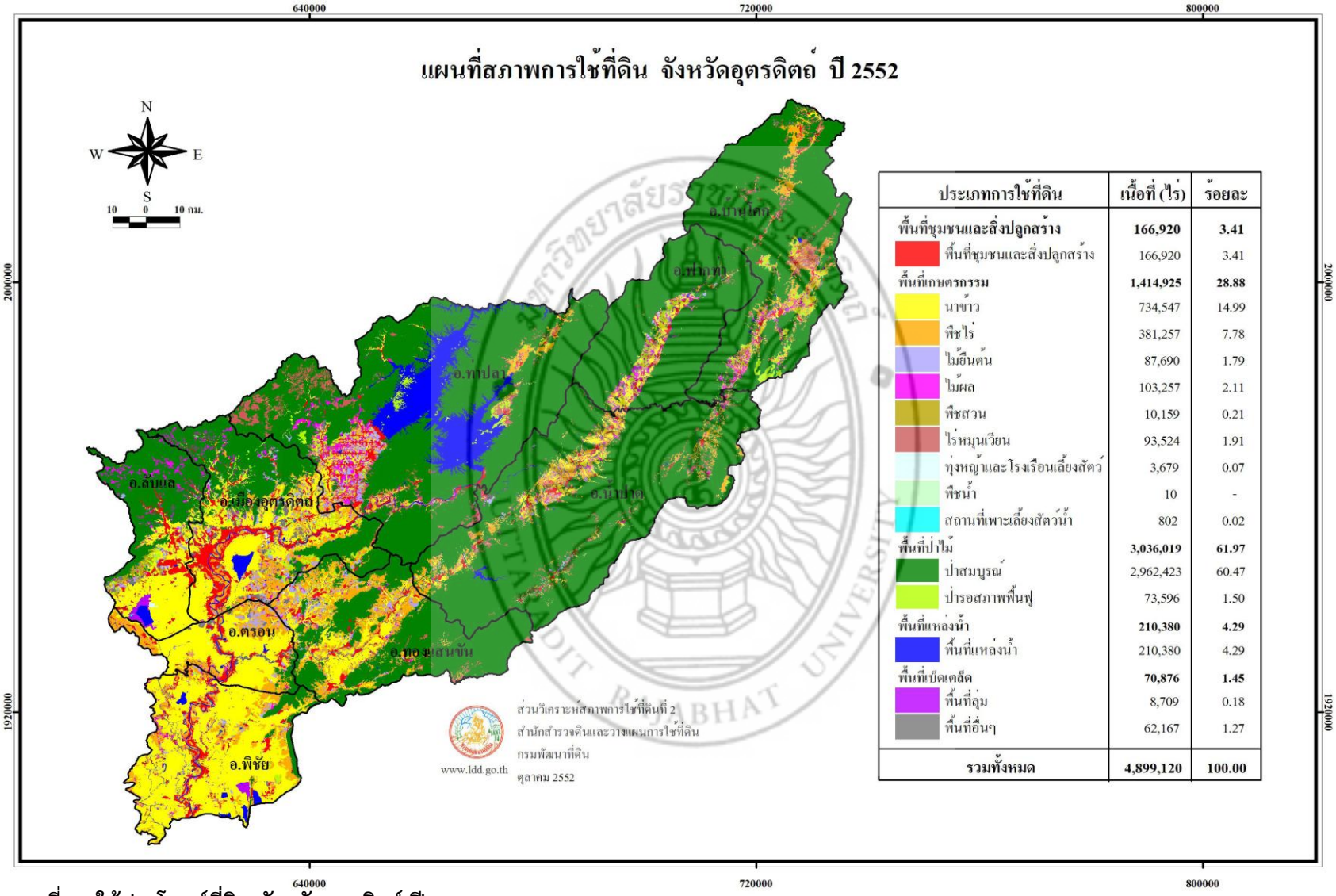

ประเภทการใช้ที่ดิน	เนื้อที่ (ไร่)	ร้อยละ
พื้นที่ชุมชนและสิ่งปลูกสร้าง	**166,920**	**3.41**
พื้นที่ชุมชนและสิ่งปลูกสร้าง	166,920	3.41
พื้นที่เกษตรกรรม	**1,414,925**	**28.88**
นาข้าว	734,547	14.99
พืชไร่	381,257	7.78
ไม้ยืนต้น	87,690	1.79
ไม้ผล	103,257	2.11
พืชสวน	10,159	0.21
ไร่หมุนเวียน	93,524	1.91
ทุ่งหญ้าและโรงเรือนเลี้ยงสัตว์	3,679	0.07
พืชน้ำ	10	-
สถานที่เพาะเลี้ยงสัตว์น้ำ	802	0.02
พื้นที่ป่าไม้	**3,036,019**	**61.97**
ป่าสมบูรณ์	2,962,423	60.47
ป่ารอสภาพฟื้นฟู	73,596	1.50
พื้นที่แหล่งน้ำ	**210,380**	**4.29**
พื้นที่แหล่งน้ำ	210,380	4.29
พื้นที่เบ็ดเตล็ด	**70,876**	**1.45**
พื้นที่ลุ่ม	8,709	0.18
พื้นที่อื่นๆ	62,167	1.27
รวมทั้งหมด	**4,899,120**	**100.00**

ภาพ แผนที่การใช้ประโยชน์ที่ดิน จังหวัดอุตรดิตถ์ ปี พ.ศ. 2560

2) ปัญหา

ประเด็นปัญหาการใช้ประโยชน์ที่ดิน	พื้นที่ที่เกิดปัญหา	ระดับผลกระทบต่อประชาชน (1-4)	ระดับผลกระทบต่อทรัพยากรธรรมชาติ (1.4)	ระดับผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม (1-4)	สรุปความรุนแรงของปัญหา
การใช้ประโยชน์ที่ดินไม่สอดคล้องกับศักยภาพของพื้นที่	อำเภอลับแล อำเภอเมืองและอำเภอท่าปลา	3	4	4	1

หมายเหตุ: ระดับผลกระทบปัญหา ระดับ 1 น้อยที่สุด ระดับ 2 น้อย ระดับ 3 มาก และระดับ 4 มากที่สุด

2) ทรัพยากรป่าไม้และสัตว์ป่า

2.1) ทรัพยากรป่าไม้

(1) สถานการณ์

ทรัพยากรป่าไม้จังหวัดอุตรดิตถ์ประกอบด้วยป่าไม้หลายชนิด มีชนิดป่าไม้ประกอบด้วย ป่าเบญจพรรณ ซึ่งเป็นป่าผลัดใบพบที่ระดับความสูง 500-600 เมตร และป่าเต็งรัง ซึ่งเป็น ป่าโปร่ง ทำให้ฝนตกตามฤดูกาลปริมาณน้ำฝนอยู่ในระดับที่เหมาะสมต่อการเจริญเติบโตของพืช ป่าดงดิบแล้ง ซึ่งมีไม้มีค่าทางเศรษฐกิจที่พบมาก คือ ไม้สัก พื้นที่ป่าจังหวัดอุตรดิตถ์มีปกคลุมอยู่ในทุกอำเภอ แต่พื้นที่ป่าไม้ที่พบมาก คือ ในพื้นที่อำเภอน้ำปาด อำเภอฟากท่า อำเภอบ้านโคก อำเภอท่าปลา อำเภอลับแล อำเภอเมือง และอำเภอทองแสนขัน ส่วนในเขตอำเภอตรอน และอำเภอพิชัย มีพื้นที่ป่าไม้อยู่ส่วนหนึ่งกระจายเป็นหย่อมๆ

ตาราง เนื้อที่ป่าไม้จังหวัดอุตรดิตถ์

เนื้อที่ (ตร.กม.)	ปี 2548	ร้อยละของพื้นที่จังหวัด	ปี 2560	ร้อยละของพื้นที่จังหวัด
เนื้อที่ป่า	4,399.09	55.36	4,934.13	62.95
เนื้อที่ไม่ใช่ป่า	3,499.50	44.64	2,904.46	37.05
รวม	**7,838.59**	**10**	**7,838.59**	**100**

ที่มา : ข้อมูลสถิติอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืช 2560 , กรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืช พ.ศ. 2560

จากตาราง พบว่า เมื่อเปรียบเทียบปี 2548 และ ปี 2560 เนื้อที่ป่าของจังหวัดอุตรดิตถ์มีแนวโน้มเพิ่มขึ้นจากเนื้อที่ป่าไม้จำนวน 4,339.09ตารางกิโลเมตร ในปี 2548 เป็นจำนวน 4,934.13ตารางกิโลเมตร ในปี 2560 คิดเป็นร้อยละ 13.71 ของเนื้อที่ป่าที่เพิ่มขึ้น เมื่อจัดลำดับร้อยละของเนื้อที่ป่าไม้ของจังหวัดอุตรดิตถ์เปรียบเทียบกับจังหวัดในภาคเหนือและในภาพรวมทั้งประเทศ พบว่า จังหวัดอุตรดิตถ์จัดอยู่ในลำดับที่ 7 ของจังหวัดภาคเหนือ และจัดอยู่ในลำดับที่ 8 ของประเทศ

จากสรุปผลการตรวจปราบปรามการกระทำผิดกฎหมายว่าด้วยการป่าไม้ของสำนักงานทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมจังหวัดอุตรดิตถ์ระหว่างปี พ.ศ. 2560 มีจำนวน 129 คดี พื้นที่ถูกบุกรุกแผ้วถาง จำนวน 310 ไร่ 2 งาน 84 ตารางวา และปี พ.ศ. 2560 มีจำนวน 136 คดี พื้นที่ถูกบุกรุกแผ้วถาง จำนวน 203 ไร่ 3 งาน 81.5 ตารางวา ซึ่งจากข้อมูลพบว่า จำนวนคดีมีเพิ่มขึ้นแต่พื้นที่ถูกบุกรุกมีน้อยลง แม้จะมีจำนวนพื้นที่ที่ถูกบุกรุกลดลงแต่จากข้อมูลยังคงมีการบุกรุกทำลายป่าอยู่อย่างต่อเนื่อง

ตาราง สรุปผลการตรวจปราบปรามการกระทำผิดกฎหมายว่าด้วยการป่าไม้ ปี พ.ศ.2560-2560

ปี	จำนวนคดี	ผู้ต้องหา (คน)	สักท่อน		สักแปรรูป		กระยาเลยท่อน		กระยาเลยแปรรูป		พื้นที่ถูกบุกรุก (ไร่)	สัตว์ป่า (ตัว)	อุปกรณ์การกระทำผิด	หมายเหตุ
			จำนวน (ท่อน)	ปริมาตร ม.^{3}	จำนวน (แผ่น)	ปริมาตร ม.^{3}	จำนวน (ท่อน)	ปริมาตร ม.^{3}	จำนวน (แผ่น)	ปริมาตร ม.^{3}				
2560	129	41	576	58.10	205	5.788	212	28.52	552	42.76	310 - 3 - 84	9	188	
2560	136	32	314	36.383	659	13.263	254	43.07	853	25.31	203 - 3 - 81.5	59	111	

UTTARADIT RAJABHAT UNIVERSITY

(1.1) พื้นที่ป่าอนุรักษ์

พื้นที่ป่าอนุรักษ์เป็นพื้นที่ป่าที่รัฐได้กำหนดไว้ เพื่อการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ได้แก่ ดิน น้ำ ป่าไม้ พันธุ์พืช และพันธุ์สัตว์ โดยพื้นที่ป่าอนุรักษ์ใน จังหวัดอุตรดิตถ์ ได้แก่ อุทยานแห่งชาติ จำนวน 3 แห่ง วนอุทยานแห่งชาติ จำนวน 1แห่ง เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า จำนวน 4 แห่ง และเขตห้ามล่าสัตว์ป่า จำนวน 1 แห่ง

ตาราง พื้นที่ป่าอนุรักษ์ในจังหวัดอุตรดิตถ์

ลำดับที่	ชื่ออุทยานแห่งชาติ	จังหวัด	เนื้อที่ (ไร่)	ประกาศในราชกิจจานุเบกษา	หมายเหตุ
1.	ลำน้ำน่าน	อุตรดิตถ์ (63,594) แพร่ (560,874)	338,432	30 ก.ย. 2541	
2.	คลองตรอน	อุตรดิตถ์	324,240	4 ธ.ค. 2546	
3.	ภูสอยดาว	พิษณุโลก (42,173) อุตรดิตถ์ (170,625)	170,625	28 พ.ค. 2560	
4.	เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าภูเมี่ยง-ภูทอง	อุตรดิตถ์ (74,175) แพร่ (361,145)	74,175	8 เม.ย. 2535	
5.	เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าแม่จริม	อุตรดิตถ์	412,500	24 ก.ย. 2541	
6.	เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าน้ำปาด	อุตรดิตถ์	320,197	5 ก.ย. 2544	
7.	เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าลำน้ำน่านฝั่งขวา	พิษณุโลก (87,500) อุตรดิตถ์ (59,375)	58,375	11 ต.ค. 2543	
8.	เขตห้ามล่าสัตว์ป่าเขาใหญ่ - เขาหน้าผาตั้ง และเขาตาพรม	อุตรดิตถ์	15,000	8 มี.ค. 2527	

ที่มา : สำนักบริหารพื้นที่อนุรักษ์ที่ 11 พิษณุโลก, พ.ศ. 2560

(1.2) พื้นที่ป่าสงวน

ในปี พ.ศ. 2550 ข้อมูลของกรมป่าไม้ได้ระบุพื้นที่ป่าสงวนในพื้นที่จังหวัดอุตรดิตถ์ที่มีการประกาศตั้งแต่ปี พ.ศ. 2502 ถึง พ.ศ. 2530 มีจำนวนทั้งหมด 15 ป่า โดยสรุปพื้นที่ป่าเรียงตามปีประกาศได้ ดังนี้

ตาราง ข้อมูลป่าสงวนแห่งชาติในจังหวัดอุตรดิตถ์

รหัสป่า	ชื่อป่า	ปีที่ประกาศ	พื้นที่ (ไร่)
1	ป่านาอิน ป่านายาง	250๗	118,750
2	ป่าบึงซ่าน	2507	50
3	ป่าดงช้างดี	2509	18,200
4	ป่าคลองตรอนฝั่งขวา	2510	323,556
5	ป่าคลองตรอนฝั่งซ้าย	2510	469,175
6	ป่าปากห้วยฉลอง และป่าห้วยสีเสียด	2512	94,375
7	ป่าห้วยช้าง และป่าปู่เจ้า	2514	19,975
8	ป่าน้ำปาด	2515	1,362,806
9	ป่าจริม	2521	313,125
10	ป่าลำน้ำน่านฝั่งขวา	2522	361,875
11	ป่านานกกก	2527	24,850
12	ป่าห้วยเกียงพา และป่าน้ำไคร้	2528	114,375
13	ป่าเขากระทิง	2529	11,844
14	ป่าพระฝาง	2529	10,687.75
15	ป่าเขาใหญ่	2530	56,410
รวม			3,300,044.75

ที่มา : ศูนย์ประสานงานจัดการทรัพยากรป่าไม้พื้นที่(อุตรดิตถ์) , กรมป่าไม้.

(1.3) การใช้ประโยชน์ที่ดินในเขตป่าไม้

กรมป่าไม้ได้จำแนกประเภทการใช้ประโยชน์ที่ดินในเขตป่าไม้ในพื้นที่จังหวัดอุตรดิตถ์ไว้เป็นพื้นที่ป่าเพื่ออนุรักษ์เป็นส่วนใหญ่ สามารถสรุปเป็นตารางได้ ดังนี้

ตาราง ลักษณะการใช้ประโยชน์ที่ดินในเขตป่าไม้ในจังหวัดอุตรดิตถ์

ชนิดการใช้ประโยชน์ที่ดินในเขตป่าไม้	พื้นที่ (ไร่)	ร้อยละ
เขตป่าเพื่อการอนุรักษ์	2,682,008.50	81
เขตป่าเพื่อเศรษฐกิจ	618,036.25	19
รวม	3,300,044.75	100.00

ที่มา : ศูนย์ประสานงานจัดการทรัพยากรป่าไม้พื้นที่(อุตรดิตถ์) , พ.ศ. 2550, กรมป่าไม้.

ในภาวะที่เศรษฐกิจของประเทศเจริญเติบโต จำนวนประชากรเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็ว ความต้องการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรป่าไม้ในด้านต่างๆมากขึ้น ความต้องการใช้ที่ดินสร้างที่อยู่อาศัยและทำการเกษตร เพื่อผลิตอาหารให้เพียงพอรองรับประชากรที่เพิ่มขึ้น การบุกรุกแผ้วถางป่าเป็นวิธีการหนึ่งเพื่อให้ได้ที่ดินมาใช้ประโยชน์ ปัญหาพื้นที่ป่าไม้ลดลงจึงเป็นปัญหาใหญ่ที่ทุกฝ่ายให้ความสำคัญมาตั้งแต่อดีต แต่อย่างไรก็ตามพื้นที่ป่าก็ยังคงมีการถูกบุกรุกทำลาย

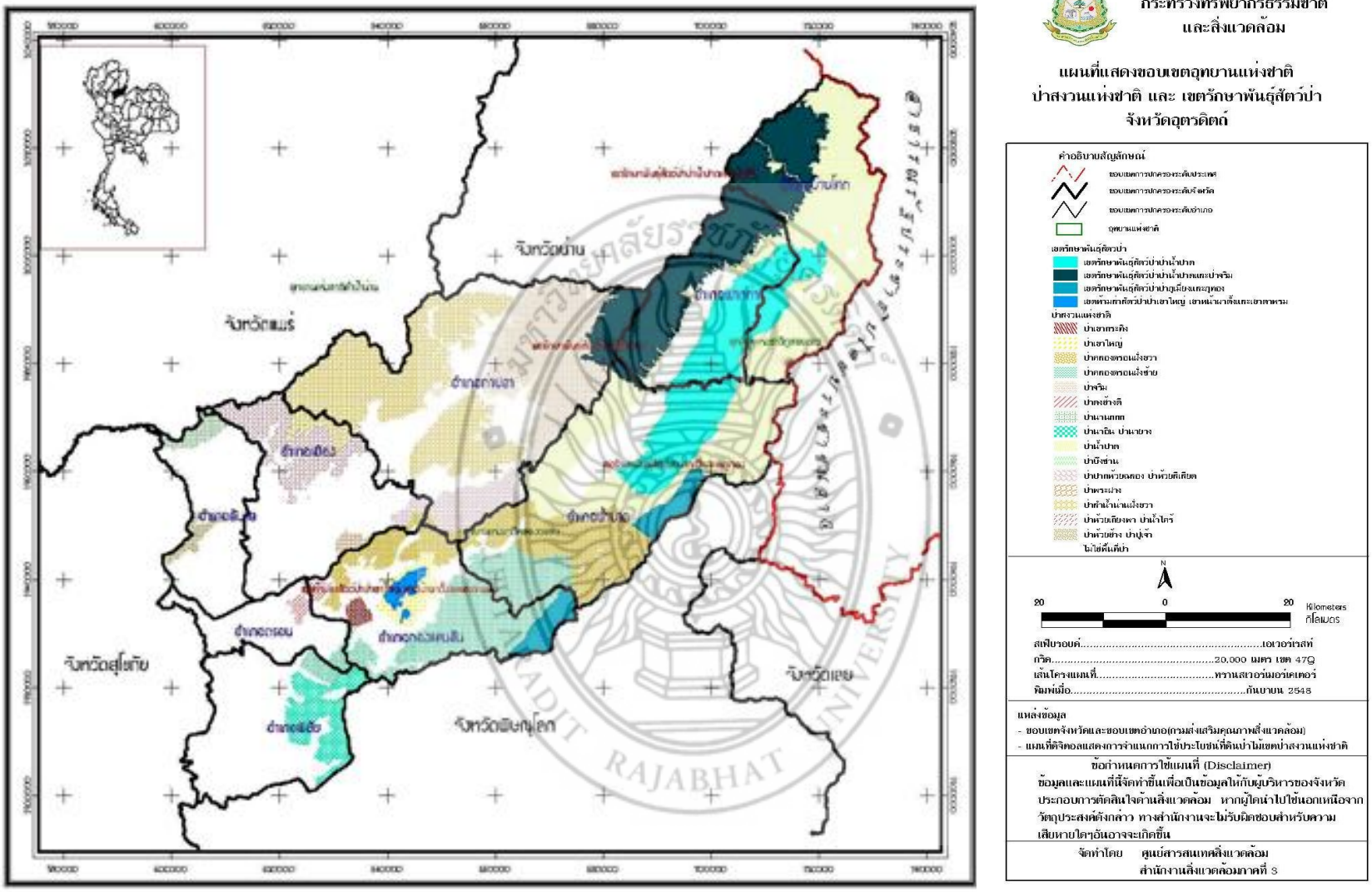

ภาพ แผนที่ขอบเขตอุทยานแห่งชาติ ป่าสงวนแห่งชาติ และเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า จังหวัดอุตรดิตถ์

(1.4) การเกิดไฟป่า

จากสถิติการเกิดไฟป่าในพื้นที่จังหวัดอุตรดิตถ์ในระหว่างปี พ.ศ. 2549-2560 ในปี พ.ศ. 2549 จำนวนครั้งในการเกิดไฟป่ามีแนวโน้มลดลงอย่างต่อเนื่อง รวมทั้งพื้นที่ที่เสียหายมีจำนวนลดลงด้วย จากในปี พ.ศ. 2549 มีพื้นที่เสียหาย จำนวน 2,024 ไร่ ในปี พ.ศ. 2560 ลดลงเหลือ 415 ไร่ แต่เมื่อเปรียบเทียบกับปี พ.ศ. 2560 พบว่า มีพื้นที่เสียหายเพิ่มขึ้นจากปี พ.ศ. 2560 พื้นที่เสียหาย 350 ไร่ เพิ่มเป็น 415 ไร่ รายละเอียด ดังตาราง

ตาราง สถิติการเกิดไฟป่าในพื้นที่จังหวัดอุตรดิตถ์ระหว่างปี พ.ศ. 2548-2560

ปี	พ.ศ. 2549	พ.ศ. 2550	พ.ศ. 2560	พ.ศ. 2560	พ.ศ. 2560	พ.ศ. 2560
จำนวนครั้ง	224	130	82	65	56	42
พื้นที่เสียหาย (ไร่)	2,024	1,024	666	501	350	415

ที่มา : ส่วนควบคุมไฟป่า สำนักป้องกัน ปราบปราม และควบคุมไฟป่า, พ.ศ. 2560, กรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่าและพันธุ์พืช.

2.2) ทรัพยากรสัตว์ป่า

(1) สถานการณ์

จังหวัดอุตรดิตถ์มีพื้นที่ที่ได้ประกาศเป็นพื้นที่เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า จำนวน 4 แห่ง ซึ่งเป็นพื้นที่ป่าไม้ที่มีความอุดมสมบูรณ์เหมาะที่จะเป็นที่อยู่อาศัยและแหล่งอาหารของสัตว์ป่า สำหรับสัตว์ป่าในพื้นที่จังหวัดอุตรดิตถ์มีสัตว์ป่าสงวนที่สำคัญ คือ เลียงผา ประเภทสัตว์เลี้ยงลูกด้วยนม เช่น กระทิง เสือโคร่ง เสือดาว เสือไฟ เก้ง กวาง หมูป่า วัวแดง ลิง หมี เป็นต้น ส่วนประเภทนก เช่น นกขุนทอง กาน้ำใหญ่ ไก่ฟ้า ไก่ป่า เหยี่ยว เป็นต้น ประเภทสัตว์เลื้อยคลาน ได้แก่ เต่าปูรู เต่าเหลือง เต่าเคือย ตะพาบน้ำ งูเหลือม งูจงอาง เป็นต้น

(1.1) เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าภูเมี่ยงและภูทอง

เป็นเทือกเขาสูงสลับซับซ้อน ติดต่อเป็นเทือกเขายาวในแนวทิศตะวันออกเฉียงเหนือกับทิศตะวันตกเฉียงใต้มีพื้นที่ราบน้อย เป็นป่าต้นน้ำลำธารของลำน้ำภาค ลำน้ำตรอน ห้วยจวง ห้วยพังงา และห้วยเนียม เป็นต้น มียอดเขาสูงสุดคือ ยอดภูเมี่ยงสูง 1,564 เมตร จากระดับน้ำทะเลมีสภาพหน้าเผาสูงชัน และยอดเขาภูทองสูง 1,249 เมตร จากระดับน้ำทะเล นอกจากนี้ยังมีน้ำตกที่สวยงามหลายแห่ง เช่น น้ำตกตาดจวง น้ำตกห้วยทราย และน้ำตกห้วยกอย เป็นต้น สัตว์ป่าสงวนที่ปรากฏได้แก่ เลียงผา สัตว์ป่าจำพวกเลี้ยงลูกด้วยนม ได้แก่ กระทิง ช้างป่า เสือโคร่ง เสือดาว เสือไฟ กวาง เก้ง กระจง หมูป่า หมาใน หมาป่า หมี แมวป่า แมวดาว อีเห็น ลิง ลิงลม ค่าง บ่าง ชะนี กระรอก กระรอกบิน นาก จำพวกนกได้แก่ นกขุนทอง
กาน้ำใหญ่ กาน้ำเล็ก นกกระสา นกเป็ดน้ำ ไก่ป่า ไก่ฟ้า นกกระปูด นกขุนแผน นกแก้ว นกเปล้า นกโพระดก นกเงือก นกหัวขวาน นกพญาไฟ นกเขา นกเอี้ยง นกกะราง นกกางเขน สัตว์เลื้อยคลานได้แก่ เต่าปูรู เต่าเหลือง เต่าเคือย เต่าน้ำ ตะพาบน้ำ ตัวเงินตัวทอง ตะกวด งูเหลือม งูหลาม งูจงอาง เป็นต้น

(1.2) เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าแม่จริม

เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าแม่จริม ประกอบด้วยภูเขาสูงสลับซับซ้อน มีแนวสันเขาเป็นอาณาเขตติดต่อระหว่าง จังหวัดอุตรดิตถ์และจังหวัดน่าน มีความสูงจากระดับน้ำทะเล ตั้งแต่ 350 เมตรจนถึง 1,100 เมตร เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าแม่จริม มีอุณหภูมิเฉลี่ยตลอดปี ประมาณ 28 องศาเซลเซียส ปริมาณน้ำฝนเฉลี่ยตลอดฤดูฝน ประมาณ 7 มิลิเมตร ต่อปี เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าแม่จริม มีแหล่งโบราณคดีที่เป็นที่เคารพนับถือ ได้แก่ ถ้ำพระ และถ้ำแสนหาร สัตว์ป่าที่พบร่องรอยบริเวณเขตรักษาพันธุ์ สัตว์ป่าแม่จริม ได้แก่ ช้าง หมีควาย วัวแดง เก้ง และหมาใน ส่วนที่เป็นสัตว์ปีกได้แก่ ไก่ป่า และเหยี่ยว เป็นต้น

(1.3) เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าลำน้ำน่านฝั่งขวา

พื้นที่เป็นป่าที่สมบูรณ์ติดต่อกันเป็นผืนใหญ่ ตรงรอยต่อของจังหวัดแพร่และจังหวัดอุตรดิตถ์ มีลักษณะเป็นภูเขาสูง บางส่วนสูงชัน ตลอดทั่วพื้นที่ติดต่อกันเป็นเทือกยาว มียอดเขาสูงสุด คือ เขาพญาฝ่อ หรือชาวบ้านเรียกพญาพ่อ มีระดับความสูง 1,447 เมตร เนื่องจากพื้นที่เป็นเนินเขาและภูเขาที่สูงชันต่อกันเป็นลูกคลื่น จะมีที่ราบแคบๆ ตามริมห้วยและยอดเขา ทำให้พื้นที่เกือบทั้งหมดเป็นพื้นที่ลุ่มน้ำชั้น 1A และชั้น 2 มียอดเขาที่สำคัญคือ ดอยผาอือ เขาพญาพ่อ ดอยห้วยน้ำออก ดอยห้วยเกิน ดอยผาลักไก่ เป็นต้น จึงทำให้เป็นแหล่งต้นน้ำลำธารของห้วยโปร่ง ห้วยน้ำริด ห้วยน้ำลี ไหลผ่านอำเภอท่าปลาลงสู่อ่างเก็บน้ำสิริกิติ์ และเป็นแหล่งอาหารสัตว์ป่าไม่ต่ำกว่า 100 ชนิด บางชนิดมีปริมาณน้อยหรือใกล้หมดไปแล้วที่สำรวจพบได้แก่ ช้างป่า กระทิง วัวแดง เป็นต้น

(1.4) เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าน้ำปาด

สภาพพื้นที่โดยทั่วไปเป็นภูเขาสูงสลับซับซ้อนต่อเนื่องกันไป วางตัวในแนวทิศตะวันออกเฉียงเหนือ สู่ทิศตะวันตกเฉียงใต้ มียอดเขาสูงที่สำคัญ ได้แก่ เขาแด่น ภูหนองโดน ภูหุด และภูหลวง เป็นต้น สูงจากระดับน้ำทะเลปานกลาง 1,041 เมตร 1,027 เมตร 1,043 เมตร และ 1,044 เมตร ตามลำดับ มีลำน้ำที่สำคัญ ได้แก่ ลำน้ำปาด ซึ่งถือว่าเป็นสาขาที่สำคัญสาขาหนึ่งของแม่น้ำน่าน มีต้นกำเนิดอยู่ทางทิศตะวันตกของพื้นที่ มีสาขาสำคัญ คือ ลำห้วยเทิบ ลำน้ำสุม ห้วยทางลาว และลำน้ำพังงา เป็นต้น เนื่องจากพื้นที่มีแหล่งน้ำ แหล่งอาหาร ที่หลบภัย และโป่งดิน จึงทำให้พื้นที่เต็มไปด้วยสัตว์ป่านานาชนิดอาศัยอยู่ เช่น เลียงผา ช้างป่า หมีขอ หมี เก้ง หมาใน หมูป่า กระจงเม่น เสือปลา อีเห็น และลิงฯลฯ

จากสถานการณ์ทรัพยากรสัตว์ป่าของจังหวัดอุตรดิตถ์ เนื่องจากสัตว์ป่าที่หายากดังกล่าวอยู่ในเขตป่าอนุรักษ์ ซึ่งถือว่าเป็นเขตพื้นที่ที่ได้รับการดูแลเป็นพิเศษจึงไม่มีปัญหา ประกอบกับทางกรมอุทยานแห่งชาติสัตว์ป่าและพันธุ์พืชได้สร้างจิตสำนึกให้ประชาชนโดยรอบพื้นที่ร่วมดูแลด้วยแล้ว

2.3) ทรัพยากรธรณี

(1) สถานการณ์

(1.1) ธรณีวิทยา โครงสร้างธรณีวิทยาในพื้นที่จังหวัดอุตรดิตถ์ เป็นผลจากการบีบอัด การขยาย การแยก และเลื่อนออกจากกันของเปลือกโลก เนื่องด้วยเหตุการณ์แปรสัณฐานหลายช่วงเวลา มีทิศทางอยู่ในแนวทิศตะวันออกเฉียงเหนือ-ทิศตะวันตกเฉียงใต้เกือบทั้งหมด ซึ่งกำกับรูปร่างและทิศทางการวางตัวของจังหวัดและอีกหนึ่งแนวทางวางตัวทิศเหนือ-ทิศใต้ ตามแนวของแม่น้ำน่าน พบตั้งแต่

ช่วงอำเภอเมืองอุตรดิตถ์ ผ่านอำเภอตรอนจนถึงอำเภอพิชัย โครงสร้างธรณีวิททยาที่สำคัญประกอบด้วย การวางตัวชั้นหิน ชั้นหินโค้งงอรอยแยกและรอยเลื่อน แนวแตกเรียบ และรอยชั้นไม่ต่อเนื่อง โครงสร้างธรณีวิทยาดังกล่าว มีความสัมพันธ์ซึ่งกันและกัน และมักเกิดอยู่ด้วยกันมากกว่า 2 ชนิด จากการศึกษาและรวบรวม พบว่า ในพื้นที่จังหวัดอุตรดิตถ์มีแหล่งธรรมชาติทางธรณีวิทยาที่เกิดสัมพันธ์กับลักษณะภูมิประเทศ และลักษณะทางธรณีวิทยา จำนวน 12 แห่ง โดยจัดอยู่ใน 3 ประเภทใหญ่ๆ คือ แหล่งธรณีสัณฐาน แหล่งแร่แบบฉบับ และแหล่งซากดึกดำบรรพ์ ซึ่งแต่ละแหล่งล้วนมีคุณค่าทางวิชาการ และหลายๆ แหล่งมีศักยภาพเป็นแหล่งท่องเที่ยวของจังหวัดด้วย

ตาราง แหล่งธรรมชาติทางธรณีวิทยาจังหวัดอุตรดิตถ์

ชื่อแหล่ง	**พื้นที่**				**ประเภท**
	บ้าน	**ตำบล**	**อำเภอ**	**จังหวัด**	
1. บ่อเหล็กน้ำพี้		น้ำพี้	ทองแสนขัน	อุตรดิตถ์	แหล่งแร่แบบฉบับ
2. เขื่อนสิริกิติ์		ผาเลือด	ท่าปลา	อุตรดิตถ์	ธรณีสัณฐาน(แหล่งน้ำ)
3. เขื่อนดิน		ท่าปลา	ท่าปลา	อุตรดิตถ์	ธรณีสัณฐาน(แหล่งน้ำ)
4. น้ำตกวังชมภู	วังหัวดอย	น้ำหมัน	ท่าปลา	อุตรดิตถ์	ธรณีสัณฐาน(น้ำตก)
5. น้ำตกภูสอยดาว			น้ำปาด	อุตรดิตถ์	ธรณีสัณฐาน(น้ำตก)
6. ถ้ำจัน	น้ำหมีใหญ่	ผักขวง	น้ำปาด	อุตรดิตถ์	ธรณีสัณฐาน(ถ้ำ)
7. ถ้ำเต่า	น้ำหมีใหญ่	ผักขวง	น้ำปาด	อุตรดิตถ์	ธรณีสัณฐาน(ถ้ำ)
ชื่อแหล่ง	**พื้นที่**				**ประเภท**
	บ้าน	**ตำบล**	**อำเภอ**	**จังหวัด**	
8. น้ำตกคลองตรอน		น้ำไผ่	น้ำปาด	อุตรดิตถ์	ธรณีสัณฐาน(น้ำตก)
9. สุสานหอยล้านปี		บ้านเสี้ยว	ฟากท่า	อุตรดิตถ์	แหล่งซากดึกดำบรรพ์
10. น้ำตกแม่เฉย		บ้านด่านนาขาม	เมือง	อุตรดิตถ์	ธรณีสัณฐาน(น้ำตก)
11. หาดลำน้ำน่าน			เมือง	อุตรดิตถ์	ธรณีสัณฐาน(หาดทราย)
12. น้ำตกแม่พูล		แม่พูล	ลับแล	อุตรดิตถ์	ธรณีสัณฐาน(น้ำตก)

ที่มา : การจำแนกเขตเพื่อการจัดการด้านธรรีวิทยา และทรัพยากรธรณี จังหวัดอุตรดิตถ์, พ.ศ. 2560, กรมทรัพยากรธรณี.

6. โครงสร้างพื้นฐาน

6.1 ไฟฟ้า

จำนวนผู้ใช้ไฟฟ้าของจังหวัดอุตรดิตถ์ในปี พ.ศ. 2550 มีจำนวน 129,039 ราย เพิ่มขึ้นจากปี พ.ศ. 2549 จำนวน 2,969 ราย และมีการจำหน่ายกระแสไฟฟ้าเพิ่มขึ้น 31.928 ล้านกิโลวัตต์/ชั่วโมง อำเภอเมืองอุตรดิตถ์มีผู้ใช้ไฟฟ้ามากที่สุด รองลงมาคืออำเภอพิชัย อำเภอฟากท่า และอำเภอลับแล ตามลำดับ อำเภอที่มีจำนวนผู้ใช้ไฟฟ้าน้อยที่สุดคือ อำเภอฟากท่า รายละเอียดตามตาราง

ตาราง จำนวนผู้ใช้ไฟฟ้า และการจำหน่ายกระแสไฟฟ้าจำแนกตามประเภทผู้ใช้เป็นรายอำเภอ ปีงบประมาณ 2556

อำเภอ	จำนวนผู้ใช้ไฟฟ้า (ราย)	การจำหน่ายกระแสไฟฟ้า (ล้านกิโลวัตต์/ชั่วโมง)				
		รวม	ที่อยู่อาศัย	สถานธุรกิจและอุตสาหกรรม	สถานที่ราชการและสาธารณะ	อื่น ๆ
ยอดรวม ปี 2556	**97,651**	**42,9275,887**	**185,843,651**	**188,916,546**	**20,781**	**54,503,909**
เมืองอุตรดิตถ์	29,551	221,277,431	85,703,900	123,361,584	-	12,256,947
ตรอน	4,690	38,648,261	10,443,979	14,294,363	-	13,909,919
ทองแสนขัน	7,980	24,151,181	9,707,747	12,698,470	-	1,753,964
ท่าปลา	12,488	24,020,632	14,770,430	6,425,676	-	2,824,526
น้ำปาด	8,860	15,294,128	9,093,247	5,678,273	7,948	514,660
บ้านโคก	4,533	5,766,187	3,825,734	1,860,023	4,361	76,069
พิชัย	15,995	73,022,188	33,509,395	17,177,877	8472	22,326,444
ฟากท่า	3,575	6,792,271	3,780,927	2,303,686	-	707,658
ลับแล	9,979	20,303,608	15,008,292	5,161,594	-	133,722

ที่มา: การไฟฟ้าส่วนภูมิภาคเขต 2 (ภาคเหนือ) จังหวัดพิษณุโลก,
สมุดรายงานสถิติจังหวัดอุตรดิตถ์, พ.ศ. 2556, สำนักงานสถิติจังหวัดอุตรดิตถ์

6.2 แหล่งน้ำ

การประปา

ข้อมูลของการประปาส่วนภูมิภาค จังหวัดอุตรดิตถ์มีการใช้น้ำประปามีแนวโน้มเพิ่มขึ้นในปี พ.ศ. 2556 เป็น 2,958 ราย จาก 2835 ราย ในปี พ.ศ. 2560 และมีปริมาณน้ำผลิตลดลงจาก 64665 ลบ.ม. ในปี พ.ศ. 2560 เป็น 53939 ลบ.ม. ในปี พ.ศ. 2556 รายละเอียดดังตาราง

ตาราง ข้อมูลการประปาจังหวัดอุตรดิตถ์ ระหว่างปี พ.ศ. 2560-2556

ปี พ.ศ.	จำนวนผู้ใช้น้ำทั้งหมด (ราย)	กำลังการผลิตที่ใช้งาน (ลบ.ม./วัน)	ปริมาณน้ำที่จำหน่ายแก่ผู้ใช้ (ลบ.ม.)	ปริมาณน้ำผลิต (ลบ.ม.)	ปริมาณน้ำผลิตจ่าย (ลบ.ม.)
2560	2,835	2,880	64,665	62,125	49,026
2561	2,894	2,880	59,599	57,299	44,585
2556	2,958	2,880	53,939	53,497	42,519

ที่มา : การประปาส่วนภูมิภาค สาขาอุตรดิตถ์ 2557

การชลประทาน สามารถส่งน้ำ ที่เก็บกักไว้ ในอ่างเก็บน้ำ ไปใช้ในระบบชลประทาน ได้เป็นพื้นที่ 150,000 ไร่ (ประมาณ 25 % ของพื้นที่นา) น้ำจากอ่างเก็บน้ำจะถูกปล่อยออกไปยังพื้นที่เพาะปลูกในทุ่งราบสองฝั่งแม่น้ำน่าน กับพื้นที่ทุ่งเจ้าพระยาทั้งในฤดูฝน และฤดูแล้ง ในปริมาณที่ได้มีการตกลงร่วมกันไว้กับกรมชลประทาน

6.3 การคมนาคม

จังหวัดอุตรดิตถ์มีโครงข่ายถนนที่สามารถติดต่อกับจังหวัดต่าง ๆ ในภาคเหนือ ภาคกลาง และภาคตะวันออก
เฉียงเหนือ ได้อย่างสะดวกทั้งทางรถยนต์และทางรถไฟ มีทางหลวงแผ่นดิน 2 สาย (สายหมายเลข 11 และสายหมายเลข
102) ทางหลวงจังหวัด 30 สาย โดยเมื่อพิจารณาเส้นทางรถโดยสารประจำทางระหว่างชุมชนต่าง ๆ ภายในจังหวัดกับจังหวัดอื่น ๆ มีจำนวนรวมกว่า 50 สาย ประกอบด้วย เส้นทางเดินรถในชุมชนเมืองอุตรดิตถ์ เส้นทางเดินรถระหว่างจังหวัดต่าง ๆ ในภาคเหนือ ภาคกลาง และภาคตะวันออกเฉียงเหนือที่ผ่านจังหวัดอุตรดิตถ์ และเส้นทางเดินรถภายในจังหวัด ซึ่งส่วนใหญ่จะเป็นเส้นทางระหว่างเทศบาลเมืองอุตรดิตถ์ กับอำเภอ ตำบล หมู่บ้านในเขตจังหวัด ชุมชนที่มีรถโดยสารประจำทางผ่านมากที่สุด คือ เทศบาลเมืองอุตรดิตถ์ รองมาคือ เทศบาลตำบลในเมือง เทศบาลตำบลวังกะพี้ เทศบาลตำบลทุ่งยั้ง เทศบาลตำบลศรีพนมมาศ และเทศบาลตำบลหัวดง โดยมีเทศบาลเมืองอุตรดิตถ์เป็นศูนย์กลางการคมนาคมระหว่างภาคเหนือและการคมนาคมภายในจังหวัด เป็นจุดที่มีการหยุดพักของรถโดยสารระหว่างทางจำนวนมาก

ทางรถไฟ มีเส้นทางรถไฟสายเหนือจากกรุงเทพมหานครถึงจังหวัดเชียงใหม่ผ่านเมืองอุตรดิตถ์ และมีเส้นทางแยกจากสถานีบ้านดารา ในเขตอำเภอพิชัย ไปยังสถานีสวรรคโลก อำเภอสวรรคโลก จังหวัดสุโขทัย ในเขตจังหวัดอุตรดิตถ์มีเส้นทางรถไฟผ่าน 3 อำเภอ คือ พิชัย ตรอน และเมืองอุตรดิตถ์ มีสถานีรถไฟ รวม 12 สถานี สถานีที่สำคัญมากที่สุด 2 สถานี คือ สถานีศิลาอาสน์ และสถานีอุตรดิตถ์ ตั้งอยู่ในเขต อำเภอ เมืองอุตรดิตถ์ จัดเป็นสถานีรถไฟที่สำคัญของเส้นทางเดินรถ

สายเหนือ เพราะเป็นจุดขนส่งสินค้าขนาดใหญ่ และผู้โดยสารจำนวนมาก รวมทั้งเป็นจุดเติมน้ำมันเชื้อเพลิง และสับเปลี่ยนเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงาน

7. ด้านสาธารณสุข

จังหวัดอุตรดิตถ์มีจำนวนสถานพยาบาลที่มีเตียงผู้ป่วยรับไว้ค้างคืน ทั้งสิ้น 10 แห่ง มีจำนวนเตียงผู้ป่วย 921 เตียง ในจำนวนนี้เป็นสถานพยาบาลที่สังกัดกระทรวงสาธารณสุข คือ โรงพยาบาลอุตรดิตถ์ และโรงพยาบาลขุมชน จำนวนเตียง 831 เตียง สังกัดกระทรวงกลาโหม คือ โรงพยาบาลค่ายพิชัยดาบหัก จำนวนเตียง 90 เตียง อัตราส่วนเตียงผู้ป่วยต่อประชากรเท่ากับ 1:504

บุคลากรทางการแพทย์ที่สำคัญ คือ มีแพทย์ 137 คน ทันตแพทย์ 36 คน เภสัชกร 57 คน พยาบาล 841 คน อัตราส่วนแพทย์ต่อประชากรเท่ากับ 1:3384 อัตราส่วนทันตแพทย์ต่อประชากรเท่ากับ 1:12877 และอัตราส่วนเภสัชกรต่อประชากรเท่ากับ 1:8133 รายละเอียดดังตารางที่ 12

ตาราง ประเภทสถานบริการสาธารณสุขและบุคลากร

ประเภทสถานบริการสาธารณสุข/ บุคลากร	**หน่วย**	**ปี พ.ศ.**					
		2560	**2560**	**2560**	**2560**	**2561**	**2556**
โรงพยาบาลรัฐ	แห่ง	10	10	10	10	10	10
	เตียง	940	921	861	891	910	890
โรงพยาบาลเอกชน	แห่ง	-	-	-	-	-	-
	เตียง	-	-	-	-	-	-
สถานีอนามัย/โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล	แห่ง	89	89	89	89	89	89
แพทย์	คน	-	137	136	130	131	138
ทันตแพทย์	คน	-	36	38	40	39	38
เภสัชกร	คน	-	57	49	52	53	56
พยาบาล	คน	-	841	806	701	734	849
เจ้าหน้าที่สาธารณสุข	คน	-	-	-	-	-	-

ที่มา : สมุดรายงานสถิติจังหวัดอุตรดิตถ์, พ.ศ. 2560-2556, สำนักงานสถิติจังหวัดอุตรดิตถ์

8. ข้อมูลสรุปผลการดำเนินการตามแผนฯ ที่ผ่านมา

8.1 ในปีงบประมาณ พ.ศ.2558 จังหวัดอุตรดิตถ์ได้รับการสนับสนุนงบประมาณตามแผนพัฒนาจังหวัดเพื่อมาดำเนินการโครงการตามยุทธศาสตร์การพัฒนาจังหวัด จำนวน 21 โครงการ งบประมาณ 150,911,700 บาท ดังนี้

1. ยุทธศาสตร์เสริมสร้างบ้านเมืองน่าอยู่ ชุมชนและครอบครัวเข้มแข็ง จำนวน 11 โครงการ งบประมาณ 90,653,700 บาท

2. ยุทธศาสตร์พัฒนาเกษตรกรรม อุตสาหกรรม ผลิตภัณฑ์ OTOP ให้มีคุณภาพ ปลอดภัย ได้มาตรฐานและมีการบริหารจัดการด้านการตลาดที่มีประสิทธิภาพ จำนวน 3 โครงการ งบประมาณ 39,012,500 บาท

3. ยุทธศาสตร์อนุรักษ์ ฟื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติและแหล่งน้ำ และส่งเสริมพัฒนาพลังงานที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม จำนวน 3 โครงการ งบประมาณ 13,994,000 บาท

8.2 จังหวัดอุตรดิตถ์ได้เน้นการพัฒนาที่สอดคล้องกับวิสัยทัศน์ของจังหวัดโดยเน้นการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนชนในพื้นที่ ดังนี้

1. การพัฒนาคุณภาพชีวิตประชาชนในพื้นที่ เน้นการพัฒนาเส้นทางคมนาคมในการสัญจรซึ่งมีผลกระทบต่อประชาชนในพื้นที่ที่ใช้เส้นทางในการสัญจรไปมาเป็นประจำ เป็นการลดรายจ่าย และลดการสูญเสียในชีวิตและทรัพย์สินโดยใช้งบประมาณในการพัฒนาทั้งสิ้น 67,068,700 บาท

2. การพัฒนาแหล่งน้ำ เน้นการพัฒนาแหล่งน้ำเพื่อการเกษตรเพื่อให้เกษตรกรมีน้ำไว้ใช้ในการทำการเกษตรในฤดูแล้งอย่างเพียงพอ และการพัฒนาระบบน้ำประปาเพื่อให้ราษฎรมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น โดยใช้งบประมาณในการพัฒนาทั้งสิ้น 34,176,500 บาท

3. การพัฒนาด้านการเกษตร เน้นการพัฒนาผลผลิตทางการเกษตรที่สำคัญของจังหวัด เช่น ข้าว อ้อย เพื่อให้มีผลผลิตที่ปลอดภัยต่อผู้บริโภค ลดต้นทุนการผลิต การส่งเสริมด้านการปศุสัตว์ รวมทั้งมีการพัฒนาลานตากผลผลิต ซึ่งเป็นการเพิ่มคุณภาพให้กับผลผลิตทางการเกษตรเพื่อให้มีราคาดีขึ้น โดยใช้งบประมาณในการพัฒนาทั้งสิ้น 18,830,000 บาท

8.3 ขณะนี้อยู่ระหว่างการดำเนินงานตามโครงการเพื่อให้การเบิกจ่ายเป็นไปตามเป้าหมายของรัฐบาล

2. การวิเคราะห์สภาวการณ์และศักยภาพ

1) ข้อมูลการวิเคราะห์ความต้องการและศักยภาพของประชาชนในท้องถิ่น

ราษฎรส่วนใหญ่ในจังหวัดอุตรดิตถ์ ประกอบอาชีพเกษตรกรรมได้แก่การทำนา ปลูกพืชสวน พืชไร่ และไม้ผล รายได้ส่วนใหญ่ขึ้นอยู่กับภาคการเกษตรซึ่งจะทำการเพาะปลูกแตกต่างกันไปตามสภาพภูมิประเทศของพื้นที่ของแต่ละอำเภอ ดังนั้น ประชาชนในแต่ละอำเภอจึงมีความต้องการและศักยภาพที่แตกต่างกัน ดังนี้

อำเภอเมืองอุตรดิตถ์ ราษฎรมีทั้งการประกอบอาชีพการทำนา ทำสวนผลไม้ และมีรายได้หลักจากการประกอบอาชีพการเกษตร และการค้าขาย ในแหล่งชุมชนเมือง แต่พื้นที่บางตำบลยังไม่มีการพัฒนาทั้งแหล่งน้ำ และเส้นทางในการคมนาคม ระบบประปาในบางพื้นที่ยังไม่ทั่วถึง และบางแห่งก็ชำรุดทรุดโทรมไปตามอายุการใช้งาน ดังนั้น ราษฎรต้องการการพัฒนาแหล่งน้ำ พัฒนาเส้นทางคมนาคม และระบบประปา ระบบสาธารณูปโภค/สาธารณูปการ และการพัฒนาคุณภาพชีวิต

อำเภอพิชัย ราษฎรส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเกษตรกรรมทำนา ดังนั้น การพัฒนาแหล่งน้ำสำหรับทำการเกษตรจึงเป็นปัจจัยสำคัญสำหรับราษฎรที่ต้องการกระจายพื้นที่ให้บริการมากขึ้น

รวมทั้ง การพัฒนาระบบประปาเพื่อให้มีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น และการพัฒนาเส้นทางคมนาคมในการขนส่งผลผลิตทางการเกษตรที่ชำรุดทรุดโทรม การพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวในพื้นที่

อำเภอตรอน ราษฎรส่วนใหญ่ต้องการการพัฒนาระบบน้ำประปา เพื่อการอุปโภคบริโภค และพัฒนาแหล่งน้ำเพื่อการเกษตร เพราะเป็นพื้นที่ราบเป็นส่วนใหญ่ เหมาะแก่การเพาะปลูก และการพัฒนาเส้นทางคมนาคมที่ทรุดโทรม

อำเภอลับแล ราษฎรส่วนใหญ่ประกอบอาชีพการทำสวน ทำสวนไม้ผล และทำนา และเป็นพื้นที่ใกล้เขาซึ่งเกิดน้ำป่าไหลหลาก ดังนั้น จึงมีความต้องการด้านการพัฒนาแหล่งน้ำ เพื่อป้องกันน้ำท่วม การกักเก็บน้ำ และการป้องกันภัยทางธรรมชาติที่มีความเสี่ยง การพัฒนาการท่องเที่ยวแบบสร้างสรรค์ ตามศักยภาพที่มีอยู่สูงมาก และการพัฒนาเส้นทางคมนาคมที่ชำรุดทรุดโทรม

อำเภอท่าปลา ราษฎรส่วนใหญ่ประกอบอาชีพการปลูกพืชสวนเป็นรายได้หลัก และมีอาชีพจากการประมง บางพื้นที่อยู่ในพื้นที่เป็นเขายังขาดแหล่งน้ำสำหรับใช้ในการเกษตร จึงจำเป็นต้องการพัฒนาแหล่งน้ำเพื่อให้ราษฎรใช้ในการเกษตร การส่งเสริมอาชีพจากผลผลิตทางการเกษตรที่สำคัญ การพัฒนาระบบสาธารณูปโภคต่าง ๆ ที่ขาดแคลนในบางพื้นที่ และเส้นทางคมนาคมที่ชำรุดทรุดโทรม

อำเภอฟากท่า อำเภอน้ำปาด และอำเภอบ้านโคก ราษฎรส่วนใหญ่ประกอบอาชีพการทำพืชสวน พืชไร่ และไม้ผลบางชนิด เนื่องจากเป็นพื้นที่ราบสูงไม่มีระบบชลประทานต้องอาศัยแหล่งน้ำตามธรรมชาติ ดังนั้น จึงมีความต้องการมีการพัฒนาแหล่งน้ำตามธรรมชาติเพื่อกักเก็บน้ำไว้ใช้สำหรับทำการเกษตร รวมทั้งการส่งเสริมการประกอบอาชีพเป็นรายได้เสริม การพัฒนาเส้นทางคมนาคม การพัฒนาการค้าชายแดน และการพัฒนาบริเวณจุดผ่านแดนถาวรภูดู่ เพื่อเพิ่มศักยภาพและโอกาสในด้านการค้าการลงทุน (รอการอนุมัติให้ใช้พื้นที่จากกรมป่าไม้) ตลอดจนการสร้างรายได้แก่ประชาชนในพื้นที่

อำเภอทองแสนขัน ราษฎรส่วนใหญ่ประกอบอาชีพทำพืชไร่ ดังนั้น จึงต้องการพัฒนาแหล่งน้ำ และระบบการกระจายน้ำเข้าพื้นที่การเกษตรได้อย่างทั่วถึง การพัฒนาอาชีพเพื่อเพิ่มรายได้สาธารณูปโภคต่าง ๆ และเส้นทางคมนาคมที่ชำรุดทรุดโทรม

2) ข้อมูลการวิเคราะห์ศักยภาพ

ด้านเศรษฐกิจ

จังหวัดอุตรดิตถ์เป็นจังหวัดที่มีราษฎรประกอบอาชีพการเกษตรเป็นหลัก ดังนั้น เศรษฐกิจของจังหวัดอุตรดิตถ์ จึงขึ้นกับภาคการเกษตรเป็นหลักประมาณ 27 % ของ GPP รองลงมาคือภาคอุตสาหกรรมที่เกิดจากกระบวนการการผลิตแปรรูปสินค้าเกษตรต่อ เช่น การผลิตน้ำตาลจากอ้อย ซึ่งมีโรงงานตั้งอยู่ในพื้นที่ของจังหวัดและตั้งอยู่ในพื้นที่ใกล้เคียงคือจังหวัดสุโขทัย มีโรงสีข้าวที่ตั้งอยู่ในพื้นที่ต่าง ๆ นอกจากนี้ในปัจจุบันการค้าชายแดนของจังหวัดมีอัตราการเจริญเติบโตเพิ่มขึ้นตั้งแต่การเปิดจุดผ่านแดนถาวรภูดู่เมื่อเดือนพฤษภาคม 2556 ทำให้มูลค่าการค้าชายแดนขยายตัวเพิ่มขึ้น ซึ่งหากฝั่ง สปป.ลาว ยกระดับจุดผ่านแดนสากลผาแก้วจะทำให้เกิดมูลค่าการค้าชายแดนเพิ่มขึ้น การเดินทางท่องเที่ยวจะมีเพิ่มทำให้เกิดรายได้จากการท่องเที่ยวเพราะนักท่องเที่ยวสามารถเดินทางจาก สปป.ลาว ผ่านอุตรดิตถ์ ไปยังพิษณุโลก สุโขทัย ตากและเดินทางไปยังแม่สอดต่อไปยังเมวดี ประเทศเมียนมาร์ได้สะดวกยิ่งขึ้น

การพัฒนาระบบโลจิสติกส์และการขนส่งเดินทางต่าง ๆ หากมีการกำหนดแนวทางที่ชัดเจนยิ่งน่าจะทำให้ระบบขนส่งทางรางและระบบโลจิสติกส์เติบโต ซึ่งจังหวัดมีสถานซ่อมบำรุง โดยหากสามารถพัฒนาโครงการคอนเทนเนอร์ยาร์ดได้จะทำให้การขนส่งทางรางและการขนส่งเชื่อมต่อไปยัง สปป.ลาว สะดวกและเติบโตมากขึ้น นำไปสู่การสร้างมูลค่าการค้า การลงทุน การบริการและการท่องเที่ยวของจังหวัดอุตรดิตถ์ในอนาคต

ด้านการเกษตร

การที่จังหวัดอุตรดิตถ์ มีโครงสร้างทางเศรษฐกิจจากภาคการเกษตรเป็นหลัก โดยเฉพาะด้านการเพาะปลูก ซึ่งมีผลผลิตหลักคือข้าว ข้าวโพด สับปะรด ทุเรียน ลองกอง หอมแดง โดยผลผลิตหลักทางการเกษตรหลัก ๆ ของจังหวัดอุตรดิตถ์สามารถสร้างชื่อเสียงหรือมีเอกลักษณ์ลักษณะเฉพาะที่ทำให้คนทั่วไปรู้จักมากขึ้นยิ่งทำให้เกิดความต้องการมากเพิ่มขึ้น ดังนี้

สับปะรดห้วยมุ่น ทุเรียนพันธุ์หลง พันธุ์หลิน หอมแบ่งลับแล ซึ่งผลผลิตทางการเกษตรเหล่านี้สร้างรายได้ให้แก่เกษตรกรผู้ปลูกคือทุเรียนหลง และหลิน สับปะรดห้วยมุ่น ซึ่งนอกจากจะมีตลาดภายในประเทศแล้วภาคส่วนต่าง ๆ ได้มีการสนับสนุนเปิดตลาดไปยังต่างประเทศเพิ่มขึ้น เช่น ตลาด สปป.ลาว และจีน ส่วนพืชอื่น ๆ ที่ไม่มีปัญหาด้านการตลาดคืออ้อยก็ได้มีการส่งเสริมพื้นที่ปลูกร่วมกับทางโรงงานผลิตน้ำตาล

การปศุสัตว์ ก็เป็นภาคการเกษตรที่สร้างรายได้ให้แก่เกษตรกรจำนวนมากเช่นกัน คือ การเลี้ยงสุกร และการเลี้ยงไก่

ปัจจุบันกรมชลประทาน กำลังอยู่ระหว่างการสร้างเขื่อนทดน้ำผาจุก และระบบคลองส่งน้ำไปยังพื้นที่การเกษตรที่สำคัญของจังหวัดอุตรดิตถ์และจังหวัดใกล้เคียงได้พื้นที่ชลประทานจำนวน 481,435 ไร่ จะทำให้การเกษตรในพื้นที่ชลประทานมีประสิทธิภาพมากขึ้น

ด้านอุตสาหกรรม

อุตสาหกรรมของจังหวัดอุตรดิตถ์ขึ้นอยู่กับโรงงานการผลิตน้ำตาลจากอ้อยและโรงสีข้าว และมีผลิตภัณฑ์จากสินค้า OTOP และเครื่องเรียน ซึ่งจากการส่งเสริมการปลูกอ้อยแทนข้าวในบางพื้นที่ทำให้มีปริมาณอ้อยเข้าสู่โรงงานน้ำตาลเพิ่มขึ้น แต่ก็คงยังไม่เพียงพอต่อกำลังการผลิตของโรงงานน้ำตาลในจังหวัดอุตรดิตถ์และจังหวัดใกล้เคียง

ด้านการท่องเที่ยว

จังหวัดอุตรดิตถ์มีสถานที่ท่องเที่ยวทางธรรมชาติที่มีชื่อเสียงหลายแห่ง เช่นอุทยานแห่งชาติภูสอยดาว อุทยานแห่งชาติต้นสักใหญ่ เขื่อนสิริกิติ์ นอกจากนี้ยังมีแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมและประวัติศาสตร์ คือวัดพระแท่นศิลาอาสน์ วัดพระบรมธาตุทุ่งยั้ง แหล่งท่องเที่ยวหมู่บ้านทางการเกษตรอำเภอลับแล ซึ่งมีศักยภาพให้เติบโตเพิ่มขึ้น และยิ่งเมื่อมีการประกาศจุดผ่านแดนถาวรภูดู่ เมื่อปี พ.ศ. 2556 ทำให้มีการเดินทางท่องเที่ยวจากจังหวัดอุตรดิตถ์ไปยังแขวงไชยะบุรี แขวงหลวงพระบาง และนครหลวงเวียงจันทร์ได้ง่ายขึ้น ยิ่งในอนาคตหากด่านผาแก้วของ สปป.ลาว ยกระดับเป็นด่านสากลจะทำให้นักท่องเที่ยวประเทศที่ 3 เดินทางผ่านเข้าออกได้ จะยิ่งช่วยส่งเสริมการท่องเที่ยวและการบริการที่เกี่ยวข้องเพิ่มมากขึ้น ซึ่งเป็นการเพิ่มศักยภาพในการให้บริการด้านการท่องเที่ยว ที่พัก อาหาร และของฝากที่ระลึก นอกจากนี้อาจมีการท่องเที่ยวจากประเทศเมียนมาร์-แม่สอด-สุโขทัย-อุตรดิตถ์-แขวงของ สปป.ลาว ได้สะดวก ซึ่งเรียกได้ว่าวันเดียวเที่ยวได้ 3 ประเทศ

ด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

จังหวัดอุตรดิตถ์มีสภาพพื้นที่ทางภูมิศาสตร์ในพื้นที่อำเภอตอนบนส่วนใหญ่มีลักษณะเป็นภูเขา ส่วนพื้นที่ตอนล่างมีลักษณะเป็นพื้นที่ราบ จากข้อมูลพื้นที่ป่าไม้ ตั้งแต่ปี 2548 จนถึงปี 2560 พื้นที่ป่าของจังหวัดอุตรดิตถ์มีแนวโน้มเพิ่มขึ้น จากพื้นที่ 4,339 ตร.กม. เป็น 4,934 ตร.กม. คิดเป็นร้อยละ 13.711 ของเนื้อที่ป่าที่เพิ่มขึ้น โดยมีพื้นที่อยู่ในลำดับที่ 7 ของภาคเหนือ และลำดับ 8 ของประเทศ โดยการที่ทุกภาคส่วนร่วมกันบริหารจัดการ เพื่อการอนุรักษ์และดูแลรักษาป่าตลอดจนการปลูกป่าเพิ่มเติม

การบริหารจัดการที่ดิน สภาพที่ดินของจังหวัดอุตรดิตถ์มีความอุดมสมบูรณ์เหมาะสมแก่การทำการเกษตรตั้งแต่พืชสวน พืชไร่ และการทำนา โดยด้านในบางพื้นที่เหมาะสมฯแก่การปลูพืชที่มีลักษณะเด่นเฉพาะถิ่น เช่น สับปะรดห้วยมุ่น ดังนั้นการใช้ประโยชน์และการบำรุงรักษาสภาพดินให้มีความอุดมสมบูรณ์เพื่อให้ปลูกพืชที่มีคุณสมบัติเด่นเฉพาะถิ่นได้ยาวนาน

การบริหารจัดการขยะ เนื่องจากขยะในพื้นที่จังหวัดอุตรดิตถ์ยังอยู่ในเกณฑ์ต่ำเมื่อเปรียบเทียบกับเกณฑ์เฉลี่ยของประเทศแต่หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ได้พยายามจัดหารูปแบบในการบริหารจัดการขยะให้เป็นไปอย่างมีมาตรฐานและลดปัญหาขยะและปัญหามลพิษที่จะตามมา เช่น การหาวิธีการจัดการ การกำหนดโซนพื้นที่เก็บไปทำลาย เป็นต้น

ด้านความมั่นคง

ปัญหาการลักลอบทำลายทรัพยากรป่าไม้ ถึงแม้จังหวัดอุตรดิตถ์จะไม่มีลักษณะเป็นนายทุนลักลอบทำลายป่าไม้ จะมีลักษณะเป็นรายเล็ก รายน้อย หน่วยงานที่มีหน้าที่เกี่ยวข้องก็ต้องดำเนินการป้องกันปราบปรามอย่างจริงจัง ตลอดจนการสร้างให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วม ทั้งการพัฒนาให้คนอยู่กับป่าได้อย่างยั่งยืน เพื่อชี้ให้เห็นว่าหากป่าไม้อุดมสมบูรณ์ราษฎรก็มีความเป็นอยู่ที่ดี โดยการใช้ประโยชน์จากป่าไม้โดยไม่ต้องทำลาย หรือการใช้หลักการแรงงานเข้าใจ เข้าถึง และพัฒนามาดำเนินการ

ปัญหายาเสพติด เนื่องจากจังหวัดอุตรดิตถ์เป็นจังหวัดชายแดนตลอนจนเป็นทางผ่านจากพื้นที่ภาคเหนือไปยังพื้นที่ตอนในของประเทศหน่วยงานที่เกี่ยวข้องจึงต้องดำเนินการป้องกันและปราบปรามยาเสพติดอย่างจริงจังและเข้มข้นอย่างสม่ำเสมอ

ปัญหาความมั่นคงชายแดน ปัจจุบันเจ้าหน้าที่ของจังหวัดทั้งระดับผู้บริหารและระดับปฏิบัติมีความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างกันกับแขวงไชยะบุรี โดยการเดินทางประชุมพบปะการเยี่ยมเยือนการเชื่อมความสัมพันธ์ในรูปแบบต่าง ๆ ทำให้การแก้ไขปัญหาต่าง ๆ สำเร็จยิ่งขึ้น ซึ่งกิจกรรมเหล่านี้ควรต้องดำเนินการอย่างสม่ำเสมอต่อไป

นอกจากนี้การที่มีพื้นที่ชายแดนทำให้มีคนบางกลุ่มข้ามไปมาทำผิดกฎหมาย เช่น การลักลอบตัดไม้ตามชายแดน หน่วยงานที่เกี่ยวข้องจึงต้องเข้มงวดกวดกัน และประสานความร่วมมือระหว่างกันตลอดจนในอนาคตต้องมีการดำเนินการป้องกันปราบปรามการกระทำในรูปแบบต่าง ๆ ที่อาจเกิดขึ้นเป็นการค้ามนุษย์ อาชญากรรมข้ามชาติ

3) ข้อมูลการวิเคราะห์ศักยภาพด้านเศรษฐกิจ สังคม ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม (SWOT)

1. จุดแข็ง (Strengths)	**2. จุดอ่อน (Weaknesses)**
1. มีเขื่อนสิริกิติ์ เป็นอ่างเก็บน้ำขนาดใหญ่และเป็นแหล่งผลิตกระแสไฟฟ้าสำคัญของประเทศ โดยมีแม่น้ำน่านเป็นแม่น้ำสายหลักของจังหวัด 2. เป็นแหล่งปลูกไม้ผล และมีผลิตผลทางการเกษตร ที่หลากหลายตลอดปี 3. มีจุดผ่านแดนถาวรภูดูที่เป็นประตูเชื่อมการค้ากับประเทศเพื่อนบ้าน 4. มีพื้นที่ป่าไม้ที่อุดมสมบูรณ์ มีคุณค่าทางเศรษฐกิจและสิ่งแวดล้อม 5. มีสถานีรถไฟ และมีศูนย์ซ่อมบำรุงเครื่องจักรกลรถไฟที่ใหญ่ที่สุดในภาคเหนือ 6. มีแหล่งแร่เหล็กน้ำพี้ที่มีคุณค่าทางวัฒนธรรมและเศรษฐกิจ	1. ระบบชลประทานยังไม่ครอบคลุมทุกพื้นที่ทางการเกษตร 2. เกษตรกรใช้สารเคมีมาก ทำให้ดินเสื่อมสภาพ 3. ขาดตลาดกลางพืชผลทางการเกษตรที่ครบวงจร 4. โครงสร้างพื้นฐานระบบสาธารณูปโภคสาธารณูปการ ยังครอบคลุมไม่ทั่วถึง และชำรุดทรุดโทรม 5. การท่องเที่ยวยังไม่ได้รับการพัฒนาอย่างครบวงจรและเชื่อมโยงกับจังหวัดใกล้เคียง 6. การลงทุนในภาคอุตสาหกรรมการเกษตรยังมีน้อย
3. โอกาส (Opportunities)	**4. ภัยคุกคาม (Threats)**
1. นโยบายรัฐบาลสนับสนุนให้จังหวัดมีงบประมาณแก้ไขปัญหาได้มากขึ้น 2. นโยบายในการส่งเสริมการค้าเสรีระหว่างประเทศ และการเข้าสู่ประชาคมอาเซียนในปี 2558 3. การพัฒนาเส้นทางเศรษฐกิจเชื่อมโยงตะวันออก-ตะวันตก(East-West Economic Corridor) (แม่สอด-ภูดู่) และระเบียงเศรษฐกิจจาก เชียงใหม่-ภูดู่(บ้านโคก) -เวียงจันทน์ 4. เป็นจุดเชื่อมภาคเหนือตอนบนกับภาคเหนือตอนล่างและภาคตะวันออกเฉียงเหนือที่ใกล้และสะดวกมาก	1. มีบางพื้นที่ที่เป็นพื้นที่เสี่ยงภัย และอาจเกิดอุทกภัย และดินโคลนถล่ม 2. ระเบียบกฎหมายไม่เอื้อต่อการบริหารจัดการเรื่องกรรมสิทธิ์ที่ดิน 3. ปัจจัยการผลิตมีราคาสูงขึ้น ทำให้ต้นทุนการผลิตสูงขึ้นและความสามารถในการแข่งขันลดลง

3. ข้อมูลแผนพัฒนาจังหวัด

วิสัยทัศน์ :

" เมืองแห่งคุณภาพชีวิต ผลผลิตปลอดภัย
สืบสานวัฒนธรรมไทย ก้าวไกลสัมพันธ์เพื่อนบ้านยั่งยืน "

พันธกิจ :

1. พัฒนาให้เป็นเมืองน่าอยู่ มีความรู้ คู่คุณธรรม มีวินัย มีศิลปวัฒนธรรมประเพณีที่ดีงาม และมีการสืบสานต่อไป มีความมั่นคงและยั่งยืนในการดำรงชีวิต

2. ส่งเสริม พัฒนา ผลผลิตด้านการเกษตรกรรม อุตสาหกรรม การแปรรูปสินค้า OTOP ให้มีคุณภาพประสิทธิภาพปลอดภัย และมีระบบการตลาดที่ดี

3. ส่งเสริมสนับสนุนการมีส่วนร่วมในการพัฒนาสังคม เศรษฐกิจ การเมืองการปกครองและความสมัครสมานสามัคคีของประชาชน

4. พัฒนา อนุรักษ์ และฟื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม แหล่งน้ำ และพลังงาน

5. ส่งเสริมพัฒนาจุดผ่านแดนถาวรภูดู่ และการค้า การลงทุน การท่องเที่ยว และความสัมพันธ์ที่ดี ทั้งภายในและระหว่างประเทศ

ประเด็นยุทธศาสตร์ :

1. เสริมสร้างบ้านเมืองให้น่าอยู่ ชุมชนและครอบครัวเข้มแข็ง มีคุณภาพชีวิตที่ดี

2. พัฒนาเกษตรกรรม อุตสาหกรรม ผลิตภัณฑ์ OTOP ให้มีคุณภาพปลอดภัยได้มาตรฐาน และมีการบริหาร
จัดการด้านการตลาดที่มีประสิทธิภาพ

3. พัฒนาทุนทางวัฒนธรรม ภูมิปัญญาท้องถิ่น และการท่องเที่ยว

4. อนุรักษ์ ฟื้นฟู ทรัพยากรธรรมชาติ และแหล่งน้ำ และส่งเสริมพัฒนาพลังงานที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม

5. เพิ่มศักยภาพ การค้า การลงทุน การท่องเที่ยว และความสัมพันธ์กับประเทศเพื่อนบ้าน

เป้าประสงค์รวมและตัวชี้วัด

เป้าประสงค์รวม	ตัวชี้วัด/ เป้าหมายรวม 4 ปี	ข้อมูลค่าฐาน	เป้าหมายรายปี			
			2557	2558	2559	2560
1. ประชาชน และชุมชนมีความเข้มแข็ง มีคุณภาพชีวิตที่ดี และมีส่วนร่วมในการพัฒนาสังคม เศรษฐกิจ และการเมือง การปกครองอย่างมีคุณภาพ	- อัตราการขยายตัวของ GPP เพิ่มขึ้น ร้อยละ 6	- GPP จังหวัด 29,310 ล้านบาท (ค่าปี 2560)	3%	4%	5%	6%
	- จำนวนครัวเรือนตกเกณฑ์ฯ ลดลง ร้อยละ 60	- จำนวนครัวเรือนตกเกณฑ์รายได้ 902 ครัวเรือน	30%	40%	50%	60%

		(ค่าปี 2561)				
2. ผลผลิตด้านการเกษตรกรรม อุตสาหกรรมการแปรรูปสินค้า ผลิตภัณฑ์ OTOP มีคุณภาพ ปลอดภัย และมีระบบการตลาดที่ดี	- อัตราขยายตัวของ GPP ภาคเกษตรเพิ่มขึ้น ร้อยละ 9 - รายได้การจำหน่ายสินค้า OTOP เพิ่มขึ้น ร้อยละ 40	- มูลค่า GPP ภาคเกษตรประมาณ 8,360 ล้านบาท/ปี (ค่าปี 2560) - มูลค่าการจำหน่ายสินค้า OTOP 535 ล้านบาท (ค่าปี 2561)	3% 10%	5% 20%	7% 30%	9% 40%

เป้าประสงค์รวม	**ตัวชี้วัด/ เป้าหมายรวม 4 ปี**	**ข้อมูลค่าฐาน**	**เป้าหมายรายปี**			
			2558	2559	2560	2561
3. เป็นดินแดนแห่งความสงบสุข มีศิลปวัฒนธรรม ประเพณีที่ดีงาม มีจริยธรรม และเป็นเมืองน่าอยู่	- สัดส่วนคดียาเสพติด/ประชากรแสนคนลดลง ร้อยละ 10	- คดียาเสพติด 200 คดี/ประชากรแสนคน	3%	5%	7%	10%
4. มีการพัฒนาที่ยั่งยืน อนุรักษ์ และฟื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม มีแหล่งน้ำอุดมสมบูรณ์และพลังงานที่เพียงพอ	- ปริมาณขยะได้รับการบริหารจัดการอย่างถูกวิธี ร้อยละ 50 - พื้นที่ป่าเพิ่มขึ้น ร้อยละ 1	- ปริมาณขยะจำนวน82,125 ตัน (ค่าปี 2560) - พื้นที่ป่า 3 ล้านไร่ (ค่าปี 2560)	20% 0.25 %	30% 0.50 %	40% 0.75 %	50% 1%
5. จุดผ่านแดนถาวรภูดู่ มีศักยภาพการค้า การลงทุน การท่องเที่ยว และความสัมพันธ์อันดี ทั้งภายในและระหว่างประเทศสูงขึ้น	- มูลค่าการค้าชายแดนเพิ่มขึ้น ร้อยละ 200	- มูลค่าการค้าชายแดนประมาณ 274 ล้านบาท/ปี (ค่าปี 2561)	100 %	150 %	180 %	200 %

รายการตรวจสอบการดำเนินการตามพระราชกฤษฎีกาว่าด้วยการบริหารงานจังหวัดและกลุ่มจังหวัดแบบบูรณาการ พ.ศ.2560 จังหวัดอุตรดิตถ์

การดำเนินการ	ดำเนินการแล้ว	ไม่ได้ดำเนินการ
1) สำรวจความคิดเห็นของประชาชนในท้องถิ่นในจังหวัดด้วย**วิธีหนึ่งวิธีใด** ดังต่อไปนี้ ☑ มอบให้ส่วนราชการ หน่วยงานรัฐ สถาบันการศึกษา หรือบุคคลอื่นใดทำการศึกษา สำรวจความคิดเห็นของประชาชนในท้องถิ่นในจังหวัด ☑ มอบให้ฝ่ายเลขานุการ ก.บ.จ.ดำเนินการหรือร่วมกับหน่วยงานอื่นทำการศึกษา สำรวจความคิดเห็นของประชาชนในท้องถิ่นในจังหวัด ☐ แต่งตั้งคณะอนุกรรมการของ ก.บ.จ.ขึ้นคณะหนึ่ง ทำหน้าที่ประสานงานเพื่อให้ได้ข้อมูลความคิดเห็นของประชาชนในท้องถิ่นในจังหวัด ☑ ดำเนินการอื่นตามที่ ก.บ.จ.เห็นสมควร โดยดำเนินการจัดประชุมรับฟังความคิดเห็นต่างๆ	✓ ✓ ✓	
2) จัดประชุมหารือร่วมกันระหว่างหัวหน้าส่วนราชการที่มีสถานที่ตั้งทำการอยู่ในจังหวัด ไม่ว่าจะเป็นราชการบริหารส่วนภูมิภาคหรือราชการบริหารส่วนกลางและผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นทั้งหมดในจังหวัดรวมทั้ง ผู้แทนภาคประชาสังคม และผู้แทนภาคธุรกิจเอกชนเพื่อรับฟังความคิดเห็นเกี่ยวกับแผนพัฒนาจังหวัดตาม มาตรา53/1แห่งพระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการแผ่นดินพ.ศ.2534 ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการแผ่นดิน (ฉบับที่ 7) พ.ศ.2550และมาตรา 19 มาตรา 21 มาตรา22 มาตรา 23 และมาตรา 24แห่งพระราชกฤษฎีกาว่าด้วยการบริหารงานจังหวัดและกลุ่มจังหวัดแบบบูรณาการ พ.ศ.2560	✓	
3) การประชุมของ ก.บ.จ. เพื่อจัดทำและเห็นชอบแผนพัฒนาจังหวัดตามพระราชกฤษฎีกาว่าด้วยการบริหารงานจังหวัดและกลุ่มจังหวัดแบบบูรณาการ พ.ศ.2560และหลักเกณฑ์และวิธีการที่ ก.น.จ.กำหนด	✓	

ข้าพเจ้าขอรับรองว่า ข้อความดังกล่าวข้างต้นเป็นความจริงทุกประการ ทั้งนี้ ได้แนบรายงานการประชุมคณะกรรมการบริหารงานจังหวัดแบบบูรณาการ (ก.บ.จ.) มาพร้อมนี้ด้วย

สรุปผลการทบทวนแผนพัฒนาจังหวัดอุตรดิตถ์

หัวข้อ	เดิม	ผลการทบทวน	เหตุผลของการปรับเปลี่ยน
วิสัยทัศน์	เมืองแห่งคุณภาพชีวิต ผลผลิตปลอดภัย สืบสานวัฒนธรรมไทย ก้าวไกลสัมพันธ์เพื่อนบ้านยั่งยืน	คงเดิม	-
เป้าประสงค์รวม	1.ประชาชน และชุมชนมีความเข้มแข็ง มีคุณภาพชีวิตที่ดี มีเศรษฐกิจมั่นคง และมีส่วนร่วมในการพัฒนาสังคม เศรษฐกิจ และการเมืองการปกครองอย่างมีคุณภาพ 2.ผลผลิตด้านการเกษตรกรรม อุตสาหกรรม การแปรรูปสินค้าผลิตภัณฑ์ OTOP มีคุณภาพ ปลอดภัย และมีระบบการตลาดที่ดี 3.เป็นดินแดนแห่งความสงบสุข มีศิลปวัฒนธรรมประเพณีที่ดีงาม มีจริยธรรม และเป็นเมืองน่าอยู่ 4. มีการพัฒนาที่ยั่งยืน อนุรักษ์และฟื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม มีแหล่งน้ำอุดมสมบูรณ์และพลังงาน ที่เพียงพอ 5.จุดผ่านแดนถาวรภูดู่ มีศักยภาพการค้า การลงทุน การท่องเที่ยว และความสัมพันธ์	1.ประชาชน และชุมชนมีความเข้มแข็ง มีคุณภาพชีวิตที่ดี และมีส่วนร่วมในการพัฒนาสังคม เศรษฐกิจ และการเมืองการปกครองอย่างมีคุณภาพ 2.ผลผลิตด้านการเกษตรกรรม อุตสาหกรรม การแปรรูปสินค้าผลิตภัณฑ์ OTOP มีคุณภาพ ปลอดภัย และมีระบบการตลาด ที่ดี 3.เป็นดินแดนแห่งความสงบสุข มีศิลปวัฒนธรรมประเพณีที่ดีงาม มีจริยธรรม และเป็นเมืองน่าอยู่ 4. มีการพัฒนาที่ยั่งยืน อนุรักษ์ และฟื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม มีแหล่งน้ำอุดมสมบูรณ์และพลังงานที่เพียงพอ 5.จุดผ่านแดนถาวรภูดู่ มีศักยภาพการค้า การลงทุน การท่องเที่ยว และ	เพื่อให้มีความชัดเจนและมีความครอบคลุมมากยิ่งขึ้น โดยปรับเปลี่ยนมาตั้งแต่ พ.ศ.2557 เป็นต้นมา

	อันดี ทั้งภายในและระหว่างประเทศสูงขึ้น	ความสัมพันธ์อันดี ทั้งภายในและระหว่างประเทศสูงขึ้น	

หัวข้อ	เดิม	ผลการทบทวน	เหตุผลของการ
ประเด็นยุทธศาสตร์	1.เสริมสร้างบ้านเมืองน่าอยู่ คุณภาพชีวิตที่ดี มีความรู้คู่คุณธรรม มีความมั่นคงทางอาหาร มีรายได้อาชีพที่เหมาะสม ชุมชนเข้มแข็ง มีสุขภาวะชุมชน และมีความมั่นคงในชีวิต 2.พัฒนาภาคเกษตรกรรม อุตสาหกรรม การแปรรูป และผลิตภัณฑ์ OTOP ให้มีคุณภาพปลอดภัย และมีความมั่นคงทางอาหาร 3.พัฒนาทุนทางวัฒนธรรม ประวัติศาสตร์ และการท่องเที่ยว 4.ดำรงไว้ซึ่งทรัพยากรธรรมชาติที่สมบูรณ์ พัฒนาแหล่งน้ำ การจัดการสิ่งแวดล้อม และพลังงานที่ดี 5.เพิ่มศักยภาพ การค้า การลงทุน การท่องเที่ยว และความสัมพันธ์กับประเทศเพื่อน	1.เสริมสร้างบ้านเมืองให้น่าอยู่ ชุมชนและครอบครัวเข้มแข็ง มีคุณภาพชีวิตที่ดี 2.พัฒนาเกษตรกรรม อุตสาหกรรม ผลิตภัณฑ์ OTOP ให้มีคุณภาพปลอดภัยได้มาตรฐาน และมีการบริหารจัดการด้านการตลาดที่มีประสิทธิภาพ 3.พัฒนาทุนทางวัฒนธรรม ภูมิปัญญาท้องถิ่น และการท่องเที่ยว 4.อนุรักษ์ ฟื้นฟู ทรัพยากรธรรมชาติสิ่งแวดล้อม และแหล่งน้ำ และส่งเสริมพัฒนาพลังงานที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม 5.เพิ่มศักยภาพ การค้า การลงทุน การท่องเที่ยว และความสัมพันธ์กับประเทศเพื่อนบ้าน	เพื่อให้มีความชัดเจนและมีความครอบคลุมมากยิ่งขึ้น โดยได้ปรับเปลี่ยนมาตั้งแต่ พ.ศ.2557 เป็นต้นมา

	บ้าน		
จุดเน้นทางยุทธศาสตร์ (Strategic Positioning)	●การเกษตร (ข้าว,ไม้ผล (ทุเรียนหลงลับแล)) ●การค้าชายแดน (ช่องภูดู่) ●ผลิตภัณฑ์ OTOP (เหล็กน้ำพี้)	●การเกษตร (ข้าว, ทุเรียน) ●โครงข่ายคมนาคม (พัฒนาถนน)	- เป็นพืชที่สร้างรายได้ให้จังหวัดได้เป็นจำนวนมาก - ใช้สัญจร ขนส่งผลผลิต รองรับการขยายตัวของชุมชน การท่องเที่ยว และการเชื่อมโยงกับภูมิภาคอื่นประเทศเพื่อนบ้าน - การพัฒนาจุดผ่านแดนถาวรภูดู่ต้องรอการอนุมัติให้ใช้พื้นที่จากกรมป่าไม้

มหาวิทยาลัยราชภัฏอุตรดิตถ์ UTTARADIT RAJABHAT UNIVERSITY

7. งานวิจัยและเอกสารที่เกี่ยวข้องกับระบบการตลาดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม

อุมาพร มุณีแนม และพูนทรัพย์ ศรีชู (2552, หน้า 1-15) ได้ทำการศึกษาเรื่อง รูปแบบการมีส่วนร่วมของประชาชนและแผนการตลาดในการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน วิถีโหนด–นา-เล อำเภอสทิงพระ จังหวัดสงขลา โดยประเด็นการมีส่วนร่วมของประชาชน มี 3 รูปแบบ คือ 1) การมีส่วนร่วมแบบมีโครงสร้าง 2) การมีส่วนร่วมโดยชุมชนตามรูปแบบของ Tosun (เป็นการมีส่วนร่วมแบบสั่งการ การมีส่วนร่วมแบบชักจูงและการมีส่วนร่วมแบบธรรมชาติ) และ 3) การมีส่วนร่วมในรูปแบบอื่น ๆ ได้แก่ การมีส่วนร่วมด้วยเทคนิคการพัฒนากระบวนการมีส่วนร่วม การมีส่วนร่วมที่แบ่งตามกระบวนการมีส่วนร่วม และการมีส่วนร่วมในขั้นตอนต่าง ๆ ประชาชนเกิดการเรียนรู้ ดังนี้ 1) การเรียนรู้ด้านความรู้ 2) การเรียนรู้ด้านอารมณ์ และ 3) การเรียนรู้ด้านความชำนาญ อุปสรรคของการมีส่วนร่วม คือ อุปสรรคส่วนตน อุปสรรคด้านปัจจัยพื้นฐาน อุปสรรคด้านการบริหารจัดการ และอุปสรรคด้านแนวคิด และแผนการตลาด คือ แผนพัฒนาองค์กร แผนพัฒนาบุคลากรด้านสื่อความหมาย แผนด้านการเงิน และแผนการส่งเสริมการขาย ทั้งนี้แนวทางการส่งเสริมแผนการตลาดอยู่ภายใต้พื้นฐานของความสำคัญเร่งด่วน ความเป็นไปได้ มีค่าใช้จ่ายน้อยหรือไม่มีเลย ชุมชนมีความเต็มใจและยินดีในการดำเนินการได้ด้วยชุมชนเอง และลดการพึ่งพาจากภายนอก ดังนั้น การจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนวิถีโหนด-นา-เล คือ ชุมชนต้องมีส่วนร่วมด้วยตนเอง นอกจากนี้ ชุมชนควรมีรูปแบบการมีส่วนร่วมแบบคนกลางโดยมีผู้ประสานงานกับหน่วยงานภายนอก และชุมชนอาจขอความช่วยเหลือจากหน่วยงานภายนอกตามเหมาะสม

ปัทมา สมิตะสิริ (2551, หน้า 62-71) ได้ทำการศึกษาเรื่องกระบวนการเสริมคุณค่า ทางวัฒนธรรม โดยการมีส่วนร่วมของชุมชน กรณีศึกษาชุมชนเวียงบัวจังหวัดพะเยา บทเรียนจากการศึกษาและพัฒนาการท่องเที่ยวโดยชุมชน พบว่า งานวิจัยชิ้นนี้มีการนำเอาฐานทางวัฒนธรรมมาเป็นทุนในการพัฒนา โดยใช้วิธีการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมเป็นหลัก เกิดประเด็นการมีส่วนร่วมคือ 1) ชาวบ้านได้เข้ามามีส่วนร่วมในทุกขั้นตอนและเป็นเจ้าของงานด้านต่าง ๆ 2) เกิดการพัฒนาอาชีพเกี่ยวเนื่องกับการพัฒนาการท่องเที่ยวในชุมชน และ 3) เกิดกลุ่มเยาวชน (รวมทั้งผู้สูงอายุ) ที่ดำเนินกิจกรรมด้านต่าง ๆ ดังนั้น กระบวนการเสริมคุณค่า ทางวัฒนธรรม โดยการมีส่วนร่วมของชุมชนในกิจกรรมการสำรวจ ขุดค้นและอนุรักษ์ ก่อให้เกิดผลเป็นรูปธรรม ในการสร้างจิตสำนึกในการอนุรักษ์แหล่งโบราณคดีของชุมชน การร่วมกันสร้างพิพิธภัณฑ์ชุมชน ตลอดจนกิจกรรมทางด้านศิลปวัฒนธรรมและภูมิปัญญาของชุมชน ทำให้เกิดการพัฒนาอย่างเป็นรูปธรรมในการนำวัฒนธรรมมาเป็นทุนในการพัฒนาซึ่งสามารถสร้างคุณค่าและความชื่นชมแก่ชาวชุมชนด้วยกัน รวมทั้งผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องหน่วยงาน ผู้ประกอบการท่องเที่ยว สถาบันการศึกษาและสื่อมวลชน

8. กรอบแนวความคิดของโครงการวิจัย

บทที่ 3

วิธีดำเนินการวิจัย

วิจัยเรื่อง “การศึกษาระบบตลาดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมจังหวัดอุตรดิตถ์เป็นงานวิจัยแบบผสานวิธี (Mixed Method Research) เป็นการวิจัยแบบผสมผสาน (Mixed-method research) ทั้งเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ โดยกำหนดขั้นตอนการดำเนินการ 3 ขั้นตอนดังนี้

1) การสังเกต เป็นการสังเกตพื้นที่ชุมชนในจังหวัดอุตรดิตถ์ โดยผู้วิจัยได้ทำการสังเกต ทั้ง 2 แบบ คือ 1) การสังเกตอย่างมีส่วนร่วม (Participant Observation) ผู้วิจัยได้เข้าไปโดยให้ชาวบ้านเข้ามามีส่วนร่วมด้วย เช่น งานประเพณีและเทศกาลสำคัญของจังหวัดอุตรดิตถ์ เป็นต้น ซึ่งเป็นกิจกรรมที่มีในพื้นที่ 2) การสังเกตอย่างไม่มีส่วนร่วม (Non – Participant Observation) เฝ้าดูโดยที่ผู้วิจัยไม่ได้เข้าไปทำกิจกรรมนั้น เช่น ผลิตภัณฑ์ที่เป็นกลุ่มอาชีพของคนในชุมชน โดยมีประเด็นการสังเกตด้วยตนเองมีการบันทึกข้อมูลเพื่อนำมาประกอบการสังเคราะห์และตรวจสอบสามเส้าด้านข้อมูล

2) การสัมภาษณ์เชิงลึก (In – depth Interview) เป็นการสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง ผู้วิจัยได้ใช้แบบสัมภาษณ์กับ 3 กลุ่ม ได้แก่ 1) กลุ่มตัวแทนภาครัฐ 2) กลุ่มตัวแทนภาคเอกชน และ 3) กลุ่มผู้นำชุมชน กลุ่มผู้ผลิตงานหัตถกรรมและผู้ประกอบอาชีพในชุมชนและประชาชนที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับพิธีกรรมและพิธีการกลุ่มภาคประชาชนที่อาศัยอยู่ในพื้นที่แหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมหรือมีระบบตลาดที่เกี่ยวข้องกับมิติการท่องเที่ยวเชิงวัมนธรรม มี 4 ประเด็น คือ 1) ผลิตภัณฑ์และบริการทางการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม 2) ราคาหรือต้นทุนด้านการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม 3) ช่องทางการจัดจำหน่ายหรือสินค้าทางการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม และ 4) การส่งเสริมการตลาดท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม โดยมีประเด็นการสัมภาษณ์เกี่ยวข้องกับทรัพยากรทางวัฒนธรรมชุมชน จำนวน 400 ชุดโดยการสุ่มอย่างง่ายแบบไม่เจาะจง

3) การประชุมกลุ่มย่อย (Focus Group) เพื่อหารูปแบบระบบการตลาดท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมภาครัฐ ภาคเอกชนและในท้องถิ่นโดยการระดมความคิดจากกลุ่มต่าง ๆ เพื่อให้เกิดการมีส่วนร่วมในการร่วมกำหนดระบบการตลาดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมจังหวัดอุตรดิตถ์อย่างแท้จริง โดยการจัดประชุมกลุ่มย่อย 3 กลุ่ม ได้แก่ 1) กลุ่มตัวแทนภาครัฐ 2) กลุ่มตัวแทนภาคเอกชน และ 3) กลุ่มผู้นำชุมชน กลุ่มผู้ผลิตงานหัตถกรรมและผู้ประกอบอาชีพในชุมชนและประชาชนที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับพิธีกรรมและพิธีการกลุ่มภาคประชาชนที่อาศัยอยู่ในพื้นที่แหล่ง

ท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมหรือมีระบบตลาดที่เกี่ยวข้องกับมิติการท่องเที่ยวเชิงวัมนธรรม โดยแต่ละกลุ่มจะทำการประชุมกลุ่มย่อย 2 ครั้ง ครั้งที่ 1 เป็นการรวบรวมข้อมูลทั่วไป และครั้งที่ 2 เป็นการตรวจสอบข้อมูล

ประเภทข้อมูล	**กระบวนการศึกษา**	**กระบวนการวิจัย**	**ผลที่คาดว่าจะได้รับ**
การศึกษาข้อมูลทุติยภูมิ	การศึกษาเอกสารวิจัยที่เกี่ยวข้อง	การสังเคราะห์เชิงเนื้อหา	- ข้อมูลที่เป็นองค์ความรู้ภายในจังหวัดอุตรดิตถ์ - สามารถจัดทำแบบสัมภาษณ์เชิงลึกแบบมีโครงสร้าง - สามารถใช้แบบสัมภาษณ์สำรวจระบบการตลาดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมภายในจังหวัดอุตรดิตถ์
การศึกษาข้อมูลปฐมภูมิ	การศึกษาด้วยการสังเกตและสำรวจ (on site survey)และแบบสัมภาษณ์	การวิเคราะห์ด้วยการสังเคราะห์ข้อมูลเชิงพรรณนา	- ข้อมูลเกี่ยวกับการตลาดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมภายในจังหวัดอุตรดิตถ์
	การจัดประชุมกลุ่มย่อย (Focus Group)ระดมความคิด ๓ กลุ่ม ทั้ง 9 อำเภอในจังหวัดอุตรดิตถ์ การประชาคม	การวิเคราะห์ด้วยการสังเคราะห์เชิงเนื้อหาการจำแนกข้อมูลเชิงพรรณนา	- นำเสนอระบบการตลาดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม จังหวัดอุตรดิตถ์ ในอนาคตต่อไป

การวิเคราะห์ข้อมูลและแปรผล

การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ

การวิเคราะห์ข้อมูลได้ดำเนินการไปพร้อมกับการสรุปข้อมูลเป็นระยะ ๆ หลังจากที่มีการเก็บข้อมูลภาคสนามไปช่วงหนึ่งแล้ว โดยมีรายละเอียดดังนี้

1) การจัดระเบียบข้อมูล (Data Organizing) โดยจัดข้อมูลที่ได้จากการสังเกต การสัมภาษณ์ และการทบทวนเอกสารที่กระจัดกระจายให้เป็นระบบโดยอาศัยพื้นฐานการแยกหมวดหมู่เพื่อค้นหาความหลากหลายของปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นภายในชุมชนต่าง ๆ ในจังหวัดอุตรดิตถ์

2) การแสดงข้อมูล (Data Display) นำข้อมูลที่ได้จากการจัดระเบียบข้อมูลมาจัดประเภทของปรากฏการณ์ แยกแยะในสิ่งที่เหมือนกันและแตกต่างกันในแต่ละประเด็น พร้อมเหตุผลของประเด็นต่างๆ ที่ผู้ให้ข้อมูลแสดงออกมา แล้วนำเสนอข้อมูลในรูปแบบของการพรรณนา โดยเชื่อมโยงข้อมูลที่จัดระเบียบแล้วเข้าด้วยกัน ตามกรอบแนวคิดของการศึกษาครั้งนี้

3) การหาข้อสรุป และ การตีความ (Conclusion and Interpretation) เป็นกระบวนหาการสรุป ให้ความหมายและหารวิเคราะห์ความสัมพันธ์ของระบบการตลาดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมกับจังหวัดอุตรดิตถ์ รวมทั้งให้ความหมายของข้อค้นพบในการศึกษา โดยอาศัยวัตถุประสงค์ของการศึกษา กรอบแนวคิดและแนวคิดที่ใช้ในการศึกษาเป็นแนวทางประกอบการพิจารณา เพื่ออธิบายและวิเคราะห์ให้มีเหตุผลมากขึ้น

บทที่ 4

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

การวิจัยเรื่อง “การศึกษาระบบการตลาดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมจังหวัดอุตรดิตถ์” มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาบริบทของการท่องเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมพื้นที่จังหวัดอุตรดิตถ์ และเพื่อศึกษาระบบการตลาดท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมภาครัฐ ภาคเอกชนและในท้องถิ่น โดยมีรายละเอียดดังนี้ คือ

1. เพื่อศึกษาบริบทของการท่องเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมพื้นที่จังหวัดอุตรดิตถ์
2. เพื่อศึกษาระบบการตลาดท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมภาครัฐ ภาคเอกชนและในท้องถิ่น

ศึกษาบริบทของการท่องเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมพื้นที่จังหวัดอุตรดิตถ์

การศึกษาบริบทของการท่องเที่ยวในแหล่งเชิงวัฒนธรรมพื้นที่จังหวัดอุตรดิตถ์ จากทั้งหมด 9 อำเภอ 67 ตำบล 613 หมู่บ้าน ซึ่งบางหมู่บ้านได้รวมกับองค์การบริหารส่วนตำบลและเทศบาลตำบล

1. อำเภอตรอน จังหวัดอุตรดิตถ์ มีพื้นที่ประมาณ 314.501 ตารางกิโลเมตร หรือ 196,569 ไร่ มี 5 ตำบล 47 หมู่บ้าน ได้แก่

1.1 ตำบลบ้านแก่ง 10 หมู่บ้าน1. หมู่ 1 บ้านแก่ง 2. หมู่ 1 บ้านหาดสองแคว 3. หมู่ 2 บ้านแก่ง 4. หมู่บ้านศรีพัฒนา 5. หมู่ 4 หมู่บ้านบ้านห้าสามัคคี 6. หมู่ 5 บ้านพงสะตือ 7. หมู่ 6 บ้านพงสะตือ8. หมู่ 7 บ้านชำทอง 9. หมู่ 6 บ้านหนองบัวแดง 10. หมู่ 9 บ้านหาดสองแคว

สินค้าโอทอป(OTOP)ที่สำคัญของตำบลบ้างแก่ง ได้แก่

1. สาลี่มะพร้าวชาววัง
2. ปลาส้ม

1.2 ตำบลน้ำอ่าง 10 หมู่บ้าน 1. หมู่1 บ้านหลวงป่ายาง 2. หมู่9 บ้านร้องประตู่ 3. หมู่ 2 บ้านเหล่า 4. หมู่2 บ้านนาป่าคาย 5. หมู่3 บ้านค้อกลาง 6 .หมู่4 บ้านไร่ 7. หมู่5 บ้านท่าดินขาว 8. หมู่6 บ้านไชยมงคล 9. หมู่7 บ้านไร่น้อย 10. หมู่ 8 บ้านนา

สินค้าโอทอป(OTOP)ที่สำคัญของตำบลน้ำอ่าง ได้แก่

1. ผ้าสิ้นตีนจก
2. ผลิตภัณฑ์ผ้าทอ

1.3 ตำบลวังแดง 12 หมู่บ้าน 1. หมู่1 บ้านวังแดง 2. หมู่ 2 บ้านวังแดง 3. หมู่3 บ้านวังหิน 4. หมู่4 บ้านใหม่เยาวชน5. หมู่5 บ้านใหม่โพธิ์เย็น 6. หมู่6 บ้านห้วยพิกุลทอง 7. หมู่ 7 บ้านหัวดาน 8. หมู่8 บ้านป่าควง (ป่าคาย) 9. หมู่9 บ้านใหม่พัฒนา10. หมู่10 บ้านวังแดงสิบเอ็ด 11. หมู่11 บ้านวังหินพัฒนา 12. หมู่12 บ้านใหญ่

สินค้าโอทอป(OTOP)ที่สำคัญของตำบลวังแดง ได้แก่

1. ดอกไม้ประดิษฐ์จากดินไทย

2.กาลาแม เสวย ชิม ชิม

1.4 ตำบลข่อยสูง 8 หมู่บ้าน 1. หมู่ 1 บ้านแหลมทอง 2. หมู่ 2 บ้านไผ่ลูกช้าง 3. หมู่ 3 บ้านดงจันทร์ 4. หมู่ 4 บ้านแหลมถ่อน 5. หมู่ 5 บ้านสักลาย 6. หมู่ 6 บ้านข่อยสูงใต้ 7. หมู่ 7 บ้านท่าปลา 8. หมู่ 8 ปลายรางบน

สินค้าโอทอป(OTOP)ที่สำคัญของตำบลข่อยสูง ได้แก่

1 ตุ๊กตาทำด้วยลูกปัด

2 มะขามแก้ว

3 ข้าวกล้องไรเบอร์รี่

1.5 ตำบลหาดสองแคว 7 หมู่บ้าน 1. หมู่2 บ้านหาดสองแคว 2. หมู่3 บ้านหาดสองแคว 3. หมู่ 5 บ้านนิคมบึงพาด 4. หมู่ 6 บ้านบึงพาด 5. หมู่ 7 บ้านเด่นสำโรง 6. หมู่ 5 บ้านแหลมคูณ 7. หมู่ 1 บ้านหาดสองแคว

สินค้าโอทอป (OTOP) ที่สำคัญของตำบลหาดสองแคว ได้แก่

1 น้ำพริกแจ่วบอง

2 สมุนไพรชงดื่ม

3 มะขามแก้ว 4 รส

2. อำเภอฟากท่า

2.1 ตำบลฟากท่า 5 หมู่บ้าน 1. หมู่ 2 บ้านกกต้อง 2. หมู่ 7 บ้านห้วยบ่อตูม 3. หมู่ 8 บ้านวังขวัญ 4. หมู่ 8 บ้านใหม่จำปี 5. หมู่ 9 บ้านเสี้ยว

สินค้าโอทอป(OTOP)ที่สำคัญของตำบลฟากท่า ได้แก่

1 ผ้าทอมือฝ้าย

2.2 ตำบลสองคอน 7 หมู่บ้าน1. หมู่1 บ้านโพนดู่ 2. หมู่ 2 บ้านสองคอน 3. หมู่ 3 บ้านห้วยสูน4. หมู่4 บ้านห้วยใส5. หมู่5 บ้านห้วยไข่เขียด 6. หมู่ 7 บ้านหนองหัวนา 7. หมู่ 10 บ้านสองห้อง

สินค้าโอทอป(OTOP)ที่สำคัญของตำบลสองคอน ได้แก่

1 ผ้าทอพื้นเมือง

2.3 ตำบลบ้านเสี้ยว 5 หมู่บ้าน 1. หมู่ 1 บ้านลุ่ม 2. หมู่ 2 บ้านหัวทุ่ง 3. หมู่ 3 บ้านวังอ้อ 4. หมู่4 บ้านห้วยลึก 5. หมู่ 5 บ้านวังกอง

สินค้าโอทอป(OTOP)ที่สำคัญของตำบลบ้านเสี้ยว ได้แก่

1 ข้าวเกรียบสมุนไพร, มะขามปรุงรส

2.4 ตำบลสองห้อง 6 หมู่บ้าน 1. หมู่ 1 บ้านเดิ่น 2. หมู่ 2 บ้านนาแซง 3. หมู่ 3 บ้านชำบอน4. หมู่4 บ้านนาไร่เดียว 5. หมู่5 บ้านแสนสิทธิ, 6. หมู่8 บ้านปางหมิ่น

สินค้าโอทอป(OTOP)ที่สำคัญของตำบลสองห้อง ได้แก่

1 ผ้าทอ

3. อำเภอทองแสนขัน

3.1 ตำบลผักขวง 11 หมู่บ้าน 1. หมู่1 บ้านผักขวง 2. หมู่2 บ้านวังโป่ง 3. หมู่3 บ้านวังโป่ง 4. หมู่4 บ้านน้ำหมีน้อย 5. หมู่5 บ้านร้องลึก 6. หมู่6 บ้านปางวุ้น 7. หมู่7 บ้านวังตะเคียน 8. หมู่8 บ้านโคกงาม 9. หมู่9 บ้านเขาสัก 10. หมู่10 บ้านน้ำหมีใหม่เจริญ 11. หมู่11 บ้านน้ำหมีใหม่เจริญ

สินค้าโอทอป(OTOP)ที่สำคัญของตำบลผักขวง ได้แก่

1 ผ้าทอ

2 หมวกสานริบบิ้น

3.2 ตำบลบ่อทอง 15 หมู่บ้าน 1. หมู่1 บ้านแสนขัน 2. หมู่2 บ้านแสนขัน 3. หมู่3 บ้านน้ำลอก 4. หมู่4 บ้านห้วยปลาดุก 5. หมู่4 บ้านน้ำลอก 6. หมู่5 บ้านปางค้อ 7. หมู่6 บ้านแพะ 8. หมู่7 บ้านวังเบน 9. หมู่8 บ้านบ่อทอง 10. หมู่9 บ้านเนินชัย 11. หมู่11 บ้านแสนขัน 12. หมู่12 บ้านบุ่งประชานิมิตร 13. หมู่12 บ้านแสนขัน 14. หมู่13 บ้านปางหมิ่น

15. หมู่14 บ้านน้ำพี้

สินค้าโอทอป(OTOP)ที่สำคัญของตำบลบ่อทอง ได้แก่

1 ผลิตภัณฑ์จากผักตบชวา

2 ผ้าทอพื้นเมือง

3 กลุ่มทอผ้าบ้านเนินชัย

4 กลุ่มสตรีทอผ้าบ้านน้ำลอก

3.3 ตำบลป่าคาย 10 หมู่บ้าน 1. หมู่1 บ้านน้ำพี้ 2. หมู่2 บ้านน้ำพี้ 3. หมู่3 บ้านน้ำพี้ 4. หมู่3 บ้านนาป่าคาย 5. หมู่4 บ้านนาลับแลง 6. หมู่5 บ้านไร่ห้วยพี้ 7. หมู่6 บ้านหนองกอก 8. หมู่7 บ้านเนินหินแดง 9. หมู่8 บ้านวังปรากฏ 10. หมู่9 บ้านน้ำหมีใหญ่

สินค้าโอทอป(OTOP)ที่สำคัญของตำบลป่าควาย ได้แก่

1 ผ้าทอพื้นเมือง

2 น้ำพึ่ง

3.4 ตำบลน้ำพี้ 1.หมู่5บ้านหนองหิน 2.หมู่6บ้านป่าไม้เนินสะอาด 3.หมู่7บ้านห้วยสัก 4.หมู่8บ้านวังปรากฏ

สินค้าโอทอป(OTOP)ที่สำคัญของตำบลน้ำพี้ ได้แก่

1 ดาบเหล็กน้ำพี้

2 ผ้าทอ

3 น้ำจิ้มเนื้อ

4.อำเภอบ้านโคก

4.1 ตำบลม่วงเจ็ดต้น 7 หมู่บ้าน 1. หมู่1 บ้านม่วงเจ็ดต้น 2. หมู่2 บ้านโคก 3. หมู่2 บ้านวังสัมพันธ์ 4. หมู่3 บ้านห้วยยศ 5. หมู่4 บ้านน้ำลัด 6. หมู่5 บ้านชำผาก้าม 7. หมู่6 บ้านม่วงเจ็ดต้น

สินค้าโอทอป(OTOP)ที่สำคัญของตำบลมะม่วงเจ็ดต้น ได้แก่

1 ผ้าทอลายน้ำไหล

4.2 ตำบลบ้านโคก 6 หมู่บ้าน 1. หมู่1 บ้านน้ำแพ 2. หมู่3 บ้านโคก 3. หมู่4 บ้านห้วยครั่ง 4. หมู่5 บ้านฟากนา 5. หมู่6 บ้านน้อยน้ำแพ 6. หมู่7 บ้านห้วยน้อยกา

สินค้าโอทอป(OTOP)ที่สำคัญของตำบลบ้านโคก ได้แก่

1 ผ้าขาวม้า

2 กลุ่มอาชีพผลิตภัณฑ์ผ้าทอพื้นเมืองครบวงจร

4.3 ตำบลนาขุม 7 หมู่บ้าน 1. หมู่1 บ้านห้วยเหล่า 2. หมู่2 บ้านม่วงชุม 3. หมู่3 บ้านสุมข้าม 4. หมู่4 บ้านนาบัว 5 หมู่5 บ้านห้วยไคร้ 6. หมู่6 บ้านปางควาย 7. หมู่7 บ้านบ่อเบี้ย

สินค้าโอทอป(OTOP)ที่สำคัญของตำบลนาขุม ได้แก่

1 ผ้าทอมัดหมี่

2 กลุ่มอาชีพทอผ้าบ้านนาขุม

4.4 ตำบลบ่อเบี้ย 9 หมู่บ้าน 1. หมู่1 บ้านห้วยไผ่ 2. หมู่2 บ้านปางคอม 3. หมู่3 บ้านใหม่ 4. หมู่4 บ้านกลาง 5. หมู่5 บ้านสว่าง 6. หมู่6 บ้านห้วยยาง 7. หมู่8 บ้านปางไฮ 8. หมู่9 บ้านภูต่าง 9. หมู่10 บ้านแสนขัน

สินค้าโอทอป(OTOP)ที่สำคัญของตำบลบ่อเบี้ย ได้แก่

1 ไม้กวาดดอกหญ้าตองกง

5. อำเภอลับแล

5.1 ตำบลศรีพนมมาศ 1 หมู่ 1. หมู่4 บ้านนาทะเล

สินค้าโอทอป(OTOP)ที่สำคัญของตำบลศรีพนมมาศ ได้แก่ 1 ข้าวแคบ 2 ผัดกาดดอง 3 ไส้เมี่ยง 4 กล้วยกวน 5 ขนมจีนตากแห้ง

5.2 ตำบลแม่พูล 10 หมู่บ้าน 1. หมู่1 บ้านไร่ 2. หมู่2 บ้านแม่พูล 3. หมู่3 บ้านต้นเกลือ(นอกด่าน) 4. หมู่4 บ้านผักราก 5. หมู่5 บ้านด่านห้วยใต้ 6. หมู่6 บ้านผามูบ 7. หมู่7 บ้านห้วยใต้ 8. หมู่8 บ้านต้นงั่ว 9. หมู่9 บ้านห้วยโปร่ง 10. หมู่10 บ้านในห้วย (ขุนห้วย)

สินค้าโอทอป(OTOP)ที่สำคัญของตำบลศรีพนมมาศ ได้แก่

1 ผลิตภัณฑ์จากทุเรียน

2 ไม้กวาด

3เข่งลางสาด

5.3 ตำบลนานกกก 5 หมู่บ้าน 1. หมู่1 บ้านชายเขาบก 2. หมู่2 บ้านนานกกกเหนือ 3. หมู่3 บ้านนานกกกใต้ 4. หมู่4 บ้านหัวนา 5. หมู่5 บ้านเชียงแสน (ฝายหลวง)

สินค้าโอทอป(OTOP)ที่สำคัญของตำบลนานกกก ได้แก่

1 เครื่องดื่มน้ำลางสาด

2 ทุเรียนแปรรูป

5.4 ตำบลฝายหลวง 8 หมู่บ้าน 1. หมู่1 บ้านน้ำท่วม 2. หมู่2 บ้านนารี 3. หมู่3 บ้านม่อนป่างิ้ว 4. หมู่6 บ้านท้องลับแล 5. หมู่4 บ้านทุ่งเอี้ยง 6. หมู่7 บ้านท่วมแล้งป่าลอม 7. หมู่8 บ้านวัดป่า 8.หมู่9 บ้านน้ำใส

สินค้าโอทอป(OTOP)ที่สำคัญของตำบลฝายหลวง ได้แก่

1ผ้าพิมดอกด้นลาย

2 ไม้กวาด

3 ผ้าห่มนวม

4 เครื่องประดับ

5 กลุ่มอาชีพผ้าห่มนวม-ที่นอน

5.5 ตำบลชัยจุมพล 7 หมู่บ้าน 1. หมู่1 บ้านต้นขาม 2. หมู่2 บ้านห้องสูง 3. หมู่3 บ้านคุ้ม 4. หมู่5 บ้านซำป่าหวาย 5. หมู่7 บ้านร่องยาง 6. หมู่8 บ้านน้ำใสใต้ 7. หมู่9 บ้านน้ำใสใต้

สินค้าโอทอป(OTOP)ที่สำคัญของตำบลจุมพล ได้แก่

1 ผ้าซิ่นตีนจก

2 ผ้าทอพื้นเมือง

5.6 ตำบลไผ่ล้อม 5 หมู่บ้าน 1. หมู่1 บ้านไผ่เขียว 2. หมู่2 บ้านเกาะตาเพชร 3. หมู่3 บ้านดงสระแก้ว 4. หมู่4 บ้านดงสระแก้ว 5. หมู่5 บ้านท้ายเตย

สินค้าโอทอป(OTOP)ที่สำคัญของตำบลไผ่ล้อม ได้แก่1

1 ผ้าทอพื้นเมือง

2 ดอกไม้ประดิษฐ์

5.6 ตำบลทุ่งยั้ง 10 หมู่บ้าน 1. หมู่1 บ้านทุ่งยั้งเหนือ 2. หมู่2 บ้านทุ่งยั้งใต้ 3. หมู่3 บ้านตาล 4. หมู่4 บ้านห้วยไร่ 5. หมู่6 บ้านห้วยมุ่น 6. หมู่6 บ้านพงกะชี 7. หมู่7 บ้านตลิ่งต่ำ 8. หมู่8 บ้านเนินซ่าน 9. หมู่9 บ้านหัวดุม 10. หมู่10 บ้านด่านแม่คำมันเหนือ

สินค้าโอทอป(OTOP)ที่สำคัญของตำบลทุ่งยั้ง ได้แก่

1 ผ้าไหมสอดดิ้น

2 ผ้าทอยกดอก

3 ข้าหลาม

4 ข้าวเกรียบ

5.7ตำบลด่านแม่คำมัน1.หมู่5บ้านพระแท่น

สินค้าโอทอป(OTOP)ที่สำคัญของตำบลแม่คำมั่น ได้แก่

1 รากบัวเชื่อม

6. อำเภอเมืองอุตรดิตถ์

6.1 ตำบลท่าอิฐ 5 หมู่บ้าน หมู่1 บ้านหนองบัว ,หมู่3 บ้านหนองคำฮ้อย ,หมู่6 บ้านดงตะขบ ,หมู่7 บ้านดงตะขบ ,หมู่8 บ้านดงตะขบ

สินค้าโอทอป(OTOP) ที่สำคัญของตำบลท่าอิฐ

1. บ้านสมุนไพร สุพิชฌาย์

2. งานอนุรักษ์และพัฒนาผ้าจกอุตรดิตถ์

6.2 ตำบลบ้านเกาะ 11 หมู่บ้าน หมู่1 บ้านเกาะล่าง ,หมู่1 บ้านท่าทอง ,หมู่2 บ้านเกาะ ,หมู่3 บ้านแม่พร่อง ,หมู่4 บ้านหนองคัน ,หมู่5 บ้านคุ้งวารี ,หมู่6 บ้านเกาะลำใย ,หมู่7 บ้านป่าเซ่า ,หมู่8 บ้านป่าเซ่า ,หมู่9 บ้านเกาะ ,หมู่10 บ้านปากสรวง

สินค้าโอทอป(OTOP) ที่สำคัญของตำบลบ้านเกาะ

1. เครื่องเบญจรงค์ลายพิกุลแดง

6.3 ตำบลท่าเสา 3 หมู่บ้าน หมู่2 บ้านหนองผา (นาโป่ง) ,หมู่4 บ้านม่อนดินแดง ,หมู่5 บ้านบนดง

สินค้าโอทอป(OTOP) ที่สำคัญของตำบลท่าเสา

1. กลุ่มตัดเย็บผ้าบ้านหนองบัว

6.4 ตำบลป่าเซ่า 7 หมู่บ้าน หมู่1 บ้านปากคลอง ,หมู่2 บ้านหมอนไม้ ,หมู่3 บ้านเกาะไทย ,หมู่4 บ้านหนองกลาย ,หมู่5 บ้านบึงหลัก ,หมู่6 บ้านห้วยบง ,หมู่7 บ้านใหม่บุ่งวังงิ้ว

สินค้าโอทอป(OTOP) ที่สำคัญของตำบลป่าเซา

6.5 ตำบลคุ้งตะเภา 9 หมู่บ้าน หมู่1 บ้านป่ากล้วย ,หมู่2 บ้านป่ากล้วย ,หมู่3 บ้านคุ้งตะเภา , หมู่4 บ้านหัวหาด ,หมู่5 บ้านหาดเสือเต้น ,หมู่6 บ้านบ่อพระ ,หมู่7 บ้านหาดเสือเต้น ,หมู่8 บ้านวังสีสูบ ,หมู่8 บ้านวังยาง

สินค้าโอทอป(OTOP)ที่สำคัญของตำบลคุ้งตะเภา

6.6 ตำบลวังกะพี้ 9 หมู่บ้าน หมู่2 บ้านท่าทอง ,หมู่3 บ้านท่าทอง ,หมู่4 บ้านวังกะพี้ ,หมู่5 บ้านวังกะพี้ ,หมู่6 บ้านป่าเผือก ,หมู่6 บ้านวังกะพี้ ,หมู่7 บ้านวังโป่ง , หมู่8 บ้านป่าถ่อน ,หมู่9 บ้านวังดิน

สินค้าโอทอป(OTOP)ที่สำคัญของตำบลวังกะพี้

6.7 ตำบลหาดกรวด 8 หมู่บ้าน หมู่1 บ้านหาดกรวด ,หมู่2 บ้านบุ่งจิก ,หมู่3 บ้านวังหมู ,หมู่4 บ้านท่า ,หมู่5 บ้านซ่าน ,หมู่6 บ้านไผ่ใหญ่ ,หมู่7 บ้านดงช้างดี ,หมู่8 บ้านห้วยโป่ง

สินค้าโอทอป(OTOP)ที่สำคัญของตำบลหาดกรวด

1. กลุ่มจักสานผักตบชวา
2. กลุ่มวิสาหกิจชุมชนท่าทอง
3. ร้านภูมิภวัตตู้กระจก
4. วิสาหกิจชุมชนผักตบชวา และเสื่อ
5. น้ำพริกยายนอม

6.8 ตำบลน้ำริด 7 หมู่บ้าน หมู่1 บ้านน้ำริดเหนือ ,หมู่2 บ้านไร่ ,หมู่3 บ้านชายเขาใต้ ,หมู่4 บ้านชายเขาเหนือ ,หมู่5 บ้านชายเขา,หมู่7 บ้านฟากทุ่ง ,หมู่8 บ้านเกาะกลาง

สินค้าโอทอป(OTOP)ที่สำคัญของตำบลน้ำริด

6.9 ตำบลงิ้วงาม 11 หมู่บ้าน หมู่1 บ้านวังสีสูบ , 2 บ้านไร่กล้วย ,หมู่3 บ้านงิ้วงาม , หมู่4 บ้านงิ้วงาม ,หมู่5 บ้านวังขอน ,หมู่6 บ้านวังขอน , หมู่7 บ้านปากฝาง , หมู่8 บ้านปากฝาง ,หมู่9 บ้านปากฝาง ,หมู่10 บ้านปากฝาง , หมู่11 บ้านห้วยไผ่

สินค้าโอทอป(OTOP)ที่สำคัญของตำบลน้ำริด

1. กลุ่มท่าเหนือแกลลอรี่

6.10 ตำบลบ้านด่านนาขาม 9 หมู่บ้าน หมู่1 บ้านกลาง ,หมู่2 บ้านปากเฉย , หมู่3 บ้านผาตั้ง (หน้าฝาย) , หมู่4 บ้านแม่เฉย ,หมู่5 บ้านห้วยกั้ง ,หมู่6 บ้านไฮ่ฮ้า ,หมู่7 บ้านห้วยสัก ,หมู่8 บ้านน้ำไคร้ ,หมู่9 บ้านปางต้นผึ้ง

สินค้าโอทอป(OTOP)ที่สำคัญของตำบลด่านนาขาม

6.11 ตำบลบ้านด่าน 7 หมู่บ้าน หมู่1 บ้านปากสรวง ,หมู่4 บ้านคลองกินหม้อ ,หมู่5 บ้านคุ้งยาง ,หมู่6 บ้านคุ้งยาง ,หมู่7 บ้านคุ้งยาง ,หมู่8 บ้านคุ้งยาง ,หมู่9 บ้านน้ำวังหลวง

สินค้าโอทอป(OTOP)ที่สำคัญของตำบลบ้านด่าน

6.12 ตำบลผาจุก 12 หมู่บ้าน หมู่1 บ้านวังยาง , หมู่2 บ้านวังยาง ,หมู่3 บ้านพระฝาง ,หมู่4 บ้านพระฝาง ,หมู่5 บ้านหมอนไม้ , หมู่6 บ้านคลองนาพง ,หมู่7 บ้านผาจักร ,หมู่8 บ้านหนองบัว ,หมู่9 บ้านม่อนหินขาว ,หมู่10 บ้านฟากท่า ,หมู่10 บ้านเด่นกระต่าย , หมู่11 บ้านป่าแดงหลง

สินค้าโอทอป(OTOP)ที่สำคัญของตำบลผาจุก

6.13 ตำบลวังดิน 4 หมู่บ้าน หมู่6 บ้านวังข่า ,หมู่7 บ้านห้วยปอบ ,หมู่8 บ้านคลองสัมพันธ์ ,หมู่9 บ้านแสนตอ

สินค้าโอทอป(OTOP)ที่สำคัญของตำบลวังดิน

6.14 ตำบลแสนตอ15 หมู่บ้าน หมู่1 บ้านกลาง , หมู่1 บ้านห้วยฉลอง ,หมู่2 บ้านด่าน , หมู่2 บ้านโคกปู่ดา ,หมู่2 บ้านวังถ้ำ , หมู่3 บ้านหาดสารส้ม ,หมู่3 บ้านทุ่ง , หมู่3 บ้านท่าอวน , หมู่3 บ้านหาดงิ้ว ,หมู่4 บ้านทุ่ง ,หมู่5 บ้านทุ่ง ,หมู่5 บ้านนาน้อย ,หมู่6 บ้านปากสิงห์ , หมู่7 บ้านปากสิงห์ ,หมู่8 บ้านทับใหม่

สินค้าโอทอป(OTOP)ที่สำคัญของตำบลแสนตอ

6.15 ตำบลหาดงิ้ว 7 หมู่บ้าน หมู่1 บ้านช่องลม , หมู่2 บ้านหาดงิ้ว ,หมู่4 บ้านหาดงิ้ว , หมู่6 บ้านดอนตาคำ , หมู่7 บ้านไร่ , หมู่8 บ้านนาตารอด , หมู่9 บ้านเหล่าป่าสา

สินค้าโอทอป(OTOP)ที่สำคัญของตำบลหาดเงี่ยวงาม

6.16 ตำบลขุนฝาง 6 หมู่บ้าน หมู่1 บ้านเหล่าป่าสา ,หมู่2 บ้านเหล่าป่าสา ,หมู่3 บ้านห้วยพูนก ,หมู่5 บ้านขุนฝาง ,หมู่6 บ้านขุนฟาง ,หมู่12 บ้านป่ายาง

สินค้าโอทอป(OTOP)ที่สำคัญของตำบลขุนฝาง

6.17 ตำบลถ้ำฉลอง 4 หมู่บ้าน หมู่1 บ้านหนองไผ่, หมู่ 2 ห้วยฉลอง, หมู่ 3 ห้วยฉลอง, หมู่ 4 ต้นต้อง

สินค้าโอทอป(OTOP)ที่สำคัญของตำบลถ้ำฉลอง

7. อำเภอพิชัย

7.1 ตำบลในเมือง 7 หมู่บ้าน หมู่1 บ้านหน้าพระธาตุ , หมู่2 บ้านในเมือง ,หมู่3 บ้านหัวค่าย ,หมู่4 บ้านวังพะเนียด ,หมู่5 บ้านคลองละวาน ,หมู่6 บ้านคลองกะชี, หมู่7 บ้านปากคลอง

สินค้าโอทอป(OTOP)ที่สำคัญของตำบลในเมือง

7.2 ตำบลบ้านดารา 5 หมู่บ้าน หมู่1 บ้านวังสำโม ,หมู่2 บ้านเกาะ , หมู่3 บ้านดารา ,หมู่4 บ้านเกาะตะวันตก (ดารา ,หมู่5 บ้านหม้อ

สินค้าโอทอป(OTOP)ที่สำคัญของตำบลบ้านดารา

1. กลุ่มแม่บ้านเกษตรกรบ้านเกาะร่วมใจ

7.3 ตำบลไร่อ้อย 9 หมู่บ้าน หมู่1 บ้านท่าข้าม , หมู่2 บ้านวังผักรุง ,หมู่3 บ้านคลองละมุง ,หมู่4 บ้านท่าดินแดง, หมู่5 บ้านไร่อ้อย ,หมู่6 บ้านวังตอ, หมู่7 บ้านคลองวัดไพร, หมู่8 บ้านคลองกล้วยเหนือ ,หมู่10 บ้านโคน

สินค้าโอทอป(OTOP)ที่สำคัญของตำบลไร่อ้อย

7.4. ตำบลท่าสัก 7 หมู่บ้าน หมู่1 บ้านเต่าไหเหนือ , หมู่2 บ้านเต่าไห, หมู่3 บ้านเต่าไห ,หมู่4 บ้านชำหนึ่ง ,หมู่5 บ้านชำสอง ,หมู่6 บ้านร้องมะแพบ ,หมู่8 บ้านร้องมะแพบสอง

สินค้าโอทอป(OTOP)ที่สำคัญของตำบลท่าสัก

7.5 ตำบลคอรุม 8 หมู่บ้าน หมู่1 บ้านม่วงตาล ,หมู่2 บ้านกองโค ,หมู่3 บ้านป่าแต้ว , หมู่4 บ้านท่าเดื่อ ,หมู่5 บ้านกองโค ,หมู่6 บ้านบางนา ,หมู่9 บ้านหนองลี , หมู่11 บ้านหาดทับยา

สินค้าโอทอป(OTOP)ที่สำคัญของตำบลคอรุม

1. วิสาหกิจชุมชนกลุ่มศูนย์ข้าวชุมชนตำบลคอรุม

7.6 ตำบลบ้านหม้อ 8 หมู่บ้าน หมู่1 บ้านหม้อ ,หมู่2 บ้านดอนโพธิ์ , หมู่3 บ้านโรงหม้อ ,หมู่4 บ้านท้ายน้ำ ,หมู่5 บ้านหาดสาแล , หมู่6 บ้านดอนโพเหนือ ,หมู่7 บ้านท่าสัก , หมู่7 บ้านท่ามะปราง

สินค้าโอทอป(OTOP)ที่สำคัญของตำบลบ้านหม้อ

7.7 ตำบลท่ามะเฟือง 6 หมู่บ้าน หมู่1 บ้านท่ามะเฟือง ,หมู่2 บ้านหัวบึง ,หมู่3 บ้านป่ากะพี้ ,หมู่4 บ้านโคกหม้อ ,หมู่5 บ้านหาดกรวด ,หมู่6 บ้านเสาหิน

สินค้าโอทอป(OTOP)ที่สำคัญของตำบลท่ามะเฟือง

7.8 ตำบลบ้านโคน 9 หมู่บ้าน หมู่1 บ้านโคน ,หมู่2 บ้านโคน ,หมู่3 บ้านหาดสายบัว , หมู่4 บ้านหาดกำแพง ,หมู่5 บ้านคลองกะพั้ว ,หมู่6 บ้านไร่เจริญ ,หมู่7 บ้านคลองเรียงงาม ,หมู่8 บ้านฟากท่า , หมู่8 บ้านบึงปลาเน่า

สินค้าโอทอป(OTOP)ที่สำคัญของตำบลบ้านโคน

7.9 ตำบลพญาแมน 5 หมู่บ้าน หมู่1 บ้านดง ,หมู่2 บ้านท้ายคุ้ง ,หมู่3 บ้านพญาแมน ,หมู่5 บ้านทุ่งป่ากะถิน ,หมู่6 บ้านฟ้าเรือง

7.10 ตำบลนาอิน 5 หมู่บ้าน หมู่1 บ้านเหนือ ,หมู่2 บ้านเนินควง ,หมู่3 บ้านฟากบึง , หมู่4 บ้านใต้ ,หมู่5 บ้านนาอิน

สินค้าโอทอป(OTOP)ที่สำคัญ

7.11 ตำบลนายาง 7 หมู่บ้าน หมู่1 บ้านหนองกวาง ,หมู่2 บ้านม่วงตาล ,หมู่3 บ้านกลาง , หมู่4 บ้านหลักร้อย ,หมู่5 บ้านนาคะนึง , หมู่6 บ้านหลักร้อย ,หมู่7 บ้านปากเหมือง

สินค้าโอทอป(OTOP)ที่สำคัญ

8. อำเภอท่าปลา

8.1 ตำบลท่าปลา 9 หมู่บ้าน หมู่1 บ้านท่าแฝก (สามร้อยเม ,หมู่2 บ้านน้ำคอม ,หมู่3 บ้านน้ำสิงห์เหนือ ,หมู่4 บ้านน้ำสิงห์เหนือ ,หมู่5 บ้านน้ำสิงห์ใต้ ,หมู่6 บ้านสิงห์คอมพัฒนา ,หมู่7 บ้านเนินสว่าง ,หมู่8 บ้านท่าเรือ ,หมู่11 บ้านปากดง

สินค้าโอทอป(OTOP)ที่สำคัญของตำบลท่าปลา

8.2 ตำบลหาดล้า 10 หมู่บ้าน หมู่2 บ้านหาดไก่ต้อย ,หมู่3 บ้านโป่งแก้ว ,หมู่4 บ้านประชาสรรค์ ,หมู่5 บ้านคลองชมภู ,หมู่6 บ้านเจริญสุข ,หมู่7 บ้านคีรีทอง ,หมู่8 บ้านเนินสูง ,หมู่9 บ้านน้ำพร้า , หมู่9 บ้านสระคู่ , หมู่10 บ้านผาแก่น

สินค้าโอทอป(OTOP)ที่สำคัญของตำบลหาดล้า

8.3 ตำบลผาเลือด 11 หมู่บ้าน หมู่1 บ้านผาเลือด ,หมู่2 บ้านผาเต่าพัฒนา ,หมู่3 บ้านห้วยปากฉลอง ,หมู่4 บ้านผาเต่าบำรุง ,หมู่6 บ้านปากทับ ,หมู่7 บ้านห้วยเจริญ , หมู่8 บ้านหาดหุ่ง , หมู่9 บ้านย่านดู่ ,หมู่10 บ้านซำบ้อ ,หมู่11 บ้านห้วยสีเสียด ,หมู่12 บ้านนิคมฯ 2

สินค้าโอทอป(OTOP)ที่สำคัญของตำบลผาเลือด

8.4 ตำบลจริม 14 หมู่บ้าน หมู่1 บ้านท่าวังโป่ง ,หมู่2 บ้านดงงาม ,หมู่3 บ้านเลิศชัย , หมู่4 บ้านเนินสูง ,หมู่5 บ้านท่าช้าง ,หมู่6 บ้านวังชมภู ,หมู่7 บ้านชัยมงคล , หมู่8 บ้านจริม ,หมู่9 บ้านปางผึ้ง (ผาแก่น) ,หมู่9 บ้านสีเสียด ,หมู่10 บ้านนานุ้นงาม ,หมู่11 บ้านกิ่วเคียน ,หมู่12 บ้านท่าใหม่ , หมู่13 บ้านงอมถ้ำ

สินค้าโอทอป(OTOP)ที่สำคัญของตำบลจริม

8.5 ตำบลน้ำหมัน 15 หมู่บ้าน หมู่1 บ้านวังหัวดอย ,หมู่1 บ้านตีนดอย ,หมู่1 บ้านวังดิน ,หมู่2 บ้านวังดิน ,หมู่2 บ้านน้ำหมันกลาง ,หมู่3 บ้านนาต้นโพธิ์ ,หมู่4 บ้านน้ำหมันใต้ , หมู่5

บ้านน้ำลี ,หมู่6 บ้านผาลาด ,หมู่7 บ้านน้ำต๊ะ ,หมู่8 บ้านน้ำหมันเหนือ , หมู่9 บ้านทรายงาม ,หมู่10 บ้านปางหมิ่นเหนือ ,หมู่11 บ้านค่าย , หมู่12 บ้านผาเลือด

สินค้าโอทอป(OTOP)ที่สำคัญของตำบลน้ำหมัน

8.6 ตำบลท่าแฝก 6 หมู่บ้าน หมู่1 บ้านงอมมด , หมู่2 บ้านงอมสัก ,หมู่3 บ้านห้วยผึ้ง ,หมู่4 บ้านป่ากั้ง ,หมู่6 บ้านวังน้ำต้น , หมู่7 บ้านห้วยไผ่

สินค้าโอทอป(OTOP)ที่สำคัญของตำบลท่าแฝก

8.7 ตำบลนางพญา 5 หมู่บ้าน หมู่1 บ้านเพลิงป่าคา ,หมู่2 บ้านต้นแดง ,หมู่3 บ้านห้วยต้า ,หมู่5 บ้านท่าเรือนางพญา ,หมู่6 บ้านร่วมจิต

สินค้าโอทอป(OTOP)ที่สำคัญของตำบลนางพญา

8.8 ตำบลร่วมจิต 14 หมู่บ้าน หมู่1 บ้านสระแก้ว ,หมู่2 บ้านร่วมใจ ,หมู่3 บ้านยางโทน ,หมู่3 บ้านห้วยหัวช้าง ,หมู่4 บ้านหนองป่าไร่ ,หมู่4 บ้านหนองโป่ ,หมู่5 บ้านห้วยโปร่ง ,หมู่5 บ้านผาเลือดใต้ ,หมู่5 บ้านหนองย่ารำ ,หมู่6 บ้านหนองโบสถ์ ,หมู่7 บ้านแดนทอง ,หมู่8 บ้านเนินสิงห์ , หมู่10 บ้านใหม่พัฒนา , หมู่11 บ้านปากปาด

สินค้าโอทอป(OTOP)ที่สำคัญของตำบลร่าวมจิต

9. อำเภอน้ำปาด

9.1 ตำบลแสนตอ 8 หมู่บ้าน หมู่1 บ้านห้วยไคร้ ,หมู่2 บ้านห้วยหูด ,หมู่3 บ้านแสนตอ ,หมู่4 บ้านสวน ,หมู่5 บ้านคันนาทุ่ง ,หมู่6 บ้านหัวนา ,หมู่7 บ้านท่านา , หมู่8 บ้านท่าโพธิ์

สินค้าโอทอป(OTOP)ที่สำคัญของตำบลแสนตอ

1. กลุ่มแปรรูปอาหารชุมชนบ้านหัวนาและแม่บ้าน ตชด.ร้อย 316
2. กลุ่มแปรรูปกระเทียมดอง

9.2 ตำบลบ้านฝาย 7 หมู่บ้าน หมู่1 บ้านใหม่ ,หมู่2 บ้านนากวาง ,หมู่3 บ้านม่วง ,หมู่4 บ้านทรายขาว ,หมู่5 บ้านหนองแห้ว ,หมู่6 บ้านชำบุ่น ,หมู่7 บ้านโคกทรายขาว

สินค้าโอทอป(OTOP)ที่สำคัญของตำบลบ้านฝาย

1.กลุ่มทอผ้าบ้านม่วง

9.3 ตำบลเด่นเหล็ก 7 หมู่บ้าน หมู่1 บ้านนาน้ำพาย ,หมู่2 บ้านเด่นเหล็ก ,หมู่3 บ้านต้นม่วง ,หมู่4 บ้านปากห้วยแค ,หมู่5 บ้านแก่งปลาจ้อย ,หมู่6 บ้านน้ำไคร้ ,หมู่8 บ้านห้วยโป่ง

สินค้าโอทอป(OTOP)ที่สำคัญของตำบลเด่นเหล็ก

9.4 ตำบลน้ำไคร้ 7 หมู่บ้าน หมู่1 บ้านนากล่ำ ,หมู่2 บ้านห้วยแมง ,หมู่3 บ้านปางเกลือ ,หมู่4 บ้านห้วยน้ำไหล ,หมู่5 บ้านวังผาชัน ,หมู่6 บ้านปางกรุง , หมู่7 บ้านนาผักฮาด

สินค้าโอทอป(OTOP)ที่สำคัญของตำบลน้ำไคร้

1. กลุ่มทอผ้าบ้านท่าโพธิ์

9.5 ตำบลน้ำไผ่ 8 หมู่บ้าน หมู่1 บ้านห้วยเดื่อ ,หมู่2 บ้านต้นขนุน ,หมู่3 บ้านห้วยคอม ,หมู่4 บ้านห้วยเนียม ,หมู่5 บ้านเพีย ,หมู่6 บ้านกกหม่อนแก้ว ,หมู่7 บ้านปางขามป้อม ,หมู่8 บ้านฝาย

สินค้าโอทอป(OTOP)ที่สำคัญของตำบลน้ำไผ่

9.6 ตำบลห้วยมุ่น 8 หมู่บ้าน หมู่1 บ้านห้วยมุ่น , หมู่2 บ้านโป่งปุ้น ,หมู่3 บ้านห้วยพร้าว ,หมู่4 บ้านโป่งพาน ,หมู่5 บ้านธรรมวงศ์ ,หมู่6 บ้านส่องสี ,หมู่7 บ้านมณีแก้ว ,หมู่8 บ้านหน้าพระธาตุ

สินค้าโอทอป(OTOP)ที่สำคัญของตำบลห้วยมุ่น

ศึกษาบริบทของการท่องเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมพื้นที่จังหวัดอุตรดิตถ์

1. ศึกษาบริบทของการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมชุมชนพื้นที่จังหวัดอุตรดิตถ์ พบว่า ชุมชนมีทรัพยากรการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมชุมชนท้องถิ่นบ้านกองโค

ทรัพยากรการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของชุมชนท้องถิ่นบ้านกองโค ได้ข้อสรุปจากผลการวิจัยครั้งนี้ คือ เป็นการศึกษาทรัพยากรวัฒนธรรมเพื่อรวบรวมองค์ความรู้ทางด้านวัฒนธรรมของชุมชนที่สอดคล้องกับการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม มีทรัพยากรด้านวัฒนธรรม 3 ด้าน คือ 1) ด้านศาสนสถาน 2) ด้านประเพณี และ 3) ด้านภูมิปัญญาและผลิตภัณฑ์ พบว่า พื้นที่ชุมชนบ้านกองโคมีทรัพยากรวัฒนธรรมที่สามารถเป็นแหล่งท่องเที่ยวและกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมได้โดยเฉพาะความเป็นอัตลักษณ์ด้านวัฒนธรรมของชุมชน สรุปได้ดังภาพที่ 4.1

1. การให้บริการข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับเรื่องต่าง ๆ ของการท่องเที่ยว 1.1) ทรัพยากรการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ด้านสถานสถาน

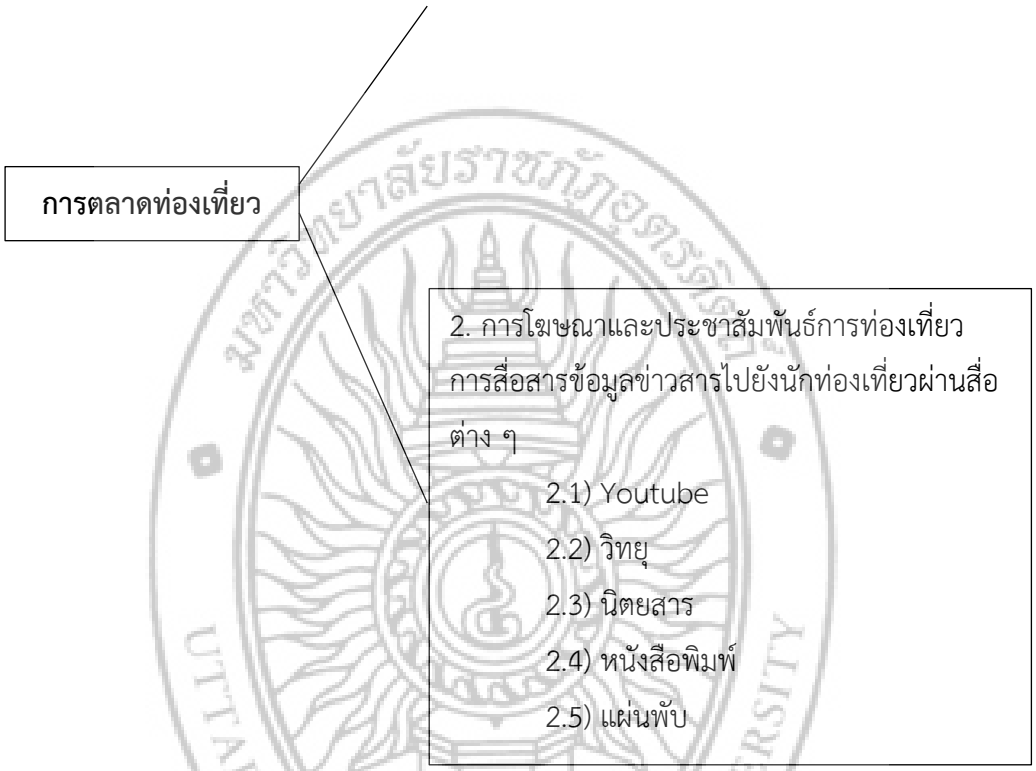

ภาพ 4.1 แสดงระบบตลาดการท่องเที่ยวชุมชนบ้านกองโค

1. การให้บริการข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับเรื่องต่าง ๆ ของการท่องเที่ยว ทรัพยากรการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมชุมชนท้องถิ่นคอรุม (บ้านกองโค)

2.1 ทรัพยากรชุมชนด้านศาสนสถาน

ภายในชุมชนบ้านกองโค มีความสำคัญดังต่อไปนี้

1. วัดกองโค ที่มีความสำคัญกับชุมชนคือเป็นวัดใจกลางชุมชน มีประวัติความเป็นมาควบคู่กับการก่อตั้งชุมชน มีความสำคัญด้านวัฒนธรรมจุดเด่นคือ ในสมัยสงครามโลกครั้งที่ 2 เคยเป็นที่ว่าการอำเภอพิชัยชั่วคราว รูปแบบโครงสร้างสถาปัตยกรรมศาลาการเปรียญแบบโบราณ และทุกปีจะมีงานประเพณียกธงที่ยังสืบทอดกันมาและปฏิบัติเป็นกิจกรรมประเพณีที่ชาวบ้าน

ในชุมชนท้องถิ่นกองโคร่วมแรงร่วมใจช่วยกันนำผ้าทำธง ช่วยกันจัดหาเสาธงและช่วยกันทำพิธียกธง เป็นกิจกรรมประเพณีทางวัฒนธรรมที่ยังไม่สูญหายและดีงามอย่างหนึ่ง นอกจากนั้นชาวบ้านกองโคมีการนำประเพณีถวายต้นผึ้งมาจากประเทศลาวที่ยังทำสืบทอดกันที่วัดกองโคแห่งนี้ (ผู้นำทางศาสนาและชาวบ้านกองโค, 2561)

2. วัดขวางชัยภูมิ มีจุดเด่นด้านวัฒนธรรมคือ มีตำนานข้อมูลวัดที่ชัดเจนประดิษฐานพระยาพิชัยดาบหัก เจ้าพระยาสุรศรี พระเจ้าตากสินมหาราช สันนิษฐานว่าที่นี้เป็นที่สู้รบเมื่อปี พ.ศ. 2315 พม่ามาตีทางหัวเมืองจนมาถึงเมืองลับแล ขวางชัยภูมิจึงเป็นชื่อที่มาจากการสู้รบและพิพิธภัณฑ์ของใช้โบราณของชาวบ้าน นอกจากนั้นยังมีพระอุโบสถที่ประดิษฐานพระพุทธพิไชยนาคศิลามณี ที่มีความงดงาม (ผู้นำทางศาสนาและชาวบ้านกองโค, 2561)

3. วัดเอกา มีจุดเด่นด้านวัฒนธรรมคือ วัดที่มีความสำคัญกับการรบของพระยาพิชัยดาบหัก สันนิษฐานว่าดาบพระยาพิชัยได้มาหัก ณ วัดเอกา แต่ไม่ทราบว่าดาบหักบริเวณใด ตั้งอยู่ในเขตพื้นที่หมู่ที่ 1 ตำบลคอรุม เป็นไทยแท้ไม่มีลาวเวียงในพื้นที่นี้ ปรากฏหลักฐานเป็นหินศิลาทรงแปดเหลี่ยม กรมศิลปากรได้นำไปตรวจสอบเหลือเพียงไม่กี่ก้อน ในอุโบสถมีรูปยักษ์ ตามความเชื่อคือคอยปกปักรักษาคุ้มครองพระอุโบสถ ภายในพระอุโบสถประดิษฐานพระพุทธชินราชองค์ใหญ่ ซึ่งสร้างขึ้นเมื่อปี พ.ศ. 2558

ทรัพยากรชุมชนด้านประเพณี 12 เดือน

ชุมชนบ้านกองโคสามารถให้นักท่องเที่ยวเข้าร่วมได้ (ผู้นำชุมชน, 2561) โดยมีความสำคัญดังนี้คือ

1. ประเพณีสลากภัต (ถวายข้าวหลาม)

ประเพณีสลากภัตจัดขึ้นในช่วงเดือนมกราคมของทุกปี เป็นการทำบุญอีกอย่างหนึ่งของชุมชน โดยปกติชาวบ้านจะนำอาหารแห้งเครื่องใช้ใส่ในชะลอม กะละมัง ชาม ในวันเตรียม จะทำก่อนวันงาน 1 วัน ชาวบ้านจะช่วยกันทำที่วัด จึงนำของไปถวาย แต่การถวายนั้นจะไม่เจาะจงพระจะใช้วิธีเขียนชื่อของตนเองและผู้ที่ต้องการอุทิศส่วนกุศลลงไปในใบลาน และมีสลากน้อย สลากโชคแล้วแต่กำลังของผู้ทำบุญ แต่สำหรับชุมชนท้องถิ่นกองโคมีความแตกต่างจากชุมชนอื่นคือ นำข้าวโดยทำเป็นข้าวหลามไปถวายพระที่วัด

2. ประเพณีหาบจังหัน

ประเพณีหาบจังหัน ในอดีตมีขึ้นในช่วงเดือนมีนาคม แต่เนื่องจากชาวบ้านในชุมชนกลัวจะหายไปเพราะเป็นประเพณีที่สะท้อนวิถีชีวิตของชาวบ้านชุมชนท้องถิ่นบ้านกองโค จึงตั้งใจอนุรักษ์ไว้และจัดให้มีทุกบ้านมีการหาบจังหันจนปัจจุบันกลายเป็นกิจวัตรในทุกๆ เช้า การหาบจังหันเป็นการสืบทอดวิถีชีวิตดั้งเดิมของชุมชน เป็นเอกลักษณ์ของชุมชนบ้านกองโค ทายกจะใส่ข้าวในบาตรพระและ

เดินหาบสำรับกับข้าวไปที่วัดเพื่อถวายพระสงฆ์และรับพรจากพระสงฆ์ ยกเว้นวันพระที่จะแตกต่างไป คือ ทุกคนจะไปทำบุญเลี้ยงเพลที่วัดอย่างพร้อมเพรียงกัน

3. ประเพณียกธง

ประเพณียกธง จัดขึ้นในช่วงเดือนเมษายนตรงกับช่วงประเพณีสงกรานต์ เป็นประเพณีเก่าแก่ของชาวบ้านบ้านกองโค ชุมชนบ้านกองโคร่วมกันอนุรักษ์และสืบสานกันมาตั้งแต่โบราณ และเรียกการยกธงนี้ว่า พิธียกธงบ้าง กิจกรรมยกธงบ้าง เป็นการร่วมแรงร่วมในและความสามัคคีกันภายในชุมชนและชุมชนใกล้เคียงร่วมกันทำธงและยกธงแห่ง เชื่อว่าจะประสบความสำเร็จ มีชัยชนะและมีอายุยืน

4. ประเพณีแห่ต้นผึ้ง

ประเพณีแห่ต้นผึ้ง จัดขึ้นในช่วงต้นเดือนพฤษภาคม หลังสงกรานต์ชาวบ้านจะทำพิธีที่จัดขึ้นทุกปี เพราะในวันสงกรานต์ ประชาชนจะทำกิจกรรมต่างๆ เช่นเล่นน้ำ และทำให้วัดสกปรก เพื่อความสบายใจ ชาวบ้านจึงได้จัดงานประเพณีแห่ต้นผึ้ง มีขึ้นในช่วงต้นเดือนพฤษภาคม หลังสงกรานต์ ชาวบ้านจะทำพิธีที่จัดขึ้นทุกปี เพราะในวันสงกรานต์ ประชาชนจะทำกิจกรรมต่าง ๆ เช่นเล่นน้ำ และทำให้วัดสกปรกเพื่อความสบายใจ ชาวบ้านจึงได้จัดงานประเพณีแห่ต้นผึ้ง การแห่ต้นผึ้งเป็นพิธีกรรมที่สืบทอดกันมาตั้งแต่โบราณ

5. ประเพณีตักบาตร-เทโว

ประเพณีตักบาตร-เทโว จัดขึ้นในช่วงเดือนตุลาคม ชุมชนท้องถิ่นบ้านกองโคมีประเพณีตักบาตรเทโว มาตั้งแต่ปี พ.ศ. 2496 ซึ่งได้นำแบบอย่างมาจากวัดท่าถนน ในพื้นที่อำเภอเมือง จังหวัดอุตรดิตถ์ เนื่องจากในอดีตการคมนาคมไม่สะดวกสบายเหมือนปัจจุบัน ชาวบ้านที่ต้องการร่วมทำบุญไม่สามารถเดินทางไปได้ ชาวบ้านบางคนอยากเห็นประเพณีตักบาตรเทโวแต่ไม่มีโอกาสได้ไป ผู้ที่เคยไปจึงร่วมกันนำมาจัดที่ชุมชนของตนสืบต่อมาจนกระทั่งปัจจุบัน

6. ประเพณีลอยเรือเทียน

ประเพณีลอยเรือเทียน จัดขึ้นในช่วงเดือนพฤศจิกายน ตรงกับวันลอยกระทง ซึ่งเป็นประเพณีที่ชาวบ้านกองโค สืบทอดมาตั้งแต่สมัยบรรพบุรุษ จากนครหลวงเวียงจันทร์ ประเทศลาว จะลอยเรือเทียนเพื่อบูชาสิ่งศักดิ์สิทธิ์

ตาราง 2 ประเพณีชุมชนท้องถิ่นคอรุม (บ้านกองโค) ที่สำคัญในรอบปี

เดือน	ประเพณี/เทศกาล
มกราคม	ประเพณีสลากภัต(ถวายข้าวหลาม)
กุมภาพันธ์	ทำบุญในวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา

	วันมาฆบูชา ทำบุญ-ตักบาตร
มีนาคม	ประเพณีหาบจังหัน
เมษายน	13-14-15 ใส่บาตร/สรงน้ำพระ,ประเพณียกธง
พฤษภาคม	ประเพณีแห่ต้นผึ้ง
มิถุนายน	พิธีกรรมเลี้ยงปู่ (คล้ายเลี้ยงผีบ้านผีเรือน)
กรกฎาคม	แห่นางแมว
สิงหาคม	ฤดูทำไร่ไถนา
กันยายน	ลงแขก-นวดข้าว
ตุลาคม	การแข่งเรือ ประเพณีตักบาตร-เทโว
พฤศจิกายน	เทศกาลลอยเรือเทียน
ธันวาคม	รักษาศีลอุโบสถ

3. ทรัพยากรชุมชนด้านภูมิปัญญาและผลิตภัณฑ์ ประกอบด้วย

1. ภูมิปัญญา โดยมีลำดับความสำคัญดังนี้ คือ

1.1 ภูมิปัญญาเกี่ยวกับวิถีชีวิตและดนตรีการแสดง ชุมชนท้องถิ่นบ้านกองโคนับตั้งแต่อดีตได้มีการเล่นดนตรีมังคละ จึงทำให้ชุมชนท้องถิ่นบ้านกองโคยังคงมีปราชญ์ชุมชนทางด้านนี้

ดนตรีมังคละ บ้านกองโค ตำบลคอรุม อำเภอพิชัย จากการบอกเล่าของปราชญ์ทางด้านดนตรีได้อธิบายว่า ในอดีตดนตรีมังคละเป็นวงดนตรีที่มีความสัมพันธ์ใกล้ชิดกับคนในสังคมและมีบทบาทสำคัญทั้งในด้านการประกอบพิธีกรรม ตลอดจนด้านความบันเทิงเพื่อการพักผ่อนหย่อนใจ ชื่อของดนตรีมังคละเป็นชื่อที่เรียกกันทั่วไปของคนภายนอก สำหรับศิลปินและนักดนตรีพื้นบ้านซึ่งเป็นเจ้าของวัฒนธรรม แต่ดั้งเดิมมา เรียกว่า “วงปี่กลอง” วงดนตรีนี้มีบทบาทสำคัญในฐานะมหรสพของสังคม เมืองพิษณุโลกและภูมิภาคภาคเหนือตอนล่างมาก่อน มีรูปแบบและวิธีการเล่นที่เป็นแบบฉบับของตนเองมีเอกลักษณ์เฉพาะตัวด้วยระบบเสียง ลักษณะจังหวะที่มีลีลา ครึกครื้น สนุกสนาน รุกเร้าใจเป็นอย่างยิ่ง ดนตรีมังคละจึงมีความผูกพันกับวิถีชีวิตของชาวภาคเหนือตอนล่างมาช้านานแล้วโดยเฉพาะชาวจังหวัดพิษณุโลก สุโขทัย และอุตรดิตถ์ เครื่องดนตรีมังคละ เครื่องดนตรีมังคละ ประกอบด้วย ปี่ กลองโกร๊ก กลองยืน กลองหลอน ฆ้อง 3 ใบ ฉาบกรอ ฉาบใหญ่ ฉิ่ง และกรับ

1. ปี่ เป็นเครื่องดนตรีทำหน้าที่บรรเลงทำนองปี่ที่นิยมใช้กันทั่วไปเป็นปี่พื้นเมือง มีลักษณะคล้ายปี่จีนเลาปี่มีลักษณะเป็นข้อๆ ส่วนลิ้นปี่มีลักษณะคล้ายปี่ชวา หรือปี่แน เสียงขอปี่เป็นเสียงที่เร้าใจและมีเสียงดังเจิดจ้า แจ่มใส ส่วนทำนองเพลงของปี่ ใช้ทำนองเพลงไทยบ้างเพลงพื้นบ้านบ้างมีลักษณะการเป่าด้นเคล้าคลอไปให้เข้ากับเพลงแม่ไม้ต่างๆของวงมังคละ เพลงที่นิยมเล่นจะแตกต่างกันไป ตามสภาพของงานที่เป็นงานมงคล หรืองานอวมงคล

2. กลองโกร๊ก เป็นเครื่องดนตรีชิ้นเอกของวงมีขนาดเล็ก หน้ากลองหุ้มด้วยหนัง ขนาดเส้นผ่าศูนย์กลางประมาณ 5 นิ้วยาวประมาณ 1 ฟุต ส่วนมากทำจากไม้ขนุน หน้าตัดอีกด้านหนึ่งเจาะรูขนาดเส้นผ่าศูนย์กลาง 1 นิ้วไว้ตรงกลาง เวลาตีใช้ตีด้วยหวาย 2 อัน หวายแต่ละอันมีขนาดยาวประมาณ 17 นิ้ว ปลายหวายพันเอาไว้ด้วยเชือกเมื่อตีจะเกิดเสียงดังโกร๊ก การบรรเลงกลองโกร๊กใช้นักดนตรี 2 คน คนหนึ่งเป็นผู้ถือกลองและรำร่ายป้อไปมา อีกคนหนึ่งถือหวายข้างละมือเดินตีรัวกลอง เสียงของกลองมังคละดังชัดเจนกว่าเครื่องดนตรีชนิดอื่นในวงมังคละ คนที่ตีกลองต้องแสดงออกด้วยท่าทางและลีลาตามแบบศิลปะพื้นบ้านคล้ายกับวงกลองพื้นเมืองทั่วไป

3. กลองยืน เป็นกลองขึงขึ้นหนังหน้าทั้งสองด้านหุ่นกลองทำด้วยไม้ขนุนขุดกลึงกลวง หน้าใหญ่มีขนาดเส้นผ่าศูนย์กลางประมาณ 10 นิ้ว ใช้ตีด้วยไม้เนื้อแข็งเหลากลึงยาวประมาณ 7 นิ้ว หน้าเล็กมีเส้นผ่าศูนย์กลางประมาณ 7 นิ้ว ตีด้วยมือ วงดนตรีมังคละแต่ละวงจะใช้กลองยืน 1-3 ใบ กลองยืน มีระดับเสียงต่ำทำหน้าที่ตียืนจังหวะของเพลงเป็นหลัก

4. กลองหลอน เป็นกลองขึงขึ้นหนังหน้าทั้งสองด้าน หุ่นกลองทำด้วยไม้ขนุนขุดกลึงกลวง หน้าใหญ่มีขนาดเส้นผ่าศูนย์กลางประมาณ 9 นิ้ว ใช้ตีด้วยไม้เนื้อแข็งเหลากลึงยาวประมาณ 7 นิ้ว หน้าเล็กมีเส้นผ่าศูนย์กลางประมาณ 6 นิ้วตีด้วยมือ วงดนตรีมังคละแต่ละวงจะใช้กลองยืน 1 ใบ กลองหลอน มีระดับเสียงสูง ทำหน้าที่ตีขัดสอดสลับไปกับจังหวะกลองยืนตีหลอกล่อหรือล้อเลียนจังหวะทำให้ครึกครื้น สนุกยิ่งขึ้น

5. ฆ้อง ในวงมังคละใช้ฆ้อง 3 ใบ มีคานหามสำหรับแขวนฆ้อง โดยลูกฆ้องต้องคัดเลือกให้มีระดับเสียงที่แตกต่างกัน ฆ้องที่แขวนอยู่บนคานหามส่วนที่อยู่หน้าสุดมีเสียงสูงเป็นฆ้องใบเล็กสุดเรียกว่า เหม่งหน้า ใช้เป็นเครื่องดนตรีนำวงก่อนบรรเลงจะตีเหม่งหน้า 3 ครั้ง จึงจะเริ่มรัวกลองมังคละ นอกจากนี้ยังใช้รัวจังหวะเพื่อแจ้งการเปลี่ยนแปลงเพลงและใช้ตียืนจังหวะตลอดการเล่น ส่วนฆ้อง อีก 2 ใบมีขนาดใกล้เคียงกันแต่มีระดับเสียงแตกต่างกัน เรียกว่าฆ้องโหม่ง หรือฆ้องคู่ หรือฆ้องหลัง แขวนไว้ที่คานหามคู่กันละข้างใช้ไม้ตีควบคุมจังหวะสลับกันไป คานหามที่ใช้แขวนฆ้องทั้ง 3 ใบ มีการประดิษฐ์ตกแต่งคานหามเป็นลูกสัตว์ต่างๆ เช่น รูปพญานาค รูปพญาหงส์ รูปจระเข้ รูปปลา รูปเทวดา เป็นต้น นอกจากนี้ยังมีการลงรักปิดทองเพื่อความสวยงาม

6. เครื่องประกอบจังหวะมีฉิ่ง ฉาบ กรอ ฉาบใหญ่ กรับ

เพลงที่ใช้บรรเลงของดนตรีมังคละ

1. เพลงไม้หนึ่ง 2. เพลงไม้สอง 3. เพลงไม้สาม 4. เพลงไม้สามกลับ 5. เพลงไม้สามถอยหลัง และ 6. เพลงไม้สี่

ดนตรีมังคละในตำบลคอรุม อำเภอพิชัยได้มีการสืบทอด อนุรักษ์กันมารุ่นต่อรุ่น มีการถ่ายทอดและรวมกลุ่มของเยาวชนโดยอาศัยปราชญ์ชาวบ้านที่มีความรู้การตีกลองมังคละ

มาฝึกสอนในหมูที่ 3 บ้านกองโค ตำบลคอรุม อำเภอพิชัย จังหวัดอุตรดิตถ์ ได้มีการนำออกแสดงในงานบุญ ประเพณีต่าง ๆ ในชุมชน มีนักดนตรีประมาณ 10-15 คน มากกว่าหรือน้อยว่านี้ตามความสะดวกของนักดนตรี

การพัฒนากิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมโดยการมีส่วนร่วมของตำบลคอรุม อำเภอพิชัย จังหวัดอุตรดิตถ์

ผลการศึกษาการพัฒนากิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมชุมชนบ้านวังหม้อ ในการนำเสนอการพัฒนากิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ผู้วิจัยได้นำข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่าง ซึ่งเป็นผู้ให้ข้อมูลหลักและจากการทบทวนเอกสารงานวิจัย แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องต่าง ๆ บริบทชุมชนท้องถิ่นคอรุม (บ้านกองโค) การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในพื้นที่ศึกษา ใช้ผลจากชาวบ้านในชุมชนท้องถิ่นบ้านกองโคต้องการพัฒนากิจกรรมในชุมชน ได้มีการประชุมกลุ่มย่อย (Focus Group) 4 กลุ่ม คือ กลุ่มผู้บริหารในระดับพื้นที่ กลุ่มผู้ประกอบการ กลุ่มผู้นำชุมชน และกลุ่มตัวแทนชาวบ้าน จำนวน 2 ครั้ง เพื่อตรวจสอบข้อมูลและรวบรวมผลแล้วนำมาวิเคราะห์ประกอบกับผลข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์แบบสอบถาม เพื่อให้ชุมชนมีส่วนร่วมแสดงความคิดเห็นในสิ่งที่ชุมชนต้องการพัฒนากิจกรรมการท่องเที่ยวด้านต่าง ๆ เป็นต้น จากการมีส่วนร่วมของชาวบ้านในชุมชนในกระบวนการต่าง ๆ ในการวิจัยทำให้สะท้อนศักยภาพในการดึงดูดใจด้านการท่องเที่ยว

การพัฒนากิจกรรมการท่องเที่ยว เชิงวัฒนธรรมโดยมีส่วนร่วมจากกลุ่มตัวอย่างจำนวน 35 คน แสดงความคิดเห็นใน 5 ฐานกิจกรรม ดังนี้

1. ฐานกิจกรรมท่องเที่ยวบนรากฐานวัฒนธรรมและทรัพยากรชุมชน

ฐานกิจกรรมท่องเที่ยวบนรากฐานวัฒนธรรมและทรัพยากรชุมชน พบว่า อันดับแรก กลุ่มตัวอย่างจำนวน 9 คน ให้ความสำคัญกับกิจกรรมท่องเที่ยววัดกองโค การเข้ามาท่องเที่ยวชุมชน เนื่องจากเป็นศูนย์รวมจิตใจและทำกิจกรรม ประเพณี และวัฒนธรรมร่วมกันของคนในชุมชน รองลงมา คือ กิจกรรมตามรอยพุทธวิถีลาวเวียง หาบจังหัน จำนวน 6 คน กลุ่มตัวอย่างให้ความสำคัญกับฐานวัฒนธรรมลาวเวียงดั่งเดิมที่นำทุนทรัพยากรชุมชนมาพัฒนาให้เป็นกิจกรรมสำหรับนักท่องเที่ยว และอันดับสาม คือ กิจกรรมนั่งแคร่ แลน้ำน่าน ตลาดเลาะริมน่าน ริมตลิ่ง ค่าระดับคะแนนจากกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 5 คน แสดงความคิดเห็นว่า เป็นการจัดกิจกรรมที่ต่อเนื่องซึ่งริเริ่มโดยชาวบ้านในชุมชนท้องถิ่นคอรุมอย่างแท้จริง ช่วยฟื้นฟูวัฒนธรรมการแต่งกายที่เป็นเอกลักษณ์ของคนในชุมชนคือสวมเสื้อสีขาวและนุ่งซิ่นหรือกางเกงที่มีสีสันเป็นสีพื้นไม่มีลวดลายมาจำหน่ายผลิตภัณฑ์ของท้องถิ่น และการจัดกิจกรรมมีความต่อเนื่องและได้รับการประชาสัมพันธ์จากภาคีเครือข่ายทำให้ชุมชนเป็นที่รู้จักและมีนักท่องเที่ยวเข้ามาร่วมกิจกรรมนั่งแคร่ แลน้ำน่าน ตลาดเลาะริมน่าน ริมตลิ่ง

ผู้แสดงความคิดเห็นจำนวน 25 คน ที่แสดงระดับให้ค่าระดับกิจกรรมอยู่ในฐานกิจกรรมท่องเที่ยวบนฐานวัฒนธรรมแตกต่างกัน และกลุ่มตัวอย่างจำนวน 10 คน ให้ค่าระดับกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมแสดงการมีส่วนร่วมให้ทุกกิจกรรมอยู่ในฐานกิจกรรมท่องเที่ยวบนฐานวัฒนธรรมในระดับเท่ากัน (ตามตารางที่ 5)

ตาราง 5 แสดงระดับความคิดเห็นในการพัฒนากิจกรรมในฐานกิจกรรมท่องเที่ยวบนฐานวัฒนธรรมและทรัพยากรชุมชน

ฐานกิจกรรมบนฐานวัฒนธรรมและทรัพยากรชุมชน	ระดับการมีส่วนร่วมจากกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 35 คน
1. กิจกรรมท่องเที่ยววัดกองโค	9 คน
2. กิจกรรม “เสน่ห์แจ่วหม้อ อัตลักษณ์บ้านกองโค”	1 คน
3. กิจกรรมเรียนรู้ “ภาษาเรา ลาวเวียง”	ไม่มีผู้แสดงความคิดเห็น
4. กิจกรรมตามรอยพุทธวิถีลาวเวียง หาบจังหัน	6 คน
5. กิจกรรมชั่วโมงลงมือทำของที่ระลึก	ไม่มีผู้แสดงความคิดเห็น
6. กิจกรรมผลิตภัณฑ์เกษตรห้ามพลาด ต้องรู้	1 คน
7. กิจกรรมเรียนรู้เส้นทางตามรอยท่านพ่อพระยาพิชัย	3 คน
8. กิจกรรมนั่งแคร่ แลน้ำน่าน ตลาดเลาะริมน่าน ริมตลิ่ง	5 คน
9. กิจกรรมร้องรำ เล่นเพื่อสุขภาพ “เชิญ ชิม ชา” กับโรงเรียนลำดวน	ไม่มีผู้แสดงความคิดเห็น

2. ฐานกิจกรรมความสามารถในการสืบทอดภูมิปัญญาและองค์ความรู้

ฐานกิจกรรมความสามารถในการสืบทอดภูมิปัญญาและองค์ความรู้ พบว่า อันดับแรก คือ กิจกรรมตามรอยพุทธวิถีลาวเวียง หาบจังหัน กลุ่มตัวอย่าง 9 คน ให้กิจกรรมตามรอยพุทธวิถีลาวเวียง หาบจังหัน สะท้อนความสามารถในการสืบทอดภูมิปัญญาและองค์ความรู้เนื่องจากปัจจุบันวิถี

ชีวิตชาวลาวเวียงบ้านกองโค เริ่มเปลี่ยนแปลง ไปการทำบุญโดยการหาบจังหันเริ่มลดน้อยลงและชาวบ้านกลุ่มเดิม ๆ ที่ทำเท่านั้น คนรุ่นใหม่เริ่มหิ้วกับข้าวถุงพลาสติก กลุ่มตัวอย่างจึงต้องการให้อนุรักษ์และฟื้นฟู การหาบจังหันในรูปแบบกิจกรรมตามรอยพุทธวิถีลาวเวียง เพื่อให้นักท่องเที่ยวและผู้มาเยือนได้สัมผัสกับวิถีชีวิตชาวลาวเวียงอย่างแท้จริง และให้ลูกหลาน คนรุ่นหลังได้ ตระหนักถึงรากเหง้า และอนุรักษ์วัฒนธรรมการหาบจังหัน รองลงมาคือ กิจกรรม “เสน่ห์แจ่วหม้อ อัตลักษณ์บ้านกองโค” กลุ่มตัวอย่างจำนวน 8 คน ให้แจ่วหม้อบ้านกองโค เป็นกิจกรรมที่สะท้อนถึงความสามารถในการสืบทอดภูมิปัญญา ของชาวบ้านกองโค จากการมีส่วนร่วมกลุ่มตัวอย่างให้ความเห็นว่า การทำแจ่วหม้อของชุมชนมีการรวบรวมองค์ความรู้โดยกลุ่มแม่บ้านชาวบ้านกองโค สามารถพัฒนาให้เป็นกิจกรรมสำหรับนักท่องเที่ยว โดยกลุ่มแม่บ้านจัดการสาธิตการทำแจ่วหม้อและให้นักท่องเที่ยวได้ทดลองทำ และพัฒนากิจกรรม “เสน่ห์แจ่วหม้อ อัตลักษณ์บ้านกองโค” จากการพัฒนากิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมที่เหมาะสมต่อไป

กลุ่มตัวอย่างแสดงความคิดเห็นจำนวน 27 คน ที่มีส่วนร่วมในการให้ค่าระดับฐานกิจกรรมความสามารถในการสืบทอดภูมิปัญญาและองค์ความรู้ และกลุ่มตัวอย่างจำนวน 8 คน ให้ค่าระดับกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมแสดงการมีส่วนร่วมให้ทุกกิจกรรมในฐานกิจกรรมความสามารถในการสืบทอดภูมิปัญญาและองค์ความรู้ในระดับเท่ากัน (ตามตารางที่ 6)

ตาราง 6 แสดงระดับความคิดเห็นโดยการมีส่วนร่วมในการพัฒนากิจกรรมในฐานกิจกรรมความสามารถในการสืบทอดภูมิปัญญาและองค์ความรู้

ฐานกิจกรรมความสามารถในการสืบทอดภูมิปัญญาและองค์ความรู้	ระดับการมีส่วนร่วมจากกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 35 คน
1. กิจกรรมท่องเที่ยววัดกองโค	5 คน
2. กิจกรรม “เสน่ห์แจ่วหม้อ อัตลักษณ์บ้านกองโค”	8 คน
3. กิจกรรมเรียนรู้ “ภาษาเรา ลาวเวียง”	1 คน
4. กิจกรรมตามรอยพุทธวิถีลาวเวียง หาบจังหัน	9 คน
5. กิจกรรมชั่วโมงลงมือทำของที่ระลึก	ไม่มีผู้แสดงความคิดเห็น
6. กิจกรรมผลิตภัณฑ์เกษตรห้ามพลาด ต้องรู้	1 คน

7. กิจกรรมเรียนรู้เส้นทางตามรอยท่านพ่อพระยาพิชัย	3 คน
8. กิจกรรมนั่งแคร่ แลน้ำน่าน ตลาดเลาะริมน่าน ริมตลิ่ง	ไม่มีผู้แสดงความคิดเห็น
9. กิจกรรมร้องรำ เล่นเพื่อสุขภาพ “เชิญ ชิม ชา” กับโรงเรียนลำดวน	ไม่มีผู้แสดงความคิดเห็น

3. ฐานกิจกรรมความเป็นเอกลักษณ์ด้านวิถีชีวิตภูมิปัญญาองค์ความรู้

ฐานกิจกรรมความเป็นเอกลักษณ์ด้านวิถีชีวิตภูมิปัญญาองค์ความรู้ พบว่า อันดับแรก กลุ่มตัวอย่างจำนวน 14 คน ให้ความสำคัญกับกิจกรรมตามรอยพุทธวิถีลาวเวียง หาบจังหัน รองลงมา กลุ่มตัวอย่างจำนวน 6 คน ให้ความสำคัญกับกิจกรรม “เสน่ห์แจ่วหม้อ อัตลักษณ์บ้านกองโค” ความเป็นเอกลักษณ์ที่โดดเด่นของบ้านกองโคที่สะท้อนทางวัฒนธรรมอาหาร วิถีชีวิตลาวเวียงที่แตกต่างจากพื้นที่อื่นซึ่งแจ่วหม้อของลาวเวียงจะมีการปรุงแบบลาว เรียกว่า “เออะ” คือการตั้งไฟและปรุงที่เป็นลักษณ์ชาวบ้านกองโคจะใส่ในโหระพาที่แสดงถึงความดั่งเดิมแตกต่างจากบ้านหาดสองแควที่อพยพมาพร้อมกนใส่ในแมงลัก (อีตู่) และแตกต่างจากแจ่วประยุกต์ที่ปรุงกะทิเพิ่มรสชาติจะแตกต่างกันกลุ่มตัวอย่างจึงให้กิจกรรมเสน่ห์แจ่วหม้อ เป็นกิจกรรมที่แสดงถึงความเป็นเอกลักษณ์ด้านวิถีชีวิต ภูมิปัญญาและมีการรวบรวมองค์ความรู้กรรมวิธีการทำแจ่วหม้อโดยกลุ่มแม่บ้านชาวบ้านกองโคหมู่ที่ 3 และสามารถพัฒนาเป็นกิจกรรมการท่องเที่ยวและให้นักท่องเที่ยวได้ลงมือทำแจ่วด้วยกลุ่มนักท่องเที่ยว ทำให้นักท่องเที่ยวได้รับประสบการณ์เชิงบวกซึ่งคณะผู้วิจัยได้นำนักศึกษาหลักสูตรศิลปศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาการท่องเที่ยว จำนวน 24 คน เข้ามาเสมือนเป็นนักท่องเที่ยวตามเส้นทางท่องเที่ยว ในชุมชนและมีการบูรณาการเข้ากับการเรียนการสอนในรายวิชาโลจิสติกส์สำหรับการท่องเที่ยว ในสัปดาห์ที่ 5 หัวข้อโลจิสติกส์ชุมชน เพื่อให้นักศึกษาได้เรียนรู้ร่วมกับชุมชนศึกษาทรัพยากรชุมชน บริบทการท่องเที่ยวปัจจุบัน และนำความรู้มาช่วยพัฒนาทรัพยากรท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมชุมชนต่อไป

กลุ่มตัวอย่างแสดงความคิดเห็นจำนวน 28 คน ที่มีส่วนร่วมในการให้ค่าระดับฐานกิจกรรมความเป็นเอกลักษณ์ด้านวิถีชีวิต ภูมิปัญญา องค์ความรู้ และกลุ่มตัวอย่างจำนวน 7 คน ให้ค่าระดับกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมแสดงการมีส่วนร่วมให้ทุกกิจกรรมในฐานกิจกรรมความเป็นเอกลักษณ์ด้านวิถีชีวิต ภูมิปัญญา องค์ความรู้ ในระดับเท่ากัน (ตามตารางที่ 7)

ตาราง 7 แสดงระดับความคิดเห็นโดยการมีส่วนร่วมในการพัฒนากิจกรรมในฐานกิจกรรมความเป็นเอกลักษณ์ด้านวิถีชีวิต ภูมิปัญญาองค์ความรู้

ฐานกิจกรรมความเป็นเอกลักษณ์ ด้านวิถีชีวิต ภูมิปัญญา องค์ความรู้	ระดับการมีส่วนร่วม จากกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 35 คน
1. กิจกรรมท่องเที่ยววัดกองโค	3 คน
2. กิจกรรม “เสน่ห์แจ่วหม้อ อัตลักษณ์บ้านกองโค”	6 คน
3. กิจกรรมเรียนรู้ “ภาษาเรา ลาวเวียง”	4 คน
4. กิจกรรมตามรอยพุทธวิถีลาวเวียง หาบจังหัน	14 คน
5. กิจกรรมชั่วโมงลงมือทำของที่ระลึก	ไม่มีผู้แสดงความคิดเห็น
6. กิจกรรมผลิตภัณฑ์เกษตรห้ามพลาด ต้องรู้	ไม่มีผู้แสดงความคิดเห็น
7. กิจกรรมเรียนรู้เส้นทางตามรอยท่านพ่อพระยาพิชัย	1 คน
8. กิจกรรมนั่งแคร่ แลน้ำน่าน ตลาดเลาะริมน่าน ริมตลิ่ง	ไม่มีผู้แสดงความคิดเห็น
9. กิจกรรมร้องรำ เล่นเพื่อสุขภาพ “เซิญ ชิม ชา” กับโรงเรียนลำดวน	ไม่มีผู้แสดงความคิดเห็น

4. ฐานกิจกรรมบนความต่อเนื่องของการสืบสานวัฒนธรรม

ฐานกิจกรรมบนความต่อเนื่องของการสืบสานวัฒนธรรม พบว่า อันดับแรก กลุ่มตัวอย่างจำนวน 14 คน คือ กิจกรรมท่องเที่ยววัดกองโค ชาวกองโคถือว่าวัดเป็นศูนย์รวมของคนในชุมชนการดำเนินกิจกรรมการสืบทอดวัฒนธรรม งานประเพณีต่าง ๆ เกิดความร่วมแรงร่วมใจกันอย่างแท้จริง จึงทำให้เกิดการถ่ายทอดทางวัฒนธรรมให้กลับรุ่นสู่รุ่นจนกลายเป็นการสานต่อที่ไม่หยุดนิ่ง รองลงมากลุ่มตัวอย่างจำนวน 10 คน แสดงระดับการมีส่วนร่วมบนฐานความต่อเนื่องของการสืบสานวัฒนธรรม คือ กิจกรรมตามรอยพุทธวิถีลาวเวียง หาบจังหัน ซึ่งมีการปฏิบัติสืบทอดกันจนกลายเป็นกิจวัตรประจำวันของชาวบ้านในชุมชนบ้านกองโค ในปัจจุบันคนส่วนใหญ่ในชุมชนต้องประกอบอาชีพเพื่อดำรงชีพในสภาวะเศรษฐกิจทำให้การหาบจังหันเริ่มพบปัญหาหากไม่มีการอนุรักษ์อาจทำให้การหาบจังหันสูญหายเพราะมีเพียงบางกลุ่มที่ยังมีเวลาทำและกลุ่มคนเดิมๆ ที่ทำมาตลอด

กลุ่มตัวอย่างแสดงความคิดเห็นจำนวน 27 คน ที่มีส่วนร่วมในการให้ค่าระดับฐานกิจกรรมบนความต่อเนื่องของการสืบสานวัฒนธรรม และกลุ่มตัวอย่างจำนวน 8 คน ให้ค่าระดับกิจกรรมการ

ท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมแสดงการมีส่วนร่วมให้ทุกิจกรรมในฐานกิจกรรมความต่อเนื่องของการสืบสานวัฒนธรรม ในระดับเท่ากัน (ตามตารางที่ 8)

ตาราง 8 แสดงระดับความคิดเห็นโดยการมีส่วนร่วมในการพัฒนากิจกรรมฐานกิจกรรมบนความต่อเนื่องของการสืบสานวัฒนธรรม

ฐานกิจกรรมบนความต่อเนื่องของการสืบสานวัฒนธรรม	ระดับการมีส่วนร่วมจากกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 35 คน
1. กิจกรรมท่องเที่ยววัดกองโค	14 คน
2. กิจกรรม “เสน่ห์แจ่วหม้อ อัตลักษณ์บ้านกองโค”	1 คน
3. กิจกรรมเรียนรู้ “ภาษาเรา ลาวเวียง”	ไม่มีผู้แสดงความคิดเห็น
4. กิจกรรมตามรอยพุทธวิถีลาวเวียง หาบจังหัน	10 คน
5. กิจกรรมชั่วโมงลงมือทำของที่ระลึก	ไม่มีผู้แสดงความคิดเห็น
6. กิจกรรมผลิตภัณฑ์เกษตรห้ามพลาด ต้องรู้	1 คน
7. กิจกรรมเรียนรู้เส้นทางตามรอยท่านพ่อพระยาพิชัย	1 คน
8. กิจกรรมนั่งแคร่ แลน้ำน่าน ตลาดเลาะริมน่าน ริมตลิ่ง	ไม่มีผู้แสดงความคิดเห็น
9. กิจกรรมร้องรำ เล่นเพื่อสุขภาพ “เชิญ ชิม ชา” กับโรงเรียนลำดวน	ไม่มีผู้แสดงความคิดเห็น

5. ฐานความผูกพันของท้องถิ่นต่อแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม

ฐานความผูกพันของท้องถิ่นต่อแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม พบว่า อันดับแรก กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 9 คน คือ กิจกรรมท่องเที่ยวเรียนรู้เส้นทางตามรอยท่านพ่อพระยาพิชัยเนื่องจากชุมชนมีประวัติที่ยาวนานและมีความผูกพันกับพระยาพิชัยที่มีการเล่าต่อกันมาว่า “เมื่อครั้งสงครามท่านพ่อพระยาพิชัยได้มาตั้งทัพที่วัดขวางชัยภูมิสกัดทัพพม่า ณ บริเวณหน้าวัดและดาบหักที่บริเวณนี้” ไม่เพียงแต่ชาวบ้านชุมชนท้องถิ่นคอรุมเท่านั้นชาวเมืองอุตรดิตถ์และคนไทยจำนวนมากที่ให้ความเคารพศรัทธาในความกล้าหาญและยึดถือความซื่อสัตย์ของท่านพ่อพระยาพิชัยมาเป็นแบบอย่างในการปฏิบัติตน กลุ่มตัวอย่าง 7 คน ให้กิจกรรมนั่งแคร่ แลน้ำน่าน ตลาดเลาะริมน่าน ริมตลิ่ง สะท้อน

ความสามัคคีในชุมชนและวิถีชีวิตชาวลาวเวียงบ้านกองโคให้เป็นที่รู้จักของนักท่องเที่ยวและชุมชนใกล้เคียง

กลุ่มตัวอย่างแสดงความคิดเห็นจำนวน 26 คน ที่มีส่วนร่วมในการให้ค่าระดับฐานกิจกรรมความผูกพันของท้องถิ่นต่อแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม และกลุ่มตัวอย่างจำนวน 9 คน ให้ค่าระดับความผูกพันของท้องถิ่นต่อแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม ในระดับเท่ากัน (ตามตารางที่ 9)

ตาราง 9 แสดงระดับความคิดเห็นโดยการมีส่วนร่วมในการพัฒนากิจกรรมฐานความผูกพันของท้องถิ่นต่อแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม

ฐานกิจกรรมความผูกพันของท้องถิ่นต่อแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม	ระดับการมีส่วนร่วมจากกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 35 คน
1. กิจกรรมท่องเที่ยววัดกองโค	4 คน
2. กิจกรรม “เสน่ห์แจ่วหม้อ อัตลักษณ์บ้านกองโค”	ไม่มีผู้แสดงความคิดเห็น
3. กิจกรรมเรียนรู้ “ภาษาเรา ลาวเวียง”	ไม่มีผู้แสดงความคิดเห็น
4. กิจกรรมตามรอยพุทธวิถีลาวเวียง หาบจังหัน	6 คน
5. กิจกรรมชั่วโมงลงมือทำของที่ระลึก	ไม่มีผู้แสดงความคิดเห็น
6. กิจกรรมผลิตภัณฑ์เกษตรห้ามพลาด ต้องรู้	ไม่มีผู้แสดงความคิดเห็น
7. กิจกรรมเรียนรู้เส้นทางตามรอยท่านพ่อพระยาพิชัย	9 คน
8. กิจกรรมนั่งแคร่ แลน้ำน่าน ตลาดเลาะริมน่าน ริมตลิ่ง	7 คน
9. กิจกรรมร้องรำ เล่นเพื่อสุขภาพ “เชิญ ชิม ชา” กับโรงเรียนลำดวน	ไม่มีผู้แสดงความคิดเห็น

กิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมที่เหมาะสมของชุมชนท้องถิ่นบ้านคอรุม

ผลการศึกษาด้านกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมที่เหมาะสมของชุมชนท้องถิ่นบ้านคอรุม ในการนำเสนอการพัฒนากิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ผู้วิจัยได้นำข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่าง ซึ่งเป็นผู้ให้ข้อมูลหลักและจากการทบทวนเอกสารงานวิจัย แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องต่าง ๆ บริบท

ชุมชนบ้านกองโค การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในพื้นที่ศึกษา ใช้ผลความต้องการของชาวบ้านในชุมชน การประชุมกลุ่มย่อย (Focus Group) 4 กลุ่ม คือ กลุ่มผู้บริหารในระดับพื้นที่ กลุ่มผู้ประกอบการ กลุ่มผู้นำชุมชน และกลุ่มตัวแทนชาวบ้าน รวบรวมผลแล้วนำมาวิเคราะห์ประกอบกับผลข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ แบบสอบถาม และสนทนากลุ่มการใช้กระบวนการ PRA เพื่อให้เกิดการมีส่วนร่วมแสดงความคิดเห็นในการพัฒนากิจกรรมฐานต่าง ๆ เป็นต้น ทั้งนี้เพื่อให้เกิดกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมที่เหมาะสม โดยให้ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบผ่านกระบวนการประเมินค่าดัชนีและความสอดคล้องของข้อมูล (IOC) ซึ่งผลของการพัฒนากิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมที่เหมาะสมทางการพัฒนากิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมชุมชนบ้านกองโค จากการตรวจสอบโดยผู้เชี่ยวชาญผ่านการประเมินความสอดคล้องของข้อมูล พบว่า กลุ่มผู้เชี่ยวชาญได้แสดงความคิดเห็นเหมือนกันในภาพรวมอยู่ในระดับที่มีความเหมาะสม (ค่า IOC = 0.81) โดยแสดงความคิดเห็นข้อมูลเนื้อหามีความน่าสนใจ เหมาะสมกับการพัฒนากิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมชุมชนบ้านกองโค โดยมีขั้นตอนที่ควรพิจารณาดำเนินการในกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมที่เหมาะสมของชุมชนท้องถิ่นบ้านคอรุม ประกอบด้วย 5 ฐาน 9 กิจกรรม ดังนี้ คือ 5 ฐานกิจกรรม ประกอบด้วย ฐานที่ 1 ฐานกิจกรรมบนฐานวัฒนธรรมและทรัพยากรชุมชน ฐานที่ 2 ฐานกิจกรรมความสามารถในการสืบทอด ฐานที่ 3 ฐานกิจกรรมความเป็นเอกลักษณ์ด้านวิถีชีวิต ภูมิปัญญาองค์ความรู้ ฐานที่ 4 ฐานความต่อเนื่องของการสืบสานวัฒนธรรม และฐานที่ 5 ฐานความผูกพันของท้องถิ่นต่อแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม 9 กิจกรรม ประกอบด้วย 1. กิจกรรมท่องเที่ยววัดกองโค 2. กิจกรรม “เสน่ห์แจ่วหม้อ อัตลักษณ์บ้านกองโค” 3. กิจกรรมเรียนรู้ “ภาษาเรา ลาวเวียง” 4. กิจกรรมตามรอยพุทธวิถีลาวเวียง หาบจังหัน 5. กิจกรรมชั่วโมงลงมือทำของที่ระลึก 6. กิจกรรมผลิตภัณฑ์เกษตรห้ามพลาด ต้องรู้ 7. กิจกรรมเรียนรู้เส้นทางตามรอยท่านพ่อพระยาพิชัย 8. กิจกรรมนั่งแคร่ แลน้ำน่าน ตลาดเลาะริมน่าน ริมตลิ่ง และ 9. กิจกรรมร้องรำ เล่นเพื่อสุขภาพ “เชิญชิม ชา” กับโรงเรียนลำดวน ทำให้ได้รูปแบบการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมจากการมีส่วนร่วมพัฒนากิจกรรมที่เหมาะสมใน 9 กิจกรรมเป็น 4 กิจกรรมหลักและ 3 กิจกรรมเชื่อมโยง ใน 1 เส้นทางการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมชุมชนท้องถิ่นบ้านกองโคอย่างมีส่วนร่วมนั้น กลุ่มตัวอย่าง ในชุมชนท้องถิ่นบ้านกองโคได้แสดงความเห็นถึงการมีส่วนร่วมว่าชุมชนมีความร่วมมือในเรื่องการบริหารจัดการ กลุ่มผู้เชี่ยวชาญได้แสดงความคิดเห็นเหมือนกันว่าเหมาะสม (ค่า IOC = 0.80) ที่จะต้องอาศัยการบริหารจัดการโดยการมีส่วนร่วมของชุมชน ควรให้ชุมชนมีส่วนร่วมต้องเป็นการคิดที่ปราศจากการถูกครอบงำ กับการพัฒนาเชื่อมโยงกับรูปแบบการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมเพื่อให้เกิดกระบวนการจัดการอย่างมีส่วนร่วม โดยเปิดโอกาสให้ประชาชนในชุมชนมีบทบาท ในการร่วมคิด วางแผนดำเนินการ ร่วมปฏิบัติและรับผิดชอบในผลที่เกิดขึ้นโดยมีเป้าหมายให้เกิดความผูกพัน ค่านิยมวัฒนธรรม ประเพณี โดยเฉพาะรู้สึกรับผิดชอบต่อกิจกรรมที่ร่วมดำเนินการด้วยความสมัครใจ และ

สอดคล้องกับการสำรวจและสอบถามรวมทั้งการประชุมกลุ่มย่อย ที่พบว่า การจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมนั้น ทำให้เกิดการกระจายรายได้ให้คนในชุมชน เช่น กิจกรรมนั่งแคร่แลน้ำน่าน ริมตลิ่ง อาจจะเป็นไปในรูปแบบการจัดตั้งกลุ่มในลักษณะกองทุนเพื่อการท่องเที่ยวชุมชนในอนาคตเพื่อให้เกิดความมั่นคงและยั่งยืนเนื่องจากการจัดตั้งกลุ่มเป็นเรื่องที่ทำได้ง่าย แต่ผู้ดำเนินการและผู้เข้ามามีส่วนร่วมต้องใช้ความอดทนและเสียสละ โดยเริ่มตั้งแต่การรวบรวมกลุ่มจัดตั้งประธานและกลุ่มคณะกรรมการเพื่อดำเนินการ โดยร่วมกำหนดสถานที่อาจจะใช้วัดเป็นศูนย์รวมจิตใจของคนในชุมชน สะดวกต่อการปรึกษาหารือ พบปะกัน เพื่อนำเสนอหรือยื่นต่อองค์การบริหารส่วนท้องถิ่น เทศบาลตำบลคอรุม กระทรวงวัฒนธรรมจังหวัดอุตรดิตถ์ และสำนักพัฒนาชุมชนในส่วนที่ดูแลพื้นที่บ้านกองโค ซึ่งชุมชนบ้านกองโคได้รับคัดเลือกให้เป็น 1 ใน 28 หมู่บ้านภายในจังหวัดอุตรดิตถ์ให้เป็นชุมชนท่องเที่ยว OTOP นวัตวิถี แสดงให้เห็นว่าชุมชนมีทรัพยากรที่สามารถพัฒนาให้เกิดประโยชน์จากการท่องเที่ยวได้และชุมชนมีความเข้มแข็ง มีความสามารถในการพัฒนาเชิงพื้นที่นอกจากนั้นให้ชุมชนมีกฎ - กติกาที่ชัดเจนในการกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ให้มีการตั้งหรือกำหนดกฎ - กติกาในการจัดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม เพื่อไม่ให้เกิดผลกระทบด้านสิ่งแวดล้อม ผลกระทบด้านมลภาวะทั้งทางเสียง ทางสายตา อันจะนำมาสู่ปัญหาต่าง ๆ จึงควรมีกฎ-กติกาที่ชัดเจนเพื่อให้ประชาชนเข้าใจในทิศทางเดียวกัน ควรมีการประชุมอย่างสม่ำเสมอสอดคล้องกับผลการปรับปรุงในเรื่องโฮมสเตย์ (Home Stay) เนื่องจากปัจจุบันผู้นำชุมชนและหน่วยงานภาครัฐเริ่มเข้ามาผลักดันในเรื่องการจัดตั้งโฮมสเตย์(Home Stay) ภายในชุมชน รวมทั้งจัดอบรมให้คนในชุมชนเข้าใจและสามารถจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมได้อย่างยั่งยืน เพื่อให้เกิดการบริหารจัดการที่ต่อเนื่องคณะกรรมการดำเนินงานรวมทั้งประชาชนที่เข้าร่วมสมาชิกสามารถแสดงความคิดเห็นและประเมินผลจากการประกอบกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมโดยการมีส่วนร่วมภายในชุมชน ประกอบกับในช่วงเวลาที่ได้ดำเนินการศึกษาวิจัย พบว่า ผู้นำชุมชนพยายามผลักดันให้เกิดการท่องเที่ยวโดยชุมชนและชาวบ้านในชุมชนให้ความสนใจร่วมคิดวางแผน ร่วมทำกิจกรรมร่วมดำเนินการและร่วมรับประโยชน์ที่จะเกิดขึ้นแก่ชุมชน

1.2. การพัฒนากิจกรรมทางการท่องเที่ยว

การพัฒนากิจกรรมทางการท่องเที่ยว ผู้เชี่ยวชาญแสดงความคิดเห็นเหมือนกันว่าเหมาะสม (ค่า IOC = 0.85) ได้เสนอการพัฒนากิจกรรมทางการท่องเที่ยวในภาพรวมควรจัดทำองค์ความรู้ให้มีการให้ความรู้ ถอดองค์ความรู้ เนื่องจากทุกรูปแบบการเรียนรู้วัฒนธรรมผ่านฐานกิจกรรมต่าง ๆ มีคุณค่าและสร้างมูลค่าด้านจิตใจ รวมทั้งสามารถ ขอเอกสารความรู้ที่เกี่ยวข้องกับผลิตภัณฑ์ทางภูมิปัญญาจากหน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้องและกลุ่มตัวอย่างในชุมชนบ้านกองโคมีความเห็นด้วยกับการนำทุนทางวัฒนธรรมมาพัฒนาเป็นกิจกรรม เพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวให้ปรากฏชัดเจนในรูปแบบการเรียนรู้วัฒนธรรม โดยการศึกษาเส้นทางวิถีชีวิตตั้งแต่อดีตจนกระทั่งปัจจุบัน สอดคล้องกับ

การสำรวจทรัพยากรในพื้นที่ ผู้เชี่ยวชาญระบุว่าน่าสนใจเป็นการประยุกต์ใช้ทรัพยากรที่มีอยู่ให้เกิดประโยชน์ เกิดคุณค่าสู่ชุมชนเป็นการเพิ่มพูนรายได้รวมทั้งเป็นการอนุรักษ์ทรัพยากรและสืบทอดวัฒนธรรม ประกอบกับในช่วงเวลาที่ได้ดำเนินการศึกษาวิจัย พบว่า ทรัพยากรทั้งทางศาสนสถานประเพณีและภูมิปัญญาต่าง ๆ ของชุมชนนั้นมีความน่าสนใจและวิจิตรงดงามอย่างมาก เนื่องจากเกิดการ บ่มเพาะมาเป็นระยะเวลายาวนานนับตั้งแต่การก่อเกิดชุมชน ร่วมสร้างวัฒนธรรมประเพณีต่าง ๆ และภูมิปัญญาที่สำคัญจากการเรียนรู้สั่งสมประสบการณ์จากการดำรงชีวิตถ่ายทอดอัตลักษณ์ของชุมชนที่มีคุณค่าและสร้างมูลค่าทางจิตใจ ซึ่งกลุ่มตัวอย่างมีความต้องการให้เกิดการพัฒนากิจกรรมโดยเป็นการกำหนดฐานกิจกรรมจากความต้องการของกลุ่มตัวอย่างชาวบ้านกองโค โดยแบ่งเป็นฐานกิจกรรมที่สามารถให้นักท่องเที่ยวได้ศึกษาเรียนรู้วิถีชีวิตวัฒนธรรมเป็น 4 กิจกรรมหลักและสอดแทรกกิจกรรมย่อยจำนวน 6 กิจกรรมภายใต้ 4 กิจกรรมหลัก ซึ่งมีความสัมพันธ์กันอยู่ ดังนี้ คือ

กิจกรรมหลัก 1. กิจกรรมท่องเที่ยววัดกองโค ประกอบด้วย 4 กิจกรรมย่อย ดังนี้ 1) กิจกรรมตามรอยพุทธวิถีลาวเวียง หาบจังหัน 2) กิจกรรมตามรอยพุทธวิถีลาวเวียง ยกธง 3) กิจกรรมตามรอยพุทธวิถีลาวเวียง เรือเทียน และ 4) กิจกรรมตามรอยพุทธวิถีลาวเวียง ต้นผึ้ง เป็นกิจกรรมที่นักท่องเที่ยวได้ไปชมและกราบพระภายในวัดแล้วยังสามารถทำกิจกรรมท่องเที่ยวได้ตามช่วงเวลาเทศกาลที่พิเศษจัดขึ้นในชุมชนท้องถิ่นบ้านกองโค

กิจกรรมท่องเที่ยววัดกองโค

“ตามรอยพุทธวิถีลาวเวียง <u>หาบจังหัน</u>”

เป็นการหาบจังหันที่มีอาหารทั้งคาว – หวาน ไปถวายพระที่วัดตอนเช้าทุกวัน เว้นวันพระ

<u>วิธีการ</u>

เตรียมอาหารคาว ใน 1 ถาด จะบรรจุอาหารได้ 6 ถ้วย หรือ 7 ถ้วย

เตรียมอาหารหวาน ใน 1 ถาด จะบรรจุอาหารได้ 6 ถ้วย หรือ 7 ถ้วย

กิจกรรมท่องเที่ยววัดกองโค “ตามรอยพุทธวิถีลาวเวียง หาบจังหัน”

เป็นการหาบจังหันที่มีอาหารทั้งคาว หวาน ไปถวายพระที่วัดตอนเช้าทุกวันเว้นวันพระ

<u>วิธีการ</u>

เตรียมอาหารคาว ใน 1 ถาด จะบรรจุอาหารได้ 6 ถ้วย หรือ 7 ถ้วย

เตรียมอาหารหวาน ใน 1 ถาด จะบรรจุอาหารได้ 6 ถ้วย หรือ 7 ถ้วย

ชาวบ้านที่ใส่บาตรตอนเช้า (หน้าบ้าน) พระเดินงาน ชาวบ้านแต่ละคน จะนำอาหารทั้งคาว หรือหวาน มาถวายพระ ก็จะใส่ในถาดรวมกัน ชาวบ้านกองโคจะร่วมกันหาบจังหันทุกเช้าเป็นตัวแทนนำอาหารถวายพระ

กิจกรรมท่องเที่ยววัดกองโค “ตามรอยพุทธวิถีลาวเวียง ยกธง”

ประเพณียกธง จะทำในเดือน 5 (ไทย) หรือสงกรานต์ ทุกวันที่ 16 เมษายน ของทุกปี เพื่อรักษาประเพณีประจำหมู่บ้าน(ตามตำนานที่เล่าสืบทอดกันมา)

<u>วัสดุอุปกรณ์</u>

1. ผ้าเป็นผืนขนาดพอประมาณ สีสันไม่จำกัด
2. ผ้าธงสีขาว
3. ไม้ไผ่
4. ต้นไผ่
5. ด้าย สวด กาว
6. อุปกรณ์ตกแต่ง เช่นลูกปัด นกพับ ดาว เป็นต้น

<u>ขั้นตอน</u>

1. นำผ้าสำหรับธงชัยพื้นสีขาว และนำผ้ามาเย็บเป็นผืนขนาดพอประมาณสีสันไม่จำกัน
2. ตกแต่งธงชัยด้วยอุปกรณ์ให้สวยงาม
3. นำไม้ไผ่ที่จะมัดธงติดกับไม้ไผ่
4. ต้นไผ่ เพื่อเอาธงติดตรงป้าย และทุกคนจะร่วมกันยกธงในวันนั้น
5. ก่อนการยกธงจะต้องนำธงถวายกับพระ จากนั้นจะเดินเวียนขวา รอบโบสถ์ 3 รอบเป็นสิริมงคล

กิจกรรมท่องเที่ยววัดกองโค “ตามรอยพุทธวิถีลาวเวียง เรือเทียน”

เป็นการอนุรักษ์ ประเพณีลอยเรือเทียนจะทำกิจกรรมในช่วงลอยกระทง เพื่อเป็นการขอขมาพระแม่คงคา แทนกระทงที่ทำจากวัสดุอื่น ๆ เรือเทียน เป็นกิจกรรมประจำบ้านกองโค

<u>วัสดุอุปกรณ์</u>

1. ตันกล้วย
2. ไม้ไผ่
3. ดอกไม้สด (ประดับตกแต่ง)

4. เทียน
5. สบงพระ

ขั้นตอน

1. นำต้นกล้วยมาทำแพเพื่อให้ลอยน้ำได้ แล้วเหลาไม้ไผ่มาประกอบรูปร่างให้มีลักษณะคล้ายเรือบนแพกล้วย
2. นำดอกไม้สดมาประดับตกแต่งให้สวยงาม เช่น ร้อยเป็นอุบะ ตกแต่งโครงเรือ
3. นำเทียนใช้พอประมาณ ติดตามขอบเรือและนำสบงพระมาวางบนเรือ
4. ปล่อยเรือ ล่องไหลไปตามน้ำ

กิจกรรมท่องเที่ยววัดกองโค “ตามรอยพุทธวิถีลาวเวียง ต้นผึ้ง”

เป็นประเพณีที่ทำในเดือน 6 ช่วงหลังสงกรานต์ เป็นวัฒนธรรมที่สืบสานกันาจวบจนถึงปัจจุบัน

อุปกรณ์

1. ต้นกล้วยขนาดเล็กมีใบ 2 ต้น
2. อุปกรณ์ตกแต่งเพื่อความสวยงาม
3. เทียนและดอกไม้
4. บุหรี่
5. ไม้ขีด
6. มะละกอ
7. เทียนขี้ผึ้ง
8. เปลือกกาบกล้วย

วิธีทำ

1. นำต้นกล้วย มาตัดประกอบ และแทงกาบต้นกล้วยเป็นลักษณะฟันปลาแล้วมาประกอบกับต้นกล้วยให้ดูสวยงาม

2. นำเทียนขี้ผึ้งมาละลายด้วยความร้อน และแกะมะละกอเป็นแบบพิมพ์ ทำเป็นลวดลายตามแบบมะละกอและนำมาติดใบคล้ายต้นกล้วย

3. นำอุปกรณ์ที่ตกแต่งมาติดเพื่อความสวยงาม ต้นที่ 1 ทำเป็นต้นผึ้ง โดยนำแบบขี้ผึ้งที่ได้จากมะละกอมาตกแต่ง และต้นที่ 2 ทำเป็นต้นเทียน ตกแต่งสวยงามทั้งใบ

4. นำบุหรี่และไม้ขีด จะร้อยกับด้ายผูกติดกับก้านกล้วยเพื่อความสวยงาม

5. นำต้นกล้วยที่ประดับตกแต่งเสร็จแล้ว แห่รอบหมู่บ้านเพื่อเป็นสิริมงคลแล้วนำไปเวียนรอบโบสถ์สามรอบก่อนนำไปถวายพระ

กิจกรรมหลัก 2. กิจกรรม “เสน่ห์แจ่วหม้อ อัตลักษณ์บ้านกองโค” เป็นกิจกรรมที่นักท่องเที่ยวสามารถชมการสาธิตและเรียนรู้จากการสาธิตได้ฝึกทำและรับประทานอาหารร่วมกับคนในชุมชนบ้านกองโคกลุ่มแม่บ้านกองโค

กิจกรรมเสน่ห์แจ่วหม้อ อัตลักษณ์บ้านกองโค

1. พริกสด
2. ปลาสด
3. ปลาร้า
4. หอมแดง/กระเทียม
5. ตะไคร้
6. ใบนางลัก
7. ผักชีใบเลื่อย

<u>ขั้นตอน</u>

1. นำพริกสดล้างให้สะอาด แล้วนำไปเผาเตาถ่านพอสุก แล้วลอกเอาเปลือกที่ไฟไหม้ดำ ๆ ออก
2. นำหอมแดง ตะไคร้ นำไปเผาไฟแล้วล้างน้ำ
3. ต้มน้ำปลาร้าพอสุกกรองเอาก้างออก
4. เอาน้ำปลาร้าที่กรองแล้ว มาต้มปลาเพื่อโขลก
5. หอมแดงที่เผาลอกเอาเปลือกออกและล้างน้ำให้สะอาด
6. ปลาที่ต้มแกะก้างมาโขลก กับพริกที่ลอกเปลือกไว้ แล้วใส่หอมแดงโขลก รวมกันไม่ต้องละเอียดมาก
7. เอาเครื่องที่โขลกไว้นำไปผสมกับน้ำปลาร้า
8. แล้วนำไปตั้งไฟ ความร้อนพอประมาณ
9. พอเดือดแล้ว นำตะไคร้ที่เผาไปล้างน้ำ นำมาทุบให้แตกแล้วใส่ในหม้อพร้อมทั้งปลาอีกส่วนที่แบ่งไว้หั่นเป็นชิ้นพอประมาณ
10. เมื่อปลาสุกดีแล้วใส่โหระพา ผักชีใบเลื่อย คนให้ทั่วแล้วยกลงก็จะได้แจ่วหม้อแสนอร่อย

<u>ผักแนม</u>

บวบ ฟักทอง ตำลึง ดอกแค(เป็นผักต้ม) หน่อข่า (ผักสด) แตงกวา มะเขือกรอบ ยอดมะกอก

กิจกรรมหลัก 3. กิจกรรมเรียนรู้ “ภาษาเรา ลาวเวียง” นักท่องเที่ยวสามารถฝึกคำที่เป็นภาษาถิ่นรวมถึงลูกหลานบ้านกองโคเพื่ออนุรักษ์ไว้

กิจกรรมเรียนรู้ “ภาษาเรา ลาวเวียง” นำมาเฉพาะบางคำที่ชาวบ้านในชุมชนให้ข้อมูลสำหรับจัดทำลงในแผ่นพับเพื่อให้นักท่องเที่ยวได้เรียนรู้คำต่าง ๆ ในภาษาลาวเวียง เท่านั้น เกี่ยวกับสัตว์ ได้แก่ 1) กับแก้ หมายถึง ตุ๊กแก 2) งัว หมายถึง วัว 3) ขี้เข็บ หมายถึง ตะขาบ 4) จิงเจี้ยม หมายถึง จิ้งจก และ 5) จั๊กโต หมายถึง กี่ตัว เกี่ยวกับพืชผัก ผลไม้ ได้แก่ 1) แก่น หมายถึง เมล็ด 2) ถั่วฮ่อ หมายถึง ถั่วลิสง 3) ตำนิน หมายถึง ผักตำลึง 4) ขวั้นก่วย หมายถึง ขั้วหลุด 5) ซิงซวบ หมายถึง ไม่แก่แต่สุก และ คะแล็ด หมายถึง หลุดออกมา และหมวดทั่วไป 1) กะได๋ย หมายถึง ที่ไหน 2) กายไป หมายถึง เดินผ่านไป 3) กายมา หมายถึง เดินผ่านมา 4) กินดอง หมายถึง ไปงานแต่ง และ 5) กองหล่าง หมายถึง ใต้ถุน 6) โก่งก่าง หมายถึง ดวงจันทร์ 7) เดิ่น หมายถึง สนาม 8) เดิ่นยนต์ หมายถึง สนามบิน 9) เดิ่นโรงเรียน หมายถึง สนามโรงเรียน 10) เถิงหมายถึง ถึง 11)ต่ง หมายถึง ตะเวน 12) เจ้าหม่อม หมายถึง พระสงฆ์ 13) ขะหน้อย หมายถึง ข้าฯ ผมใช้พูดสงฆ์ 14) ข้อย หมายถึง คำที่ใช้แทนตัวเรา 15) ขะน้อย หมายถึง ข้าฯ ตัวของเรา 16) ขาง หมายถึง ปิ้งทำให้อุ่น 17) ค้อนเฮือ หมายถึง วิดเอาน้ำออก 18) ง้าง หมายถึง ยกออก 19) หงิ้น หมายถึง เทน้ำให้ออก 20) ดังไฟ หมายถึง ติดไฟ 21) จี่ หมายถึง เผา 22) แซบ หมายถึง อร่อย 23) กระทุ่ง หมายถึง ตระแกรง 24) เซ่นบ่ หมายถึง ใช่แล้ว 25) ถึก หมายถึง ถูกต้อง 26) ซื่อ หมายถึง เฉยๆ 27) จักคิงดี หมายถึง รู้เรื่องดี 28) เซา หมายถึง หยุด 29) เซ้นวะ หมายถึง อย่างนั้น 30) ขี้แขนง หมายถึง ไม่ได้ 31) จะเลิด หมายถึง เถลไถล 32) จักเถื่อ หมายถึง กี่ที 33) แซ้งๆ หมายถึง เสียงดัง 34) โซ่โซ่ หมายถึง ไม่มีแรง 35) เคียด หมายถึง โกรธ 36) คึดฮอด หมายถึง คิดถึง 37) เจิ่น หมายถึง ไปเรื่อยๆ 38) กะเลอ หมายถึง พูดไม่ค่อยชัดคือคำไทยผสมคำลาว 39)ขี้ตวัะ หมายถึง โกหก

กิจกรรมหลัก 4. กิจกรรมชั่วโมงลงมือทำของที่ระลึก ประกอบด้วย 2 กิจกรรมย่อย ดังนี้ 1) กิจกรรมชั่วโมงลงมือของที่ระลึก “ประติมากรรมเครื่องปั้นดินเผานูนต่ำ” และ 2) กิจกรรมชั่วโมงลงมือของที่ระลึก “ประติมากรรม ลอยตัว ตุ๊กตาหาบจังหัน”

กิจกรรม ชั่วโมงลงมือทำ ทำของที่ระลึก “ประติมากรรมเครื่องปั้นดินเผานูนต่ำ ภาพประเพณีต่าง ๆ ของตำบลคอรุม”

<u>วัสดุอุปกรณ์</u>

1. แม่พิมพ์ (1 ภาพ มีขนาด A4 (4 ชิ้นย่อย)
2. ดินเหนียว/ดินท้องนา
3. อุปกรณ์ขูดแต่ง สำหรับตกแต่งดิน ราคาชุดละประมาณ 20-50 บาท

<u>แบบแม่พิมพ์</u>

1. งานประเพณีลอยเรือเทียน
2. ตักบาตรจังหัน
3. ยกธง
4. ภาพช่วงสงครามของพระเจ้าตากสิน

<u>ขั้นตอน</u>

1. ทำความสะอาดแม่พิมพ์ที่มีอยู่ ปัดเศษฝุ่น เศษดินที่ตกค้างในแม่พิมพ์

2. นวดดินประมาณ 15 นาที เก็บเศษหินทราย เศษทรายออกไม่ให้มีฟองอากาศ นวดแบบไถให้เนียน เป็นเนื้อเดียวกัน เพื่อเวลาเผาจะไม่แตก

นำดินที่นวดแล้วมารีดเป็นแผ่นด้วยมือให้มีขนาดใหญ่กว่าพิมพ์เล็กน้อยแล้วกดให้แน่นจนเต็มพิมพ์

3. รอให้ดินหดตัวประมาณ 10 นาที จึงสามารถดึงออกจากพิมพ์ได้ (ถ้าดึงทันทีดินจะมีความเละ)

4. ทิ้งไว้ให้แห้งในร่ม 2 วัน เพื่อให้แห้งสนิทจึงนำไปเผา (ถ้าตากแดดจะทำให้ร้าว) โดยชาวบ้านจะทำการเผาด้วยเตาฝืน เพื่อนำส่งให้นักท่องเที่ยวต่อไป

กิจกรรมชั่วโมงลงมือของที่ระลึก “ประติมากรรม ลอยตัว ตุ๊กตาหาบจังหัน”

<u>วัสดุ</u>

1. ปูนปลาสเตอร์
2. แม่พิมพ์ยาง
3. สีโปสเตอร์
4. สีทาเคลือบ กันน้ำ
5. อุปกรณ์จังหันจิ๋ว ตกแต่ง ทำด้วยไม้เชือกกระดาษ

<u>ขั้นตอน</u>

1. ทำความสะอาดพิมพ์ ประกอบแม่พิมพ์ เพื่อประกอบแบบที่เป็นซิลิโคนอีกครั้ง
2. เตรียมผสมปูนปลาสเตอร์ ตามอัตราส่วน
3. เทปูนลงในแม่พิมพ์ซิลิโคน ทิ้งไว้ให้แห้งตากแดดได้ ประมาณ 30 นาที – 1 ชั่วโมง จึงสามารถนำออกจากพิมพ์
4. ตกแต่งระบายสีตามใจชอบ แต่จะมีภาพต้นแบบ ตามเอกลักษณ์ของชาวคอรุม ซึ่งจะสวมเสื้อขาวกับผ้าซั้นสีสันต่าง ๆ ไม่มีลาย
5. รอสีแห้งพ่นเคลือบกันน้ำ และตกแต่งตัวหาบอุปกรณ์จังหันจิ๋วเสร็จสมบูรณ์ จากนั้นบรรจุกล่องที่ระลึกคอรุม

กลุ่มตัวอย่างแสดงความคิดเห็นว่ากิจกรรมนั่งแคร่ แลน้ำน่าน ตลาดเลาะริมน่าน ริมตลิ่ง มีขึ้นอยู่แล้วและเป็นกิจกรรมการท่องเที่ยวที่ได้รับความสนใจจากทุกภาคส่วนตลอดจนนักท่องเที่ยวจนปัจจุบัน และกิจกรรมร้องรำ เล่นเพื่อสุขภาพ “เชิญ ชิม ชา” กับโรงเรียนลำดวน นั้นกลุ่มตัวอย่างเสนอให้สอดแทรกในการต้อนรับนักท่องเที่ยว ไม่ต้องทำเป็นกิจกรรมเพื่อให้นักท่องเที่ยวเกิดความสนุกสนานและเกิดความประทับใจ

นอกจากนั้นกิจกรรมที่ร่วมแสดงความคิดเห็น กลุ่มตัวอย่างได้เสนอให้กิจกรรมที่ไม่ได้อยู่ในชุมชนท้องถิ่นบ้านกองโค เป็นกิจกรรมเชื่อมโยง จำนวน 3 กิจกรรม ประกอบด้วย 1. กิจกรรมเรียนรู้เส้นทางตามรอยท่านพ่อพระยาพิชัย ซึ่งสถานที่สันนิษฐานตำแหน่งที่ตั้งบ้านเกิดพระยาพิชัย ตั้งอยู่ในหมู่ที่ 4 และหมู่ที่ 6 บ้านห้วยคา ตำบลในเมือง อำเภอพิชัย จังหวัดอุตรดิตถ์ เชื่อมโยงกับตำนานที่เล่าสืบทอดต่อกันมาที่วัดขวางชัยภูมิ ซึ่งตั้งอยู่ในพื้นที่หมู่ที่ 1 บ้านปากคลอง ตำบลคอรุม อำเภอพิชัย จังหวัดอุตรดิตถ์ และ 2.จากกิจกรรมผลิตภัณฑ์เกษตรต้องรู้ ห้ามพลาด หมู่ที่ 2 บ้านม่วงตาล ตำบลคอรุม อำเภอพิชัย จังหวัดอุตรดิตถ์ และ 3. เชื่อมโยงกับการท่องเที่ยวเชิงเกษตร การทำน้ำตาลมะพร้าว หมู่ที่ 11 บ้านไทรเอน ตำบลคอรุม อำเภอพิชัย จังหวัดอุตรดิตถ์

1.3 การพัฒนากิจกรรมเส้นทางการท่องเที่ยว

การพัฒนากิจกรรมเส้นทางการท่องเที่ยว ผู้เชี่ยวชาญแสดงความคิดเห็นเหมือนกันว่าอยู่ในระดับที่ต้องปรับปรุง (ค่า IOC = 0.32) โดยแสดงความคิดในภาพรวม เนื่องจากเส้นทางการเข้าถึงเพื่อไปยังพื้นที่ท่องเที่ยวในชุมชนคอรุมค่อนข้างไกลและป้ายบอกทางน้อย และรถโดยสารประจำทางไม่มีส่วนใหญ่มีรถส่วนตัวทำให้นักท่องเที่ยวที่ต้องการเดินทางมาท่องเที่ยวไม่สะดวกควรปรับปรุงให้มีรถรับนักท่องเที่ยวจากสถานีขนส่งกับชุมชนและพัฒนากิจกรรมการขยายเวลาในการท่องเที่ยวให้มากขึ้น เนื่องจากการเข้าชมในแต่ละจุด นักท่องเที่ยวอาจใช้เวลานาน และเพื่อเป็นการเรียนรู้ ผ่านกิจกรรมได้ยาวนานยิ่งขึ้น ซึ่งผู้เชี่ยวชาญเล็งเห็นว่าทุกฐานกิจกรรมมีความน่าสนใจและอาจจะต้องใช้เวลายาวนานกว่าครึ่งวันหรือหนึ่งวัน อีกทั้งต้องการให้นักท่องเที่ยวเดินทางกลับมาท่องเที่ยวอีกครั้งเมื่อมาแล้วยืดระยะเวลาอยู่ในพื้นที่ชุมชนยาวนานมากยิ่งขึ้น สืบเนื่องจากการพัฒนากิจกรรมการท่องเที่ยวที่กลุ่มตัวอย่างต้องการให้มีการบริหารจัดการ

เกี่ยวกับการวางรูปแบบด้านการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมภายในชุมชนสอดคล้องกับการสำรวจทรัพยากรและการเข้าถึงจุดต่าง ๆ พบว่า ภายในชุมชนสามารถใช้เส้นทางได้หลายเส้นทาง มีตรอกและซอยมาก ดังนั้น เพื่อให้เกิดการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมชุมชนได้ง่ายขึ้น ประหยัดเวลาและสะดวกรวดเร็ว กลุ่มตัวอย่างจึงเล็งเห็นความสำคัญในการพัฒนาเส้นทางเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยวภายในชุมชน ทำให้นักท่องเที่ยวหรือผู้มาเยือนสามารถท่องเที่ยวเรียนรู้วัฒนธรรมชุมชนได้ยาวนานมากขึ้น ประกอบกับในช่วงเวลาที่ได้ดำเนินการศึกษาวิจัย ได้จัดเส้นทางท่องเที่ยวเพื่อบูรณาการร่วมกับการเรียนการสอนนักศึกษาชุมชนนันทนาการเพื่อการท่องเที่ยวร่วมลงพื้นที่เพื่อต้องการมีส่วนร่วมในการพัฒนาให้เกิดการกิจกรรมและเส้นทางท่องเที่ยวอย่างเป็นรูปธรรมและสอดคล้องกับรูปแบบกิจกรรมเพื่อร่วมจัดทำแผนที่เส้นทางเชื่อมโยง โดยมีรูปแบบดังนี้ คือ เริ่มต้นจากองค์การบริหารส่วนตำบลคอรุม อำเภอพิชัย - วัดกองโค – ปั่นจักรยานชมชุมชนท้องถิ่นกองโค หมู่ที่ 3 และหมู่ที่ 6 - ชมสาธิตการทำแจ่วหม้อ วิถีลาวเวียงพร้อมลงมือปฏิบัติ – ชมการทำน้ำตาลมะพร้าว – การทำกระดาษสา หมู่ที่ 2 บ้านม่วงตาล – บ้านเกิดพ่อพระยาพิชัย – เดินทางกลับ

1.4 การพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกและการบริการการท่องเที่ยว

การพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกและการบริการการท่องเที่ยว ผู้เชี่ยวชาญ แสดงความคิดเห็นเหมือนกันว่าอยู่ในระดับเหมาะสม (ค่า IOC = 0.68) ได้เสนอการพัฒนากิจกรรมสิ่งอำนวยความสะดวกและการบริการการท่องเที่ยวที่สอดคล้องกับความต้องการของกลุ่มตัวอย่าง สิ่งที่ชาวบ้านต้องการอันดับแรก คือ ให้มีการดูแลรักษาความปลอดภัยในแหล่งท่องเที่ยวและควรจัดเวรยามดูแลหากมีนักท่องเที่ยวเข้ามาท่องเที่ยว กลุ่มตัวอย่างได้แสดงความเห็นว่าชุมชนควรมีความปลอดภัยเพื่อทำให้นักท่องเที่ยวอบอุ่นใจ สบายใจ และชาวบ้าน ในชุมชนก็รู้สึกปลอดภัยด้วย อาจจะเกิดจากปัญหาทางเศรษฐกิจ สภาวะทางการเงิน หรือปัญหายาเสพติด ลักขโมยตามสื่อต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นเป็นประจำ จึงทำให้กลุ่มตัวอย่างให้ความสำคัญในเรื่องความปลอดภัยเป็นอันดับแรกและสอดคล้องกับการสำรวจทรัพยากร ในพื้นที่ ที่พบว่า ชาวบ้านมีส่วนร่วมในการช่วยกันดูแลความสงบเรียบร้อยในชุมชน ร่วมกันดูแลนักท่องเที่ยวในฐานะเจ้าบ้านที่ดี

นอกจากนั้นผู้เชี่ยวชาญเสนอให้มีที่พักที่ชาวบ้านจัดให้แบบโฮมสเตย์ (Home Stay) ผู้เชี่ยวชาญให้ความเห็นควรปรับปรุง เนื่องจากควรต้องมีความรู้ และความเข้าใจ ในการให้บริการรูปแบบที่พักแบบโฮมสเตย์ (Home Stay) ก่อน เมื่อชาวบ้านมีความรู้และต้องการจัดตั้งที่พักแบบโฮมสเตย์ (Home Stay) ชุมชนจริง ๆ เพื่อไม่ให้เกิดปัญหาระหว่างนักท่องเที่ยวและชาวบ้าน รวมทั้งสร้างความเข้าใจในวัฒนธรรมในพื้นที่ชุมชนท้องถิ่นบ้านกองโค ชุมชนท้องถิ่นต้องมีการกำหนด

หรือตั้งกฎการเข้าพักและคัดสรรนักท่องเที่ยวต้องหาจุดขายให้ได้ก่อนซึ่งความเห็นสอดคล้องกับกลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ต้องการให้มีที่พักที่ชาวบ้านจัดให้ แบบโฮมสเตย์ (Home Stay) ในชุมชนและสอดคล้องกับการสำรวจทรัพยากรในพื้นที่ ที่พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนหนึ่งต้องการให้นักท่องเที่ยวพักร่วมด้วยในบ้านของตนโดยจัดห้องให้พักเป็นส่วนตัว และจัดที่พักให้เฉพาะนักท่องเที่ยวเพื่อให้นักท่องเที่ยวมีความเป็นส่วนตัวแต่อยู่ในความดูแลของชาวบ้านในชุมชนเพื่อให้นักท่องเที่ยวรู้สึกอบอุ่นในการต้อนรับและการเอาใจใส่เสมือนญาติ อีกทั้งยังเป็นการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างวัฒนธรรมท้องถิ่นด้วย ประกอบกับในช่วงเวลาที่ได้ดำเนินการศึกษาวิจัย พบว่า กลุ่มผู้นำชุมชนเริ่มตื่นตัวในเรื่องของกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมเพื่อเป็นการส่งเสริมการท่องเที่ยวในชุมชนในเรื่องการจัดตั้งบ้านพักโฮมสเตย์ (Home Stay) ชุมชนบ้านกองโคต่อไป

1.5 การพัฒนากิจกรรมการสื่อความหมายเพื่อการท่องเที่ยว

การพัฒนาการสื่อความหมายเพื่อการท่องเที่ยว ผู้เชี่ยวชาญแสดงความคิดเห็นเหมือนกันว่าอยู่ในระดับเหมาะสม (ค่า IOC = 0.96) ได้เสนอการพัฒนากิจกรรมการสื่อความหมายเพื่อการท่องเที่ยว สอดคล้องกับกลุ่มตัวอย่างต้องการให้มีศูนย์วัฒนธรรมชุมชนและจัดแสดงสินค้าที่เป็นของท้องถิ่น และสอดคล้องกับการลงพื้นที่ศึกษาสภาพการท่องเที่ยวและทรัพยากรในชุมชนที่พบว่า ชุมชนยังขาดศูนย์วัฒนธรรมชุมชนเพื่อรวบรวมจัดแสดงข้อมูลเรื่องราว ประวัติความเป็นมาของชุมชน ข้อมูลเกี่ยวกับภูมิปัญญาของชุมชนด้านวัฒนธรรมยังไม่พบ ที่พบข้อมูลที่จัดทำและประชาสัมพันธ์ส่วนใหญ่จะเป็นด้านการเกษตร ควรจัดทำแผ่นพับประชาสัมพันธ์ เพื่อให้เกิดการรับรู้ความเป็นมา และคุณค่าของวัฒนธรรมท้องถิ่นและเป็นที่จัดแสดงผลิตภัณฑ์ของชุมชนรวมทั้งจำหน่ายเป็นสินค้าที่ระลึกเพื่อสร้างรายได้ให้กับชาวบ้านในชุมชน

นอกจากนั้น กลุ่มตัวอย่างต้องการให้มีแผนผังเพื่อการท่องเที่ยว โปรแกรมและทางกิจกรรมในการนำชมและบรรยายในทุกกิจกรรม เพื่อให้เห็นภาพชัดเจนเป็นรูปธรรมสอดคล้องกับการศึกษาทรัพยากรและเส้นทางต่าง ๆ ของชุมชนที่เข้าถึงได้ง่าย สะดวก สภาพถนนดี ประกอบกับในช่วงเวลาที่ได้ดำเนินการศึกษาวิจัย พบว่า ผู้นำชุมชน ปราชญ์รวมทั้งชาวบ้านกองโคมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชนเกี่ยวกับการส่งเสริมวัฒนธรรมและประเพณีของชุมชนอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้เกิดการเรียนรู้และสืบสานไปยังลูกหลานในชุมชน หมู่บ้านใกล้เคียงและนักท่องเที่ยวหรือผู้มาเยือน

1.6 การพัฒนากิจกรรมการตลาดท่องเที่ยว

การพัฒนากิจกรรมการตลาดท่องเที่ยว ผู้เชี่ยวชาญได้แสดงความคิดเห็นเหมือนกันว่าเหมาะสม (ค่า IOC = 0.97) โดยได้เสนอการสร้างมูลค่าเพิ่มขึ้นให้กับผลิตภัณฑ์ทางการท่องเที่ยวของชุมชน ชุมชนควรร่วมรักษาและเพิ่มคุณค่าจากผลิตภัณฑ์และบริการท่องเที่ยวในชุมชน ควรกระตุ้นจิตสำนึกเยาวชนและคนรุ่นใหม่ ชุมชนควรกำหนดแผน กลยุทธ์ทางการตลาดในผลิตภัณฑ์การท่องเที่ยวของชุมชน ควรจัดประชุมกลุ่มต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับผลิตภัณฑ์ทางการ

ท่องเที่ยว เพื่อร่วมพัฒนาวางแผนกลยุทธ์การตลาดหรือแผนงานด้านการตลาดสินค้าและบริการการท่องเที่ยวในชุมชนเพื่อเป็นการนำเสนอแหล่งท่องเที่ยววัฒนธรรมชุมชน ให้มีการกำหนดราคาในการมาเยี่ยมชม ค่าอาหารว่าง ค่าอาหารกลางวัน ให้มีการกำหนดราคาตามรูปแบบและกิจกรรมการท่องเที่ยว ให้มีการประชาสัมพันธ์และจัดทำโปรแกรมการท่องเที่ยวร่วมกันในชุมชน รวมทั้งเสนอขายในแต่ละกิจกรรมภายในชุมชน ในการมาเยี่ยมชม ควรกำหนดค่าอาหารว่าง ค่าอาหารกลางวัน ราคาตามรูปแบบและกิจกรรมการท่องเที่ยว ควรกำหนดราคาจากมาตรฐานทั้งในเรื่องการให้บริการและความคุ้มค่า เพื่อให้ชุมชนได้ส่งเสริมการจัดจำหน่ายอย่างเป็นแบบแผนและสร้างช่องทางการจัดจำหน่าย ให้นักท่องเที่ยวที่มีความหลากหลายผ่านกระบวนการสื่อ อาทิ อินเตอร์เน็ต (Internet) ให้มีการส่งเสริมการจัดจำหน่ายผลิตภัณฑ์และบริการให้ทั่วถึงในชุมชน ควรให้การบริการและผลิตภัณฑ์ได้มาตรฐาน สอดคล้องกับความคิดเห็นของกลุ่มตัวอย่างที่ต้องการให้จัดประชุม กลุ่มต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับผลิตภัณฑ์ทางการท่องเที่ยวเพื่อร่วมพัฒนาวางแผนกลยุทธ์การตลาดหรือแผนงานด้านการตลาดสินค้าและบริการการท่องเที่ยวในชุมชน ควรที่จะต้องทำให้คนในชุมชนเห็นความสำคัญและประโยชน์ที่จะได้รับและเกิดการยอมรับก่อนในอันดับแรก

ควรมีการกำหนดราคาในการมาเยี่ยมชม ค่าอาหารว่าง อาหารกลางวัน ราคาตามรูปแบบและกิจกรรมการท่องเที่ยว เพื่อให้เกิดรายได้กระจายสู่ชุมชนและเกิดการพัฒนาชุมชนด้านการบริการทางการท่องเที่ยว และสอดคล้องกับการประชาคมในพื้นที่ ที่พบว่า กลุ่มตัวอย่างให้ความสนับสนุนและสนใจให้เกิดการพัฒนาการตลาดร่วมกัน เพื่อกระตุ้นให้คนในชุมชนเห็นความสำคัญในมิติวิถีภูมิปัญญา องค์ความรู้ชุมชน เอกลักษณ์เฉพาะของพื้นที่ ซึ่งโดดเด่นในเรื่องการเรียนรู้วัฒนธรรม เพื่อให้เกิดการพัฒนาผลิตภัณฑ์รวมทั้งการกำหนดหรือตั้งราคาที่ให้ได้มาตรฐาน ทั้งราคาผลิตภัณฑ์และบริการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในชุมชน เพื่อพัฒนาคุณภาพชุมชน ก่อเกิดรายได้นำมาสู่การพัฒนาคุณภาพชีวิตที่ดีของประชากรในพื้นที่โดยให้คำนึงถึงการอนุรักษ์ให้เกิดการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนมากกว่าการมุ่งหวังผลกำไรมาก ๆ ประกอบกับในช่วงเวลาที่ได้ดำเนินการศึกษาวิจัย พบว่า กลุ่มต่าง ๆ ยังไม่มีเรื่องของการกำหนดราคาให้เป็นมาตรฐานเดียวกัน กลุ่มตัวอย่างจึงต้องการให้มีการกำหนดราคาเพื่อมุ่งเน้นมูลค่าจากตัวผลิตภัณฑ์มากกว่ามูลค่าของราคาจนลืมความเป็นเอกลักษณ์หรืออัตลักษณ์ของชุมชนเอง

ตาราง 5 แสดงความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญเกี่ยวกับการพัฒนากิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมโดยการมีส่วนร่วมของตำบลคอรุม (บ้านกองโค) อำเภอพิชัย จังหวัดอุตรดิตถ์

ข้อมูลเกี่ยวกับการพัฒนากิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม	ค่า IOC	ความหมาย

1. กิจกรรมพัฒนาชุมชนท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม		
1.1 การพัฒนากิจกรรมด้านการบริหารจัดการ		
1.1.1 ให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการ	1.00	เหมาะสม
1.1.2 การจัดตั้งกลุ่มเพื่อการท่องเที่ยวชุมชน	0.80	เหมาะสม
1.1.3 ให้ชุมชนมีการจัดการเกี่ยวกับการวางรูปแบบด้านการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมภายในชุมชน	0.80	เหมาะสม
1.1.4 ให้ชุมชนมีกฎ-กติกาที่ชัดเจนในการจัดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม	1.00	เหมาะสม
1.1.5 จัดอบรมให้คนในชุมชนเข้าใจและสามารถจัดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมได้อย่างยั่งยืน	0.80	เหมาะสม
1.1.6 ให้มีการจัดตั้งโฮมสเตย์ชุมชน	0.40	ปรับปรุง
รวม	**0.80**	เหมาะสม
1.2 การพัฒนากิจกรรมทางการท่องเที่ยว		
1.2.1 ให้มีรูปแบบการรียนรู้วัฒนธรรมโดยการศึกษาเส้นทางวิถีชีวิต	0.80	เหมาะสม
1.2.2 กิจกรรมศึกษาเรียนรู้วิถีชีวิตวัฒนธรรม	0.80	เหมาะสม
1.2.3 ฐานกิจกรรมท่องเที่ยวบนรากฐานวัฒนธรรมและทรัพยากรชุมชน	1.00	เหมาะสม
1.2.4 ฐานกิจกรรมความสามารถในการสืบทอดภูมิปัญญาและองค์ความรู้	1.00	เหมาะสม
1.2.5 ฐานกิจกรรมความเป็นเอกลักษณ์ด้านวิถีชีวิตภูมิปัญญาองค์ความรู้	1.00	เหมาะสม
1.2.6 ฐานกิจกรรมบนความต่อเนื่องของการสืบสานวัฒนธรรม	1.00	เหมาะสม

ตาราง 5 (ต่อ)

ข้อมูลเกี่ยวกับการพัฒนากิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม	**ค่า IOC**	**ความหมาย**
1.2.8 ฐานความผูกพันของท้องถิ่นต่อแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม	1.00	เหมาะสม
1.2.9 กิจกรรมท่องเที่ยววัดกองโค ประกอบด้วย กิจกรรมตามรอยพุทธวิถีลาวเวียง หาบจังหัน ยกธง เรือเทียน ต้นผึ้ง	1.00	เหมาะสม

1.2.10 กิจกรรม “เสน่ห์แจ่วหม้อ อัตลักษณ์บ้านกองโค”	1.00	เหมาะสม
1.2.11 กิจกรรมเรียนรู้ “ภาษาเรา ลาวเวียง”	1.00	เหมาะสม
1.2.12 กิจกรรมชั่วโมงลงมือทำของที่ระลึก	0.80	เหมาะสม
1.2.13 กิจกรรมผลิตภัณฑ์เกษตรห้ามพลาด ต้องรู้	0.80	เหมาะสม
1.2.14 กิจกรรมเรียนรู้เส้นทางตามรอยท่านพ่อพระยาพิชัย	0.80	เหมาะสม
1.2.15 กิจกรรมนั่งแคร่ แลน้ำน่าน ตลาดเลาะริมน่าน ริมตลิ่ง	1.00	เหมาะสม
1.2.16 กิจกรรมร้องรำ เล่นเพื่อสุขภาพ “เชิญ ชิม ชา” กับโรงเรียนลำดวน	0.80	เหมาะสม
1.2.17 รูปแบบการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมภายใน 1 วัน	0.70	เหมาะสม
1.2.18 รูปแบบการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ภายในครึ่งวัน	0.70	เหมาะสม
1.2.19 รูปแบบท่องเที่ยวแหล่งท่องเที่ยวเชื่อมโยง	0.70	เหมาะสม
รวม	**0.85**	**เหมาะสม**
1.3 การพัฒนาเส้นทางการท่องเที่ยว		
1.3.1 เส้นทางท่องเที่ยวใน 1 วัน รูปแบบที่ 1	0.70	เหมาะสม
1.3.2 เส้นทางท่องเที่ยวใน 1 วัน รูปแบบที่ 2	0.10	ปรับปรุง
1.3.3 เส้นทางท่องเที่ยวใน 1 วัน รูปแบบที่ 3	0.50	เหมาะสม
1.3.4 เส้นทางท่องเที่ยวภายในครึ่งวัน รูปแบบที่ 1	0.20	ปรับปรุง
1.3.5 เส้นทางท่องเที่ยวภายในครึ่งวัน รูปแบบที่ 2	0.10	ปรับปรุง
รวม	**0.32**	**ปรับปรุง**
1.4 การพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกและการบริการการท่องเที่ยว		
1.4.1 ให้มีการดูแลรักษาความปลอดภัย	0.80	เหมาะสม
1.4.2 ให้มีบริการเช้ารถจักรยนต์หรือรถจักรยาน	0.80	เหมาะสม
1.4.3 ให้มีบริการจุดปฐมพยาบาล	0.40	ปรับปรุง
1.4.4 ให้มีบริการร้านอาหารและเครื่องดื่มสำหรับนักท่องเที่ยว	1.00	เหมาะสม

ตาราง 5 (ต่อ)

ข้อมูลเกี่ยวกับแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม	**ค่า IOC**	**ความหมาย**

1.4.5 ให้มีที่พักที่ชาวบ้านจัดให้แบบโฮมสเตย์ (home stay)	0.40	ปรับปรุง
รวม	**0.68**	**เหมาะสม**
1.5 การพัฒนาการสื่อความหมายทางการท่องเที่ยว		
1.5.1 ให้มีศูนย์วัฒนธรรมชุมชนและจัดแสดงสินค้าที่เป็นของท้องถิ่นด้วย	1.00	เหมาะสม
1.5.2 ให้มีการรวบรวมข้อมูลและจัดแสดงสินค้าท้องถิ่นภายในศูนย์วัฒนธรรมและหัตถกรรมของหมู่บ้าน	1.00	เหมาะสม
1.5.3 ให้มีสื่อประชาสัมพันธ์ข้อมูลเพื่อการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในชุมชนเช่น ป้าย แผ่นพับ แผนที่ ป้ายบอกทาง หรือสื่อความหมายต่าง ๆ	1.00	เหมาะสม
1.5.4 ให้มีการจัดทำคู่มือท่องเที่ยวชุมชนบ้านวังหม้อเป็นภาษาต่างประเทศ ภาษาที่ 2, 3 และภาษาเฉพาะ	1.00	เหมาะสม
1.5.5 ให้มีแผนผังเพื่อการท่องเที่ยว โปรแกรมและฐานกิจกรรมท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมภายในชุมชน	1.00	เหมาะสม
1.5.6 ให้มีการฝึกฝึกอบรมภาษาอังกฤษให้กับชาวบ้านในชุมชนเพื่อเพิ่มทักษะในการสื่อสารกับนักท่องเที่ยว	0.80	เหมาะสม
รวม	**0.96**	**เหมาะสม**
1.6 การพัฒนาการตลาดทางการท่องเที่ยว		
1.6.1 การสร้างมูลค่าเพิ่มขึ้นให้กับผลิตภัณฑ์ทางการท่องเที่ยวของชุมชน	0.80	เหมาะสม
1.6.2 ชุมชนกำหนดแผนกลยุทธ์ทางการตลาดในผลิตภัณฑ์การท่องเที่ยวของชุมชน	1.00	เหมาะสม
1.6.3 ให้มีการกำหนดราคาในการมาเยี่ยมชม ค่าอาหารว่าง อาหารกลางวัน ราคาตามรูปแบบและกิจกรรมการท่องเที่ยว	1.00	เหมาะสม

ตาราง 5 (ต่อ)

ข้อมูลเกี่ยวกับแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม	**ค่า IOC**	**ความหมาย**

1.6.4 ให้มีการประชาสัมพันธ์และจัดทำโปรแกรมการท่องเที่ยวร่วมกันในชุมชน รวมทั้งเสนอขายในแต่ละกิจกรรมภายในชุมชน	1.00	เหมาะสม
1.6.5 ให้มีการกำหนดราคาให้เป็นมาตรฐานเดียวกัน	1.00	เหมาะสม
1.6.6 ชุมชนได้ส่งเสริมการจัดจำหน่ายอย่างเป็นแบบแผน	1.00	เหมาะสม
1.6.7 ชุมชนสร้างช่องทางการจัดจำหน่ายให้นักท่องเที่ยวที่มีความหลากหลายผ่านกระบวนการสื่อ อาทิ อินเตอร์เน็ต (Internet)	1.00	เหมาะสม
รวม	0.97	**เหมาะสม**
รวมทั้งหมด	0.81	**เหมาะสม**

ผลการศึกษาการพัฒนากิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของชุมชนท้องถิ่นคอรุม (บ้านกองโค) นั้น สรุปได้ว่า การพัฒนากิจกรรมต้องพัฒนาให้เป็นรูปธรรมมีการสร้างรูปแบบการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ประกอบด้วย 1.1) การพัฒนารูปแบบการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมอย่างมีส่วนร่วม 1.2) การพัฒนากิจกรรมทางการท่องเที่ยว 1.3) การพัฒนาเส้นทางการท่องเที่ยว 1.4) การพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกและการบริการการท่องเที่ยว 1.5) การพัฒนาการสื่อความหมายเพื่อการท่องเที่ยว และ 1.6) การพัฒนาตลาดทางการท่องเที่ยว

ชุมชนบ้านกองโคมีทุนทางวัฒนธรรมที่เป็นมรดกก่อเกิดคุณค่าทางจิตใจให้กับชุมชนทั้งในด้านศาสนสถาน ประเพณี ภูมิปัญญาและผลิตภัณฑ์ มานับหลายร้อยปี เป็นศูนย์รวมจิตใจและก่อเกิดความภาคภูมิใจในชุมชนแม้กระทั่งตัวผู้วิจัยทำให้ได้รับทราบข้อมูลกว้างขวางมากขึ้น เกิดความเข้าใจและเล็งเห็นความสำคัญเช่นเดียวกับชาวบ้านในชุมชน แต่สิ่งที่ชุมชนยังไม่ปรากฏชัดเจนในรูปแบบการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมที่ยั่งยืน เนื่องจากขาดความรู้ความเข้าใจในเรื่องการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในเรื่องการจัดการ หรือสิ่งที่ชาวบ้านทำเป็นปกตินั้นจะสร้างเป็นกิจกรรมเพื่อให้เกิดการเรียนรู้และสร้างประสบการณ์ให้นักท่องเที่ยวได้ รวมทั้งเส้นทางท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในชุมชนที่เกิดขึ้นจากการแสดงความคิดเห็นร่วมกัน โดยมีผู้วิจัยเข้าไปกระตุ้น ผลักดันกิจกรรมต่าง ๆ เพื่อส่งเสริมให้เกิดเส้นทางการท่องเที่ยวภายในชุมชน สิ่งอำนวยความสะดวกชุมชนบ้านวังหม้อมีความพร้อมสำหรับการรองรับนักท่องเที่ยว การสื่อความหมายและการตลาดชุมชนยังขาดในเรื่องนี้อย่างมาก แต่เป็นสิ่งที่ชุมชนต้องการและร่วมกันผลักดันให้เกิดขึ้น เมื่อชุมชนมีทุนทางวัฒนธรรมแล้วมีการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม

เกิดขึ้น ชุมชนจะเล็งเห็นความสำคัญในองค์ความรู้ที่ชุมชนมีอยู่และเกิดความเข้าใจในเรื่องกิจกรรมการท่องเที่ยว ก่อให้เกิดการอนุรักษ์และสืบทอดภูมิปัญญาได้อย่างยั่งยืน

2. ศึกษาระบบการตลาดท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมภาครัฐ ภาคเอกชนและในท้องถิ่น

การศึกษาระบบการตลาดท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมภาครัฐ ภาคเอกชนและในท้องถิ่นจากข้อมูลตลาดการท่องเที่ยววัฒนธรรมซึ่งประกอบด้วย 2.1) การตลาด 2.2) ความจำเป็น ความต้องการ 2.3) ผลิตภัณฑ์และบริการ 2.4) คุณค่า ความพึงพอใจและคุณภาพ และ 2.5) การแลกเปลี่ยนการทำธุรกิจและความสัมพันธ์ โดยการมีส่วนร่วมกับชุมชนท้องถิ่นบ้านกองโคเพื่อร่วมกันหารูปแบบระบบการตลาดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม จังหวัดอุตรดิตถ์ สรุปได้ 3 ประการหลัก ดังภาพที่ 4.2

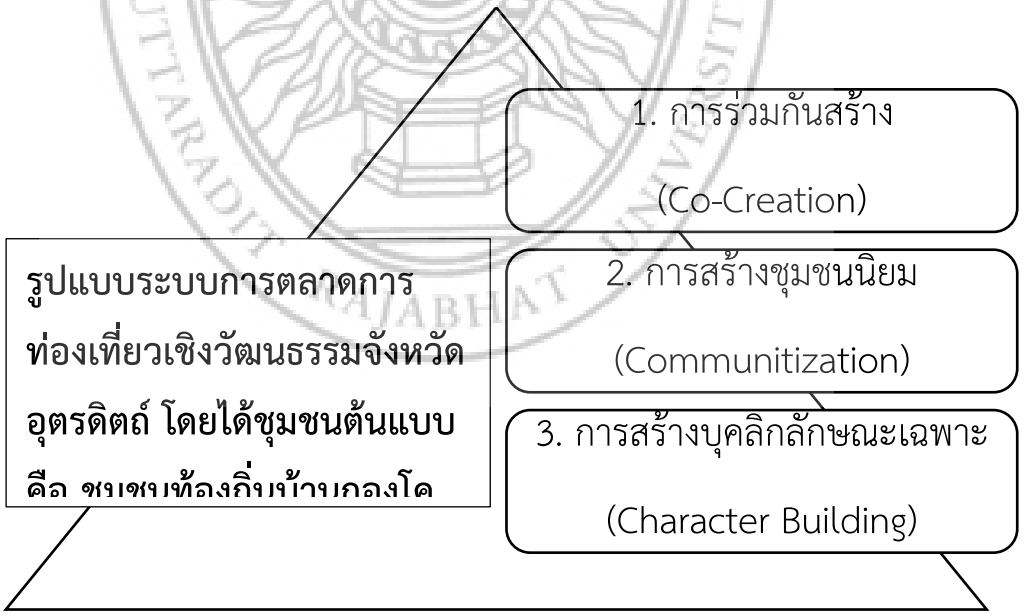

ภาพ 4.2 แสดงความสัมพันธ์ของระบบตลาดการท่องเที่ยวชุมชนบ้านกองโค

มหาวิทยาลัยราชภัฏอุตรดิตถ์
UTTARADIT RAJABHAT UNIVERSITY

บทที่ 5

การสรุปและอภิปรายผล

การศึกษาครั้งนี้มีวัตถุประสงค์หลัก 2 ประการ คือ ประการแรก ศึกษาบริบทของการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมชุมชนพื้นที่จังหวัดอุตรดิตถ์ และประการที่ 2 เพื่อศึกษาระบบการตลาดท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมภาครัฐ ภาคเอกชนและในท้องถิ่น ประชากรที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ แบ่งเป็นประชากรที่ใช้ในการวิจัยที่อาศัยอยู่ในพื้นที่ชุมชนบ้านกองโคซึ่งเป็นพื้นที่ในตำบลคอรุม อำแภอพิชัย จังหวัดอุตรดิตถ์ ที่ได้รับการคัดเลือกจากภาครัฐให้ผลักดันเป็นชุมชน OTOP นวัตวิถี และแอ่งเล็กเช็คอิน ในปี พ.ศ. 2561 จากทรัพยากรที่โดดเด่นด้านอัตลักษณ์ของชุมชนลาวเวียงและทรัพยากรการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมตั้งแต่ดั้งเดิมจนกระทั่งปัจจุบันและได้ยึดถือแบบแผนตามประเพณีและดำรงวิถีชีวิตวัฒนธรรมลาวเวียงดั้งเดิมของบ้านกองโค ตำบลคอรุม อำเภอพิชัย จังหวัดอุตรดิตถ์

เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษา คือ การสัมภาษณ์เชิงลึก ผู้วิจัยได้ใช้วิธีการสัมภาษณ์เชิงลึกประกอบการสังเกต โดยกลุ่มชาวบ้านประกอบด้วย 4 กลุ่ม คือ

1. กลุ่มผู้บริหารในระดับพื้นที่ กลุ่มผู้ประกอบการ กลุ่มผู้นำชุมชน และกลุ่มตัวแทนชาวบ้าน (หมู่ที่ 3 และหมู่ที่ 6) บ้านกองโค ตำบลคอรุม จำนวน 35 คน

2. เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษา คือ การใช้แบบสอบถาม ผู้วิจัยได้ใช้วิธีการใช้แบบสอบถามเก็บข้อมูลจากชาวบ้าน หมู่ที่ 3 และหมู่ที่ 6 เพื่อสอบถามสภาพการท่องเที่ยว วัฒนธรรมและจัดเป็นกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในชุมชน โดยอ้างอิงตามสูตร Yamane, 1973 จำนวน 307 คน โดยทำการแจกแบบสอบถามหัวหน้าครัวเรือนหรือตัวแทนในแต่ละหลังคาเรือน เมื่อเทียบสัดส่วนหมู่ที่ 3 ร้อยละ 39.59% เป็นจำนวน 122 คน และหมู่ที่ 6 ร้อยละ 60.41 เป็นจำนวน 185 คน ข้อมูลทั้งหมดถูกนำมาวิเคราะห์โดยใช้สถิติทางสังคมศาสตร์เป็นการวิเคราะห์โดยการแจกแจงค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

3. เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษา คือ การประชุมกลุ่มย่อย ผู้วิจัยได้ใช้วิธีการประชุมกลุ่มย่อยระดมความคิดเห็นประกอบกับผลข้อมูลจากแบบสัมภาษณ์เชิงลึก เพื่อให้ตกผลึกทางความคิด โดยกลุ่มชาวบ้านประกอบด้วย 4 กลุ่ม คือ

1) กลุ่มผู้บริหารในระดับพื้นที่รับผิดชอบงานด้านการท่องเที่ยวในเขตพื้นที่ชุมชนท้องถิ่นคอรุม ตำบลคอรุม อำเภอพิชัย จังหวัดอุตรดิตถ์ ได้แก่ นักพัฒนาการท่องเที่ยวที่รับผิดชอบดูแลงานท่องเที่ยวในพื้นที่ตำบลคอรุม เจ้าหน้าที่วัฒนธรรมอำเภอพิชัย เจ้าหน้าที่การท่องเที่ยวจังหวัด จำนวน 5 คน

2) กลุ่มผู้ประกอบการ ได้แก่ ร้านอาหาร สินค้าที่ระลึกที่เกี่ยวข้องกับผลิตภัณฑ์สินค้าหัตถกรรมในพื้นที่ชุมชนท้องถิ่นคอรุม ตำบลคอรุม อำเภอพิชัย จังหวัดอุตรดิตถ์ จำนวน 5 คน

3) กลุ่มผู้นำชุมชน ได้แก่ แกนนำชุมชน กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ผู้นำทางศาสนาและปราชญ์ท้องถิ่น ในเขตพื้นที่ชุมชนท้องถิ่นคอรุม ตำบลคอรุม อำเภอพิชัย จังหวัดอุตรดิตถ์ จำนวน 10 คน

4) กลุ่มตัวแทนชาวบ้าน ได้แก่ ประธานแม่บ้าน ประธานกลุ่มต่าง ๆ กลุ่มเยาวชนที่มีความเข้มแข็งในชุมชนท้องถิ่นคอรุม ตำบลคอรุม อำเภอพิชัย จังหวัดอุตรดิตถ์ จำนวน 15 คน

ในการเลือกกลุ่มผู้ให้ข้อมูลเป็นการประชุมกลุ่มชาวบ้านกองโค เพื่อทำการสนทนา กลุ่มย่อย ศึกษาความต้องการของคนภายในชุมชนและนำมาซึ่งกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมเพื่อให้เกิดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในชุมชนอย่างยั่งยืน

เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษา คือ การสนทนากลุ่มอย่างมีส่วนร่วมโดยคณะผู้วิจัยใช้เทคนิค PRA เพื่อจัดลำดับความสัมพันธ์ของผลข้อมูลจากฐานกิจกรรมเพื่อพัฒนาให้เกิดกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมที่ชุมชนมีส่วนร่วม โดยกลุ่มตัวอย่างบ้านกองโค จำนวน 35 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษา คือ กระบวนการประเมินค่าดัชนีและความสอดคล้องของข้อมูล (Index of Item Objective Congruence: IOC) โดยผู้เชี่ยวชาญ ผลจากเครื่องมือทั้งหมดมาสังเคราะห์เพื่อหาการพัฒนากิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมจากทรัพยากรและทุนทางวัฒนธรรมชุมชนเพื่อทำให้เกิดการอนุรักษ์ผ่านกิจกรรมทางการท่องเที่ยว ผู้เชี่ยวชาญแสดงระดับความคิดเห็นกับความสอดคล้องของข้อมูล จำนวน 3 คน

สรุปผลการวิจัย

1. ศึกษาบริบทของการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมชุมชนพื้นที่จังหวัดอุตรดิตถ์ พบว่า ชุมชนมีทรัพยากรการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมชุมชนท้องถิ่นบ้านกองโค

ทรัพยากรการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของชุมชนท้องถิ่นบ้านกองโค ได้ข้อสรุปจากผลการวิจัยครั้งนี้ คือ เป็นการศึกษาทรัพยากรวัฒนธรรมเพื่อรวบรวมองค์ความรู้ทางด้านวัฒนธรรมของชุมชนที่สอดคล้องกับการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม มีทรัพยากรด้านวัฒนธรรม 3 ด้าน คือ 1) ด้านศาสนสถาน 2) ด้านประเพณี และ 3) ด้านภูมิปัญญาและผลิตภัณฑ์ พบว่า พื้นที่ชุมชนบ้านกองโคมีทรัพยากรวัฒนธรรมที่สามารถเป็นแหล่งท่องเที่ยวและกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมได้โดยเฉพาะความเป็นอัตลักษณ์ด้านวัฒนธรรมของชุมชน สรุปได้ดังภาพที่ 5.1

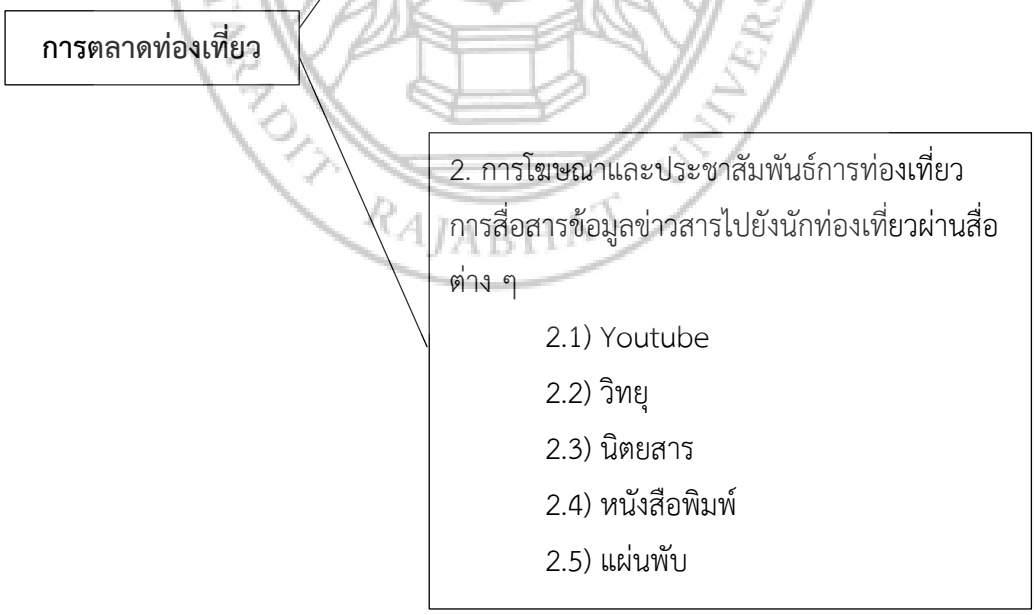
การตลาดท่องเที่ยว
1. การให้บริการข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับเรื่องต่าง ๆ ของการท่องเที่ยว
1.1) ทรัพยากรการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรรม
ด้านศาสนสถาน
ด้านประเพณี
ด้านภูมิปัญญาและผลิตภัณฑ์
2. การโฆษณาและประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยว การสื่อสารข้อมูลข่าวสารไปยังนักท่องเที่ยวผ่านสื่อต่าง ๆ
2.1) Youtube
2.2) วิทยุ
2.3) นิตยสาร
2.4) หนังสือพิมพ์
2.5) แผ่นพับ

ภาพ 5.1 แสดงระบบตลาดการท่องเที่ยวชุมชนบ้านกองโค

2. ศึกษาระบบการตลาดท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมภาครัฐ ภาคเอกชนและในท้องถิ่น

การศึกษาระบบการตลาดท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมภาครัฐ ภาคเอกชนและในท้องถิ่นจากข้อมูลตลาดการท่องเที่ยววัฒนธรรมซึ่งประกอบด้วย 2.1) การตลาด 2.2) ความจำเป็น ความต้องการ 2.3) ผลิตภัณฑ์และบริการ 2.4) คุณค่า ความพึงพอใจและคุณภาพ และ 2.5) การแลกเปลี่ยนการทำธุรกิจและความสัมพันธ์ โดยการมีส่วนร่วมกับชุมชนท้องถิ่นบ้านกองโคเพื่อร่วมกันหารูปแบบระบบการตลาดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม จังหวัดอุตรดิตถ์ สรุปได้ 3 ประการหลัก ดังภาพที่ 5.2

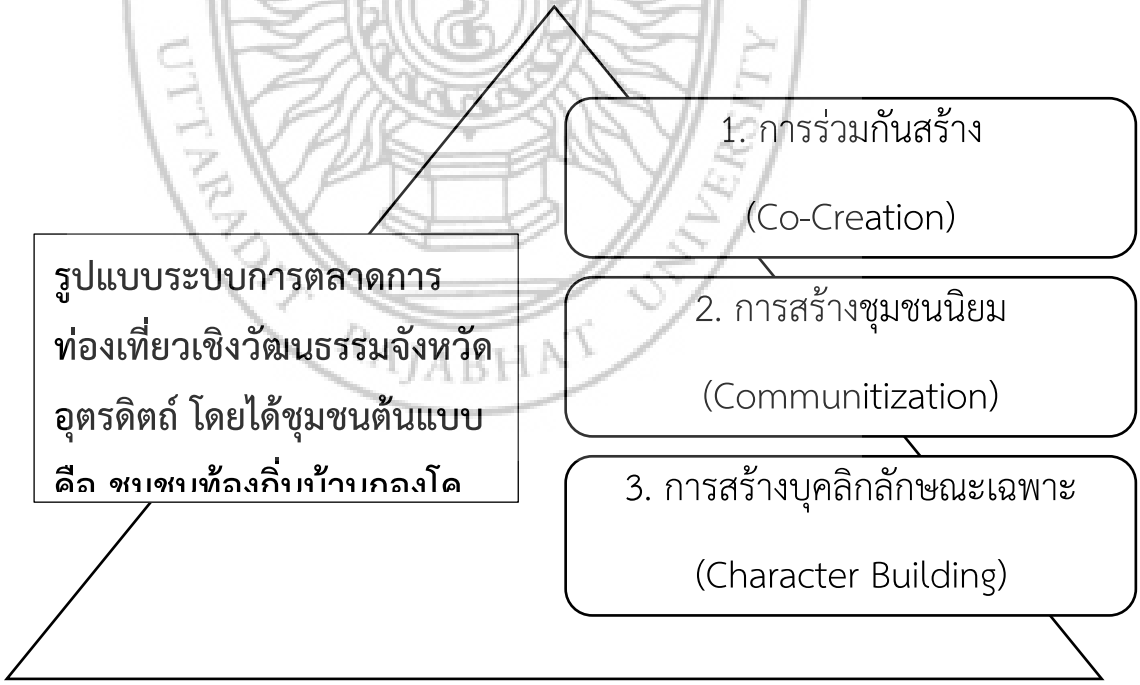

ภาพ 5.2 แสดงความสัมพันธ์ของระบบตลาดการท่องเที่ยวชุมชนบ้านกองโค

อภิปรายผลการวิจัย

การศึกษาระบบการตลาดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมจังหวัดอุตรดิตถ์ ผลการศึกษาทำให้ทราบว่า การตลาดท่องเที่ยวชุมชนท้องถิ่นบ้านกองโคต้องประกอบด้วย 2 ประเด็นหลักคือ 1. การให้บริการข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับเรื่องต่าง ๆ ของการท่องเที่ยว และ 2. การโฆษณาและประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยว การสื่อสารข้อมูลข่าวสารไปยังนักท่องเที่ยวผ่านสื่อต่าง ๆ ชุมชนท้องถิ่นบ้านกองโคมีทรัพยากรด้านวัฒนธรรม ซึ่งมี 1.1) ทรัพยากรการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรรม ประกอบด้วย ด้านศาสนสถาน ด้านประเพณี ด้านภูมิปัญญาและผลิตภัณฑ์ และ 1.2) การบริการการท่องเที่ยว ความเหมาะสมที่จะเป็นแหล่งท่องเที่ยวและพัฒนากิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมโดยให้ชุมชนเกิดกระบวนการมีส่วนร่วม จึงได้นำผลสรุปที่ได้มาอภิปรายโดยนำแนวคิด ทฤษฎีต่าง ๆ มาช่วยในการอภิปราย ประกอบด้วย การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม แนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนาทรัพยากรการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม แนวคิดเกี่ยวกับการท่องเที่ยวโดยชุมชน แนวคิดเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของชุมชน งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ผลการอภิปรายของการศึกษา มีดังนี้ คือ

1. ศึกษาทรัพยากรการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมชุมชนท้องถิ่นบ้านกองโค

1. ทรัพยากรวัฒนธรรมชุมชนด้านศาสนสถานที่เก่าแก่ คือ วัดกองโค วัดแอกาและวัดขวางชัยภูมิ ซึ่งมีประวัติศาสตร์ที่ยาวนานควบคู่มากับการก่อตั้งชุมชน ซึ่งเป็นลักษณะสำคัญของการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม สอดคล้องกับการศึกษาของ Richards (1995) พบว่า โบราณคดีและพิพิธภัณฑ์สถานต่าง ๆ สถาปัตยกรรม สิ่งปลูกสร้าง ผังเมือง รวมถึงซากปรักหักพังของสิ่งปลูกซากในอดีตถือเป็นองค์ประกอบที่เป็นสิ่งดึงดูดใจของนักท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมอยู่ในคุณลักษณะของทรัพยากรการท่องเที่ยว ซึ่งนอกจากนี้แล้วยังกล่าวถึง องค์ประกอบที่เป็นสิ่งดึงดูดใจของนักท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ได้แก่ 1) โบราณคดีและพิพิธภัณฑ์สถานต่าง ๆ 2) สถาปัตยกรรม สิ่งปลูกสร้าง ผังเมือง รวมถึงซากปรักหักพังของสิ่งปลูกสร้างในอดีต 3) ศิลปะ หัตถกรรม ประติมากรรม ประเพณีและเทศกาลต่าง ๆ 4) ความน่าสนใจในเรื่องของดนตรี ดนตรีคลาสิค ดนตรีพื้นบ้าน หรือดนตรีร่วมสมัย 5) การแสดงละคร ภาพยนตร์ มหรสพต่าง ๆ 6) ภาษาและวรรณกรรม 7) ประเพณีและความเชื่อที่เกี่ยวข้องกับศาสนา และ 8) วัฒนธรรมเก่าแก่โบราณ วัฒนธรรมพื้นบ้านหรือวัฒนธรรมย่อย ถึงแม้ว่าวัฒนธรรมชุมชนท้องถิ่นบ้านกองโค มีสิ่งดึงดูดใจที่ได้ระบุได้ 3 ด้าน แต่ด้วยลักษณะของพื้นที่ที่รวมสิ่งดึงดูดใจไว้ในแหล่งทรัพยากรครบตามองค์ประกอบสิ่งที่ดึงดูดใจของนักท่องเที่ยว

2. ทรัพยากรวัฒนธรรมชุมชนด้านประเพณี สอดคล้องกับผลการศึกษาของเข็มทอง ต้นสกุลรุ่งเรือง (2553) ที่พบว่า แบบแผนของลักษณะทาง ความคิดและความรู้สึกที่ โดดเด่นของกลุ่มสังคม รวมถึง ศิลปะ วรรณกรรม วิถีการดำรงชีวิต ระบบคุณค่า จารีตประเพณี และความเชื่อเป็นสิ่งที่บ่งบอกถึงความเจริญ สิ่งที่ดีงามที่บ่งบอกถึงความเป็นอัตลักษณ์ซึ่งมีลักษณะเดียวกับผลการศึกษา รัฐทิตยา หิรัณยหาด (2544) ระบุว่าต้องมีความพร้อมด้านองค์ประกอบที่ดึงดูดใจทางวัฒนธรรมมีความสอดคล้องกับขนบธรรมเนียม ประเพณีและวิถีชีวิตของชุมชน ซึ่งอยู่ใน

เรื่องของการจัดการทรัพยากรวัฒนธรรมให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม และเกิดกิจกรรมทางวัฒนธรรมที่สอดคล้องกับบริบทของพื้นที่

3. ทรัพยากรวัฒนธรรมชุมชนด้านภูมิปัญญาและผลิตภัณฑ์ที่กำลังได้รับความสนใจเพิ่มขึ้นแบบค่อยเป็นค่อยไปสอดคล้องกับผลการศึกษาของ จริยาภรณ์ รุจิโมระ (2549) ที่พบว่า ศักยภาพทางภูมิปัญญาได้รับการสืบทอดมาจากบรรพบุรุษ ด้านศิลปวัฒนธรรม วิธีการดำเนินชีวิตที่ไม่ต้องผ่านการเรียนการสอน เกิดเป็นองค์ความรู้ด้านการท่องเที่ยว ลักษณะเดียวกับ มธุรส ปราบไพรี (2543) ที่พบว่า ศักยภาพของชุมชนในการจัดการแหล่งท่องเที่ยวมีปัจจัยวัฒนธรรมชุมชนมีความเข้มแข็ง มีการสืบทอดอย่างต่อเนื่อง จากคนรุ่นหนึ่งสู่อีกรุ่นหนึ่ การมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการแหล่งท่องเที่ยว และสอดคล้องกับ อุมาพร มุณีแนม และพูนทรัพย์ ศรีชู (2552) ที่พบว่า ชุมชนมีส่วนร่วมในการเรียนรู้ ประชาชนเกิดการเรียนรู้ ซึ่งอยู่ในเรื่องของการจัดการทรัพยากรวัฒนธรรมให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม

การวิจัยในครั้งนี้ช่วยในการเก็บรวบรวมข้อมูลวัฒนธรรมชุมชน ติดตามสภาพทรัพยากรและกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม การระดมกำลังความคิดจากกลุ่มผู้บริหารในระดับพื้นที่ กลุ่มผู้ประกอบการ กลุ่มผู้นำชุมชน และกลุ่มตัวแทนชาวบ้าน (หมู่ที่ 3 และหมู่ที่ 6) บ้านกองนำการบริหารจัดการของผู้นำ ความสามารถของผู้นำชุมชนและประชาชนในชุมชน รวมทั้งการสนับสนุนของหน่วยงานสถาบันวิจัย สถาบันการศึกษาที่เข้ามาสนับสนุน การจัดกิจกรรมต่าง ๆ และประเพณีของชุมชนอย่างต่อเนื่อง เพื่อการสืบสานวัฒนธรรมของชุมชนให้ดำรงอยู่ต่อไป อาจมีการจัดตั้งคณะกรรมการเพื่อการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม เช่น จัดตั้งศูนย์บริการการท่องเที่ยวภายในชุมชน จัดรายการกิจกรรมหรือโปรแกรมนำเที่ยวเชิงวัฒนธรรมเสนอให้กับนักท่องเที่ยว จัดแบ่งหน้าที่กันภายในชุมชนตามความถนัดของแต่ละคนและต้องคำนึงถึงการอนุรักษ์ทรัพยากรทางวัฒนธรรมกับการรับผิดชอบต่อสิ่งแวดล้อมภายในชุมชนไปพร้อม ๆ กันด้วย นำเสนอให้ชุมชนพิจารณาวางแผนดำเนินการต่อไป ได้แก่ การจัดการประชาสัมพันธ์ ให้ความรู้กับชาวบ้านในชุมชน แต่ขาดการให้ข้อมูลด้านการท่องเที่ยวกับชาวบ้านในชุมชนจึงจะต้องมีการวางแผนจัดการด้านการประชาสัมพันธ์และการวางแผนกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมภายในชุมชนโดยจัดการให้ความรู้ ความเข้าใจด้านการท่องเที่ยว ให้ชาวบ้านได้เข้าใจอย่างแท้จริง รวมทั้งได้เสนอกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมเพื่ออนุรักษ์ทรัพยากรทางวัฒนธรรมของชุมชนเพื่อให้เกิดการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน

2. ศึกษาระบบการตลาดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของภาครัฐ ภาคเอกชนและในชุมชนท้องถิ่นคอรุม

จากการศึกษาระบบการตลาดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของภาครัฐ ภาคเอกชนและในชุมชนท้องถิ่นบ้านกองโค ได้สร้าง 3 ประเด็นหลัก ๆ 1) การร่วมกันสร้าง (Co-Creation) 2) การสร้างชุมชนนิยม (Communitariam) และ 3) การสร้างบุคลิกลักษณะเฉพาะ (Character

Building) เพื่อนำไปสู้การหารูปแบบระบบการตลาดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมจังหวัดอุตรดิตถ์ โดยได้ชุมชนต้นแบบ คือ ชุมชนท้องถิ่นบ้านกองโคซึ่งมีความพร้ออมด้านการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม 5 ด้าน 1. การพัฒนากิจกรรมด้านการบริหารจัดการ 2) การพัฒนาด้านกิจกรรมการท่องเที่ยว 3) การพัฒนากิจกรรมด้านสิ่งอำนวยความสะดวกและบริการการท่องเที่ยว 4) ความต้องการพัฒนาด้านสื่อความหมายเพื่อการท่องเที่ยว 5) การพัฒนากิจกรรมด้านการตลาด ต้องมาจากความต้องการและความพร้อมของคนในชุมชนก่อน เพื่อร่วมกันอนุรักษ์ประเพณีและวิถีชีวิตของชุมชนท้องถิ่นบ้านกองโคให้ดำรงอยู่ และสืบสานวัฒนธรรม ของชุมชน ดังที่สถาบันการท่องเที่ยวโดยชุมชน (2554) ที่ศึกษาพบว่า องค์ประกอบหลักของการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน มีอยู่ 4 ด้าน 1) ทรัพยากรธรรมชาติและวัฒนธรรม ชุมชนมีฐานทรัพยากร ธรรมชาติที่อุดมสมบูรณ์และมีวิถีการผลิตที่พึ่งพาและใช้ทรัพยากรธรรมชาติอย่างยั่งยืน ชุมชนมีวัฒนธรรมประเพณีที่เป็นเอกลักษณ์เฉพาะถิ่น 2) องค์กรชุมชน ชุมชนมีระบบสังคมที่เข้าใจกัน มีปราชญ์ หรือผู้มีความรู้ และทักษะในเรื่องต่าง ๆ หลากหลาย ชุมชนรู้สึกเป็นเจ้าของและเข้ามามีส่วนร่วมในกระบวนการพัฒนา 3) การจัดการ มีกฎ - กติกาในการจัดการสิ่งแวดล้อม วัฒนธรรมและการท่องเที่ยว มีองค์กรหรือกลไกในการทำงาน เพื่อจัดการการท่องเที่ยว และสามารถเชื่อมโยงการท่องเที่ยวกับการพัฒนาชุมชน โดยรวมได้ มีการกระจายผลประโยชน์ที่เป็นธรรม มีกองทุนที่เอื้อประโยชน์ต่อการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของชุมชนด้านการเรียนรู้ ลักษณะของกิจกรรมการท่องเที่ยวสามารถสร้างการรับรู้ และความเข้าใจใน วิถีชีวิตและวัฒนธรรมที่แตกต่างมีระบบจัดการให้เกิดกระบวนการเรียนรู้ระหว่างชาวบ้านกับผู้มาเยือน สร้างจิตสำนึกเรื่องการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและวัฒนธรรมทั้งในส่วนของชาวบ้านและผู้มาเยือน และ 4) การเรียนรู้ ลักษณะของกิจกรรมการท่องเที่ยวสามารถสร้างการรับรู้และความเข้าใจในวิถีชีวิตและวัฒนธรรมที่แตกต่าง มีระบบจัดการให้เกิดกระบวนการเรียนรู้ระหว่างชาวบ้านกับผู้มาเยือน สร้างจิตสำนึกเรื่องการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและวัฒนธรรม ซึ่งมีลักษณะเดียวกับผลการศึกษาของภูมิพัฒน์ สุภาจันทรมสุข (2554) การค้นหาและรื้อฟื้นความรู้ทางด้านภูมิปัญญาท้องถิ่นชาวบ้าน (Reproduction of Local Wisdom) เพื่อให้ชุมชนสามารถนำความรู้ที่ได้ไปประยุกต์ใช้ได้อย่างเหมาะสม โดยที่ไม่ต้องสูญเสียอัตลักษณ์ของผลิตภัณฑ์และยังเป็นการศึกษาเพื่อพัฒนาความรู้ที่มีอยู่ให้เกิดความยั่งยืนอย่างมีประสิทธิภาพ อีกทั้งยังเป็นการสร้างอาชีพเสริมรายได้และความเข้มแข็งของชุมชน ทำให้คนในชุมชนเห็นคุณค่าพร้อมกับมีรายได้เพิ่มมากขึ้น ผลการศึกษาจะเป็นแนวทางดำรงไว้ซึ่งภูมิปัญญาท้องถิ่นและต่อยอดความรู้ ที่จะช่วยให้ชุมชนใช้ยังชีพได้อย่างยั่งยืน ภายใต้รูปแบบระบบการตลาดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมชุมชนต้นแบบบ้านกองโค

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะสำหรับชุมชนท้องถิ่นบ้านกองโคในมิติการตลาดท่องเที่ยว

ในการศึกษาระบบการตลาดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมจังหวัดอุตรดิตถ์ ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะดังนี้

1. ภาครัฐจัดโครงการต่อเนื่องในเรื่องของการส่งเสริมและสนับสนุนให้เกิดระบบตลาดท่องเที่ยวอย่างเป็นรูปธรรมและให้ความรู้ในเรื่องการท่องเที่ยวให้กับชาวบ้านในชุมชนเข้าใจอย่างแท้จริง

2. ควรจัดดูงานในพื้นที่ที่มีลักษณะวัฒนธรรมใกล้เคียงกันและเป็นหมู่บ้านที่ประสบความสำเร็จในเรื่องของระบบตลาดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมอย่างจริงจัง

3. เพื่อเป็นการเพิ่มคุณค่าและสร้างรูปแบบการตลาดโดยผ่านการตลาดท่องเที่ยวการบริการและกิจกรรมเชื่อมโยงกับแหล่งท่องเที่ยวเพื่อให้นักท่องเที่ยวหรือผู้มาเยือนได้ศึกษาเรียนรู้อย่างแท้จริง ถ้าหากตรงกับช่วงเทศกาลประเพณีต่าง ๆ ควรจัดให้นักท่องเที่ยวได้มีส่วนร่วมกับชาวบ้านในชุมชน

UTTARADIT RAJABHAT UNIVERSITY

บรรณานุกรม

กรรณิกา พิมลศรี. (2554). **หลักการพัฒนาทรัพยากรการท่องเที่ยว**. การวางแผนพัฒนาทรัพยากรการท่องเที่ยว. มหาวิทยาลัยพะเยา. 8-42.

กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา. (2554). **แผนพัฒนาการท่องเที่ยวแห่งชาติ 2555-2559**. กรุงเทพฯ

การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย. (2553). **วิถีชีวิต**. สืบค้นเมื่อวันที่ 20 สิงหาคม 2558, จาก www.thai.tourismthailand.org/ สถานที่ท่องเที่ยวและกิจกรรม/ สถานที่ท่องเที่ยว/ วิถีชีวิต

คณะอนุกรรมการโครงการจัดทำแผนแม่บทเพื่อการพัฒนาเฉพาะ กลุ่มพื้นที่ท่องเที่ยวกลุ่มภาคเหนือ. (2550). (เชียงใหม่ ลำพูน และเชียงราย).

จรัสพิมพ์ จงสถิตเสถียร. (2553). **การจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศโดยชุมชนอย่างยั่งยืน กรณีศึกษาหมู่บ้านนาจอก ตำบลหนองญาติ อำเภอเมือง จังหวัดนครพนม**. วิทยานิพนธ์ ศศ.ม., มหาวิทยาลัยนเรศวร, พิษณุโลก.

ฉลองศรี พิมลสมพงศ์. (2542). **การวางแผนและพัฒนาตลาดการท่องเที่ยว**. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.

ชนัญ วงษ์วิภาค, สว่าง เลิศฤทธิ์, อมรชัย คหกิจโกศล และลักษมณ์ บุญเรือง. (2547). **การจัดการทรัพยากรทางวัฒนธรรมเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน.** นครปฐม: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยศิลปากร.

ชนัญ วงษ์วิภาค. (2545). ประโยชน์ของการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ใน **เอกสารการสอนชุดวิชาประสบการณ์วิชาชีพการจัดการการท่องเที่ยว**. กรุงเทพ.มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.

ชวลิต เตริยาภิรมย์. (2549) . **การถ่ายทอดตำนาน เรื่องราวของชุมชนบ้านปางกื้ด ตำบลอินทขิล ผ่านระบบสารสนเทศเพื่อการท่องเที่ยว**. รายงานการวิจัยเสนอเครือข่ายบริหารการวิจัยภาคเหนือตอนบน สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา.

ชาย โพธิสิตา. (2550). **ศาสตร์และศิลป์แห่งการวิจัยเชิงคุณภาพ (พิมพ์ครั้งที่ 3)**. กรุงเทพฯ : อมรินทร์พริ้นติ้งแอนด์พับลิชชิ่งจำกัด (มหาชน). 209-243.

เดชา โต้งสูงเนิน. (2543). **การบริหารจัดการการท่องเที่ยวเกษตร กรณีศึกษาบ้านม่วงคำ ตำบลโป่งแยง อำเภอแม่ริม จังหวัดเชียงใหม่ .** เชียงใหม่: การค้นคว้าแบบอิสระปริญญาโท, มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

พจนา สวนศรี. (2546). **คู่มือการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน.** กรุงเทพฯ: โครงการท่องเที่ยว เพื่อชีวิตและธรรมชาติ.

บุญเลิศ จิตตั้งวัฒนา. (2542) . **การวางแผนการพัฒนาการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน**. เชียงใหม่ : มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

บุญเลิศ จิตตั้งวัฒนา. (2548) . **การพัฒนาการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน**. กรุงเทพฯ: บริษัทเพรส แอนด์ ดีไซน์ จำกัด.

บุญเลิศ จิตตั้งวัฒนา. (2549). **การพัฒนาและการอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยว**. กรุงเทพฯ: เพรส แอนด์ ดีไซน์.

ประกอบศิริ ภักดีพินิจ. (2553). **การอนุรักษ์กับการท่องเที่ยว**. ในเอกสารรายวิชาการอนุรักษ์กับการท่องเที่ยว.มหาวิทยาลัยพะเยา. 90-115.

พรทิพย์ กิจเจริญไพศาล. (2553). **การศึกษาทรัพยากรท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของชุมชนชาวมอญเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในจังหวัดปทุมธานี**. ปริญญานิพนธ์ วท.ม.,กรุงเทพฯ, มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.

รสิกา อังกูร. (2549). **การพัฒนาศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงศิลปวัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่น.** วารสารการวิจัย มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช. 19(1): 79-88.

รัฐทิตยา หิรัณยหาด. (2544). **แนวทางการพัฒนาเพื่อเพิ่มศักยภาพหมู่บ้านวัฒนธรรมเพื่อการท่องเที่ยว กรณีศึกษา บ้านหนองขาว อำเภอท่าม่วง จังหวัดกาญจบุรี**. การศึกษาค้นคว้าด้วยตนเอง ศศ.ม., มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, เชียงใหม่.

ระพีพรรณ ทองห่อและคณะ.(2547).การพัฒนาศักยภาพการท่องเที่ยวไทยแบบครบวงจร.**วารสารวิจัย**, 8(1),81-99.

ราณี อิสิชัยกุล. (2545). “**การจัดการและการส่งเสริมการท่องเที่ยว**” ใน เอกสารการสอนชุดวิชาความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว หน่วยที่ 8-15.นนทบุรี: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.

วิวัฒน์ชัย บุญยภักดิ์. (2541). **ท้องถิ่นจะช่วยการท่องเที่ยวอย่างไร**. จุลสารการท่องเที่ยว 17 (กรกฎาคม-กันยายน). 12 - 15.

วีณา ซุ้มบัณฑิต. (2549). **การวางแผนยุทธศาสตร์แบบบูรณาการเพื่อการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์อย่างยั่งยืน: กรณีศึกษา จังหวัดสมุทรสาคร**. สารนิพนธ์ วท.ม. การวางแผนและการจัดการการท่องเที่ยวเพื่ออนุรักษ์สิ่งแวดล้อม. กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.

วุฒิชาติ สุนทรสมัย และคณะ. (2550). **การถ่ายทอดองค์ความรู้เพื่อพัฒนาศักยภาพ ความเข้มแข็งและความยั่งยืนของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศและการประกอบธุรกิจด้านการท่องเที่ยวที่พักแรมแบบ โฮมสเตย์ กรณีศึกษา ตำบลตะพง และชุมชนแหลมรุ่งเรือง จังหวัดระยอง**. วิทยานิพนธ์ ศศ.ม., มหาวิทยาลัยบูรพา, ชลบุรี.

สมปอง วงศ์คูณ. (2550). **ศักยภาพการจัดการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมของเทศบาลตำบลตระการพืชผล อำเภอตระการพืชผล จังหวัดอุบลราชธานี**. การศึกษาค้นคว้าด้วยตนเอง รป.ม., มหาวิทยาลัยขอนแก่น, ขอนแก่น.

สรณ์สิริ รวีโรจน์วรกุล. (2551). **แนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนของจังหวัดปทุมธานี**. วิทยานิพนธ์ ศศ.ม., มหาวิทยาลัยนเรศวร, พิษณุโลก.

สินธุ์ สโรบล. (2546). **การท่องเที่ยวโดยชุมชนแนวคิดและประสบการณ์ภาคเหนือ**. กรุงเทพฯ : สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย.

สุพรรณนา หัศภาค. (2545). **ปัจจัยที่ดึงดูดนักท่องเที่ยวชาวต่างประเทศให้มาท่องเที่ยวจังหวัดเชียงใหม่**. การศึกษาค้นคว้าด้วยตนเอง ศศ.ม., มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, เชียงใหม่.

สำนักงานวิจัยแห่งชาติ. (2554). นโยบายและยุทธศาสตร์การวิจัยของชาติ ฉบับที่ 8 (พ.ศ.2555-2559). สืบค้นเมื่อ วันที่ 15 กันยายน 2558, จากwww.nrct.go.th

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2555). **สรุปสาระสำคัญแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 11 ปีพ.ศ. 2555-2559** สืบค้นเมื่อวันที่ 15 กันยายน 2558, จาก http://www.nesdb.go.th

สุวิภา จำปาวัลย์, ธันยา พรหมบุรมย์ และปิยพรรณ กลั่นกลิ่น. (2550). **ศักยภาพและการจัดการการท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์วัฒนธรรมในตำบลบ้านเรือน อำเภอป่าซาง จังหวัดลำพูน.**

รายงานการวิจัยเสนอเครือข่ายบริหารการวิจัยภาคเหนือตอนบน สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา.

อุบลวรรณ อยู่สุข, บงกชมาศ เอกเอี่ยม และพสุนิต สารมาศ. (2548). **การพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของชุมชนไทยพวน : กรณีศึกษาบ้านทุ่งโฮ้ง จังหวัดแพร่.** รายงานการวิจัยเสนอเครือข่ายบริหารการวิจัยภาคเหนือตอนบน สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา.

อิศรัฏฐ์ รินไธสง และคณะ. (2552). **รูปแบบการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ของชุมชนเมืองเก่า อำเภอเมือง จังหวัดสงขลา**. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

Richards, Greg. (1999). **patterns and prospects. In: Dodd, D. and van Hemel, A.-M. (eds) Planning European Cultural Tourism**. European Cultural Tourism : Boekman Foundation, Amsterdam, pp.16-32.

Richard Engelhardt. (2012). **Structuring An Effective and Technically-Correct Grass-Roots Approach**, Keynotespeech 2 The Management of World Heritage Cities Evolving Concepts, New Strategies. pp.33-47.

ภาคผนวก

ภาคผนวก ก

ประวัตินักวิจัย

ชื่อ - นามสกุล โอปอล์ รังสิมันตุชาติ
วุฒิการศึกษา ศิลปศาสตรบัณฑิต การจัดการโรงแรมและการท่องเที่ยว
ปัจจุบันดำรงตำแหน่ง อาจารย์ประจำหลักสูตรสาขาวิชาการท่องเที่ยว (มรอ.)

รายการ	ประวัติ	
ชื่อ-สกุล	โอปอล์ รังสิมันตุชาติ	
ตำแหน่ง	อาจารย์ประจำหลักสูตรสาขาวิชาการท่องเที่ยว	
สถานที่ทำงาน	สาขาวิชาการท่องเที่ยว คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุตรดิตถ์	
สถานที่ติดต่อได้โดยสะดวก	สาขาวิชาการท่องเที่ยว คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุตรดิตถ์ เลขที่ 27 ถนนอินใจมี ตำบลท่าอิฐ อำเภอเมือง จังหวัดอุตรดิตถ์ 53000	
โทรศัพท์	055-416-601-20 ต่อ 1418 08-5362-5461	
Email	Oolpo_opal@hotmail.com	
ประวัติการศึกษา	พ.ศ. 2555	ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต การจัดการโรงแรมและการท่องเที่ยว มหาวิทยาลัยพะเยา
	พ.ศ. 2548	บริหารธุรกิจบัณฑิต การท่องเที่ยว มหาวิทยาลัยนเรศวร
ประวัติการทำงาน	2558-ปัจจุบัน	ตำแหน่งอาจารย์ สาขาวิชาการท่องเที่ยว สถานที่ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุตรดิตถ์
	2556-2557	ตำแหน่งที่ปรึกษา กลุ่มวิชาการท่องเที่ยว สถานที่ คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยขอนแก่น

รายการ	ประวัติ	
ประวัติการทำงาน	2555-2556	ตำแหน่งอาจารย์สาขาวิชาการท่องเที่ยว สถานที่ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเนชั่น
	2551-2552	ตำแหน่งผู้ช่วยเชฟ สถานที่ โรงแรมฮิลตัน ภูเก็ต อาร์เคเดีย รีสอร์ท แอนด์สปา
	2549-2550	ตำแหน่ง เจ้าหน้าที่รับคำร้อง บริษัทจันวานิชย์ สถานที่ กรมการกงสุล กระทรวงการต่างประเทศ
ผลงานวิจัยที่ทำเสร็จแล้ว	1) แนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมชุมชนบ้านวังหม้อ ตำบลต้นธงชัย อำเภอเมือง จังหวัดลำปาง (ทุนบัณฑิตศึกษา วช. ปี2555) 2) งานวิจัยเรื่อง แนวทางการจัดการเรียนการสอนรายวิชา 1653301z หลักการจัดการโรงแรมและศิลปะการต้อนรับในการบริการ สาขาวิชาการท่องเที่ยว คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุตรดิตถ์ ได้รับทุนงบจากสถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏอุตรดิตถ์ประจำปี 2559 3) โครงการหมู่บ้านมละบริวิถีวิทย์แห่งการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ ปีงบประมาณ 2561 ได้รับทุนสนับสนุนจากสำนักปลัดกระทรวงวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี	
Proceeding ผลงานตีพิมพ์	1) การนำเสนอผลงานระดับชาติ สาขาการท่องเที่ยว เรื่องทรัพยากรการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของชุมชนบ้านวังหม้อ จังหวัดลำปาง Cultural Tourism Resources of Ban Wangmor Community, Lampang, Thailand. ในการประชุมทางวิชาการพะเยาวิจัยครั้งที่ 1 “ปัญญาเพื่อความเข้มแข็งของชุมชน” มหาวิทยาลัยมหาวิทยาลัยพะเยา ซึ่งมีตีพิมพ์บทความดังกล่าวลงใน รายงานการประชุมทางวิชาการฯ (ปี 2554) 2) บทความวิชาการ เรื่อง การอนุรักษ์ภูมิปัญญาควาญช้างบนฐานการท่องเที่ยวสีเขียว Conservation of The Mahout Heritage base on Green Tourism. ตีพิมพ์ในวารสารดุสิตธานี ปีที่ 11 ฉบับที่ 3 (กันยายน – ธันวาคม 2560) 3) บทความวิจัยเรื่อง แนวทางการจัดการเรียนการสอนรายวิชา 1653301z หลักการจัดการโรงแรมและศิลปะการต้อนรับในการบริการ ในการประชุมวิชาการระดับชาติศรีโคตรบูรณ์ศึกษา ครั้งที่ 1 “แลสายน้ำโขงกับวัฒนธรรมศึกษาเพื่อพัฒนาท้องถิ่น” มหาวิทยาลัยมหาวิทยาลัยนครพนม ซึ่งมีตีพิมพ์บทความดังกล่าวลงในรายงานการประชุมทางวิชาการฯ (ปี 2562)	

รายการ	ประวัติ	
งานวิจัยที่กำลังดำเนินการอยู่	1) งานวิจัยเรื่อง การศึกษาระบบการตลาดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมจังหวัดอุตรดิตถ์ได้รับทุนงบประมาณแผ่นดิน พิจารณาจากสำนักคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ ประจำปี 2560 2) โครงการหมู่บ้านมละบริวิถีวิทย์แห่งการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ อำเภอบ่อเกลือ จังหวัดน่าน ได้รับทุนสนับสนุนจากสำนักปลัดกระทรวงวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ปีงบประมาณ 2562	
ประวัติด้านวิทยากรและอาจารย์พิเศษ	5 กรกฎาคม 2553	ตำแหน่งอาจารย์สอนในรายวิชาอาหารไทยและอาหารนานาชาติ สถานที่ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลล้านนา จังหวัดลำปาง
	18-20 มิถุนายน 2553	อาจารย์ผู้ควบคุมทีมเข้าร่วม การแข่งขันทำอาหารพื้นเมืองและเครื่องดื่มเพื่อสุขภาพ โครงการ Management Fair ครั้งที่ 3 ประจำปี 2553
	27 ธันวาคม 2553	วิทยากรถ่ายทอดความรู้และประสบการณ์ หัวข้อ “อาหารไทยกับการท่องเที่ยว” สถานที่ อาคารปฏิบัติการท่องเที่ยว วิทยาลัยเกษตรและเทคโนโลยีพะเยา จังหวัดพะเยา
	10 มกราคม 2554	วิทยากรในรายวิชา มรดกและอารยธรรมไทย ในหัวข้ออาหาร ขนมและผลไม้ไทย สถานที่ อาคารเรียนรวม ห้อง C 302 คณะวิทยาการจัดการและสารสนเทศศาสตร์ มหาวิทยาลัยพะเยา
	16-25 กรกฎาคม 2561	วิทยากรการขับเคลื่อนโครงการชุมชนท่องเที่ยว OTOP นวัตวิถี จังหวัดอุตรดิตถ์ หัวข้อ “กระบวนการบริหารจัดการชุมชนท่องเที่ยว OTOP” หน่วยงานที่จัด จังหวัดอุตรดิตถ์

รายการ	ประวัติ	
ประวัติด้านวิทยากรและอาจารย์พิเศษ	18-19 กรกฎาคม 2562	วิทยากรบรรยายในโครงการอบรมเชิงปฏิบัติการ “มัคคุเทศก์น้อยเมืองลับแล” สถานที่ ห้องประชุมฉลองครองราชย์ 60 ปี ณ เทศบาลตำบลศรีพนมมาศ อำเภอลับแล จังหวัดอุตรดิตถ์ หน่วยงานที่จัด สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดอุตรดิตถ์
ประวัติด้านที่ปรึกษา	5 มีนาคม 2561	ผู้สร้างสาธารณะประโยชน์ให้การสนับสนุนกิจกรรมมหกรรมอาหารปลอดภัยและของดีจังหวัดอุตรดิตถ์ ครั้งที่ 2 ประจำปี 2561 สถานที่ ลานเอนกประสงค์ริมน้ำน่าน จังหวัดอุตรดิตถ์ หน่วยงาน ประชาคมร้านอาหารจังหวัดอุตรดิตถ์ร่วมกับภาคีเครือข่ายจังหวัดอุตรดิตถ์

มหาวิทยาลัยราชภัฏอุตรดิตถ์ UTTARADIT RAJABHAT UNIVERSITY